

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

440. plenārā sesija 2007. gada 12. un 13. decembrī

2008/C 120/01

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu

— “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko nosaka akreditācijas un tirgus uzraudzības prasības attiecībā uz ražojumu tirdzniecību”

— un par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par ražojumu tirdzniecības vienotu sistēmu”

— un par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko nosaka procedūras, lai dažus valstu tehniskos noteikumus piemērotu citā dalībvalstī likumīgi tirgotiem ražojumiem, un ar ko atceļ Lēmumu 3052/95/EK” COM(2007) 37 galīgā redakcija — 2007/0029 (COD)
— COM(2007) 53 galīgā redakcija — 2007/0030 (COD) — COM(2007) 36 galīgā redakcija — 2007/0028 (COD) 1

2008/C 120/02

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 80/181/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz mērvienībām” COM(2007) 510 galīgā redakcija — 2007/0187 (COD) 14

2008/C 120/03

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par trokšņu līmeni, kam ir pakļauti lauksaimniecības un mežsaimniecības riteņtraktoru vadītāji” (kodificēta versija) COM(2007) 588 galīgā redakcija — 2007/0205 (COD) 15

2008/C 120/04

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par tirgus instrumentu izmantošanu vides politikā un ar vidi saistītā politikā” COM(2007) 140 galīgā redakcija — SEC(2007) 388 15

LV

Cena:
22 EUR

(Turpinājums nākamajā lappusē)

2008/C 120/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pārrobežu darbaspēks lauksaimniecībā”	19
2008/C 120/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Nodarbinātības situācija lauksaimniecībā”	25
2008/C 120/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Valstu ilgtspējīgas attīstības padomju nozīme ilgtspējīgas attīstības jomā”	29
2008/C 120/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par kuģu labāku demontāžu” COM(2007) 269 <i>galīgā redakcija</i>	33
2008/C 120/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas Zaļā grāmata Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Adaptācija klimata pārmaiņām Eiropā. ES rīcības varianti” COM(2007) 354 <i>galīgā redakcija</i>	38
2008/C 120/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes Regulai par vīna tirgus kopīgo organizāciju un dažu regulu grozījumiem” COM(2007) 372 <i>galīgā redakcija</i> — 2007/0138 (CNS)	42
2008/C 120/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Lauksaimniecības nākotnes perspektīvas īpaši nelabvēlīgu dabas apstākļu ietekmētos reģionos (kalnu, salu un visattālākos reģionos)”	47
2008/C 120/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 998/2003 par dzīvnieku veselības prasībām, kas piemērojamas loļojumdzīvnieku nekomerciālai pārvietošanai, attiecībā uz pārejas laika pagarināšanu” COM(2007) 572 <i>galīgā redakcija</i> — 2007/0202 COD	49
2008/C 120/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu — “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam, ar ko groza Padomes Direktīvu 76/768/EEK, 88/378/EEK, 1999/13/EK un Direktīvu 2000/53/EK, 2002/96/EK un 2004/42/EK, lai pielāgotu tās Regulai (EK) ... par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu, un ar ko groza Direktīvu 67/548/EEK un Regulu (EK) Nr. 1907/2006” un par tematu — “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai ar ko groza Regulu (EK) Nr. 648/2004, lai pielāgotu to Regulai (EK) ... par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu, un ar ko groza Direktīvu 67/548/EEK un Regulu (EK) Nr. 1907/2006” COM(2007) 611 <i>galīgā redakcija</i> — 2007/0212 (COD) — COM(2007) 613 <i>galīgā redakcija</i> — 2007/0212 (COD)	50
2008/C 120/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Nodokļu likumdošanas teritoriālās nosacītības ietekme uz rūpniecības pārmaiņām”	51
2008/C 120/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas Savienības regulējuma vides jomā ietekme uz rūpniecības pārmaiņām”	57
2008/C 120/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Paaudžu solidaritātes veicināšana” COM(2007) 244 <i>galīgā redakcija</i>	66
2008/C 120/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ceturtais ziņojums par ekonomisko un sociālo kohēziju” COM(2007) 273 <i>galīgā redakcija</i>	73
2008/C 120/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Migrācija un attīstība — Iespējas un problēmas”	82

2008/C 120/19	Pielikumā: nozīmīgākie posmi un noderīgi dokumenti ES un Moldovas attiecību jomā. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES un Moldovas attiecības: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma”	89
2008/C 120/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Lisabonas stratēģijas īstenošana: pašreizējā situācija un nākotnes perspektīvas”	96
2008/C 120/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes Direktīvai par tabakas izstrādājumiem piemērotā akcīzes nodokļa struktūru un likmēm (kodificēta versija)” COM(2007) 587 galīgā redakcija	100

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

440. PLENĀRĀ SESIJA 2007. GADA 12. UN 13. DECEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu

- “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko nosaka akreditācijas un tirgus uzraudzības prasības attiecībā uz ražojumu tirdzniecību”
- un par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par ražojumu tirdzniecības vienotu sistēmu”
- un par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko nosaka procedūras, lai dažus valstu tehniskos noteikumus piemērotu citā dalībvalstī likumīgi tirgotiem ražojumiem, un ar ko atceļ Lēmumu 3052/95/EK”

COM(2007) 37 galīgā redakcija — 2007/0029 (COD)

COM(2007) 53 galīgā redakcija — 2007/0030 (COD)

COM(2007) 36 galīgā redakcija — 2007/0028 (COD)

(2008/C 120/01)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu un 133. panta 3. punktu 2007. gada 14. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko nosaka akreditācijas un tirgus uzraudzības prasības attiecībā uz ražojumu tirdzniecību”

un par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par ražojumu tirdzniecības vienotu sistēmu”.

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. un 95. pantu 2007. gada 2. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko nosaka procedūras, lai dažus valstu tehniskos noteikumus piemērotu citā dalībvalstī likumīgi tirgotiem ražojumiem, un ar ko atceļ Lēmumu 3052/95/EK”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 21. novembrī. Ziņotājs — PEZZINI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), ar 68 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

lai vienā dalībvalstī likumīgi tirgotos ražojumus bez grūtībām varētu tirgot visā ES teritorijā.

1.1 Komiteja pilnībā piekrīt viedoklim, ka ir svarīgi nodrošināt brīvās preču aprites principa pilnvērtīgu darbību, kā tas ir noteikts Līgumā un apstiprināts vairākos EK Tiesas spriedumos,

1.2 Komiteja uzskata, ka svarīgākais uzdevums ir nodrošināt tirdzniecības drošību, pārredzamību un efektivitāti, novēršot kontroļu un testu dublēšanos un nodrošinot augstu patērētāju, iedzīvotāju un uzņēmumu aizsardzības līmeni, kā arī pastiprināt

koordinācijas un tirgus uzraudzības pasākumus, lai nodrošinātu aktīvu un viendabīgu preču drošības jomā noteikto Kopienas prasību piemērošanu.

1.3 Komiteja uzsver, ka brīva preču aprīte ir Eiropas vienotā tirgus konkurētspējas, kā arī ekonomiskās un sociālās attīstības galvenais virzītājspēks un ka drošu un kvalitatīvu ražojumu tirdzniecības prasību pastiprināšana un atjaunināšana ir Eiropas patērētājiem, uzņēmumiem un iedzīvotājiem nozīmīgi faktori.

1.4 Komiteja uzskata, ka ES tiesību aktu, kas attiecas uz precēm, atjaunināšana un vienkāršošana ir neatliekama, ņemot vērā:

- problēmas, kas konstatētas Līguma noteikumu piemērošanā un īstenošanā,
- dalībvalstu saskaņotas pieejas trūkumu tirgus uzraudzības jomā,
- trūkumus atbilstības novērtēšanas iestāžu darbā un CE zīmes juridiskajā aizsardzībā,
- uzņēmumu, pārvaldes iestāžu un iedzīvotāju nepietiekamās zināšanas par savām tiesībām un pienākumiem.

1.5 Komiteja atbalsta Komisijas ierosināto **normatīvo aktu kopumu** minētajā jomā, ja pilnībā tiek:

- nodrošināta efektīva un vienveidīga savstarpējās atzišanas principa piemērošana,
- panākta tirgus uzraudzības pastiprināšana,
- ieviesta kopīga Eiropas akreditācijas sistēma, kas ir vērtējama kā viens no vispārējās nozīmes pakalpojumiem,
- panākts vienāds akreditēto sertifikācijas iestāžu kompetences līmenis,
- ieviesti stingrāki atlases kritēriji un saskaņotas atlases procedūras atbilstības novērtēšanas procesā,
- nodrošināta pastāvīga, regulāra un ciešāka sadarbība starp valstu atbildīgajām iestādēm,
- nodrošināta stingrāka CE zīmes juridiskā aizsardzība, izvairoties no pārpratumiem, ko var radīt pārmērīgs zīmju skaits,
- identificēti visi, kas pārdod preces tirgū, un noteikta viņu atbildība,
- ieviesti vienotāki reglamentējošie noteikumi, panākta lielāka esošo dokumentu saskaņotība un augsts atbilstības līmenis, kā arī samazināts administratīvais slogs,
- nodrošināta visu tirgū pārdoto preču izsekojamība,
- ievērots proporcionalitātes princips sertifikācijas procedūrās un izdevumos, sevišķi attiecībā uz maziem uzņēmumiem un precēm, kas ražotas šaurākam patērētāju lokam vai ierobežotā daudzumā,

— iesaistīti visi tirgus dalībnieki, it īpaši patērētāji,

— nodrošinātas skaidras ārpustiesas pārsūdzības procedūras, cik vien iespējams saīsinot termiņus un samazinot izdevumus.

1.6 Komiteja uzskata, ka kopējo savstarpējās atzišanas procedūru piemērošanā jānodrošina augsts pārredzamības, juridiskās noteiktības un vienkāršības līmenis,

- pierādīšanas pienākumu uzliekot pretējai pusei un paredzot iespēju vērsties valstu tiesās;
- paredzot iespēju strīdu izšķirt ārpustiesas ceļā ražojumu informācijas punktos attiecīgajās valstīs, tai skaitā izmantojot tīmekļa vietnes;
- saīsinot gan tiesas, gan ārpustiesas procedūru termiņus;
- dalībvalstīs izveidojot spējīgas un kompetentas tehniskās struktūras, kas spēj īsā laikā — attiecīgos gadījumos steidzamības kārtībā — nodrošināt visus nepieciešamos pierādījumus;
- standartizācijas iestādēm aktīvi piedaloties telemātiskās rokasgrāmatas sagatavošanā, kas ļauj atrast visā ES teritorijā spēkā esošo noteikumu kopumu.

1.7 Komiteja piekrīt priekšlikumu pamatprincipiem, kuri izstrādāti, ņemot vērā pozitīvo pieredzi, kas gūta atbilstības novērtēšanas jomā, apvienojot “jauno” un “vispārējo” pieeju, un kurus vajadzētu plaši piemērot esošajos un turpmākajos Kopienas tiesību aktos, aptverot visus tirgto ražojumu aspektus, jo īpaši drošību, veselību un vides aizsardzību.

1.8 Komiteja uzsver, ka ir svarīgi, lai visi piegādes un izplatīšanas ķēdē iesaistītie uzņēmēji — neatkarīgi no tā, vai tie ir ražotāji, pilnvarotie pārstāvji vai importētāji — veiktu atbilstīgus pasākumus un uzņemtos vienlīdzīgu atbildību par to, ka tirgū tiek pārdoti tikai noteikumiem atbilstoši ražojumi.

1.9 Pateicoties ražojumu izsekojamībai, kas nodrošina to uzņēmēju atbildību, kas pārdod preces Eiropas tirgū, minētajiem uzņēmējiem jābūt skaidri identificējamiem, kas ļautu panākt Kopienas noteikumu atbilstīgu izpildi.

1.10 Komiteja uzskata, ka jārisina arī problēmas, kas saistītas ar preču pārdošanu tiešsaistē, ņemot vērā, ka pārdošana tiešsaistē vēl nav pilnībā regulēts tirgus.

1.11 Komiteja uzskata, ka “jaunās pieejas” regulējums ir noteikti jāpilnveido, pieņemot skaidrākus noteikumus attiecībā uz:

- uzņēmēju pienākumiem, kuriem jābūt pamatotiem, proporcionāliem un kuri nerada augstas birokrātiskās un administratīvās izmaksas;

— efektīvāku tirgus uzraudzību un pilnvaroto atbilstības novērtēšanas iestāžu kompetences līmeņu vienādošanu, lai nodrošinātu kompetenci, objektivitāti un efektivitāti visā Eiropas Ekonomikas zonā, kā arī līdzvērtīgus konkurences apstākļus visiem ražotājiem.

1.12 Komiteja piekrīt, ka jānostiprina CE zīmes statuss un nozīme, uzlabojot tās tiesisko aizsardzību un reģistrējot to kā kolektīvu preču zīmi, kas ļautu valsts iestādēm ātri reaģēt un apkarot tās ļaunprātīgu izmantošanu.

1.13 Komiteja atkārtoti uzsver, ka minētajā jomā ļoti svarīga nozīme ir tehniskās standartizācijas procesam, jo "jaunā pieejas" pamatā ir ciešā saikne starp likuma pamatprasībām un Eiropas tehniskajiem standartiem, kuri jāatbalsta un jāizmanto.

1.14 Eiropas akreditācijas sistēmai (EAS), kura jāvērtē kā vispārējais nozīmes pakalpojums un kuras pamatā jābūt starptautiski atzītiem standartiem un skaidrām definīcijām, ir jānodrošina atbilstības novērtēšanas rezultātu vispārēja atzīšana un jānovērš nevajadzīga novērtēšanas dublēšanās.

1.15 Regulas noteikumiem, kas skar EAS, jāattiecas uz visām Eiropas Ekonomiskās zonas akreditācijas iestādēm un to sniegtajiem pakalpojumiem, neatkarīgi no tā, kādus atbilstības novērtēšanas pakalpojumus tās sniedz klientiem.

1.16 Minētajiem noteikumiem:

— jānodrošina kopīgs, skaidrs un pārredzams, kā arī saskaņots un starptautiskiem standartiem atbilstošs definīciju kopums, kas jāizmanto visās "jaunās pieejas" direktīvās un direktīvās, kas attiecas uz konkrētām precēm⁽¹⁾, ieskaitot tās, kas attiecas uz atbilstības novērtēšanu un iestādēm, kas to veic;

— jānodrošina akreditēšanas sistēmas darbība valsts iestāžu pārraudzībā, uz kuru neattiecas tirgus konkurence;

— kopumā jāatbilst attiecīgajiem Kopienas tiesību aktiem, bez izņēmumiem drošības un veselības, kā arī vides aizsardzības jomā;

— jāattiecas uz visām darbībām, kuras vispār pakļautas akreditācijai, ieskaitot kalibrēšanu, neatkarīgi no tā, vai akreditācija tiek veikta, ievērojot tiesiskās prasības atbilstības novērtēšanas jomā vai privātas līgumsaistības;

— jānodrošina valstu akreditācijas iestāžu atbilstības kompetences un objektivitātes standartiem, paredzot, ka tām jāpieņem savstarpējā novērtēšanā (*peer evaluation*), ko īsteno visu akreditācijas procesā iesaistīto pušu pārraudzībā.

1.17 Komiteja uzskata, ka jāizveido skaidrs juridiskais pamats Eiropas sadarbībai akreditācijas jomā (*European Cooperation for*

⁽¹⁾ ES tiesību aktos, kas attiecas uz dažādām precēm un aptver tādas jomas kā ekodizains, ražojuma drošība, atbildība par produktu, atkritumu apglabāšana, energoefektivitāte utt., viena un tā paša jēdziena apzīmēšanai tiek lietotas dažādas definīcijas. Tas radījis ieinteresēto pušu apjukumu, īpaši, kad dažādas direktīvas attiecas uz vienu un to pašu ražojumu.

Accreditation) (EA), kā arī jāpalielina un jāprecizē tās nozīme. Visām valstu akreditācijas iestādēm jābūt EA locekļiem nolūkā nodrošināt atbilstību, pārredzamību, ticamību un efektivitāti. Arī dalībvalstīm jāatbalsta EA tīkls.

1.18 Ņemot vērā, ka akreditācijas iestādēm jāparāda, ka tām dāvātā uzticība ir pamatota, Komiteja uzskata, ka tām ir veiksmīgi jāpieņem savstarpējā novērtēšana (*peer review*).

1.19 Komiteja uzskata, ka svarīga ir arī ieinteresēto pušu iesaistīšana. Jaunajā regulā jāparedz, ka tām jābūt pārstāvētām akreditācijas iestādēs.

1.20 Komiteja uzskata, ka jāparedz atbilstoši pasākumi, lai iekšējā tirgū palielinātu izpratni par patērētāju tiesībām un tās tiktu atzītas.

1.21 Tirgus pārraudzības pasākumiem jāattiecas arī uz tiem ražojumiem, kurus aptver Direktīva par produktu vispārēju drošību (VPDD), jo daudzus ražojumus pārdod gan profesionālai lietošanai, gan gala patērētāju vajadzībām. Tāpēc EESK uzskata, ka pilnīgi pamatoti pašreiz izveidota Kopienas ātrās ziņošanas sistēma RAPEX, kas spēj sniegt efektīvu palīdzību tirgus uzraudzībā.

1.22 Eiropas tīklā muitas iestādēm jāsadarbojas ar tirgus uzraudzības iestādēm, lai efektīvi kontrolētu ražojumus, pirms tie tiek nonāc brīvā apritē Eiropas iekšējā tirgū.

1.23 Arī šī iemesla dēļ muitas iestāžu rīcībā jābūt kvalificētiem darbiniekiem, finanšu līdzekļiem un atbilstošām pilnvarām, lai tās varētu efektīvi pildīt tām uzticētos uzdevumus. To rīcībā jābūt arī instrumentiem, kas dod iespēju ātri rīkoties gadījumos, kad tiek ievestas sezonas preces vai preces, kas tiek pārdotas tirgū noteiktu laika posmā.

1.24 Visbeidzot, Komiteja uzskata, ka regulā jāprecizē, ka pierādīta atbilstības trūkuma gadījumā, pasākumi jāveic, ievērojot proporcionalitātes principu.

2. Ievads

2.1 Iekšējais preču tirgus ir ne vien izaugsmes katalizators Kopienas iekšienē, bet tas būtiski ietekmē arī Eiropas Savienības konkurētspēju pasaules tirgū. Komiteja jau vairākkārt uzsvērusi, ka "globalizācija ir faktors, kura nozīme ir pieaugusi un kas ir vienlaicīgi gan problēma, gan iespēja. Šo problēmu būs iespējams atrisināt tikai pilnībā izmantojot vienotā tirgus potenciālu"⁽²⁾.

⁽²⁾ OV C 93, 27.4.2007., "Pārskats par vienoto tirgu", ziņotājs — CASSIDY kgs.

2.2 Vienotā tirgus pamatu veido brīva preču aprīte. Piemērojot Līguma 28.-30. pantu ⁽³⁾, panākts būtisks progress tehnisko normu saskaņošanā ES mērogā, lai novērstu tirdzniecības tehniskos šķēršļus, sevišķi ar "jaunās pieejas" direktīvu palīdzību (pazīstamas arī kā "CE zīmes" direktīvas).

2.3 Līdz ar valstu tehnisko noteikumu ieviešanu tomēr atklājušies trūkumi Līguma noteikumu piemērošanā un izpildē, īpaši nesaskaņoto ražojumu jomā. Vēl pārāk nepilnīgais tiesiskais regulējums un dalībvalstu nesaskaņotā pieeja tirgus uzraudzībai rada nopietnus šķēršļus brīvai tirdzniecībai, it īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU).

2.4 Komitejai jau uzsvērusi, ka "dalībvalstu pienākums ir nodrošināt ES tiesību normu pienācīgu transponēšanu valstu normatīvajos aktos un piemērošanu" un cik svarīgi, lai "tā normatīvā satvara saturs, kas izveidots dalībvalstu līmenī un ir attiecināms uz uzņēmējiem, darba ņēmējiem, patērētājiem un visiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, būtu līdzsvarots un vienlaicīgi pēc iespējas vienkāršāks" ⁽⁴⁾.

2.5 Komiteja pilnībā atbalsta izvirzītos mērķus, proti, palielināt noteikumu pārredzamību un efektivitāti, kā arī atjaunināt drošu un kvalitatīvu ražojumu tirdzniecības noteikumus, lai nodrošinātu:

- patērētājiem — augstu drošības un kvalitātes līmeni un plašu izvēles brīvību, ko garantē ticami vietējo importēto ražojumu atbilstības novērtējumi;
- ražotājiem — juridisko noteiktību, skaidrus un saskaņotus tiesību aktus, kas veido vienotu rūpniecības ražojumu sistēmu; nepieciešamās iespējas ātri pielāgoties tehnoloģijas attīstībai; patiesu tirdzniecības brīvību bez nevajadzīgiem tehniskiem šķēršļiem, administratīvām kontrolēm un apgrūtināšanām papildu pārbaudēm, lai piekļūtu dalībvalstu tirgiem;
- iedzīvotājiem — veselības un vides aizsardzību, apgrūtināšanu un nevajadzīgu administratīvo formalitāšu atcelšanu, kā arī iespēju ikdienā pārliecināties par ES uz kvalitātes nodrošināšanu vērstās darbības konkrētajiem rezultātiem, kas ir būtisks Eiropas pilsoniskuma elements.

2.6 Komiteja atzinumā par tematu "Iekšējā tirgus stratēģija — prioritātes laika posmā no 2003. līdz 2006. gadam" ⁽⁵⁾ uzsvēra, ka "tirdzniecība ar trešām valstīm attīstījās ātrāk nekā tirdzniecība starp dalībvalstīm" un ka "viens no iemesliem ir tas, ka

netiek ievērots savstarpējās atzīšanas princips, kura mērķis ir veicināt patērētāju uzticēšanos ražojumiem no citām valstīm. Vienai dalībvalstij ir jāuzticas atbilstošajai sistēmai, kas darbojas citā dalībvalstī. Efektīva tiesību sistēma, augsti un pārredzami kvalitātes standarti, kā arī iniciatīvas patērētāju izglītošanai ir vissvarīgākie priekšnoteikumi, lai palielinātu preču tirdzniecību starp dalībvalstīm".

2.7 Komiteja arī uzsvērusi, ka iekšējā tirgū patērētāji ir ļoti slikti informēti par savām tiesībām, un vairākkārt norādījusi ⁽⁶⁾ — it īpaši perifērajām valstīm un jaunajām dalībvalstīm — uz minētajiem trūkumiem un veidu, kā valsts un vietējā līmeņa publiskās iestādes bieži izmanto šo nezināšanu.

2.8 Komiteja arī norāda, ka Vienotā tirgus novērtēšanas centrs (VTNC) 2007. gadā minēja četrus būtiskākos šķēršļus iekšējā tirgus veiksmīgai darbībai:

- uzņēmēju un valsts pārvaldes iestāžu zināšanu trūkums par tiesībām un pienākumiem savstarpējās atzīšanas principa piemērošanā,
- nepietiekama uzticēšanās, pārredzamība un sadarbība dalībvalstu vidū, lai atvieglotu savstarpējās atzīšanas principa piemērošanu, sertifikācijas rezultātu atzīšanu, kā arī brīvu preču apriti, radot skaidrākus pamatnoteikumus atbilstības novērtēšanas, akreditācijas un tirgus uzraudzības, kā arī CE zīmes pārredzamības un aizsardzības jomā,
- saskaņotu pasākumu trūkums, lai nodrošinātu optimālas vispārējās prasības attiecībā uz tirgū pārdotajām precēm, kā arī augstu drošības un veselības aizsardzības līmeni.

2.9 Komiteja norādīja: "Ar nožēlu jāatzīmē un jāatzīst, ka pēc daudziem Eiropas integrācijas gadiem vairākās dalībvalstīs ES tiesību akti un politikas vēl nav pietiekami iekļautas kā vietējā politikā veidošanas procesa politisks un administratīvs līmenis tajās jomās, kurās dalībvalstis nolēmušas īstenot kopēju politiku un pildīt kopēja lēmumu pieņemšanas procesa rezultātā noteikto" ⁽⁷⁾.

2.10 Turklāt "efektīva un pārskatāma pieeja ES jautājumiem valstu līmenī ir būtiski nepieciešama, jo 25 dalībvalstīm — katrai ar savu valsts pārvaldes kultūru un tradīcijām, kā arī pārvaldes procesiem — ir jāievēro *acquis*, kas ietver arī vienādas prasības attiecībā uz ES tiesību aktu izstrādi, transponēšanu, ieviešanu un izpildi" ⁽⁸⁾.

⁽³⁾ Skat. arī Līguma par ES 94. un 95. pantu.

⁽⁴⁾ OV C 309, 16.12.2006., "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana", ziņotājs — CASSIDY kgs.

⁽⁵⁾ OV C 234, 30.9.2003., ziņotājs — CASSIDY kgs.

⁽⁶⁾ OV C 208, 3.9.2003., ziņotājs — PEZZINI kgs.

⁽⁷⁾ OV C 325, 30.12.2006., ziņotājs — VAN IERSEL kgs.

⁽⁸⁾ *Ibidem*, 5. zemsviras piezīme.

2.11 Kok kga ziņojumā (*) norādīts, ka “preču brīvu apriti ES joprojām kavē daudzi vietējie noteikumi, kurus nereti piemēro patvaļīgi, klaji pārkāpjot savstarpējās atzīšanas principu (10)”.

2.12 Saistībā ar iepriekš minēto Komiteja uzskata, ka nolūkā nodrošināt Eiropas integrācijas nākotni, patērētāju un iedzīvotāju aizsardzību, kā arī Eiropas uzņēmumu attīstību steidzami jāveic šādi prioritāri pasākumi:

- jānodrošina pilnīga preču brīvas aprites principa piemērošana, kā tas ir noteikts Līgumā un apstiprināts vairākos EK Tiesas spriedumos, lai vienā dalībvalstī likumīgi pārdotos ražojumus bez grūtībām varētu tirgot visā ES teritorijā;
- jānodrošina tirdzniecības drošums, pārredzamība un efektivitāte, novēršot pārbaužu dublēšanos un nodrošinot augstu patērētāju, iedzīvotāju un uzņēmumu aizsardzības līmeni;
- jānovērš nenoteiktība, pārmērīga regulēšana, juridiskās pret-runas, kā arī nevajadzīgā sarežģītība ražojumu atbilstības novērtēšanā, kurai jābūt atbilstīgai, autoritatīvai, neatkarīgai un objektīvai, kā arī saskaņotai ar kopīgo tiesisko regulējumu rūpniecības ražojumu jomā;
- jākoordinē un jāpastiprina tirgus uzraudzības pasākumi, lai efektīvi un vienādi piemērotu Kopienas prasības attiecībā uz ražojumu drošību;
- efektīvāk jāizmanto, jānostiprina un jāaizsargā CE zīme, kurai jāklūst par istu “atbilstības apliecību”, kas nodrošina brīvu apriti visā ES teritorijā, kā arī Kopienas tiesību aktos noteikto drošības un kvalitātes līmeni.

3. Komisijas priekšlikumi

3.1 Komisija secinājusi, ka “iekšējais tirgus vēl nav pilnībā izveidots”:

- valstu tehniskie noteikumi vēl aizvien rada būtiskus šķēršļus brīvai tirdzniecībai Eiropas Savienībā. Komisija atzīmē (11), ka aptaujā vairāk kā trešdaļa uzņēmēju ziņoja par problēmām, kurām par iemeslu bija citas dalībvalsts tehniskie noteikumi, un aptuveni puse no šiem uzņēmējiem nolēma pielāgot savus ražojumus minētajiem noteikumiem;
- daudzi Kopienas noteikumi izrādījušies nesaskaņoti un pārāk sarežģīti — atšķirīgas definīcijas vienam un tam pašam ražojumam, atbilstības novērtēšanas procedūru pārklāšanās, atšķirīgas atbilstības novērtēšanas iestādes, nepilnīgs tiesiskais regulējums ar dažādiem noteikumiem un procedūrām;

(*) Wim Kok vadītās augsta līmeņa darba grupas ziņojums “Facing the challenge”, Eiropas Komisija, 2004. gada novembris.

(10) SEC(2007) 113, 14.2.2007.

(11) Otrais divgadu ziņojums par daudzpusējas atzīšanas principa piemērošanu vienotajā tirgū — COM(2002) 419, galīgā redakcija.

— gan patērētāji un iedzīvotāji, gan MVU bieži nav informēti, un viņiem nav izpratnes par savām tiesībām iekšējā tirgū, tajā pašā laikā pakāpeniski rodas jauni birokrātiski šķēršļi, kas kavē minēto tiesību īstenošanu.

3.2 Lai risinātu minētās problēmas, Komisija ierosina:

- pieņemt Regulu [COM(2007) 36 galīgā redakcija], ar ko nosaka procedūras, lai dažus valstu tehniskos noteikumus piemērotu citā dalībvalstī likumīgi tirgotiem ražojumiem, un ar ko atceļ Lēmumu 3095/95/EK;
- pieņemt Lēmumu [COM(2007) 53 galīgā redakcija] par ražojumu tirdzniecības vienotu sistēmu un vienlaicīgi reģistrēt CE zīmi kā kolektīvu preču zīmi, lai sakārtotu tās juridisko aizsardzību;
- pieņemt Regulu [COM(2007) 37 galīgā redakcija], ar ko nosaka akreditācijas un tirgus uzraudzības prasības attiecībā uz ražojumu tirdzniecību.

3.3 Pirmajā priekšlikumā regulai [COM(2007) 36 galīgā redakcija] ierosināts atcelt pašreizējo informācijas apmaiņas kārtību, un tajā aplūkoti daži nesaskaņotās jomas aspekti:

- jauna kārtība, kas jāievēro valsts iestādēm, ja tās vēlas pieņemt tehniskus noteikumus un uzskata, ka nevar piemērot savstarpējās atzīšanas principu;
- valsts iestāžu un uzņēmumu, kas vēlas pārdot kādā dalībvalstī savus ražojumus, kuri jau tiek likumīgi tirgoti citā dalībvalstī, tiesību un pienākumu noteikšana ES mērogā;
- viena vai vairāku “ražojumu informācijas punktu” izveidošana katrā dalībvalstī. To uzdevums ir sniegt informāciju par tehniskiem noteikumiem, kas attiecas uz konkrēto ražojumu, vai precīzi norādīt, pie kurām kompetentajām iestādēm ir jāvērsas. Paredzēta arī iespēja izveidot telemātisku tīklu, kurā apvienoti minētie “informācijas punkti”, lai nodrošinātu informācijas apmaiņu saskaņā ar Programmu par valsts pārvaldes iestādēm, uzņēmumiem un pilsoņiem sniegto e-valdības pakalpojumu savietojamības nodrošināšanu Eiropas mērogā (IDABC).

3.4 Ar priekšlikumu lēmumam [COM(2007) 53 galīgā redakcija] tiek izveidota vispārēja sistēma turpmākajiem tiesību aktiem atsevišķās nozarēs. Minēto sistēmu veido:

- saskaņotas definīcijas, kopīgi pienākumi uzņēmējiem, atbilstības novērtēšanas iestāžu atlases kritēriji, valsts pilnvaroto iestāžu kritēriji un paziņošanas procesa noteikumi;
- atbilstības novērtēšanas procedūru atlases noteikumi, kā arī virknei saskaņotu procedūru, lai novērstu apgrūtināto pārklāšanos,
- vienota CE zīmes (ar atbilstošu atbildību un aizsardzību) kā Kopienas kolektīvas zīmes definīcija visās direktīvās, kas uz to jau attiecas;
- informācijas apmaiņas un tirgus uzraudzības kārtība, kas papildina ar Direktīvu par produktu vispārēju drošību izveidoto sistēmu;

— saskaņoti noteikumi turpmākajiem drošības mehānismiem, kas papildinās tirgus uzraudzības noteikumus.

3.5 Otrajā priekšlikumā regulai [COM(2007) 37 galīgā redakcija] paredzēts pastiprināt akreditācijas un tirgus uzraudzības noteikumus, lai varētu ātri identificēt neatbilstošos ražojumus un izņemt tos no tirgus. Priekšlikuma galvenais mērķis ir saskaņotā telpā nodrošināt preču brīvu apriti,

— pastiprinot Eiropas sadarbību, lai akreditācija patiešām būtu pēdējais kontroles līmenis, kas nodrošina ES tiesību aktu pareizu piemērošanu;

— izveidojot sistēmu, kas ļautu atzīt jau izveidoto organizāciju "Eiropas sadarbība akreditācijai" (EA), lai nodrošinātu stingras savstarpējās novērtēšanas pareizu norisi ⁽¹²⁾;

— izveidojot Kopienas sistēmu tirgus uzraudzībai un ES tirgū nonākušo ražojumu kontrolei, kas nodrošinātu ciešāku sadarbību starp iestādēm valsts iekšienē un muitas iestādēm, informācijas apmaiņu un sadarbību starp valstu iestādēm, ja ražojumi tiek pārdoti vairāk nekā vienas dalībvalsts tirgū;

— visās nozarēs piemērojot standartizētus un skaidrus noteikumus, kas nodrošina juridisko noteiktību un pasākumu saskaņotību, kā arī mazinot prasības, kas jāievēro pirms pārdošanas tirgū, un samazinot slogu, kas saistīts ar atbilstības novērtēšanu;

— paredzot Kopienas finansiālo atbalstu nozaru akreditācijas sistēmām, EA centrālā sekretariāta darbībai, tirgus uzraudzības projektu izstrādei un koordinācijai, apmācības programmām, valstu iestāžu (tajā skaitā arī muitas iestāžu) ierēdņu apmaiņai.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Komiteja ir pilnībā piekrit viedoklim, ka brīva preču aprīte ir Eiropas vienotā tirgus konkurētspējas, kā arī ekonomiskās un sociālās attīstības galvenais virzītājspēks un ka prasību par drošu un kvalitatīvu ražojumu tirdzniecību pastiprināšana un atjaunināšana ir nozīmīgs faktors Eiropas patērētājiem, uzņēmumiem un iedzīvotājiem.

4.2 Pēdējo piecdesmit gadu laikā vienotais preču tirgus veicinājis arvien lielāku Eiropas ekonomisko tuvināšanos. Pašlaik

⁽¹²⁾ Pašreiz ES ir aptuveni 1 700 pilnvaroto iestāžu.

tirdzniecība starp ES 27 dalībvalstīm veido divas trešdaļas no ES tirdzniecības kopapjoma.

4.3 EK dibināšanas līguma 28. un 30. panta ⁽¹³⁾ ieviešana, "vecās" un "jaunās" pieejas tehnisko noteikumu saskaņošanas process, kā arī pareiza savstarpējās atziņas principa piemērošana ir svarīgākie pamatnosacījumi Kopienas iekšējās tirdzniecības attīstībai.

4.4 ES tiesību aktu, kas attiecas uz precēm, atjaunināšana un pielāgošana ir kļuvusi neatliekama vairāku iemeslu dēļ: Līguma noteikumu piemērošanā un ieviešanā konstatētās problēmas, dalībvalstu saskaņotas pieejas trūkums tirgus uzraudzības jomā, atbilstības novērtēšanas iestāžu trūkumi un CE zīmes juridiskās aizsardzības nepilnības, nesaskaņoti un sarežģīti Eiropas tiesību akti, kas bieži atkarojas un pārklājas ar dažādām procedūrām, kā arī uzņēmumu, pārvaldes iestāžu un iedzīvotāju vājā informētība par viņu tiesībām un pienākumiem.

4.5 Komiteja atbalsta Komisijas iniciatīvu, jo īpaši tādēļ, ka atzinumos par vienoto tirgu ⁽¹⁴⁾ pati jau uzsvērusi un vairākkārt norādījusi uz tās nepieciešamību. EESK atbalsta iesniegtos priekšlikumus, ja tajos tiks iekļauti šajā atzinumā izteiktie ieteikumi.

⁽¹³⁾ Skat. arī Līguma par ES 94. un 95. pantu.

⁽¹⁴⁾ Pēdējie EESK atzinumi par vienkāršošanu, labāku tiesību aktu izstrādi un vienotā tirgus prioritātēm:

- 1) "Pārskats par vienoto tirgu", OV C 93, 27.4.2007., ziņotājs — CASSIDY kgs;
- 2) atzinums par tematu "Komisijas Paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Kopienas Lisabonas programmas ieviešana: normatīvās vides vienkāršošanas stratēģija", COM(2005) 535 galīgā redakcija, ziņotājs — Cassidy kgs, OV C 309, 16.12.2006.;
- 3) pēc Apvienotās Karalistes prezidentūras lūguma izstrādāts izpētes atzinums par tematu "Tiesību aktu labāka izstrāde", ziņotājs — Retureau kgs, OV C 24, 31.1.2006.;
- 4) pašiniciatīvas atzinums par tematu "ES tiesību aktu ieviešanas un izpildes uzlabošana", ziņotājs — van Iersel kgs, OV C 24, 31.1.2006.;
- 5) atzinums par tematu "Kopienas Acquis atjaunināšana un vienkāršošana", COM(2003) 71 galīgā redakcija, ziņotājs — Retureau kgs, pieņemts 31.3.2004., OV C 112, 30.4.2004.;
- 6) pašiniciatīvas atzinums par tematu "Vienkāršošana", ziņotājs — Simpson kgs, pieņemts 26.3.2003., OV C 133, 6.6.2003.;
- 7) izpētes atzinums par tematu "Komisijas paziņojums attiecībā uz normatīvās vides vienkāršošanu un uzlabošanu", COM(2001) 726 galīgā redakcija, ziņotājs — Walker kgs, pieņemts 21.3.2002., OV C 125, 27.5.2002.;
- 8) pašiniciatīvas atzinums par tematu "Vienkāršošana", ziņotājs — Simpson kgs, pieņemts 29.11.2001., OV C 48, 21.2.2002.;
- 9) pašiniciatīvas atzinums par tematu "Vienotā tirgus noteikumu vienkāršošana", ziņotājs — Vever kgs, pieņemts 19.10.2000., OV C 14, 16.1.2001.;
- 10) pašiniciatīvas atzinums par tematu "Vienotā tirgus prioritātes 2005-2010", ziņotājs — Cassidy kgs, pieņemts 7.4.2005., OV C 255, 14.10.2005.;
- 11) atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Iekšējā tirgus stratēģijas prioritātes 2003 — 2006", ziņotājs — Cassidy kgs, pieņemts 16.7.2003., OV C 234, 30.9.2003.;
- 12) informatīvs ziņojums par tematu "Vienkāršošana";
- 13) informatīvs ziņojums par tematu "Pašreizējais kopregulācijas un pašregulācijas stāvoklis vienotajā tirgū", ziņotājs — Vever kgs, pieņemts 11.1.2005., CESE 1182/2004 fin.

4.6 Komiteja uzskata, ka, vērtējot ierosinātos pasākumus, jālieto četri pamatkritēriji, lai nodrošinātu, ka minētie pasākumi iekļaujas jau esošajā Kopienas sistēmā:

- pārredzamības, vienkāršošanas, uzticamības, juridiskās noteiktības un saprotamības līmenis, kas tiek nodrošināts lietotājiem Eiropas Savienībā — patērētājiem, uzņēmumiem, valsts pārvaldes iestādēm un iedzīvotājiem;
- līmenis, kādā nodrošināta atbilstība pārējiem ES politikas virzieniem un mērķiem;
- līmenis, kādā notiek saziņa un informācijas par tiesībām un pienākumiem apmaiņa starp dažādām ieinteresētajām pusēm Eiropas Savienībā;
- nevajadzīgas birokrātijas apmērs un ar to saistīti apgrūtinājumi, īpaši mazākiem dalībniekiem, piemēram, patērētājiem, maziem un vidējiem uzņēmumiem un atsevišķiem iedzīvotājiem.

4.7 Komiteja uzskata, ka Komisijas priekšlikumi paver tālākvirzības iespējas, jo tie paredz:

- noteikumus tirgus uzraudzības pastiprināšanai;
- kopīgu akreditācijas sistēmu;
- akreditēto sertifikācijas iestāžu kompetences līmeņa vienādošanu;
- stingrākus atlases kritērijus un saskaņotas atlases procedūras atbilstības novērtēšanas procesā;
- plašāku sadarbību un informācijas apmaiņu starp valsts iestādēm;
- CE zīmes kā Kopienas kolektīvās zīmes juridiskās aizsardzības pastiprināšanu.

4.8 Komiteja pilnībā piekrīt, ka jāuzlabo pilnvaroto iestāžu akreditācijas sistēmas kvalitāte un jānosaka stingrāki kritēriji šo iestāžu nozīmēšanai, pārvaldībai un pārraudzībai, izveidojot tiesisko regulējumu, kas nodrošinātu decentralizētās sistēmas saskaņotību, salīdzināmību un koordināciju nolūkā panākt tās ticamību un nostiprināt savstarpējo uzticēšanos.

4.9 Arvien lielākās globalizācijas apstākļos tirgus uzraudzības sistēmai jākalpo kā kopīgam tiesiskam regulējumam, kas nodrošina efektīvu un saskaņotu tiesību aktu piemērošanu visā Kopienas teritorijā.

4.10 RAPEX (Kopienas ātrās ziņošanas sistēma) 2006. gada ziņojumā par bīstamām patēriņa precēm⁽¹⁵⁾ norādīts, ka neatbilstošu un potenciāli bīstamu ražojumu nonākšanas tirgū nav pieļaujama.

⁽¹⁵⁾ Eiropas Komisijas RAPEX 2006. gada ziņojums (<http://ec.europa.eu/rapex>). Ziņojumā, kas publicēts 2007. gada 19. aprīlī, ir uzsvērts, ka pēdējo gadu laikā pastāvīgi pieaudzis paziņojumu par bīstamām precēm skaits. Eiropā laika posmā no 2004. līdz 2006. gadam vairāk nekā divas reizes palielinājies paziņojumu skaits par bīstamām patēriņa (nepārtikas) precēm — no 388 līdz 924, bet 2006. gadā šis skaits, salīdzinot ar 2005. gadu, palielinājās par 32 %. Minētie paziņojumi skāra galvenokārt rotaļlietu, elektroiekārtu, mehānisko transportlīdzekļu, apgaismojuma un kosmētikas nozari un bija saistīti ar ievainojuma, elektrošoka, ugunsgrēka un apdegumu, nožņaugšanās un nosmakšanas risku, kā arī ar ķīmisku apdraudējumu.

4.11 Attiecībā uz CE zīmi, kas nav kvalitātes, bet atbilstības zīme, Komiteja uzskata, ka ir būtiski atjaunot uzticību atbilstības zīmēm. Jāatjauno CE zīmes nozīme, paredzot plašākas iespējas sodīt ar to saistītos pārkāpumus, kā arī nodrošinot juridisko aizsardzību svarīgajam elementam visās “jaunās pieejas” direktīvās, kas pašlaik aptver 20 ražošanas nozares.

4.12 Attiecībā uz pašreizējo tiesisko regulējumu Komiteja uzskata, ka nesaskaņotība, noteikumu pārklāšanās un juridiskā nenoteiktība varētu būt visas sistēmas visredzamākais trūkums, kas rada nopietnus zaudējumus patērētājiem, uzņēmumiem, iedzīvotājiem un visai pilsoniskajai sabiedrībai kopumā.

4.13 Tiesību aktu pārklāšanās un ar citiem ES mērķiem un politikas virzieniem saistīto iniciatīvu nepietiekamās saskaņotības dēļ pārmērīgi palielinājusies birokrātijas un ievērojami apgrūtināta ir dažādu procedūru faktiskās īstenošanas termiņu ievērošana. Tam ir ļoti negatīva ietekme, it īpaši uz patērētājiem, maziem un vidējiem uzņēmumiem un katru iedzīvotāju atsevišķi.

4.14 Tādēļ Komiteja pilnībā atbalsta priekšlikumu par vienotu pamatprincipu kopumu ražojumu tirdzniecības jomā⁽¹⁶⁾. Minētajā sistēmā jābūt iekļautām definīcijām, procedūrām un kopējiem elementiem, kur būtu lietderīgi, turpmāk veicot izmaiņas un pielāgojumus atsevišķās direktīvās, lai izskaustu trūkumus un nevajadzīgus birokrātiskus apgrūtinājumus pašreiz spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā.

4.15 Komiteja uzskata, ka ir svarīgi izstrādāt “Praktisko telemātisko rokasgrāmatu ražojumu tirdzniecībai Eiropas iekšējā tirgū”⁽¹⁷⁾, kura būtu svarīgs iekšējā tirgus elements un kurā lietotājam saprotamā (*user-friendly*) veidā būtu apkopoti visi noteikumi un procedūras (horizontālā izklāstā un katrā lielajā nozarē atsevišķi), tajā skaitā arī tiesības un pienākumi, piekļuves noteikumi, laika termiņi un īstenošanas izmaksas.

5. Īpašas piezīmes

5.1 *Priekšlikums Regulai par savstarpējās atzišanas principu un ražojumu informācijas punktiem, COM(2007) 36 galīgā redakcija*

5.1.1 Iekšējā tirgū notiekošās brīvās preču un pakalpojumu aprites pamatā ir Līguma 28. un 30. pantā noteiktais savstarpējās atzišanas princips. Ņemot vērā 50 gadu pieredzi, ES pakāpenisko paplašināšanos un arvien izteiktāku tirgus globalizāciju, Komiteja uzskata, ka ir jānostiprina minētā principa nozīme un aizsardzība, jānodrošina lielāka juridiskā noteiktība un piemērošanas viendabīgums, pilnībā jāizmanto visas iespējas, ko tas paver Eiropas uzņēmējiem un uzņēmumiem, kā arī valsts iestādēm.

5.1.2 Komisijas priekšlikums liecina par pūlīņiem minēto mērķu īstenošanā, jo tajā:

- noteikta procedūra, lai atceltu izņēmumus no vispārējā principa;

⁽¹⁶⁾ Pamatprincipi jāattiecinā arī uz pakalpojumiem, kas aizvien vairāk ir saistīti ar produktu tirdzniecību.

⁽¹⁷⁾ Skat. 5.1.11. punktu.

- paredzēta vienota tiesību un pienākumu sistēma valsts iestādēm un uzņēmumiem;
- ierosināts izveidot informācijas un administratīvās sadarbības sistēmu valstu regulējumu jomā.

5.1.3 Komiteja tomēr uzskata, ka priekšlikumā regulai īpaša uzmanība jāvelta vairākiem problēmjautājumiem:

- savstarpējās atzīšanas principa piemērošana nevar būt atrauta no dalībvalstu savstarpējās uzticēšanās tādās jomās kā tirgus uzraudzības mehānismi, kuriem ir izšķiroša nozīme, nodrošinot ražojumu piekļuvi Eiropas iekšējam tirgum, atbilstības novērtēšanas procedūru efektivitāte, testēšanas laboratoriju nozīme, sertifikācijas un standartizācijas iestāžu kompetence;
- salīdzinājumā ar lēmumu 3052/95/EK minētajā priekšlikumā regulai Komisijas loma ir ierobežota;
- administratīvās sadarbības mehānismi aprobežojas ar vertikālo sadarbību starp uzņēmumiem un valsts iestādēm, taču svarīgi ir attīstīt arī horizontālo sadarbību gan starp valsts iestādēm, gan starp dažādiem ražojumu informācijas punktiem;
- priekšlikumā nav atsaucies uz strīdu izšķiršanas mehānismiem, piemēram, SOLVIT⁽¹⁸⁾, kas ļautu uzņēmumiem tieši pieprasīt ātru un jau labi pārbaudītu procedūru;
- pierādīšanas pienākuma uzlikšana pretējai pusei, arī saistībā ar trešo valstu ražojumiem, kurus Kopienas tirgū ievieš importētāji no Eiropas;
- paredzētā ražojumu pozitīvā saraksta ieviešana var izrādīties īpaši sarežģīta, ņemot vērā faktu, ka savstarpējās atzīšanas princips attiecas uz visiem ražojumiem, kurus neaptver saskaņoti tiesību akti.

5.1.4 Komiteja uzskata, ka minētajā dokumentā jāiekļauj skaidra atsauce uz Līgumā noteikto savstarpējās atzīšanas principa juridisko pamatu, tādējādi uzsverot, ka tā saucamo valstu prasību aizsardzība ir tikai izņēmums.

5.1.5 Komiteja uzskata, ka savstarpējās atzīšanas principa izpildē un piemērošanā jānodrošina augsts pārredzamības, juridiskās noteiktības un vienkāršošanas līmenis:

- pierādīšanas pienākuma uzlikšana valsts iestādēm, kuras vēlas atkāpties no minētā principa, ievērojot vienkāršas procedūras un nosakot konkrētus termiņus, lai strīdu izšķiršanu padarītu pārredzamu un ātru;

⁽¹⁸⁾ <http://ec.europa.eu/solvit/>

- iespēja pārsūdzēt valsts tiesā bez papildu izdevumiem, pārāk gariem termiņiem un pārmērīgiem pūliņiem;

- iespēja izmantot procedūras strīdu izšķiršanai ārpus tiesas kārtībā, kuru efektivitāte ES ir pārbaudīta;

- brīvāka un efektīvāka preču un pakalpojumu aprīte, apvienojot informatīvas kampaņas un mācību pasākumus, kas paredzēti uzņēmumiem, patērētājiem un pārvaldes iestādēm;

- procedūru termiņu saīsināšana. Pēc valstu iestāžu rakstiska, pamatota paziņojuma saņemšanas 20 dienu laikā uzņēmumam ir iespēja iesniegt savus pretargumentus. Ja strīds netiek izšķirts noteiktajā laikā, uzņēmums var vērsties tās valsts tiesā, kuras tirgū attiecīgo ražojumu bija iecerēts pārdot;

- ražojumu informācijas punktu (RIP), kurus paredzēts izveidot visās dalībvalstīs, Eiropas tīkla izveidošana un piesaiste ES tīmekļa vietnei, lai nodrošinātu atbilstošu saziņu un informācijas apmaiņu par tiesībām un pienākumiem.

5.1.6 Komiteja uzskata, ka ir lietderīgi noteikt maksimālos pārsūdzību izskatīšanas termiņus, lai strīdu varētu izšķirt pirmās instances tiesā.

5.1.7 Dalībvalstīm jāizveido efektīvas un kompetentas tehniskās struktūras, kas spēj īsā laikā — attiecīgos gadījumos steidzamības kārtībā — nodrošināt visus nepieciešamos pierādījumus, kas liecina par atkāpšanos no savstarpējās atzīšanas principa saskaņā ar Līguma 30. pantu, kas "atļauj dalībvalstīm noteikt pasākumus, kuru sekas ir līdzvērtīgas kvantitatīviem ierobežojumiem, kad tos pamato neekonomiska rakstura vispārējas intereses: sabiedrības morāles, sabiedriskās kārtības, valsts drošības, cilvēku un dzīvnieku veselības un dzīvības aizsardzības, augu aizsardzības, nacionālo mākslas bagātību aizsardzības un industriāla un komerciāla īpašuma aizsardzības apsvērumi" ⁽¹⁹⁾.

5.1.8 Ražojumu informācijas punktiem vajadzētu lietot SOLVIT metodes, sākumā mēģinot izšķirt strīdus un ļaujot uzņēmumiem, kuru ražojumi apturēti uz robežas, izmantot dalībvalstu administratīvās sadarbības ietvaros paredzēto ārpus tiesas procedūru ar iespēju saņemt atbildi 10 nedēļu laikā ⁽²⁰⁾.

⁽¹⁹⁾ Eiropas Parlamenta informatīvais materiāls (3.2.1.). Brīva preču aprīte. Pēdējo reizi atjaunināts 2001. gada 22. oktobrī (http://www.europe-info.de/facts/it/3_2_1.htm).

⁽²⁰⁾ SEC (2007) 585. Komisijas dienestu darba dokuments — SOLVIT 2006. gada ziņojums "Solvit tīkla attīstība un darbības rezultāti 2006. gadā" ("Development and Performance of the Solvit network in 2006"), 30.4.2007.

Visās ES dalībvalstīs, kā arī Norvēģijā, Islandē un Lihtenšteinā SOLVIT centri pārsvarā izveidoti minēto valstu ārlietu vai ekonomikas ministrijās.

Šie centri sadarbojas tieši ar elektroniskās datu bāzes starpniecību, lai ātri un pragmatiski atrisinātu problēmas, par kurām ziņojuši iedzīvotāji un uzņēmumi. SOLVIT centru sadarbības noteikumi ir iekļauti 2001. gada Komisijas ieteikumā, kas tika atbalstīts Padomes secinājumos. SOLVIT darbojas kopš 2002. gada jūlija. Papildus Komisijas ieteikumam SOLVIT centri 2004. gada decembrī pieņēma virkni kopīgu kvalitātes un efektivitātes standartu, lai nodrošinātu augstu pakalpojumu kvalitāti visā tīklā.

5.1.9 Komiteja uzskata, ka ražojumu informācijas punktiem (RIP) ir aktīvi jārikojas, lai praktiskās procedūru rokasgrāmatas būtu savlaicīgi pieejamas. Tie varētu izveidot arī valstu tīmekļu vietnes, kuras tiktu apvienotas Eiropas tīklā un piesaistītas ES tīmekļa vietnei un kurās būtu pieejami nolēmumi līdz šim izšķirto strīdu gadījumos, to ražojumu saraksts, uz kuriem attiecas savstarpējās atzīšanas princips, un datu bāze. Piekļuve minētajām tīmekļa vietnēm tiktu nodrošināta potenciālajiem lietotājiem, kas apvienoti RIP telemātiskās informācijas apmaiņas tīklā saskaņā ar saskaņā ar Programmu par valsts pārvaldes iestādēm, uzņēmumiem un pilsoņiem sniegto e-valdības pakalpojumu savietojamības nodrošināšanu Eiropas mērogā (IDABC) ⁽²¹⁾.

5.1.10 Minēto instrumentu sagatavošana un darbība nevar būt fakultatīva, bet priekšlikumā jāparedz, ka tā ir obligāta. Ražojumu informācijas punktiem sadarbībā ar Komisiju regulāri jāorganizē informatīvi semināri un mācības uzņēmējiem, pārvaldes un muitas iestāžu darbiniekiem, kā arī patērētājiem, lai palielinātu izpratni un izplatītu zināšanas par Līgumā noteiktajām tiesībām un pienākumiem.

5.1.11 Jāsagatavo arī telemātiska rokasgrāmata, kas ļautu atrast visā ES teritorijā pašreiz spēkā esošos tiesību aktus, kas sagrupēti horizontāli un pa svarīgākajām nozarēm.

5.1.12 Nav lietderīgi veidot pozitīvo sarakstu ražojumiem, uz kuriem attiecas regula, kā arī atcelt Direktīvā par produktu vispārēju drošību paredzēto steidzamības procedūru.

5.1.13 Komisijai cieši jāpārtrauga, kā darbojas paziņošanas mehānisms. Tādēļ ir jāpieprasa, lai dalībvalstis nosūta katra paziņojuma kopiju, kā arī sagatavo gada ziņojumus par atbilstoši regulai veiktajiem pasākumiem, kas ļautu Komisijai iesniegt pārskatu Parlamentam, Padomei un EESK (VTNC).

5.2 Priekšlikums Lēmumam par ražojumu tirdzniecības vienotu sistēmu un CE zīmi, COM(2007) 53 galīgā redakcija

5.2.1 Komiteja piekrīt principiem minētajā priekšlikumā, kurš izstrādāts, ņemot vērā pozitīvo pieredzi, kas gūta atbilstības novērtēšanas jomā apvienojot "jauno" un "vispārējo" pieeju ⁽²²⁾. Minētie principi jāievēro pašreizējos un turpmākajos Kopienas tiesību aktos, kas aptver visus tirgto ražojumu aspektus, jo īpaši drošību, veselību un vides aizsardzību. Uzņēmēju nediskriminācijas princips, kas ir iekšējā tirgus pamatprincips, tiesību aktos ir jāievēro, un dalībvalstīm tas ir jāpiemēro pilnībā.

⁽²¹⁾ OV C 80, 30.3.2004., ziņotājs — PEZZINI kgs.

⁽²²⁾ Vispārējā pieeja izpaužas kā moduļveida pieeja, sadalot atbilstības novērtēšanas procedūru vairākos posmos, tā saucamajos moduļos, kas atšķiras viens no otra atkarībā no ražojuma izstrādes posma (piemēram, projektēšana, prototips, ražošana pilnā apmērā), no veiktā novērtējuma veida (dokumentācijas kontrole, veida apstiprināšana, kvalitātes garantija) un no personas, kas atbildīga par novērtējumu (ražotājs vai trešā persona).

Vispārējā pieeja tika oficiāli apstiprināta ar Padomes lēmumu 90/683/EEK, ko atcēla un atjaunināja ar lēmumu 93/465/EEK. Abi lēmumi nosaka vispārējās pamatnostādnes un sīki izstrādātas procedūras atbilstības novērtēšanas jomā, kuras ir jāievēro jaunās pieejas direktīvās.

5.2.2 Komiteja uzsver, ka "visiem uzņēmējiem, kas veido piegādes un izplatīšanas ķēdi, jāveic atbilstīgi pasākumi, lai nodrošinātu, ka tirgū tiek darīti pieejami tikai tādi ražojumi, kas atbilst piemērojamajiem tiesību aktiem" ⁽²³⁾, neatkarīgi no tā, vai minētie uzņēmēji ir ražotāji, pilnvarotie pārstāvji vai importētāji ⁽²⁴⁾.

5.2.3 Ražojumu izsekojamībai ir būtiska nozīme, lai noteiktu to uzņēmēju atbildību, kuri pārdod preces Eiropas tirgū, kā arī panāktu attiecīgo Kopienas prasību izpildi. Nepietiek tikai ar ražojuma atbilstības prasību, kas aprobežojas ar "atsevišķiem kontroles pasākumiem", kā to ierosina Komisija ⁽²⁵⁾.

5.2.4 Aplūkojot Komisijas lēmuma priekšmetu un darbības jomu, Komiteja uzskata, ka jāizvairās no tajā minētajiem izņēmumiem un vienota ražojumu tirdzniecības sistēma — saskaņā ar 5.3.3. punktā ierosināto saistībā ar regulu par Eiropas akreditācijas sistēmu un tirgus uzraudzības mehānismiem — jāpiemēro atbilstoši Kopienas tiesību aktu kopumam, bez izņēmumiem drošības un veselības, kā arī vides aizsardzības jomā. Jaunā sistēma jāpiemēro visiem minētajā jomā spēkā esošajiem tiesību aktiem, negaidot katras atsevišķas direktīvas un regulas iespējamo vispārējo pārskatīšanu.

5.2.5 Kopīgās definīcijas, kas iekļautas priekšlikuma 1. daļā, ir ļoti svarīgas tirgus dalībniekiem, ņemot vērā faktu, ka daudzas direktīvās viena un tā paša ražojuma apzīmēšanai lietotas dažādas definīcijas.

5.2.6 Komiteja uzskata, ka būtiski ir:

- skaidrāk definēt uzņēmēju pienākumus, lai uzlabotu pašreiz spēkā esošos "jaunās pieejas" pamatnoteikumus;
- paaugstināt tirgus uzraudzības efektivitāti;
- vienādot pilnvaroto atbilstības novērtēšanas iestāžu kompetences līmeni.

5.2.7 Uzņēmēju pienākumiem jābūt pamatotiem un proporcionāliem, un tie nedrīkst radīt augstas birokrātiskās un administratīvās izmaksas gan saistībā ar tirgto ražojumu paraugu pārbaudi un sūdzību reģistru (7. panta 4. punkta otrā daļa), gan saistībā ar paziņošanas pienākumu, kuru vajadzētu attiecināt tikai uz bīstamiem ražojumiem, kas noteikti Direktīvā par produktu vispārēju drošību.

5.2.7.1 Eiropas akreditācijas sistēmas ietvaros atbilstības novērtēšanas struktūru pasākumiem jābūt proporcionāliem, un tām jālieto metodes, kas piemērotas maziem un vidējiem uzņēmumiem, kā arī precēm, kas ražotas šaurākam patērētāju lokam vai ierobežotā daudzumā.

⁽²³⁾ Priekšlikuma lēmumam 14. apsvēruma, COM(2007) 53 galīgā redakcija.

⁽²⁴⁾ Tas attiecas arī uz importētājiem, kas pēc principa "pārdod un bēdz" īsu laiku pārdod tirgū tā saucamos "beznosaukuma" (bieži vien izdomāta nosaukuma) ražojumus no trešām valstīm.

⁽²⁵⁾ Priekšlikuma lēmumam 17. apsvēruma, COM(2007) 53 galīgā redakcija.

5.2.8 Komiteja vēlreiz uzsver, ka pilnvarotajām iestādēm jānodrošina kompetence, objektivitāte un efektivitāte visā Eiropas Ekonomikas zonā. Lai visiem ražotājiem nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus, kā arī saskaņā ar Regulas 3. un turpmākajos punktos paredzēto akreditācijas pienākumu, valsts akreditācijas iestādei jāveic novērtējums akreditācijas saņemšanai, un pilnvarotajai iestādei tas jāpieņem, izvairoties no nevajadzīgas un dārgas dublēšanās.

5.2.9 Atbilstības novērtēšanā priekšroka jādod iekšējās kontroles A modulim kā labākai atbilstības novērtēšanas metodei, kas galvenokārt izskaidrojams ar faktu, ka jebkurā gadījumā atbildība par ražojumu pilnībā gulstas uz ražotāju vai importētāju Eiropas Ekonomikas zonā (EEZ). Turklāt jānodrošina izvēles iespējas starp vairākiem (dažādiem) vienkāršotiem moduļiem, tas īpaši attiecas uz MVU un ierobežotā daudzumā ražotām precēm.

5.2.10 Minētā tiesību akta svarīgākā daļa ir regulējums, kas attiecas uz CE zīmi, kuras uzdevums ir apliecināt ražojuma atbilstību attiecīgajām prasībām un kuras aizsardzība dalībvalstīm ir jāpastiprina, nepieļaujot tās neatbilstīgu izmantošanu ar piemērotām un proporcionālām sankcijām, tostarp arī kriminālsodiem. Kā iepriekš tika minēts, jaunie noteikumi paredz, ka ražojuma atbilstība, ko apliecina CE zīme, neatbrīvo ražotāju no pienākuma segt zaudējumus, ko radījis ražojums, kuram vēlāk atklāti defekti.

5.2.11 Komiteja pilnībā piekrīt apgalvojumam, ka uzticības trūkums CE zīmei rada "uzticības trūkumu visai sistēmai, kas aptver tirgus uzraudzības iestādes, ražotājus, laboratorijas un sertifikācijas iestādes, un, visbeidzot, uz jauno pieeju balstītu tiesību aktu atbilstībai" ⁽²⁶⁾.

5.2.12 Labākais veids, kā nostiprināt CE zīmes statusu un nozīmi, kā tas paredzēts Padomes lēmumā 93/465 ⁽²⁷⁾, ir veikt radikālu zīmes reformu:

- izskaidrot, ka zīme nav jāizmanto un jāuztver kā marķēšanas vai etiķetēšanas sistēma patēriņam ⁽²⁸⁾, ne arī kā kvalitātes garantija vai apstiprināšanas apliecinājums, ko sniedz neatkarīga trešā persona, bet vienīgi kā apliecinājums par produkta atbilstību prasībām un tehnisks dokuments, par kura iesniegšanu iestādēm un patērētājiem pilna atbildība jāuzņemas ražotājiem vai importētājiem;
- racionalizēt dažādas atbilstības novērtēšanas procedūras;
- nostiprināt CE zīmes juridisko aizsardzību, reģistrējot to kā kolektīvu zīmi, kas ļaus iestādēm ātri iejaukties un apkarot tās ļaunprātīgu izmantošanu, bet saglabāt iespēju papildus izmantot valstu zīmes;
- nostiprināt tirgus uzraudzības mehānismus un muitas kontroles uz robežām;

⁽²⁶⁾ *The role and significance of the CE marking, European Commission draft certf. DOC 2005 — 11, 30.8.2005.*

⁽²⁷⁾ Padomes Lēmums Nr. 93/465/EK (lēmums par moduļiem): "CE zīme simbolizē atbilstību visām saistībām, kas gulstas uz ražotājiem sakarā ar ražojumu, saskaņā ar Kopienas direktīvām, kas attiecas uz tās piešķiršanu".

⁽²⁸⁾ BEUC 298/2007, 5.6.2007., *Internal Market package for goods, Jim Murray* kga uzklauššana EP, 5.6.2007.

— rosināt ražotājus un patērētājus apsvērt, kāda varētu būt brīvprātīga rīcības kodeksa pozitīvā un negatīvā ietekme uz Eiropas un valstu kvalitātes zīmju un marķējumu (brīvprātīgu vai ne) izplatīšanās efektivitāti, kā arī to saikne ar CE zīmi.

5.2.13 Tirgus uzraudzības mehānismi aplūkoti 5.3.13. punktā *et seq.*, taču šajā sakarā Komiteja vēlētots uzsvērt, ka Komisijas iesaistīšanās ir svarīga ne vien visos gadījumos, kad ražojumi apdraud drošību un veselību, kaut arī tie atbilst prasībām, bet arī oficiālas neatbilstības gadījumos, kas minēti ierosinātā lēmuma 38. pantā.

5.2.14 Komiteja vēlreiz uzsver, ka būtiska nozīme minētajā jomā ir tehniskās standartizācijas procesam, jo "jaunās pieejas" pamatā ir cieša saikne starp likuma minimālajām prasībām un Eiropas tehniskajiem standartiem, kuri jāatbalsta un jāizmanto. Līdz ar to gadījumā, ja rodas oficiāli iebildumi pret saskaņotiem standartiem ⁽²⁹⁾, iesaistītā standartizācijas iestāde par to nekavējoties ir jāinformē, lai tā standartu izstrādē varētu ņemt vērā šādus iebildumus.

5.3 Priekšlikums regulai par Eiropas akreditācijas sistēmu un tirgus uzraudzības mehānismiem, COM(2007) 37 galīgā redakcija

5.3.1 Komiteja atbalsta ierosinājumus par Eiropas akreditācijas sistēmas izveidošanu uz uzticības un savstarpējas sadarbības pamatiem, ja tādējādi tiks pieņemti gan uzņēmējiem, gan valsts iestādēm saistoši noteikumi, lai nodrošinātu augstu visu tirgū nonākošo ražojumu drošības un veselības aizsardzības līmeni. Vienkāršojot un pilnīgojot procedūras, minētajai sistēmai arī jānodrošina visiem Eiropas patērētājiem un uzņēmējiem vienāds piemērošanas un regulējuma līmenis.

5.3.2 Eiropas akreditācijas sistēmai jānodrošina vispārēja atbilstības novērtēšanas rezultātu pieņemšana un jāizvairās no nevajadzīgas novērtēšanu dublēšanas. Nolūkā nodrošināt sistēmas starptautisku atzīšanu novērtēšana akreditācijas saņemšanai jāveic atbilstoši starptautiski atzītiem standartiem, un regulā ir skaidri jāmin definīcijas "atbilstības novērtēšana", "atbilstības novērtēšanas iestāde", "iestādes nozīmēšana" un "paziņojums".

5.3.3 Regulas noteikumiem jāattiecas uz visām Eiropas Ekonomiskās zonas akreditācijas iestādēm un to sniegtajiem pakalpojumiem neatkarīgi no klientiem sniegto atbilstības novērtēšanas pakalpojumu veida, un minētajiem noteikumiem:

- jānodrošina kopīgs, skaidrs un pārredzams, kā arī saskaņots un starptautiskiem standartiem atbilstošs definīciju kopums, kas jāizmanto visās "jaunās pieejas" direktīvās un direktīvās, kas attiecas uz konkrētām precēm, ieskaitot tās, kas attiecas uz atbilstības novērtēšanu un iestādēm, kas to veic;

⁽²⁹⁾ Priekšlikuma lēmumam 14. apsvērum, COM(2007) 53 galīgā redakcija.

- jānodrošina valsts iestādes pārraudzīta akreditēšanas sistēmas darbība, kas nav pakļauta tirgus konkurencei;
- jāaptver visi atbilstošie Kopienas tiesību akti bez izņēmumiem drošības un veselības, kā arī vides aizsardzības jomā. Minētajā jomā spēkā esošo Kopienas tiesību aktu sarežģītība ir jānovērš, izveidojot vienotu un saskaņotu sistēmu gan ES, gan trešo valstu ražotājiem;
- jāattiecas uz visām darbībām, kuras vispār pakļautas akreditācijai, ieskaitot kalibrēšanu, neatkarīgi no tā, vai akreditācija tiek veikta, ievērojot tiesiskās prasības atbilstības novērtēšanas jomā vai privātas līgumsaistības;
- jānodrošina valstu akreditācijas iestāžu atbilstība kompetences un objektivitātes standartiem, paredzot, ka tām jāpiedalās savstarpējā novērtēšanā (*peer evaluation*), ko īsteno visu akreditācijas procesā iesaistīto pušu pārraudzībā;
- jānodrošina izmaksu efektivitāte, proporcionalitāte, ticamība un savstarpēja uzticēšanās vienotai akreditācijas sistēmai gan reglamentētajā, gan nereglamentētajā jomā.

5.3.4 Jāpārveido akreditācijas definīcija, iekļaujot kalibrēšanu, pārbaudes, sertifikāciju, inspekciju un citas atbilstības novērtēšanas darbības.

5.3.5 Lai visas atbilstības novērtēšanas procedūras, ieskaitot kvalitātes nodrošināšanu, kalibrēšanu un ISO 43 pārbaudes atbilstu vienotiem noteikumiem, nedrīkst pieļaut nekādus izņēmumus, proti, regulai jāattiecas uz visām akreditācijas iestādēm un visiem pakalpojumiem, ko tās sniedz Eiropas Ekonomikas zonā, neatkarīgi no tā, kādus atbilstības novērtēšanas pakalpojumus minētās iestādes sniedz saviem klientiem.

5.3.6 Valstu akreditācijas iestādēm jābūt bezpeļņas iestādēm, kā tas noteikts 4.6. punktā. Tomēr pašreizējais formulējums var traucēt sākuma kapitāla veidošanu, lai nodrošinātu stabilu finanssiālo pamatu, kas ļautu efektīvi sniegt kvalitatīvus pakalpojumus. Komiteja uzskata, ka valstu akreditācijas iestādēm jāstrādā kā bezpeļņas iestādēm, kas neveic peļņas sadali, kā tas starptautiski noteikts ISO/IEC 17011⁽³⁰⁾.

5.3.7 Eiropas akreditācijas sistēma (EAS) vērtējama kā akreditācijas sistēmas visaugstākais līmenis un kā vispārējās nozīmes sabiedriskais pakalpojums, kas nav pakļauts konkurencei. Komiteja uzskata par pamatotu noteikumu, saskaņā ar kuru dalībvalstīs jābūt vienai valsts akreditācijas iestādei, kuras kompetence, objektivitāte un taisnīgums ir jānovērtē, veicot salīdzinošo pārskatīšanu (*peer review*). Turklāt zināmos apstākļos⁽³¹⁾ būtu iespējami izņēmumi teritoriāli mazām dalībvalstīm, ja tās gribētu izmantot kaimiņos esošās dalībvalsts valsts akreditācijas iestādes pakalpojumus.

5.3.8 Komiteja uzskata, ka jāizveido skaidrs juridiskais pamats Eiropas sadarbībai akreditācijas jomā (*European Coopera-*

tion for Accreditation) (EA), kā arī jāpalielina un jāprecizē tā nozīme. Visām valstu akreditācijas iestādēm jābūt EA locekļiem nolūkā nodrošināt vienlīdzību, pārredzamību, uzticamību un efektivitāti. Turklāt dalībvalstīm jāatbalsta EA tīkls.

5.3.9 Komiteja uzskata, ka nolūkā tālāk nostiprināt EA, akreditācijas iestādēm jāparaksta daudzpusēji līgumi, kurus īsteno EA. Turklāt regulā paredzētajiem finansēšanas mehānismiem jāattiecas vienīgi uz EA, bet arī uz atbalstu tirgus uzraudzības pasākumiem un dažādu ieinteresēto valstu pārvaldes iestāžu darbinieku kopīgai apmācībai.

5.3.10 Salīdzinošā pārskatīšana (*peer review*), kas paredzēta 9.1. pantā nolūkā atvieglot un uzlabot iekšējā tirgus darbību, palielinot uzticības līmeni, jāorganizē Eiropas akreditācijas sistēmas ietvaros un jāīsteno atbilstoši saskaņotiem noteikumiem, kurus nosaka EA. Salīdzinošās pārskatīšanas (*peer review*) rezultāti ir jāpublisko, un tie jāpaziņo visām dalībvalstīm un Komisijai.

5.3.11 Ņemot vērā, ka akreditācijas iestādēm jāparāda, ka tām dāvātā uzticība ir pamatota, Komiteja uzskata, ka tām ir veiksmīgi jāpiedalās lietpratēju veiktajā salīdzinošajā pārskatīšanā (*peer review*).

5.3.12 Komiteja uzskata, ka svarīga ir arī ieinteresēto pušu iesaistīšana, proti, tām jābūt pārstāvētām akreditācijas iestādēs, un šāds nosacījums būtu jāiekļauj jaunajā regulā.

5.3.13 Komiteja uzsver, ka svarīgi ir panākt dalībvalstu tirgus uzraudzības mehānismu ekvivalenci, lielāku saskaņotību un efektivitāti, saskaņojot Kopienas tiesību aktus un vienlaikus pastiprinot pārrobežu sadarbību. Ir nepieciešama jauna ražojumu vispārējās drošības noteikumu — Direktīvas par produktu vispārēju drošību (Nr. 2001/95/EK) un citu attiecīgo direktīvu — pielāgošana, lai nodrošinātu labāku tiesību aktu izstrādes principa ievērošanu attiecībā uz iekšējā tirgus darbību. Tirgus uzraudzības pasākumiem jāaptver arī ražojumi, uz kuriem attiecas Direktīvas par produktu vispārēju drošību (VPDD), jo daudzus ražojumus pārdod gan profesionālai lietošanai, gan patērētājiem. Tādēļ Komiteja uzskata, ka nav attaisnojama VPDD izslēgšana no direktīvas piemērošanas jomas, par ko ir runa 13.2. punktā, jo tā rada sarežģījumus un lielāku apjukumu uzņēmēju vidū, kā arī neveicina lielāku iekšējā tirgus uzraudzības pasākumu kohēziju.

5.3.14 EESK arī uzskata, ka pilnībā sevi ir attaisnojuši Kopienas ātrās ziņošanas sistēma RAPEX⁽³²⁾, kas spēj sniegt efektīvu palīdzību tirgus uzraudzībā. Tomēr ir jāpanāk, lai dalībvalstīs, kā arī muitas un pārvaldes iestādes to izmantotu saskaņotākā un koordinētākā veidā.

⁽³⁰⁾ ISO/IEC 17011: "Akreditācijas iestādes rīcībā ir finanšu resursi, kas ir uzrādīti aktos un/vai dokumentos, lai tā varētu veikt savu darbību".

⁽³¹⁾ Priekšlikuma regulai 6. panta 1. punkts, COM(2007) 37 galīgā redakcija.

⁽³²⁾ Līdzās RAPEX var minēt šādas sistēmas: ātrās reaģēšanas sistēma pārtikas un barības jomā (RASFF), ātrās reaģēšanas sistēma cilvēku slimību gadījumā (EWRS) un dzīvnieku slimību reģistra sistēma (ADNS). Sal. Lēmums 2004/478/EK un Regula 2230/2004/EK.

5.3.15 Muitas iestādēm jāsadarbojas ar tirgus uzraudzības iestādēm Eiropas tīklā, lai nodrošinātu efektīvu ražojumu kontroli pirms to nonākšanas Eiropas iekšējā tirgū, un muitas iestāžu rīcībā jābūt kvalificētiem darbiniekiem, finanšu līdzekļiem un atbilstošām pilnvarām, lai minētās iestādes varētu efektīvi veikt tām uzticētos uzdevumus.

5.3.16 Būtiska nozīme ir tam, lai tirgus uzraudzības un muitas kontroles dienestu rīcībā būtu instrumenti, kas ļauj ātri rīkoties gadījumos, kad tiek ievestas sezonas preces vai preces, kas tiek pārdotas tirgū noteiktu laika posmu īpašu akciju laikā,

bieži vien izmantojot īslaicīgus, izdomātus nosaukumus. Šajā gadījumā iestāžu rīcībā jābūt pilnvarām un ātras reaģēšanas līdzekļiem, bet importētājiem, kas ievieš preces Kopienā, jābūt pilnībā atbildīgiem par to atbilstību galvenajām ES prasībām, īpaši attiecībā uz drošību un vides aizsardzību.

5.3.17 Visbeidzot, Komiteja uzskata, ka Regulā ir skaidri jāparedz, ka pierādīta atbilstības trūkuma gadījumā, pasākumi jāveic, ievērojot proporcionalitātes principu neatkarīgi no 19.1. punktā ierosinātajām pamatnostādņēm. Komiteja uzskata, ka atbilstoši jāgroza 17. pants.

Briselē, 2007. gada 13. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Šādi grozījumi saņēma vairāk nekā vienu ceturtdaļu balsu, bet debašu laikā tika noraidīti:

5.2.12. punkts

Papildināt tekstu 1. ievilkumā

“— izskaidrot, ka zīme nav jāizmanto un jāuztver kā marķēšanas vai etiķetēšanas sistēma patēriņam, ne arī kā kvalitātes garantija vai apstiprināšanas apliecinājums, ko sniedz neatkarīga trešā persona, bet vienīgi kā apliecinājums par produkta atbilstību prasībām un tehnisks dokuments, par kura iesniegšanu iestādēm un patērētājiem pilna atbildība jāuzņemas ražotājiem vai importētājiem. Tātad, ja CE zīme nav nedz kvalitātes garantija, nedz neatkarīgas trešās personas sniegts apstiprināšanas apliecinājums, CE zīmei nebūtu jāatrodas uz paša produkta, bet pietiktu ar norādi pavaddokumentos;”

Pamatojums

Saskaņā ar patlaban spēkā esošajiem noteikumiem CE zīmei ir jābūt redzamai uz visiem attiecīgā veida ražojumiem (piemēram, rotaļlietām). Taču tā neinformē patērētāju par to, ka attiecīgais ražojums ir labāks nekā cits. Tā tikai apliecina ražojuma atbilstību drošības standartiem, kas jāievēro, lai to vispār varētu tirgot. Patērētāji uzskata, ka visus veikalā nopērkamos ražojumus ir atļauts tirgot.

Piemēram, patērētājs veikalā aplūko sporta inventāru (skrituļslidas un/vai skrituļdēli). Uz ražojumiem, kas paredzēti bērniem, kuri svars ir lielāks nekā 20 kilogrami, CE zīmei nav jābūt. Minētie ražojumi var atrasties uz viena plaukta, un patērētājs var iedomāties, ka ražojumi ar CE zīmi ir labāki nekā tie, kuriem tās nav.

Laika gaitā ir veiktas vairākas aptaujas, kas liecina, ka patērētāji neizprot/nepareizi izprot CE zīmes jēgu. Patērētājiem radušies šādi nepareizi priekšstati: CE zīme liecina, ka ražojumi atbilst noteiktām kvalitātes (ne tikai drošības) prasībām, ka tos pārbaudījušas trešās personas un ka tie izgatavoti ES.

Un nav jābrīnās, ka patērētāji nesaprot, kā sistēma darbojas. Visi pārtikas produkti atbilst ES regulām un direktīvām, taču īpaša zīme uz tiem nav nepieciešama. Eiropas patērētāju organizācijas, BEUC (Eiropas patērētāju apvienību birojs) un ANEC (Eiropas patērētāju balss standartizācijā) uzskata, ka CE zīmei, kas tirgus dalībniekus informē par atbilstību drošības prasībām, nav jābūt redzamai uz paša produkta un būtu pietiekami, ja tā būtu atrodama pavaddokumentos, lai attiecīgās iestādes to var pārbaudīt.

Balsojuma rezultāti:

Par: 24 Pret: 27 Atturējās: 10

5.2.12. punkts

Pievienot 6. ievilkumu

“— rosināt Komisiju, ražotājus un patērētājus apsvērt, vai nebūtu jāizveido īpaša sistēma ražojumu kvalitātes zīmes piešķiršanai pēc sertificēšanas, ko veiktu trešā persona un kas būtu plašāka nekā tā, ko veic, lai novērtētu atbilstību direktīvās minētajiem drošības pamatnoteikumiem;”

Pamatojums

Šādās diskusijā varētu apspriest jautājumu, vai nebūtu jāievieš standarti, kas nodrošinātu atbilstību prasībām ne tikai no drošības, bet arī no kvalitātes, vides un ētikas viedokļa, lai ražotāji, kas to vēlas, varētu saņemt apliecinājumu, ka to produkti atbilst ne tika drošības, bet arī citām prasībām.

Ja šis grozījums tiks pieņemts, tad atbilstoši grozījumi jāveic 1. punktā “Secinājumi un ieteikumi” (piemēram, 1.5. punktā pievienojot jaunu 8. ievilkumu).

Balsojuma rezultāti:

Par: 25 Pret: 29 Atturējās: 12

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 80/181/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz mērvienībām”

COM(2007) 510 galīgā redakcija — 2007/0187 (COD)

(2008/C 120/02)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2007. gada 26. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 80/181/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz mērvienībām”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007.gada 21. novembrī. Ziņotājs — **Cassidy kgs.**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 114 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi un secinājumi

1.1 EESK bez iebildumiem atbalsta minēto priekšlikumu.

1.2 Direktīvā 2009. gada beigās norādītas kā galīgais termiņš “papildu rādītāju”, t.i. nemetrisko rādītāju, izmantošanai. Minētā termiņa saglabāšana varēt radīt lielas izmaksas visiem ES uzņēmumiem, kas iesaistīti Transatlantijas tirdzniecībā.

1.3 Atbilstoši direktīvas prasībām Apvienotajai Karalistei un Īrijai jānosaka beigu termiņš atbrīvojumiem, kurus piemēro pinteī, jūdzei un trojas uncei.

1.4 Komisija izteikusi priekšlikumu atcelt minētos termiņus, neaizvietojot tos ar jauniem termiņiem.

1.5 Direktīvā kā likumīgās mērvienības ES ir atzītas metriskās vai SI sistēmas, proti, *Système International* mērvienības, kas ir visā pasaulē izmantota sistēma un kuru 1960. gadā pieņēma Ģenerālā svaru un mēru konference (*Conférence générale des poids et mesures (CGPM)*). Lai gan Eiropas Savienība pati nav parakstītāja, visas dalībvalstis ir parakstītājvalstis. SI mērvienību regulāras aktualizācijas atbilstoši tehnikas attīstībai rezultātā Komisija ir ierosinājusi “*katal*” simbola pieņemšanu kā SI mērvienību, ar ko izsaka katalītisko aktivitāti.

1.6 EESK atzinīgi vērtē minēto Komisijas priekšlikumu kā daļu no centieniem vienkāršot un uzlabot tiesību aktus un atbalsta Komisijas atsaucību, atzīstot “subsidiaritātes” nozīmīgumu attiecībā uz Īriju un Apvienoto Karalisti.

Briselē, 2007. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par trokšņu līmeni, kam ir pakļauti lauksaimniecības un mežsaimniecības riteņtraktoru vadītāji” (kodificēta versija)

COM(2007) 588 galīgā redakcija — 2007/0205 (COD)

(2008/C 120/03)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2007. gada 24. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par trokšņu līmeni, kam ir pakļauti lauksaimniecības un mežsaimniecības riteņtraktoru vadītāji” (kodificēta versija).

Tā kā Komiteja pilnībā atbalsta priekšlikumu un neuzskata par vajadzīgu izteikt papildu piezīmes, Komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 135 balsīm par un 2 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par minēto priekšlikumu.

Briselē, 2007. gada 18. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par tirgus instrumentu izmantošanu vides politikā un ar vidi saistītā politikā”

COM(2007) 140 galīgā redakcija — SEC(2007) 388

(2008/C 120/04)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 28. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Zaļā grāmata par tirgus instrumentu izmantošanu vides politikā un ar vidi saistītā politikā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2007. gada 31. oktobrī. Ziņotājs — RIBBE kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), ar 48 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 EESK atzīmē, ka “Zaļā grāmata par tirgus instrumentu izmantošanu vides aizsardzībā” tika publicēta ar lielu aizkavēšanos.

1.2 Komiteja piekrīt apsvērumiem, ka vides aizsardzības jomā dažādiem tirgus instrumentiem (nodokļi, nodevas, cita veida maksājumi, subsīdijas, tiesības/sertifikācijas shēmas u.c.) ir atšķirīga fiskālā un ekoloģiskā ietekme.

1.3 EESK secina, ka tirgus instrumenti jau ilgu laiku ir politiskās darbības neatņemama sastāvdaļa. Tādēļ vairs nav jāmeklē atbilde uz jautājumu “vai”, bet gan “kā” tos izmantot.

1.4 Komisija pamatoti secina, ka tirgus instrumenti paver labas iespējas ekonomiski izdevīgiem risinājumiem vides aizsardzības jomā, tomēr tie nespēj atrisināt visas problēmas. Tādēļ politiskajās diskusijās un arī Zaļajā grāmatā būtu jāapspriež, piemēram, prasību un aizliegumu, reglamentējošo tiesību aktu un tirgus instrumentu (piemēram, nodokļi, nodevas, mērķsubsīdijas un atsavināmas atļaujas) saistība un savstarpējā mijiedarbība. EESK pauž nožēlu, ka Komisijas Zaļajā grāmatā minētie jautājumi tomēr gandrīz nav aplūkoti.

1.5 Tādēļ Komiteja lūdz Komisiju izmantot publiskās debātes, kas sākušās pēc Zaļās grāmatas publicēšanas, lai ar konkrētu piemēru palīdzību raksturotu dažādu vides aizsardzības instrumentu iespējas, ietekmi, kā arī to izmantošanas robežas.

2. Zaļās grāmatas saturs.

2.1 Komisija 2007. gada 28. martā publicēja Zaļo grāmatu "Tirgus instrumentu izmantošana vides politikā un ar vidi saistītā politikā" (⁽¹⁾), par kuras publicēšanu tā informēja jau 2004. gadā un kura ir šī atzinuma temats.

2.2 Publicējot Zaļo grāmatu, Komisija vēlas sabiedrībā uzsākt debātes par tirgus instrumentu plašāku izmantošanu.

2.3 Zaļajā grāmatā Komisija norāda uz tiem mērķiem vides aizsardzības jomā, par kuriem Eiropas līmenī jau ir panākta vienošanās, tostarp — par jauno enerģētikas un klimata aizsardzības politiku, kas pēc Komisijas domām izpaudīsies "vismaz kā jauna rūpniecības revolūcija turpmākajos 10-15 gados".

2.4 Komisija pauž nepārprotamu viedokli, ka "... šos vērienīgos mērķus nav iespējams sasniegt bez publiskā sektora iesaistīšanās". Komisija uzskata, ka tirgus instrumenti būtu aizvien plašāk jāizmanto arī kā vides politikas instrumenti; tiem jābūt "šo centieni svarīgai sastāvdaļai, lai ar jauniem stimuliem patērētājiem un uzņēmējiem panāktu patiesas pārmaiņas".

2.5 Vienlaikus Komisija pauž arī viedokli, ka tirgus instrumenti "nav visu problēmu panaceja".

2.6 Zaļajā grāmatā minēts, ka "tirgus instrumenti" ir nodokļi, nodevas, mērķsubsīdijas un tirgojamās atļaujas.

Tirgus instrumentu kā politikas līdzekļu izmantošana.

2.7 Pēc Komisijas domām, tirgus instrumentu izmantošana ir pamatojama ar to piedāvāto iespēju "ekonomiski izdevīgi korigēt tirgus nepilnības. Tirgus nepilnība ir situācija, kad tirgū pilnībā netiek vai nepietiekami tiek ņemtas vērā ekonomiskās darbības "patiesās" vai sociālās izmaksas (piemēram, vides vērtības kā sabiedriskās preces)".

2.8 Zaļajā grāmatā minētas šādas tirgus instrumentu priekšrocības:

- tirgus instrumenti ņem vērā dažādu uzņēmumu atšķirības;
- tie pilnveido tirgus signālus, piešķirot vērtību saimnieciskās darbības ārējām izmaksām un lietderīgumam;
- tie nodrošina rūpniecībai lielāku elastību mērķu sasniegšanā un attiecīgi mazākas kopējās izmaksas atbilstības panākšanai;

(¹) COM(2007) 140 galīgā redakcija, 28.3.2007.

— tie nodrošina uzņēmumiem stimulu ilgtermiņā ieviest tehnoloģiskus jauninājumus, lai turpinātu samazināt negatīvu ietekmi uz vidi ("dinamiskā efektivitāte");

— tie veicina nodarbinātību, ja tiek izmantoti vides nodokļu vai fiskālu reformu ietvaros.

2.9 Komisija tomēr uzsver, ka tirgus instrumenti kalpo ne tikai vides politikas mērķu sasniegšanai, bet galvenokārt "arī, lai novērstu iekšējā tirgus kropļojumus, ko izraisa atšķirīgas pieejas dalībvalstīs, lai nodrošinātu, ka visās ES attiecīgajās nozarēs ir līdzīgs "slogs", un novērstu potenciāli negatīvu ietekmi uz konkurētspēju ES".

2.10 Komisija arī norāda, ka dažādu tirgus instrumentu ietekme ir atšķirīga. Kvantitatīvas sistēmas (piemēram, tirgojamās atļaujas) piedāvā lielāku drošību konkrētu mērķu (piemēram, emisiju ierobežojumi) sasniegšanā salīdzinājumā ar cenu instrumentiem (piemēram, nodokļiem). Savukārt cenu instrumenti nodrošina lielāku noteiktību attiecībā uz izmaksām vai cenu, un tos ir vieglāk administrēt.

2.11 Komisija norāda uz vēl kādu svarīgu atšķirību, proti, nodokļus (un arī nodevas) neizmanto tikai kā noteiktu norišu ietekmēšanas instrumentu, bet tie ir arī publisko ieņēmumu avots; savukārt ieņēmumus no tirgojamām atļaujām var gūt tikai gadījumā, "ja publiskās iestādes tās pārdod izsolē".

2.12 Zaļajā grāmatā aplūkots arī "izaugsmes un nodarbinātības" jautājums un aprakstīti iemesli ekoloģiskām nodokļu reformām. Eiropadome 2006. gada jūnijā notikušajā augstākā līmeņa sanāksmē saistībā ar jauno ilgtspējības stratēģiju apsprieda jautājumu par jaunu nodokļu sistēmu, kuras pamatā ir ilgtspējības kritēriji, taču konkrēti lēmumi netika pieņemti. Komisijas Zaļajā grāmatā tagad teikts, ka: "izdevīgs risinājums gan no vides, gan nodarbinātības viedokļa ir vides nodokļu reforma, ar kuru nodokļu slogs tiktu pārbīdīts no labklājību samazinošiem nodokļiem (piemēram, nodokļi, kas jāmaksā par darbaspēku) uz labklājību veicinošiem nodokļiem (piemēram, par videi kaitīgām darbībām, tādām kā resursu izmantošana vai piesārņojums) (⁽²⁾). Lai ilgtermiņā pārbīdītu nodokļu slogu, vienlaikus vajadzīgi relatīvi stabili ieņēmumi no vides nodokļa bāzes".

2.13 Visbeidzot, dokumentā minēti dažu jau nostabilizējušos tirgus instrumentu piemēri (nodokļu piemērošana enerģijai, Eurovignette (Eiropas uzlīme), vietējā līmeņa nodevu sistēmas satiksmes novirzīšanai no iekšpilsētām) un ietverta virkne kā specifisku, tā arī ļoti vispārīgu sabiedrībai adresētu jautājumu, lai tādējādi uzsāktu publisku apspriešanu.

2.14 Komisija uzskata, ka tirgus instrumentus iespējams izmantot arī sugu daudzveidības aizsardzības jomā.

(²) Komisija minēto jautājumu aplūkoja jau 1993. gadā publicētajā Baltajā grāmatā "Izaugsme, konkurētspēja un nodarbinātība" (COM(93) 700, 10. nodaļa) un vēlāk — paziņojumā par Eiropas sociālo modeli, kā arī Komisijas dienestu izstrādātajā dokumentā par nodarbinātības un vides politikas pasākumu saikni — skatīt COM(2005) 525 un SEC(2005) 1530. Ziemeļvalstu pieredze un modeļpētījumu rezultāti liecina, ka ieguvējas ir abas jomas.

3. Vispārējās piezīmes.

3.1 EESK jau bieži rosinājusi daudzveidīgos politiskās rīcības instrumentus iespējami efektīvi izmantot vides aizsardzības jomā, kurā svarīga nozīme var būt arī tirgus instrumentiem. Tātad šajā jautājumā Komitejai un Komisijai ir vienots viedoklis.

3.2 Lai arī Komiteja izprot minētos argumentus un uzskata, ka tie ir labi un pareizi, tā tomēr vēlētos, ka Zaļajā grāmatā, kuras izstrāde bija ilga un kuras publicēšana tika vairākkārt atlikta, tiktu iekļautas skaidrākas norādes par plānoto tirgus instrumentu pielietojumu nākotnē. Iespējams, ka ilgstošā iekšējā saskaņošanā Komisijā bija nepieciešama, tomēr EESK vēl nav pārliecināta par tās lietderību politikas veidošanas procesā.

3.3 Drīzāk šķiet, ka patiesā politiskā situācija dažreiz attīstās ātrāk nekā iekšējais saskaņošanas process.

3.4 EESK atzīmē, ka tirgus instrumentus vides aizsardzības jomā (dažādās dalībvalstīs gan ļoti atšķirīgi) izmanto jau ilgi. Saskaņā ar Statistikas biroja datiem, piemēram, vidēji tikai nedaudz mazāk par 7 % no visiem budžeta līdzekļiem ES dalībvalstīs ir ieņēmumi no tādiem avotiem, kas saistīti ar vidi.

3.5 Tātad Zaļajā grāmatā un politiskajās debatēs nav jāapspriež tirgus instrumentu iespējamā ieviešana vides aizsardzības jomā. Nav jāmeklē atbilde uz jautājumu “vai”, bet gan — “kā”. Cik bieži jāizmanto tirgus instrumenti, un kādai jābūt to saistībai ar prasībām un aizliegumiem, kā arī ar citiem instrumentiem?

3.6 Zaļajā grāmatā tomēr nav pateikts nekas, ko jau sen nezina un neapspriež uzņēmēji un dažādas sabiedrības grupas. Tāpat nav aplūkots jautājums par to, kurai pusei jāuzņemas lielākā atbildība par rīcību. Zināms, ka ES nav vienlīdz lielā mērā atbildīga par visa veida instrumentiem, piemēram, nodokļu tiesību jomā tās pilnvaras ir ļoti ierobežotas. Nav skaidrs arī, kāda būs politiskā rīcība pēc Zaļās grāmatas publicēšanas, vai vēlāk — kā tas notiek parasti — tiks izstrādāta Baltā grāmata un kādi secinājumi ir jāizdara.

3.7 Lielākais trūkums ir neskaidrība par to, kādā politiskajā situācijā kuram politikas instrumentam būtu jādod priekšroka. Piemēram, joprojām nav skaidri saprotama paredzētā reglamentējošo tiesību aktu un tirgus instrumentu norobežošana vai to iespējamā sasaiste.

3.8 Tādēļ EESK, neraugoties uz to, ka Zaļās grāmatas publicēšana vērtējama atzinīgi, tomēr atzīmē, ka publiskās debates par efektīvākiem vides politikas instrumentiem būtu jāriko ar lielāku pašatdevi un tajās jāizmanto pēc iespējas konkrētāki piemēri, lai patiešām sasniegtu jau minētos ES tālējošos mērķus, piemēram, klimata un enerģētikas politikas jomā.

3.9 EESK uzskata, ka tirgus instrumentu izmantošanā jāievēro princips “piesārņotājs maksā”, kas ļautu stimulēt tos, kas aktīvi aizsargā vidi.

4. EESK īpašas piezīmes.

4.1 EESK ir vienmēr uzsvērusi, cik svarīgi ir internalizēt tā dēvētās “ārējās izmaksas”. Kā to atzīst pati Komisija, šajā ziņā tirgus instrumenti varētu būt visai piemēroti. Tomēr vispirms ir jāpieņem skaidrs politisks lēmums par internalizējamo ārējo izmaksu apjomu.

4.2 Zaļajā grāmatā aprakstītais “tirgus instruments” transpota jomā — *Eurovignette* ir spilgts piemērs tam, ka instruments, kas tiek vērtēts kā piemērots ārējo izmaksu internalizācijai, līdz šim izmantots ļoti negribīgi. Pati Komisija raksta, ka “*vidējā maksa sedz tikai infrastruktūras izmaksas un neparedz maksājumus par ārējo ietekmi*”. Tādēļ ir vajadzīgas iniciatīvas, lai, piemēram, izmantojot *Eurovignette* instrumentu, turpmāk internalizētu ārējās izmaksas.

4.3 EESK lūdz Komisiju, Padomi un Parlamentu lietot apzīmējumu “tirgus instruments vides aizsardzībai” tikai gadījumā, ja attiecīgā instrumenta mērķis patiešām ir nepārprotami saistīts ar vidi. Runājot par jau pieminēto *Eurovignette* instrumentu, šāds mērķis ir saskatāms visai nosacīti, jo ārējās izmaksas netiek ņemtas vērā. *Eurovignette* gadījumā galvenais nolūks ir panākt, lai infrastruktūras izmaksas netiktu finansētas tikai no publiskā budžeta līdzekļiem, bet finansēšanā tieši iesaistīt arī lietotājus. Protams, šāda pieeja netieši ir saistīta arī ar ietekmi uz vidi, piemēram, ja izmaksu pieauguma dēļ lietotājs sāk apsvērt, ko viņam labāk izmantot — ceļu tīklu vai tomēr labāk dzelzceļu (varbūt pat no brauciena atteikties vispār). Tomēr tikai tad, kad (vides) izmaksas, kam līdz šim “tirgus” nebija vispār un kas netika ņemtas vērā, tiks internalizētas, *Eurovignette* iniciatīvu varētu uzskatīt par “vides instrumentu”.

4.4 Tātad politikas veidotājiem vispirms ir jāpaskaidro, kāds ir noteikta politiskā pasākuma mērķis. Tikai pēc mērķa izvirzīšanas jānotiek diskusijai par tam piemēroto instrumentu.

4.5 Pat pastiprināti izmantojot tirgus instrumentus, politikas veidotājiem neizdosies izvairīties no daļēji ļoti strīdīgā un tādēļ sarežģītā lēmuma, proti, nosaukt pavisam skaidrus (vides politikas) mērķus, piemēram, emisiju ierobežojumus u.t.t. Tieši tā līdz šim bieži vien ir pietrūcis. Ar tirgus instrumentiem nav iespējams aizstāt šādus lēmumus, tie — kā jau liecina to nosaukums — ir tikai instrumenti politisko mērķu sasniegšanai.

4.6 Komisijai pēc iespējas ātrāk jānovērš neskaidrības, kas radušās pēc Zaļās grāmatas publicēšanas. Komisijai ir skaidri jāpauž savi priekšstati par dažādu politisko instrumentu izmantošanu nākotnē. Tādēļ EESK iesaka Komisijai, kas minētos jautājumus paredzējusi apspriest plašāk, parādīt dažādās varbūtējās politiskās rīcības iespējas (ar vai bez tirgus instrumentiem), izmantojot dažus praktiskus piemērus no dažādām politikas jomām, piemēram, enerģētikas un transporta jomas.

4.7 Komisija varētu, piemēram, paziņot, ka kancerogēno vielu problēmu — kas ir tikai viens no piemēriem — tā neplāno risināt ar tirgus instrumentu ieviešanas palīdzību.

4.8 Tirgus instrumenti turpretī varētu būt lietderīgi, piemēram, risinot aizvien aktuālākos jautājumus, kas saistīti ar ogļu spēkstacijām, kas nerada oglekļa dioksīda emisijas, kā arī to iespējamo celtniecību, ja tuvākajā laikā būs pieejamas atbilstošas tehnoloģijas. Vai šādu spēkstaciju ierīkošana būs obligāta prasība (izmantojot reglamentējošas normas), jo tās atbilst “pašreizējam tehnikas attīstības līmenim”, vai arī tiks izmantoti tirgus instrumenti, lai minēto spēkstaciju darbība būtu rentabla? Šādi jautājumi turpmāk būtu plašāk jāapspriež publiskās debatēs.

4.9 Ja reglamentējošo tiesību aktu un tirgus instrumentu sasaisti vai attiecīgi norobežošanu varētu padarīt kopumā saprotamāku, norādot konkrētas rīcības iespējas, varbūt saprotamāki kļūtu arī Zaļajā grāmatā izteiktie apsvērumi par tirgus instrumentu izmantošanu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas

jomā; EESK uzskata, ka minētie apsvērumi līdz šim ir nepārlicienoši un neļauj cerēt, ka izdosies apturēt vēl joprojām draudīgo bioloģiskās daudzveidības samazināšanos.

4.10 Komiteja jau savā atzinumā par tematu “Pārgadu progresa ziņojums par jauno ilgtspējīgas attīstības stratēģiju”⁽³⁾ aicināja Komisiju precizēt tās ļoti neskaidri formulētos apsvērumus par jaunu uz ilgtspējības rādītājiem orientētu nodokļu sistēmu. Saskaņā ar Statistikas biroja datiem, ieņēmumi no tādiem nodokļiem, kas ir saistīti ar vidi, ir aptuveni 7 %.

4.11 EESK uzskata, ka jau sen bija jābūtu debātes par darbaspēkam uzlikto nodokļu samazināšanu un atbilstošu līdzekļu kompensāciju, izmantojot ieņēmumus no nodokļiem par videi kaitīgām darbībām, un tās jāpateidzina pēc Zaļās grāmatas publicēšanas. Tomēr jārod skaidra atbilde uz jautājumu, kā ES iecerējusi šādas izmaiņas veikt, ņemot vērā, ka saskaņā ar ES Līgumiem tās ietekme uz dalībvalstu attiecīgo nodokļu politiku ir ļoti ierobežota.

4.12 EESK uzskata, ka ļoti svarīgi ir cik iespējams savlaicīgi publicēt solīto pārskatu par videi kaitīgām subsīdijām un šādas subsīdijas pēc iespējas ātrāk atcelt. Komiteja uzskata, ka videi kaitīgas subsīdijas ir būtisks konkurences kropļojums un liecina par publisko līdzekļu nepareizu sadali, kas nekādā ziņā nav pieņemama. Vides aizsardzības veicināšanai paredzētie tirgus instrumenti būs efektīvi tikai tad, kad videi kaitīgās subsīdijas būs pilnībā likvidētas.

Briselē, 2007. gada 13. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁾ OVC 256, 27.10.2007., 76. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pārrobežu darbaspēks lauksaimniecībā"

(2008/C 120/05)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2007. gada 16. februārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt atzinumu par tematu

"Pārrobežu darbaspēks lauksaimniecībā".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 31. oktobrī. Ziņotājs — *Martin Siecker* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), ar 104 balsīm par, 3 balsīm pret un 1 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Darbaspēka migrācijai Eiropā ir tautsaimniecisks raksturs, un to izraisa darba ņēmēju brīva kustība ES, kur dažādu dalībvalstu starpā pastāv lielas labklājības līmeņa atšķirības. Lielais bezdarbs vairākās jaunajās dalībvalstīs un lēta, mazkvalificēta darbaspēka pieprasījums 15 vecajās dalībvalstīs uztur nepātrauktu darba meklētāju plūsmu.

1.2 Lai vecās dalībvalstīs varētu regulēt migrāciju no jaunajām dalībvalstīm, 2004. un 2007. gadā tika pieņemti pārejas pasākumi. Viens no pārejas pasākumu noteikšanas galvenajiem iemesliem bija veco dalībvalstu vēlme novērst pārāk lielas darba migrantu plūsmas izraisītu spriedzi darba tirgū, kas savukārt varētu sekmēt nelegālā darba izmantošanu.

1.3 Pārejas pasākumu rezultātā noticis tieši tas, ko vēlējās novērst, tos ieviešot. Ziņojumā par pārejas pasākumu darbību Eiropas Komisija secina, ka legāla darba ierobežojumi attiecībā uz migrantiem no jaunajām dalībvalstīm praksē ir izraisījuši nelegālā darba, "šķietamu pašnodarbināto" darba, fiktīvu pakalpojumu un ārpakalpojumu sniegšanas izplatību.

1.4 Izveidojusies paradoksāla situācija, kad 15 dalībvalstu ES lauksaimniecībā ir daudz sezonas darba, bet darba tirgus nepiedāvā pietiekami daudz vietējo darba ņēmēju. Pietiekams skaits migrējošo darba ņēmēju no jaunajām dalībvalstīm vēlas šo darbu veikt, bet daudzi no viņiem to nevar darīt ierobežojošo pārejas pasākumu dēļ. Darbaspēka pieplūdums lauksaimniecībā atšķiras kā pēc izcelsmes valsts, tā arī pēc uzņēmējvalsts atkarībā no tā, vai kādā valstī ir vai nav ieviesti pilnīgi vai daļēji pārejas pasākumi.

1.5 Minētajos apstākļos sezonas darbu uzņemas veikt nelegāli. Precīzu informāciju par to grūti iegūt, jo iesaistītas ir trīs puses, un katrai no tām ir savi iemesli neizpaust informāciju. Darba devēji, kas vēlas maksāt mazāk, nekā noteikts tiesību

aktos vai spēkā esošajos darba koplīgumos; darba ņēmēji, kuri piekrit strādāt par zemāku atalgojumu, nekā tas, kādu viņi ir tiesīgi saņemt saskaņā ar tiesību aktiem vai darba koplīgumiem; un negodīgi starpnieki, kuri ir pārlieku gatavi izmantot minēto situāciju, lai gūtu sev lielus ienākumus.

1.6 Daudzi šādi starpnieki piedāvā lētas izmaksas, bet to starpību galu galā sedz darba migranti, un viņiem jāsamierinās ar ienākumiem, kas ir zemāki par sociālo minimumu. Notiek arī tā, ka darba devēji, kas nolīgst sezonas strādniekus, starpniekiem maksā atbilstīgi tirgus cenām, bet starpnieki nenomaksā ienākumu nodokli un neveic sociālās iemaksas. Turklāt tādi starpnieki parasti sev patur arī daļu no migrējošo darba ņēmēju algas. Visbeidzot pastāv interneta vietnes ar telefona numuriem gan Austrumeiropā, gan Rietumeiropā, piedāvājot pašnodarbinātus darba ņēmējus, par kuriem nav jāmaksā nekādi nodokļi un nekādas darba devēja vai sociālās iemaksas.

1.7 Šāda situācija nav vēlama daudzējādā ziņā. Pamatprincipam jābūt tādām, ka pret migrējošajiem darba ņēmējiem visādā ziņā izturas tāpat kā pret vietējiem darba ņēmējiem, ar kuriem viņi strādā kopā. Par vienādu darbu jāmaksā vienāds atalgojums un jānodrošina labāka piekļuve sociālās drošības sistēmai. Tas ir svarīgi ne tikai tādēļ, lai darba ņēmēji būtu sociāli aizsargāti. Tas ir arī darba devēju saimnieciskajās interesēs (līdzvērtīgi godīgas konkurences apstākļi), kā arī dalībvalstu finanšu interesēs (nodokļi).

1.8 Eiropas Parlaments un Padome ir izstrādājuši priekšlikumu direktīvai, ar ko nosaka sankcijas darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu iedzīvotājus, kuri dalībvalstīs uzturas nelegāli. Priekšlikumā paredzētas saskaņotas sankcijas pret darba devējiem, preventīvi pasākumi, kā arī definēta laba prakse sankciju piemērošanā pret darba devējiem un paredzēta šādas prakses apmaiņa starp dalībvalstīm.

1.9 Kamēr ierobežojumi migrantiem no jaunajām dalībvalstīm nav atcelti, EESK aicina ierosināto direktīvu piemērot arī attiecībā uz darba devējiem, kas nelegāli nodarbina to ES dalībvalstu iedzīvotājus, uz kurām vēl attiecas ierobežojumi. Turklāt Komiteja uzskata, ka ir būtiski, lai Eiropas Savienība īpašu uzmanību pievērstu ne tikai direktīvas transponēšanai visu dalībvalstu tiesību aktos, bet arī tās praktiskai īstenošanai.

1.10 Nedeklarētā darba apkarošanā lietderīga ir Eiropas līmeņa viennozīmīga darba attiecību definīcija, kurā skaidri noteikta atšķirība starp uzņemšanos veikt darbu (pakalpojuma sniegšanu) un tā veikšanu darba devēja un darbaņēmēja attiecību ietvaros (darba līgumu). Starptautiskā darba organizācija (SDO) minētajā jautājumā ir izstrādājusi skaidrus ieteikumus. Saskaņā ar tiem godīgiem pašnodarbinātajiem, kuru specializācija nav tikai lēta, nekvalificēta darba piedāvājums, darba tirgū ir skaidrāks statuss un darbaņēmējiem tiek nodrošināta aizsardzība, uz kuru viņiem ir tiesības. EESK ir gandarīta, ka Eiropas Komisija ir apstiprinājusi priekšlikumu par sociālo partneru veiktu aptauju par (šķietamiem) pašnodarbinātajiem būvniecības nozarē. Tā pauž gandarījumu par to, ka Komisija minēto pētījumu arī finansē.

1.11. Nemot vērā legālā darba ierobežojumu izraisītās sekas, būtu labāk, ja, ES turpmāk paplašinoties, šādi pārejas noteikumi netiktu paredzēti. Turklāt EESK aicina Eiropas Komisiju apsvērt iespēju atcelt visus vēl pastāvošos ierobežojumus darbaņēmējiem no 12 valstīm, kas ES pievienojās 2004. un 2007. gadā. Liela daļa sociālo partneru Eiropā to principā vērtē atzinīgi, ar nosacījumu, ja Eiropas Savienība, valstis, kā arī sociālie partneri īsteno konkrētus pasākumus ar mērķi nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret migrējošajiem darbaņēmējiem.

2. Ievads

2.1 Saskaņā ar Lisabonas stratēģiju ES tautsaimniecībai nākotnē jābūt ļoti konkurētspējīgai, pamatotai uz ilgtspējīgu ražošanu un patēriņu, un tajā jāpanāk augsts sociālās kohēzijas līmenis.

2.2 Šobrīd ES ir samērā konkurētspējīga uz zināšanām balstīta tautsaimniecība, kuru raksturo ražošana un patēriņš, kas vēl nav pietiekoši ilgtspējīgi, un sociālā kohēzija, kas nebūt nav apmierinoša.

2.3 Šajā atzinumā galvenokārt skatīts pēdējais minētais aspekts, proti, sociālā kohēzija. ES daudz uzmanības tiek veltīts tautsaimniecības attīstībai un ilgtspējai, jo īpaši ražošanas ilgtspējai. Tā kā Lisabonas stratēģijas trešajam pilāram tiek pievērsts pārāk maz uzmanības, sociālā kohēzija nevis nostiprinās, bet gan pavājinās.

2.4 Tā sekas skaidri atspoguļojas darba tirgū. Nelegālā darba īpatsvars palielinās, un atkal ir parādījies tāds darbaņēmēju

veids kā dienas strādnieki, kurus vēl nesen uzskatīja par izzudušu parādību.

2.5 Jaunie dienas strādnieki savu darbu piedāvā uz ielas, vietās, kuras negodīgi starpnieki pazīst kā "savākšanas punktus". Viņus nolīgst uz dienu, nemaksājot par viņiem ne nodokļus, ne sociālās iemaksas, viņiem jāstrādā pārāk garas stundas, viņu darbs netiek pietiekami apmaksāts un viņus nekādā veidā neaizsargā jau tā nepietiekamās darba tiesību normas.

2.6 Pirms dažiem gadiem darba tirgus, jo īpaši attiecībā uz mazkvalificētu vai nekvalificētu darbu, vēl pastāvēja tikai valstu ietvaros. Pēc ES paplašināšanas 2004. gadā Eiropas darba tirgus atvērs arī minētajai darba tirgus kategorijai. Pēc 2007. gada paplašināšanās, tirgū ienākot darbaņēmējiem no Bulgārijas un Rumānijas, piedāvājums krasi palielinājās.

2.7 Minētā tendence jo īpaši izpaužas lauksaimniecībā. Turklāt daudzi, kas meklē darbu ārvalstīs, gandrīz vienmēr savu pirmo darbu atrod tieši minētajā nozarē.

2.8 Ar šo atzinumu EESK vēlas ES darba kārtībā pievērst uzmanību skatāmajam jautājumam, lai attiecīgās Eiropas iestādes kopā ar dalībvalstīm un sociālajiem partneriem meklētu šīs lielās, traģiskās un, diemžēl, augošās problēmas risinājumus.

3. Lauksaimniecība

3.1 Lauksaimniecība ir tādu saimniecisko darbību kopums, kuru rezultātā tiek pārveidota vide, lai audzētu augus un dzīvniekus⁽¹⁾. Atkarībā no produkta, ražošanas metodes un labklājības līmeņa izmanto daudzas un dažādas tehnikas, sākot no darba ar vienkāršiem darbarīkiem, līdz pat lielām lauksaimniecības mašīnām, kas arvien vairāk aizstāj roku darbu.

3.2 Lauksaimniecības nozare ES ir liela nozare. ES kopā lauksaimniecībā izmanto 160 miljonu hektāru zemes un tajā ir 11 miljonu lauksaimniecības uzņēmumu, kas dod darbu kopā 15 miljoniem cilvēku. Vairumā tie ir paši zemnieki un viņu ģimenes locekļi, bet aptuveni 1 miljons uzņēmumu nodarbina kopā 6,5 miljonus darbaņēmēju. No tiem 4,5 miljoni veic sezonas darbu, un nezināms skaits šo strādnieku ir nodarbināti kādā valstī, kas nav viņu izcelsmes valsts⁽²⁾. Daudzi sezonas strādnieki nāk no Polijas, Bulgārijas un Rumānijas.

3.3 Lauksaimniecības nozari var iedalīt vairākās apakšnozarēs. Dzīvnieku audzēšana (lopkopība) un akvakultūra (zivkopība), dārzkopība (augu ar īsu veģetācijas periodu, piemēram, dārzenus, dekoratīvo augu, augļu, sēņu maza apmēra audzēšana) un laukkopība (atšķiras no dārzkopības ar to, ka laukkopība notiek lielākā mērogā un prasa mazāk darbu). Komerציālā mežkopība ne visur Eiropā ir lauksaimniecības daļa, dažas valstīs to uzskata par atsevišķu nozari.

⁽¹⁾ NACE kods A.

⁽²⁾ www.agri-info.eu

3.4 Lauksaimniecībā ražo ne tikai pārtiku, bet arvien lielākā mērā arī citas preces, piemēram, ziedus, zvērādas, ādu, biodegvielu (biodīzeļdegvielu, etanolu, gāzi, ātri augošus kokus), enzīmus, šķiedras utt. Ģenētiski modificētus augus izmanto arī īpašu medikamentu ražošanā.

3.5 Starptautiskās Darba organizācijas ⁽³⁾ un Eurofound ⁽⁴⁾ dati liecina, ka lauksaimniecība ir viena no bīstamākajām nozarēm darba ņēmējiem. Veicot darbu, ik gadus kopumā notiek 335 000 nāvējošu nelaimes negadījumu, un vairāk nekā puse no tiem, t.i., 170 000, lauksaimniecības nozarē.

4. Nelegālā darba veidi

4.1.1 Dažādu juridisku sarežģījumu dēļ Eiropas Savienībā nav iespējams noteikt viennozīmīgu un kopīgu nelegālā darba definīciju. Prakse, kas kādā valstī ir pavisam ierasta (ja kāda joma nav regulēta, nav noteikumu, ko ievērot), kādā citā valstī ir neiespējama vai pat tiek uzskatīta par likumpārkāpumu.

4.2 Dažādās dalībvalstīs pastāv atšķirīgas nelegāla darba definīcijas. Runa ir par darbu, ko neatspoguļo tautsaimniecības oficiālā statistika. Lai gan attiecīgi skaitliski dati pastāv, tiem bieži ir viens un tas pats avots, tos ne vienmēr var pārbaudīt, un tāpēc tie ne vienmēr ir uzticami. Nevar tomēr apstrīdēt, ka nelegālais darbs ir ļoti izplatīta parādība.

4.3 Praktiski visās valstu neoficiālā darba definīcijās uzsvars ir uz nodokļu maksāšanas pienākuma nepildīšanu. Gandrīz visās definīcijās ir minēta arī pienākuma nepildīšana attiecībā uz sociālo drošību. Vienlaikus jāatzīmē, ka valstu nelegālā darba definīcijās gandrīz nekad netiek minēta citu saistību nepildīšana darba tiesību jomā (darba apstākļi, darba laiks, vispārēji saistoši kolektīvie līgumi).

4.4 Neoficiālo darbu veic neregistrēti darba ņēmēji, kas ne vienmēr ir darba migranti bez darba un/vai uzturēšanās atļaujas. Arī cilvēki, kam ir vajadzīgie dokumenti — vai arī tie, kuriem tādi nav nepieciešami, jo viņi pastāvīgi dzīvo valstī, kur likumpārkāpums notiek — veic nelegālu darbu. Cilvēki bez derīgiem dokumentiem turklāt atrodas nedrošākā situācijā, tādēļ ir vieglāk izmantojami nekā cilvēki, kuriem tādi dokumenti ir. Turklāt pedējai minētajai grupai ir pieejams legālais darba tirgus, bet personām bez derīgiem dokumentiem tas nav pieejams.

4.5 Blakus ierastajām algota darba formām pastāv arī "pašnodarbinātie bez personāla". Šādus "pašnodarbinātos" uzskata par uzņēmējiem, par viņiem nav jāmaksā ienākumu nodoklis un sociālās iemaksas. Par minētajiem maksājumiem viņi ir atbildīgi paši.

4.6 Viņus neizsargā arī darba tiesību normas, kas attiecas uz darba ņēmējiem. Uz viņiem neattiecas noteikumi par minimālo atalgojumu, maksimālo darba laiku nedēļā un drošiem un veselīgiem darba apstākļiem. Ņemot vērā smagu nelaimes gadījumu darbā augsto apdraudējumu (skat. 3.5), tas nav pieņemami. Šie pašnodarbinātie var strādāt saskaņā ar likmēm un nosacījumiem, par kuriem viņi paši vienojušies ar darba devēju.

4.7 Agrāk pašnodarbinātie bija pieredzējuši savas profesijas speciālisti ar īpašām prasmēm kādā jomā. Parasti viņi daudz gadu laikā bija profesionāli apliecinājuši savu kvalifikāciju, kas bija nepieciešams, lai kļūtu par pašnodarbinātu personu.

4.8 Ārpakalpojumu un arvien pieaugošo apakšlīgumu izmantošanas rezultātā, uzņēmumam atbrīvojies no mazāk būtiskām funkcijām, apakšuzņēmējus šobrīd piesaista daudz vairāk, nekā tikai specializēta darba veikšanai. Pietiek nodarbināt tikai dažus labi apmācītus pastāvīgus darbiniekus, bet vienkāršos uzdevumus aizvien vairāk izpilda ārpakalpojumu sniedzēji un apakšuzņēmēji. Šāda darba pieprasījumu arvien vairāk apmierina liels skaits jauno pašnodarbināto, kas ieplūst darba tirgū. Daudzu jauno pašnodarbināto galvenā specializācija galvenokārt ir lēts, nekvalificēts darbs.

4.9 Patiesībā tā ir tikai šķietami neatkarīga darba forma, ko īpaši izmantoja pagājušā gadsimta 80. gadu beigās, lai eksportētu bezdarbu no Īrijas un Apvienotās Karalistes. Agrāk Anglijas tiesību aktos bija noteikti kritēriji, kas ļāva pārbaudīt, vai pašnodarbinātie patiešām atbilst konkrētām prasībām. Saskaņā ar vienu no priekšnoteikumiem viņi bija kāda darba speciālisti. Toreizējā Apvienotās Karalistes valdība šos kritērijus atcēla, un tādējādi daudz lielāks skaits personu pēkšņi varēja reģistrēties kā pašnodarbinātie un strādāt kontinentālajā Eiropā, nerēķinoties ar tur esošo dalībvalstu darba tiesībām ⁽⁵⁾.

4.10 Minētā parādība vairs nav raksturīga tikai anglosakšu valstīm. Piemēram, Polijas valdības pārstāvis kādā konferencē par darba ņēmēju brīvu apriti informēja, ka viņa valdība ir aicinājusi darba meklētājus reģistrēties kā pašnodarbinātām personām ⁽⁶⁾. Tā viņi var izvairīties no visiem citās dalībvalstīs vēl spēkā esošiem ierobežojumiem un strādāt visur. Šādā veidā pašnodarbinātas personas statusu pastāvīgi apzināti izmanto kā mākslīgu konstrukciju, lai ar vairāku apakšlīgumu un ārpakalpojumu starpniecību apietu likumus un darba tiesību normas. Līgumi ar šķietamiem pašnodarbinātajiem, kuru pakalpojumus bieži piedāvā darba aģentūras, ļauj atbrīvoties arī no jebkādas atbildības par pienākumu, kas saistīti ar ienākumu nodokli un sociālo drošību, izpildi.

⁽³⁾ Starptautiskā darba organizācija, Apvienoto Nāciju Organizācijas aģentūra, kas atrodas Ženēvā.

⁽⁴⁾ Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds Dublinā.

⁽⁵⁾ Eiropas institūts celtniecības jomas darbaspēka pētniecībai (*European Institute for Construction Labour Research*).

⁽⁶⁾ FAFA, konference par darba ņēmēju brīvu apriti, 2006. gada 1. jūnijs, Oslo, www.fafa.no

4.11 Arī būvniecībā šī parādība ir plaši izplatīta, un šajā nozarē ir veikts daudz vairāk attiecīgu pētījumu nekā lauksaimniecības nozarē. Abām nozarēm ir daudz kopīgu iezīmju, bet galvenokārt tām abām ir raksturīgi trīs lielākie nelegālā darba riska faktori: intensīvs, pagaidu darbs, ko galvenokārt veic ieceļojuši strādnieki. Būvniecības nozares sociālie partneri jau ir šo apdraudējumu atzinuši un lūguši Eiropas Komisiju piešķirt subsīdijas, lai 18 dalībvalstīs veiktu pētījumu par (šķietamiem) pašnodarbinātajiem. Komisija ir pozitīvi atsaukusies uz šo pieprasījumu, un līdz šī gada beigām par pētījuma priekšlikumu tiks izsludināts Eiropas mēroga piedāvājumu konkurss.

4.12 Tas, ka vēl joprojām nepastāv darba attiecību ES līmeņa tiesiskais regulējums, paver brīvas iespējas apšaubāmajam lēta darbaspēka tirgum. Tas izraisa nopietnas kaitīgas blakus parādības Eiropas mērogā. Arī Eiropas Komisija ir konstatējusi šo faktu savā Ziņojumā par 2003. gada Pievienošanās līgumā noteikto pārejas pasākumu darbību, kurā tā konstatē, ka "ka ierobežojumi, iespējams, ir veicinājuši ES-8 valstspiederīgo iespējas meklēt citus saimnieciskas darbības veidus, kuru izpausme ir ārkārtīgi liels norikoto darba ņēmēju pieplūdums vai darba ņēmēji, kas reģistrējušies kā pašnodarbinātas personas" (7).

4.13 Šajā pašā ziņojumā Komisija konstatē: "Atzīstot, ka migrācijas plūsmas no ES-8 valstīm uz ES-15 valstīm bijušas pieticīgas, sociālie partneri stingri uzsvēra, ka jāizvairās no darba standartu erozijas un "sociālā dempinga". Viņi norādīja arī, ka legāla darba ierobežojumi patiesībā veicina nedeklarēta darba, viltus pašnodarbinātības, kā arī fiktīvu pakalpojumu sniegšanas un apakšlīgumu slēgšanas izplatību". Tālāk tekstā Komisija koriģē iepriekš minēto, norādot, ka "patiesās migrācijas plūsmas caur paplašināto ES var arī būt lielākas, nekā šķiet, spriežot pēc šajā ziņojumā sniegtajiem datiem, jo oficiālā statistika pilnībā neatspoguļo nedeklarēta darba problēmu". Vispārīgi Komisija konstatē, ka darba tirgus pieejas ierobežojumu rezultātā vairāk var tikt izmantots nedeklarēts darbs.

4.14 Piemēram, Nīderlandē dārkopībā, kur lauksaimniecības nozarē ir visvairāk darba ņēmēju, 1992. gadā bija 54,200 pilnslodzes ekvivalentu (*Full Time Equivalents*). Gandrīz 87 % darba ņēmēju bija nodarbināti pastāvīgi, bet nedaudz vairāk par 13 % bija saistīti ar uzņēmumu kādā citādā veidā (nepilna laika darbinieki, pagaidu darba līgums, (šķietami) pašnodarbinātie. Tajā pašā nozarē 2005. gadā bija 59 000 pilnslodzes ekvivalentu, bet tikai 61 % tur strādāja pastāvīgi, un 39 % bija saistīti ar uzņēmumu citādā veidā. Turklāt tie ir tikai tautsaimniecības oficiālās statistikas dati. Saskaņā ar aplēsēm 2007. gada pavasarī nozarē nelegāli nodarbināja vēl 40 000 pilnslodzes ekvivalentu (8),

tomēr šķiet, ka dārkopībā nelegālā darba daļa pastāvīgi samazinās kopš atcelti ierobežojošie pasākumi attiecībā uz to valstu pilsoņiem, kas ES pievienojās 2004. gadā.

5. Darba standartu apdraudējums

5.1 Dažu aizvadīto gadu pieredze rāda, ka darba tirgus pieejamības ierobežojumi bieži vien rada pretēju rezultātu iecerētajam. Tiek apieti likumi un darba tiesību normas. Darba meklētājiem no Rumānijas un Bulgārijas līdz 2008. gada 31. decembrim nav nekādu ierobežojumu Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā, Slovākijā, Čehijā, Zviedrijā, Somijā, Kiprā un Slovēnijā, lai gan pēdējās minētajās trīs valstīs viņiem jāreģistrējas. Pārējās 15 ES dalībvalstīs darba meklētājiem no Rumānijas un Bulgārijas jāaskaras ar ierobežojumiem (9). Arī uz darba meklētājiem no 10 dalībvalstīm, kas ES pievienojās 2004. gadā, vēl joprojām attiecas noteikti ierobežojumi, tomēr tie nav spēkā tik daudzās valstīs un nav tik plaši kā Bulgārijas un Rumānijas pilsoņiem (10).

5.2 Darbaspēka migrācijai Eiropā ir tautsaimniecisks raksturs, un to izraisa darba ņēmēju brīva kustība ES, kur dažādu dalībvalstu starpā pastāv lielas labklājības līmeņa atšķirības. Lielais bezdarbs vairākās jaunajās dalībvalstīs un lēta un mazkvalificēta darbaspēka pieprasījums 15 vecajās dalībvalstīs uztur nepārtrauktu darba meklētāju plūsmu.

5.3 Daudzi no viņiem atrod darbu lauksaimniecības nozarē, kur darba piedāvājumam ir sezonāls raksturs un ražas novākšanas laikā ievērojami palielinās pieprasījums pēc papildu darbaspēka. Lauksaimniecībā pastāv arī lielāks sociālā dempinga risks nekā citās nozarēs — cita starpā tādēļ, ka dažās dalībvalstīs lauksaimniecības nozarē nepastāv darba koplīgumi, bet, ja tādi ir, daudzos gadījumos tie nav vispārēji saistoši.

5.4 Sezonas darbs ES lauksaimniecībā ir strukturāls elements. Bez elastīga darbaspēka ilgtspējīga un efektīva lauksaimnieciskā ražošana nav iespējama. Sezonas darbu lauksaimniecības nozarē lielākoties veic migrējoši darba ņēmēji. Tas dažreiz izraisa problēmas, kas apdraud sociālo kohēziju.

5.5 Migranti, kas strādā legāli, bieži ir lētāks darbaspēks nekā vietējie darba ņēmēji, jo darba devējs par viņiem nemaksā dažādas iemaksas, galvenokārt nozares darbinieku apmācības un pensiju fondos. Migranti no 10 dalībvalstīm, kas ES pievienojās 2004. gadā un uz kurām vēl joprojām attiecas ierobežojumi vairāku "veco" dalībvalstu darba tirgū, bieži vien strādā daļēji nelegāli, nodokļu iestādēm neziņojot par visām nostrādātajām stundām. Migranti no Bulgārijas un Rumānijas, uz kuriem attiecas vēl vairāk ierobežojumu, parasti ir plaši pārstāvēti

(7) COM(2006) 48 galīgā redakcija.

(8) *Productschap Tuinbouw*, www.tuinbouw.nl

(9) http://ec.europa.eu/employment_social/free_movement/enlargement_en.htm

(10) <http://ec.europa.eu/eures/home.jsp?lang=lv>

nelegālā darba tirgū. Nelegālā darba veicēji nesāņem atalgojumu par visām nostrādātājām stundām, samaksa par darba stundu ir pārlietu zema un saskaņā ar ļoti neizdevīgajiem darba līgumiem viņi ir spiesti strādāt kā (šķietami) pašnodarbinātie.

5.6 SDO ir izstrādājusi vairākas konvencijas par šajā atzīmā analizētajiem jautājumiem, proti, 97. konvenciju (par migrējošiem darba ņēmējiem, 1949), 143. konvenciju (par strādniekiem migrantiem, papildu noteikumi, 1975), 181. konvenciju (par privātām darba aģentūrām, 1997) un 184. konvenciju (par drošību un veselības aizsardzību lauksaimniecības nozarē, 2001); 97. un 181. konvenciju **nav** ratificējušas 17 no 27 ES dalībvalstīm, savukārt 143. konvenciju **nav** ratificējušas 22, bet 184. konvenciju **nav** ratificējušas 24 dalībvalstis. Neviena no ES pašreizējām 27 dalībvalstīm nav ratificējusi visas četras konvencijas ⁽¹¹⁾. SDO 2006. gadā izstrādāja arī ieteikumus par darba attiecībām ⁽¹²⁾. Ieteikumu galvenais mērķis bija uzlabot visu valstu tiesību aktus, lai skaidri noteiktu kopīgi izprastu atšķirību starp pašnodarbinātajiem un darba ņēmējiem. Tas ir nepieciešams, lai izskaustu aizvien plašāk izplatīto negodīgo praksi, ko izmanto nolūkā slēpt to, ka strādājošie, kas pieņemti darbā kā pašnodarbinātie, faktiski ir darba ņēmēji ⁽¹³⁾.

6. Darba standartu aizstāvēšana

6.1 Pamatprincipam jābūt tādām, ka pret migrējošajiem darba ņēmējiem visādā ziņā izturas tāpat kā pret vietējiem darba ņēmējiem, ar kuriem viņi strādā kopā. Par vienādu darbu jāmaksā vienāds atalgojums, un jānodrošina labāka piekļuve sociālās drošības sistēmai. Tas ir svarīgi ne tikai tādēļ, lai darba ņēmēji būtu sociāli aizsargāti. Tas ir arī darba devēju saimnieciskajās interesēs (līdzvērtīgi godīgas konkurences apstākļi), kā arī dalībvalstu finanšu interesēs (nodokļi). Iepriekš minētais princips nebūt netiek vispārēji piemērots. Kad Nīderlandē atcēla ierobežojumus attiecībā uz to dalībvalstu pilsoņiem, kas ES pievienojās 2004. gadā, sociālie partneri izteica vēlēšanos no 2007. gada 1. maija sadarbīties, lai veiktu darba un sociālās likumdošanas un noteikumu piemērošanas kontroli. Valdības iestādes piekrita izstrādāt attiecīgu politiku. Līdz šim brīdim tas vēl nav devis nekādus taustāmus rezultātus.

6.2 Eiropas Parlaments un Padome ir izstrādājusi priekšlikumu direktīvai, ar ko nosaka sankcijas darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu iedzīvotājus, kuri dalībvalstīs uzturas nelegāli ⁽¹⁴⁾. Priekšlikumā paredzētas saskaņotas sankcijas pret darba devējiem, preventīvi pasākumi, definēta laba prakse sankciju piemērošanā pret darba devējiem, kā arī paredzēta šādas prakses apmaiņa starp dalībvalstīm.

6.3 Priekšlikums izstrādāts tādēļ, ka ES nelegāli uzturas ļoti daudz trešo valstu iedzīvotāju (saskaņā ar aplēsēm 4,5 līdz 8 miljoni). Tā rezultātā tiek veikts nelegāls darbs, un blakus

⁽¹¹⁾ <http://www.ilo.org/ilolex/english>

⁽¹²⁾ SDO (2006), Ieteikumi par darba attiecībām (*Employment Relationship Recommendation*) R 198.

⁽¹³⁾ *Amsterdam Institute of Advanced Labour Studies*.

⁽¹⁴⁾ COM(2007) 249 galīgā redakcija.

būvniecībai, viesnīcu pakalpojumiem un uzkopšanas darbiem lauksaimniecība ir viena no četrām jomām, kurās šāda prakse ir izplatīta visvairāk. Eiropas Parlaments un Padome priekšlikumā secina, ka nelegālais darbs "tāpat kā ES pilsoņu nedeclarētais darbs, rada zaudējumus valstij, pazemina vispārējo algu un darba apstākļu līmeni, var ietekmēt konkurenci un nozīmē, ka nedeclarētie darba ņēmēji nevarēs izmantot veselības apdrošināšanas priekšrocības un neieņūs pensijas tiesības".

6.4 Savā ziņojumā par 2003. gada Pievienošanās līgumā paredzēto pārejas pasākumu darbību (laika posmā no 2004. gada 1. maija līdz 2006. gada 30. aprīlim) Eiropas sociālie partneri secina, ka "ka legāla darba ierobežojumi patiesībā veicina nedeclarēta darba, viltus pašnodarbinātības, kā arī fiktīvu pakalpojumu sniegšanas un apakšlīgumu slēgšanas izplatību". Ņemot vērā šo pieredzi, labāk būtu atcelt visus ierobežojumus darba ņēmējiem no 12 dalībvalstīm, kas Eiropas Savienībai pievienojās 2004. un 2007. gadā, lai visiem nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas. Vairums Eiropas sociālo partneru to atbalsta, ar nosacījumu, ka Kopiena, valstis, kā arī paši sociālie partneri īsteno konkrētus pasākumus, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret darba migrantiem.

6.5 Kamēr ierobežojumi nav atcelti, EESK aicina ierosināto direktīvu (ar ko nosaka sankcijas pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu valstspiederīgos, kuri ES uzturas nelegāli) piemērot arī attiecībā uz darba devējiem, kas nelegāli nodarbina to ES dalībvalstu iedzīvotājus, uz kurām vēl attiecas ierobežojumi. Turklāt Komiteja uzskata, ka ir būtiski, lai Eiropas Savienība īpašu uzmanību pievērstu ne tikai direktīvas transponēšanai visu dalībvalstu tiesību aktos, bet arī tās praktiskai īstenošanai.

6.6 Turklāt direktīva ļauj novērst dalībvalstu vidū pastāvošās lielās atšķirības attiecībā uz kontroles kvalitāti un intensitāti, kā arī soda apmēriem. Piemēram, Nīderlandē darba devējam, kas izmanto nelegālu darbaspēku, vislielākais iespējamais sods ir 6 700 EUR par darba ņēmēju. Beļģijā šī summa sasniedz 20 000 EUR un Luksemburgā 50 000 EUR. Savukārt dažas dalībvalstis vēl nav noteikušas vispār nekādas sankcijas attiecībā uz darba devējiem, kas izmanto nelegālu darbaspēku.

6.7 Labas prakses apmaiņa ir sociālās kohēzijas stiprināšanas procesa būtiska sastāvdaļa. Plovdivā ⁽¹⁵⁾ notikušās uzklaušanās laikā tika vērsta uzmanība uz vairākiem šādas prakses piemēriem:

— Austrijas pierobežas reģionā Burgenlandē ⁽¹⁶⁾, kas robežojas ar Ungāriju, ir izveidota starptautiska arodbiedrību padome. Tajā sadarbojas Austrijas un Ungārijas arodbiedrības, lai nodrošinātu to, ka pārrobežu darbs notiek saskaņā ar tiesību aktiem un noteikumiem;

⁽¹⁵⁾ Plovdiva, Bulgārija 18.9.2007.

⁽¹⁶⁾ www.igr.at

- Apvienotajā Karalistē ⁽¹⁷⁾ ir sertificēta tā saucamā “gangmaster” (komandu vadītāju) sistēma. Izmantojot stingras kontroles, valdība piešķir licences labticīgiem komandu vadītājiem, kas kā starpnieki ievērojamā mērā apmierina pieprasījumu pēc sezonālā darbaspēka lauksaimniecības nozarē. SDO savās publikācijās vērs īpašu uzmanību uz minēto labas prakses piemēru;
- Beļģijā sociālie partneri lauksaimniecības jomā ir vienojušies par efektīvu administratīvās kontroles sistēmu, lai novērstu nelegālu darbu; ⁽¹⁸⁾
- Nīderlandē sociālie partneri 2007. gadā ieviesa sertifikācijas sistēmu, kurai jānodrošina laba sociālo un darba normu ievērošanas kontrole pagaidu darba gadījumā. ⁽¹⁹⁾ Sistēmai vēl ir trūkumi, bet nolūks ir labs un pirmie rezultāti ir daudzsolīši;
- Itālijā sociālie partneri, darba ministrs un zemkopības ministrs 2007. gada septembrī vienojās par plašu

Briselē, 2007. gada 13. decembrī

programmu cīņai pret neoficiālā darba un šķietamu pašnodarbināto darba izplatību lauksaimniecības nozarē ⁽²⁰⁾;

- SDO ir izstrādājusi programmas, lai regulētu privāto darba aģentūru darbību un tādējādi novērstu to, ka migrējošie darba ņēmēji, izmantojot apšaubāmu starpnieku pakalpojumus, kļūst par cilvēku tirdzniecības upuriem un ir spiesti veikt piespiedu darbu. Minētās programmas ir paredzētas likumdevējiem, darba inspekcijām, policijas dienestiem u.c.

6.8 Vairākos piemēros atspoguļotās situācijas tomēr pilnībā nevar salīdzināt ar situāciju, kādā ir darba ņēmēji no Bulgārijas un Rumānijas, kas meklē darbu Eiropas Savienības 15 “vecajās” dalībvalstīs. Piemēram, darba ņēmēji no Ungārijas, kas strādā Burgenlandes federālajā zemē, katru vakaru atgriežas mājās, savukārt darba ņēmēji no Bulgārijas un Rumānijas daudzus mēnešus ir tālu no mājām. Arī šajās situācijās iespējami noteikumu pārkāpumi, tomēr daudz mazākā mērā. Aktīvi piemērojot pastāvošos pasākumus, šos pārkāpumus var labi atklāt un piemērot sankcijas. Vispārēji tomēr rodas iespaids, ka minētajā reģionā darba apstākļi ir sociāli pieņemami.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁷⁾ www.gla.gov.uk

⁽¹⁸⁾ www.limoso.be, www.kszf.gov.be/En/CBSS.htm

⁽¹⁹⁾ www.normeringarbeid.nl

⁽²⁰⁾ www.lavoro.gov.it, www.lavorogov.it/nr/rdonlyres/7E345511-29CC-4D81-B502-225F85070D3C/0/new_n12ottobre07.pdf

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Nodarbinātības situācija lauksaimniecībā"

(2008/C 120/06)

Komitejas Birojs saskaņā ar Reglamenta piemērošanas noteikumu 29.A pantu 2007. gada 13. martā nolēma sagatavot atzinuma par tematu

"Nodarbinātības situācija lauksaimniecībā".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2007. gada 31. oktobrī. Ziņotājs — WILMS kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), ar 96 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Komisija, sagatavojot paziņojumu "Nodarbinātība lauku reģionos: atšķirību izlīdzināšana" ⁽¹⁾, ir radījusi nozīmīgu pamatu debatēm par nodarbinātību lauksaimniecībā kā svarīgu faktoru darba vietu radīšanā un nodrošināšanā lauku reģionos.

1.2 Lauksaimniecības nozares strukturālās pārmaiņas turpinās. Tās skars simtiem tūkstošu lauksaimniecībā nodarbināto, kas zaudēs darba vietas vai kuru dzīves apstākļi mainīsies. Paziņojumā tomēr gandrīz nav ņemts vērā būtisks aspekts saistībā ar nodarbinātību lauksaimniecībā, proti, darba ņēmēju, jo īpaši sezonas darbinieku un migrējošo darba ņēmēju, situācija.

1.3 Tas rada nožēlu, ņemot vērā Komisijas centienus saistībā ar Darbaspēka mobilitātes gadu (2006). Tas, ka ik gadu ir aptuveni 4 miljoni sezonas un nepilnas slodzes darba ņēmēju (no tiem aptuveni 2 miljoni migrējošo darba ņēmēju) liecina par augsto mobilitātes un elastīguma līmeni lauksaimniecības nozarē.

1.4 Sezonas darbs, jo īpaši augļkopībā un dārzenkopībā, ir lauksaimniecības struktūrelements, bez kura nav iespējama efektīva un ilgtspējīga zemes apsaimniekošana. Tā kā sezonas darba veikšanai bieži vien nepietiek ar vietējo darbaspēku, migrējošie darba ņēmēji sniedz savu ieguldījumu Eiropas lauksaimniecības attīstībā.

1.5 Veselīgas pārtikas produktu ražošanai ir liela nozīme mūsu eksistences nodrošināšanā. Šajā sakarā jāmin arī taisnīgs atalgojums.

1.6 Lai gan daudzos Eiropas reģionos ir augsts bezdarba līmenis, joprojām palielinās pieprasījums pēc sezonas darbiniekiem no Baltkrievijas, Ukrainas un citām valstīm. ES darba tirgum jāattīstās atbilstīgi sociālajai ilgtspējībai, t.i., ikvienam jābūt iespējai strādājot nopelnīt iztikai. Lēta papildu darbaspēka no trešām valstīm dēļ šādas iespējas tiek ierobežotas.

⁽¹⁾ COM(2006) 857 galīgā redakcija "Eiropas Kopienu Komisija. Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam — Nodarbinātība lauku reģionos: atšķirību izlīdzināšana".

1.7 Eiropas Savienības mērķi izaugsmes jomā ir sasniedzami tikai godīgas konkurences rezultātā. Pret lauksaimniecībā nodarbinātajiem, neatkarīgi no viņu izcelsmes, jābūt vienlīdzīgai attieksmei visos jautājumos.

1.8 Lauksaimniecības nozares darba tirgū ir liela mobilitāte. Tas atbilst Komisijas mērķiem. Mobilais darbaspēks nedrīkst nonākt neizdevīgā stāvoklī. Tādēļ pēc politiskās un ekonomiskās integrācijas jāseko arī sociālajai integrācijai. EESK uzskata, ka īstermiņā jāveic šādi pasākumi:

- jānosaka minimālie darba un dzīvošanas apstākļu standarti visiem migrējošiem darba ņēmējiem Eiropā;
- migrējošiem darba ņēmējiem saistībā ar viņu darbu jāsaņem visaptveroša sociālā aizsardzība, tostarp arī tiesības uz vecuma pensiju;
- arī sezonas darbinieki jāiesaista kvalifikācijas celšanas pasākumos;
- migrējošiem darba ņēmējiem jāsaņem informācija par darba apstākļiem un savām tiesībām.

1.9 Eiropas lauksaimniecības nozarē ir nepietiekama pārredzamība attiecībā uz nodarbinātības līmeni un sociālajiem standartiem. Tādēļ rodas konkurences izkropļojumi. Viens no instrumentiem, kā atkal panākt godīgu konkurenci, ir uzņēmumu sertificēšana, pamatojoties uz sociālajiem kritērijiem.

2. Ievads

Eiropā arī turpmāk notiks nodarbinātības pārmaiņas lauksaimniecības nozarē. No algotajiem darba ņēmējiem liela daļa ir uz nepilnu slodzi un sezonas darbā strādājošie. Īpašiem apstākļiem ir pakļauti migrējošie darba ņēmēji, kas no savas dzīvesvietas pārceļas uz dzīvi darbavietas tuvumā. Tuvākajā laikā šī vispārējā situācija būtiski nemainīsies.

2.1 Tendences saistībā ar sezonas darbu lauksaimniecības nozarē

2.1.1 EESK jau bieži ir sagatavojusi atzinumus par nodarbinātības situāciju lauksaimniecības nozarē. Gan ES līmenī, gan arī daudzās dalībvalstīs aizvien nozīmīgākas kļūst debātes par migrējošiem darba ņēmējiem un sezonas darbiniekiem. Daudzās jomās un pasākumos pašlaik iesaistās trīs galvenās ieinteresētās puses: darba devēju pārstāvji, arodbiedrības un politikas vai administrācijas pārstāvji attiecīgajos jautājumos. Var minēt šādas piemērus:

- daudzas lauksaimnieku arodbiedrības ar vairākās valodās sagatavotu materiālu palīdzību informē par galamērķa valstu tiesisko situāciju;
- dažās valstīs sociālie partneri slēdz migrējošiem un sezonas darba ņēmējiem piemērotus darba koplīgumus;
- migrējošiem darba ņēmējiem bieži vien tiek piedāvātas juridiskās konsultācijas, jo īpaši darba līgumu slēgšanas sakarā;
- dažas valdības organizē apaļā galda sarunas ar sociālajiem partneriem, lai uzlabotu sezonas darbinieku un migrējošo darba ņēmēju situāciju;
- pēc sociālo partneru lūguma arī Eiropas Komisija pievēršas šim jautājumam un gan ES līmenī, gan arī ar fondu starpniecību pastiprināti atbalsta sociālo partneru pasākumus attiecībā uz migrējošiem darba ņēmējiem, piemēram, lai uzlabotu migrējošo darba ņēmēju dzīves un darbā iekārtošanas apstākļus.

2.1.2 Atkārtoti izskanējis aicinājums izveidot ar migrējošiem darba ņēmējiem un sezonas darbiniekiem saistītās nodarbinātības novērošanas centru. Minētā prasība tomēr nav īstenota. Lai uzlabotu darbaspēka situāciju, liela nozīme ir saprotamu datu par nodarbinātību lauksaimniecībā apkopošanai, publiskošanai un izvērtēšanai.

2.2 Jēdziena definīcija

2.2.1 Debātes par sezonas darbu lauksaimniecībā norisinās gausi, jo ir nepietiekama pārredzamība un neapmierinošs reālās situācijas atspoguļojums. Vēl joprojām nav pieejami saprotami un detalizēti dati par sezonas darba apjomu lauksaimniecībā.

2.2.2 Eiropas Savienībā aptuveni 2 miljoni darba ņēmēju ir nodarbināti lauksaimniecībā pilnu darba laiku. Aptuveni 4 miljoni personu ir nodarbināti nepastāvīgā darbā. Daļa no tiem ir nodarbināti nepilnu darba laiku, otra daļa veic sezonas darbu, kas ilgst no dažām dienām līdz pat 8 mēnešiem gadā. Liela daļa sezonas darbinieku ir migrējošie darba ņēmēji, viņi nav nodarbināti savas dzīvesvietas tuvumā, un viņiem bieži vien jāšķērso robeža, lai nokļūtu savā darba vietā.

2.2.3 Lai analizētu datus par nodarbinātajiem, nepieciešams skaidrs iedalījums, piemēram, pēc uzņēmumu lieluma, piedērbības nozarei un sektoram, galvenokārt jānodala dārkopība un lauksaimniecības nozarē sniegtie pakalpojumi.

3. Atzinuma izstrādes steidzamība

3.1 Atzinums ir steidzami nepieciešams dažādu iemeslu dēļ.

- a. Komisija paziņojumā par nodarbinātības situāciju lauku rajonos detalizēti pievēršas arī nodarbinātības kvantitatīvajai attīstībai. Lai gan lauksaimniecības nozarē nodarbināto īpatsvars ir neliels, tā uzsver, ka lauku reģionos šai nozarei ir liela nozīme. Komisija paredz, ka līdz 2014. gadam nodarbinātības (kā pilnas slodzes ekvivalenta) līmenis lauksaimniecībā, kurā pašlaik ir nodarbināti 10 miljoni cilvēku, samazināsies par 4-6 miljoniem darbinieku (2 miljoni 15 valstu ES, 1-2 miljoni valstīs, kas ES pievienojās 2004. gadā, un 1-2 miljoni Rumānijā un Bulgārijā).
- b. Pilnu darba laiku strādājošo skaits 15 valstu ES stabilizēsies vai pat nedaudz palielināsies, kā tas ir Vācijas Federatīvajā Republikā ("vecās federālās zemes"). Kandidātvalstīs vēl ir paredzama pilnu darba laiku strādājošo skaita samazināšanās. Ja minētā tendence turpināsies, sagaidāms, ka reģionos, kur tiek audzēti augļi un dārzeņi, palielināsies uzņēmumu pieprasījums pēc sezonas darbiniekiem.
- c. Pašlaik tiek prognozēts, ka daudzās valstīs trūks kvalificēta darbaspēka, kas, piemēram, uzņēmumā varētu ieņemt vadošus amatus vai apkalpot sarežģītas iekārtas.
- d. Uzņēmumi jau tagad sūdzas par to, ka viņi nevar atrast sezonas darbiniekus. Tiek prasīts ne tikai darba ņēmējiem ES teritorijā piešķirt lielāku pārvietošanās brīvību, bet arī darbaspēku no trešām valstīm ļaut aizvien vairāk izmantot sezonas darbos. Polija jau ir sākusi atvērt savu darba tirgu un ļauj izmantot darbaspēku no Baltkrievijas un Ukrainas.
- e. Savukārt daudzos, jo īpaši lauku reģionos vēl ir augsts bezdarba līmenis. Komisijas stratēģija paredzēta darba ņēmēju mobilitātes veicināšanai. Tomēr, lai to panāktu, piedāvātajām darbavietām jāklūst pievilcīgākām.
- f. Neapstrīdami, saistībā ar migrējošajiem darba ņēmējiem rodas konfliktsituācijas un problēmas.
- g. Tāpat ir neapstrīdami, ka lauksaimniecībā, atkarībā no veģetācijas perioda, ir liels pieprasījums pēc sezonas darbiniekiem, tāpat ir darba piedāvājums. Saskaņā ar Lisabonas stratēģiju ir jāveido darbavietas, tomēr tām jābūt kvalitatīvām darba vietām.

- h. Gēteborgas stratēģijā dalībvalstis ir vienojušās par ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Sociālajam aspektam šajā sakarā jāpiešķir tikpat liela nozīme kā ekonomikas un vides jomā izvirzītajiem mērķiem. No tā izriet prasība arī attiecībā uz migrējošiem darba ņēmējiem ievērot sociālos standartus. Šajā sakarā uzņēmumiem jāuzņemas sociālā atbildība. Migrējošiem darba ņēmējiem ir tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi, uz pieņemamiem dzīves apstākļiem. Turklāt viņi pilnībā jāiekļauj sociālā nodrošinājuma sistēmās.
- i. Līdz ar Eiropas Komisijas iniciatīvu par diskriminācijas novēršanu rodas arī debates par diskriminācijas novēršanu attiecībā uz ārvalstu darbinieku darba un dzīves apstākļiem.
- j. Pilnībā ieviešot darba ņēmēju brīvu pārvietošanos ES, mainās valsts rīcības iespējas. Tādējādi palielinās konkurence gan starp darba ņēmējiem, gan arī starp darba devējiem.
- k. Ņemot vērā Komisijas prognozi, ka darbinieku skaits samazināsies par 4-6 miljoniem, debatēs par kopējo lauksaimniecības politiku iekļaujami arī nodarbinātības kvalitātes aspekti. Pastāvīgi nodarbināto situācija mainīsies, tiek prognozēts speciālistu trūkums, ilgtermiņā stabilizēsies darba ņēmēju skaits.

4. Pašreizējās problēmas

4.1 Migrācija darba dēļ ir izskaidrojama galvenokārt ar Eiropas reģionu atšķirīgo dzīves līmeni. Ilgtermiņā darbaspēka migrācijas rezultātā pašās izceļošanas valstīs trūks darbaspēka, galvenokārt kvalificēta darbaspēka. Minētajos reģionos darbaspēka deficītu mēģina samazināt, nevis palielinot ienākumus vai uzlabojot izglītības līmeni, bet gan pieņemot darbā strādniekus no vēl nabadzīgākiem reģioniem — turpmāk aizvien vairāk no reģioniem ārpus Eiropas Savienības.

4.2 Viens no darbaspēka trūkuma iemesliem ir dažreiz sarežģītie un neierastie darba apstākļi attiecīgajās nozarēs. Migrējošie darba ņēmēji izturas atbilstīgi tirgus nosacījumiem. Brīvajā darba tirgū viņi pārvietojas uz turieni, kur ir labākie apstākļi.

4.3 Saistībā ar migrējošo darba ņēmēju nodarbinātību vēl aizvien rodas šādas problēmas:

- vairāk uzmanības jāpievērš lauksaimniecībā nodarbināto migranšu situācijai. Daudzās valstīs darbā pieņem pārsvarā sievietes. Tādēļ rodas kultūras un sociālās problēmas gan galamērķa valstīs, gan izceļošanas valstīs;
- tā kā sakarā ar 2004. un 2007. gadā notikušo paplašināšanos attiecībā uz darba ņēmēju brīvu pārvietošanos piemēro pārejas noteikumus, darba tiesību pārkāpumi novēroti gadījumos, kad tiesības sniegt pakalpojumus tiek nodotas citam. Tādēļ atalgojums dažreiz ir zemāks par likumā noteikto minimālo algu un bieži vien zemāks par to, kas ir noteikts koplīgumos vai maksāts attiecīgajā reģionā;

- kaut arī arodbiedrības velta lielas pūles un izrāda iniciatīvu, tām neizdodas informēt migrējošos darba ņēmējus par viņu tiesībām. Daudzi likumi un noteikumi galamērķa valstīs netiek ievēroti. Šāda ārvalstu darbinieku izmantošana ir pilnīgi pretrunā ar Eiropas Savienības centieniem novērst diskrimināciju;
- sociālā nodrošinājuma ziņā sezonas darbinieki vēl aizvien nonāk finansiāli neizdevīgā situācijā, jo noteiktos periodos nav veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas;
- par sezonas darbiniekiem parasti nav jāveic maksājumi, kas noteikti lauksaimniecībā strādājošo darba koplīgumos;
- gandrīz visās valstīs migrējošo darba ņēmēju apmešanās vietas varētu būt labākas;
- nākamā tendence ir starpniecības aģentūru izmantošana lauksaimniecībā nepieciešamo darbinieku meklēšanā. Kaut arī saistībā ar pagaidu darba starpniecības aģentūrām ir zināmi slikti piemēri, pagaidu darbs bieži vien ir izdevīgs gan darba ņēmējiem, gan arī darba devējiem;
- jomās, kurās ir liels īstermiņa darba attiecību īpatsvars, viegli rodas nelegāla nodarbinātība. Bieži vien, aizbildinoties arī ar legālu sezonas darbu, cilvēki pēc darba līguma beigām bez derīgiem dokumentiem turpina strādāt citās jomās.

5. Secinājumi un veicamie pasākumi

5.1 Vispārējā politiskā situācija

5.1.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas centienus paaugstināt nodarbinātības līmeni lauku rajonos. Šajā sakarā jāmin arī papildu centieni panākt lielāku pārredzamību attiecībā uz nodarbinātības situāciju lauksaimniecībā, kā arī centieni apkopot statistikas datus par darba ņēmēju situāciju, tāpat arī darba ņēmējiem paredzēta plaša informācija par darba un dzīves apstākļiem attiecīgajā valstī.

5.1.2 Līdzšinējā lauksaimniecības politikā galvenā uzmanība tika pievērsta produktu kvalitatīvajiem un kvantitatīvajiem aspektiem. Pilnīgi novārtā tika atstāts jautājums par to, kādā veidā ir un būs organizēts darbs.

5.1.3 Lisabonas stratēģijas un Gēteborgas stratēģijas mērķi ir vēl vairāk jākonkretizē. Turpmāk izstrādājot ilgtspējīgas lauksaimniecības politiku, līdzās ekonomikas un vides aspektiem jāņem vērā arī sociālais aspekts.

5.1.4 Svarīgākais visu ieinteresēto personu mērķis ir ES darba tirgus līdzsvarošana. To nevar sasniegt, Eiropā aizvien vairāk ievēdot lētu darbaspēku no vēl attālākiem reģioniem. Eiropas modelis ir galvenokārt arī kopīgas sabiedriskās dzīves veidošana Eiropā. Tajā neiekļaujas migrējošo darba ņēmēju "geto" ar sliktiem dzīves apstākļiem un bez līdzdalības vietējās kultūras un sabiedriskajās norisēs.

5.1.5 Turpmākajos pētījumos un to piedāvātajos problēmu risinājumos lielāka nozīme jāpiešķir dzimumu aspektam.

5.1.6 Joprojām nav radīti attiecīgie nosacījumi. Visas ieinteresētās puses ir aicinātas sniegt savu ieguldījumu.

5.1.7 Pret migrējošiem darba ņēmējiem jāizturas tāpat kā pret vietējiem darba ņēmējiem. Komisijai savu iespēju robežās jāsniedz ieguldījums šajā procesā. Pirmais solis šajā virzienā ir obligāto standartu noteikšana. Pamatojoties uz šādiem obligātajiem standartiem, var plaši apspriest darbavietas kvalitātes jautājumu.

5.2 Sociālo partneru uzdevumi un iniciatīvas

5.2.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka sociālie partneri ar sociālā dialoga starpniecību veicina profesionālo apmācību lauksaimniecības nozarē un jo īpaši to, ka attiecīgās dalībvalstu iestādes atzīst profesionālo pieredzi. Eiropas apliecība "Agrispass", kas ir sagatavošanā, paredzēta, lai atvieglotu lauksaimniecībā nodarbināto mobilitāti ES teritorijā. Nebūtu ieteicams, ka apliecība "Agrispass" kļūst par iemeslu diskriminēt tos darba ņēmējus, kuriem šādas apliecības nav, bet būtu mudinājums iegūt šādu kvalifikāciju apliecinošu apliecību.

5.2.2 Tajā pašā laikā, pateicoties pārredzamībai par iegūto profesionālo kvalifikāciju, var uzlabot darba ņēmēju mobilitāti un iespējas strādāt un apmesties citās valstīs. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvas, ar ko atbalsta sociālos partnerus "Agrispass" ieviešanā.

5.2.3 Sociālajiem partneriem kopā ar Eiropas Komisiju un attiecīgo dalībvalstu valdībām būtu jāizstrādā un jāīsteno koncepcijas cīņai pret nelegālo nodarbinātību.

5.3 Kopīgas iniciatīvas sociālā nodrošinājuma jomā

5.3.1 Sezonas darbinieku sociālais nodrošinājums ir īpaši svarīgs jautājums. Darba ņēmēji, kas vairākus gadus strādājuši kā sezonas darbinieki, sociālajā ziņā nedrīkst būt sliktāk nodrošināti kā citi nodarbinātie; šajā sakarā pirmām kārtām jāveic šādi pasākumi:

- minētie darba ņēmēji jāiekļauj galamērķa valsts pensiju sistēmā, un viņiem jābūt visām tiesībām uz pensiju;
- jāievēro darba un veselības aizsardzības noteikumi, un migrējošie darba ņēmēji viņu dzimtajā valodā jāinformē par riskiem un draudiem;
- jānodrošina visaptveroša migrējošo darba ņēmēju veselības apdrošināšana.

5.3.2 Darba ņēmēji viņu dzimtajā valodā jāinformē par likumiem, nolīgumiem un praksi, piemēram, attiecībā uz atalgojumu un algām, organizāciju, sociālo nodrošinājumu, nodokļiem, kā arī darba drošības noteikumiem. Tajā pašā laikā Eiropas Savienībai jāņem vērā koplīguma partneru loma, un tā nedrīkst pieņemt tiesību aktus jomās, ko regulē valstu koplīgumi.

5.4 Migrējošo darba ņēmēju dzīves un dzīvošanas apstākļu uzlabošana

5.4.1 Migrējošiem darba ņēmējiem galamērķa valstī ir tiesības dzīvot cilvēka cienīgos apstākļos. ES līmenī jāizstrādā regulējums, kurā tiktu noteikti migrējošo darba ņēmēju dzīves apstākļu pamatstandarti.

5.5 Kvalitātes sertifikāts par godīgu attieksmi pret sezonas darbu

5.5.1 Jau gadiem ilgi Komiteja daudzos atzinumos ir paudusi atbalstu ilgtspējīgai apsaimniekošanai. Šāda apsaimniekošana attiecas ne tikai uz vides dimensiju, bet arī uz tautsaimniecības un sociālajiem aspektiem. Nevalstiska un brīvprātīga sertificēšanas sistēma par godīgu attieksmi pret sezonas darbu varētu nodrošināt taisnīgāku konkurenci. Brīvprātīgas sertificēšanas pamatā varētu būt šādi kritēriji:

- pienācīgs atalgojums,
- drošība darba vietā,
- darba ņēmēja līdzdalība uzņēmumā notiekošajos procesos,
- darba tiesiskie attiecību regulējums,
- izmitināšana,
- darba laiks.

Sertificēšanas uzdevums ir:

- veicināt godīgu konkurenci,
- ieinteresētos sezonas darbiniekus informēt par uzņēmumu,
- popularizēt labu uzņēmējdarbības praksi.

5.6 Paraugprakses popularizēšana

5.6.1 Eiropas lauksaimniecības nozarē ir daudz interesantu ierosmju un projektu saistībā ar mobilitātes uzlabošanu lauksaimniecībā un sezonas darbinieku situācijas uzlabošanu. EESK aicina Komisiju veikt pasākumus paraugprakses izvērtēšanai un popularizēšanai.

Briselē, 2007. gada 13. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Valstu ilgtspējīgas attīstības padomju nozīme ilgtspējīgas attīstības jomā”

(2008/C 120/07)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 25.-26. aprīlī nolēma izstrādāt atzinumu par tematu

“Valsts ilgtspējīgas attīstības padomju nozīme ilgtspējīgas attīstības jomā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa (Ilgtspējīgas attīstības novērošanas centrs) savu atzinumu pieņēma 2007. gada 27. novembrī Ziņotājs — *Haken kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 115 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Valstu ilgtspējīgas attīstības padomes (VIAP) var nodrošināt ievērojamu un būtisku ieguldījumu ilgtspējīgas attīstības jomā, jo tās var sniegt neatkarīgu viedokli un par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem veicināt dialogu ar pilsonisko sabiedrību un ieinteresētajām pusēm.

1.2 Pārskats par ES VIAP liecina, ka dažādās valstīs situācija ir ļoti atšķirīga. Dažās dalībvalstīs šādu padomju vai nu vispār nav vai arī ir vienīgi tādas padomes, kas nedarbojas; attiecībā uz aktīvajām padomēm jāsecina, ka to uzdevumi, sastāvs, neatkarības līmenis un resursi ievērojami atšķiras un to darbībai ir ļoti dažāda ietekme.

1.3 Ņemot vērā to dalībvalstu pozitīvo pieredzi, kur VIAP ir ievērojama nozīme, EESK aicina visas dalībvalstis stiprināt ilgtspējīgas attīstības padomes vai — ja šādu padomju vēl nav — izveidot darbotiespējīgas un efektīvas padomes.

1.4 EESK iesaka:

- padomēs iekļaut pārstāvjus no visām nozīmīgākajām sabiedrības jomām, kuras skar ilgtspējīgas attīstības jautājumus;
- nodrošināt padomju pietiekamu neatkarību no valdības;
- nodrošināt, lai padomēm būtu liela nozīme ilgtspējīgas attīstības stratēģiju izstrādē un to īstenošanas pārraudzībā;
- nodrošināt padomēm pietiekamu finansējumu, lai tās varētu sniegt patiesu ieguldījumu debatēs un attiecīgo lēmumu pieņemšanas procesā;
- padomēm uzskatīt pieredzi, īstenojot paraugprakses apmaiņu un uzturēt atklātu savstarpēju dialogu, galvenokārt stiprinot Eiropas Vides un ilgtspējīgas attīstības konsultatīvo padomju (EEAC) tīklu.

2. Vispārēja informācija

2.1 Ilgtspējīga attīstība nozīmē, ka pašreizējai paaudzei jāspēj apmierināt savas vajadzības, vienlaikus neapdraudot turpmāko paaudžu spēju nākotnē apmierināt savas vajadzības. Tas ir viens

no ES vispārējiem mērķiem, kas ir visu tās politiku un pasākumu pamatā. Tā pamatojas uz šādiem principiem — demokrātija, dzimumu līdztiesība, solidaritāte, tiesiskums, kā arī pamattiesību, tostarp tiesību uz brīvību un iespēju vienlīdzību, ievērošana.

2.2 Pēc ANO Riodežaneiro notikušās konferences ilgtspējīga attīstība 1992. gadā kļuva par pasaules mērogā atzītu politikas jomu. Minētās konferences rezultātā ir radusies arī ideja par padomdevējām iestādēm, piemēram, VIAP. Pēc Riodežaneiro konferences tika izstrādāta arī “Agenda 21”, kurā minēts, ka “valstu ilgtspējīgas attīstības stratēģijas jāizstrādā, iesaistot pēc iespējas plašāku sabiedrību”. Papildus tam, Johannesburgas 2002. gada sammita ieteikumos ir izteikts aicinājums izveidot ilgtspējīgas attīstības padomes.

2.3 Eiropas Savienība pirmo ilgtspējīgas attīstības stratēģiju pieņēma Gēteborgā 2001. gadā. Lai izstrādātu aptverošāku un efektīvāku stratēģiju, Komisija 2004. gadā uzsāka pārskatīšanas procesu, un 2006. gada jūnijā Padome pieņēma pārskatīto ilgtspējīgas attīstības stratēģiju paplašinātā Eiropā⁽¹⁾. Pārskatītās stratēģijas mērķis ir īstenot Eiropas ilgtermiņa apņemšanos sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķi.

2.4 Ņemot vērā ANO secinājumos iekļautos un vēlāk arī Eiropas Savienības paustos ieteikumus, daudzas valstis pagājušā gadsimta 90. gados sāka veidot iestādes, kas pazīstamas kā VIAP, kuru galvenais mērķis bija nodrošināt “Agenda 21” efektīvu īstenošanu un ilgtspējīgas attīstības principu realizāciju praksē. Dažas valdības izveidoja starpministriju koordinācijas iestādes (piemēram, Ungārijas Ilgtspējīgas attīstības komisija, 1993), dažas nolēma izveidot jauktas iestādes, piemēram, Somijas Valsts ilgtspējīgas attīstības komisija (1993), savukārt citas valdības izveidoja padomes, iesaistot pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus, piemēram, Beļģijas valsts padome (1993) un Apvienotās Karalistes apaļais galds par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem (1994). Citas valstis sekoja šim piemēram — dažas no agrāk izveidotajām iestādēm tika pārstrukturētas, savukārt citu iestāžu darbība galu galā tika pārtraukta.

⁽¹⁾ ES ilgtspējīgas attīstības stratēģija, Padomes secinājumi, 2006. gada 26. jūnijs.

2.5 Pārskatītā ES stratēģija paredz, ka “dalībvalstis varētu apsvērt valstu konsultatīvo padomju ilgtspējīgas attīstības jomā stiprināšanu vai, ja tādu vēl nav, to izveidi, [iesaistot daudzas ieinteresētās puses], lai veicinātu pamatotas debates, palīdzētu valsts ilgtspējīgas attīstības stratēģiju sagatavošanā un/vai sekmēt valsts un ES progresa ziņojumu izstrādi. Valsts ilgtspējīgas attīstības padomes ir paredzētas, lai palielinātu pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu ilgtspējīgas attīstības jautājumos un sekmētu labāku dažādas politikas un politikas līmeņu sasaisti, lietojot arī Eiropas Vides un ilgtspējīgas attīstības konsultatīvo padomju (EEAC) tīklus.”

2.6 Pašlaik VIAP oficiāli ir izveidotas vairākās dalībvalstīs. Ievērojot atšķirīgos vēsturiskos apstākļus dažādās dalībvalstīs, šīs padomes Eiropas Savienībā ir diezgan atšķirīgas. 24 dalībvalstīs ir izveidota ilgtspējīgas attīstības padome vai padome vides jautājumos, tostarp astoņās dalībvalstīs ir padome, kas nodarbojas vienīgi ar ilgtspējīgas attīstības jautājumiem, un sešās valstīs ir izveidota padome vides jautājumos, ko veido ieinteresētās puses vai eksperti un kura risina arī ilgtspējīgas attīstības jautājumus. Citās valstīs ir valdības koordinācijas struktūras, tā dēvētās padomes, kur zināmā mērā ir iesaistīti pilsoniskās sabiedrības pārstāvji. Dažās no šīm struktūrām nedarbojas. Vairākās valstīs, kur reģioniem ir ievērojama ietekme, papildus valstu padomēm ir izveidotas arī reģionālās padomes. VIAP skaita straujais pieaugums liecina par padomju potenciālu un to, ka minētās padomes varētu sniegt ieguldījumu politikas veidošanas procesā un debatēs ar plašu pilsonisko sabiedrību.

2.7 Atzinuma mērķis ir analizēt VIAP nozīmi ilgtspējīgas attīstības veicināšanā, to uzdevumus, resursus, darba metodes un, galvenokārt, pilsoniskās sabiedrības līdzdalību to darbībā. Atzinumā zināmā mērā ir analizēta arī VIAP darbības efektivitāte, vienlaikus tomēr apzinoties, ka šāds novērtējums vienmēr ir zināmā mērā subjektīvs. Šis novērtējums ir veikts, ņemot vērā it īpaši EEAC tīkla veikto pētījumu (²), kā arī secinājumus, kas izriet no EESK aptaujas, ko tā izsūtīja dažādām kontaktiestādēm dalībvalstīs, VIAP, kā arī daudzām pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Turklāt tika veiktas daudzas intervijas ar VIAP un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem.

3. Pārskats par valstu ilgtspējīgas attīstības padomēm

3.1 VIAP analīze liecina, ka tās ir ļoti atšķirīgas.

Padomju uzdevumi

3.2 VIAP veic šādus četrus galvenos uzdevumus:

- konsultē valsts iestādes (sniedzot atbalstu ilgtspējīgas attīstības stratēģiju (IAS) izstrādē un sagatavojot ziņojumus par īpašām politikām);
- pārrauga progresu ilgtspējīgas attīstības stratēģiju īstenošanā vai īpašu mērķu sasniegšanā, kā arī vērš uzmanību uz trūkumiem;

(²) Skatīt informācijas avotus atzinuma beigās.

- veicina dialogu un konsultēšanos ar pilsonisko sabiedrību (pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus kā padomju locekļus iesaistot savā darbībā, veicinot padomju savstarpējo dialogu, kā arī dialogu ar valdības pārstāvjiem);
- sekmē saziņu par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem (organizējot publiskus pasākumus un tiešsaistē, plašsaziņas līdzekļos u.c. publicējot informāciju par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem).

3.2.1 Tomēr minētos četrus uzdevumus paveic ne visu dalībvalstu padomes. Dažām padomēm uzticēto uzdevumu klāsts ir krietni šaurāks, savukārt citas — lai arī minētie uzdevumi ietilpt to atbildības lokā — pēdējo uzdevumu neveic vispār vai arī izpilda tikai daļēji. Par to liecina arī tas, ka dažas padomes ļoti reti rīko sanāksmes (2 vai 3 reizes gadā). Savukārt citas padomes tiek biežāk un ir izveidojušas papildu darba grupas (īpaši efektīvas ir projekta grupas, kas strādā pie attiecīga projekta, nevis pastāvīgas darba grupas vienā jautājumā). Dažās dalībvalstīs padomēm ir iespēja sniegt ieguldījumu NIAS izstrādes sākuma posmā, savukārt citās valstīs ar tām konsultējas ļoti vēlu vai arī tās vispār netiek iesaistītas. Dažas padomes gada laikā nesagatavo nevienu ziņojumu, toties citas sagatavo 10 ziņojumus. Labi attīstītās padomes regulāri sadarbojas ar ieinteresētajām pusēm un regulāri organizē publiskus pasākumus vai ekspertu sanāksmes.

Locekļu skaits un padomju sastāvs

3.3 VIAP locekļu skaits un sastāvs dažādās valstīs ir atšķirīgs. Piemēram, Vācijā padomi veido 15 locekļi, savukārt Beļģijā 78, Somijā 81 un Francijā 90 locekļi. Vairumā padomju darbojas pilsoniskās sabiedrības, proti, uzņēmumu, arodbiedrību, NVO un pētniecības institūtu, pārstāvji. Citas padomes pulcē arī dažādu valdības resoru pārstāvjus. Noteiktos gadījumos par padomi dēvē valdības koordinācijas struktūru, un tajā ir iesaistītas nedaudzas ieinteresētās puses. Padomēs bieži darbojas arī reģionālo un vietējo pašvaldību pārstāvji. Vairāki pilsoniskās sabiedrības pārstāvji ir pauduši neapmierinātību, ka attiecīgās valsts padomē, kā arī ar ilgtspējīgu attīstību saistītajos vispārējos procesos pietiekamā mērā nav iesaistīta pilsoniskā sabiedrība.

Neatkarības līmenis

3.4 Tā kā padomes izveido un finansē valdība, tās šai ziņā ir “atkarīgas”. Lai padomju darbību ņemtu vērā gan valsts iestādes, gan arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas, tām ir jāsasniedz attiecīgais neatkarības līmenis, un tas sarežģīti. Locekļu atlases procesi ir atšķirīgi, bet, kopumā ņemot, valdība parasti ieceļ padomes locekļus, pamatojoties uz padomē pārstāvēto pilsoniskās sabiedrības organizāciju priekšlikumiem. Vēl viens

jautājums attiecas uz padomes darbiniekiem; dažās valstīs tos padomes rīcībā nodod valdības iestādes. Šis apstāklis var ierobežot padomes neatkarības līmeni. Turklāt dažas padomes vada valdības locekļi.

Resursi

3.5 Padomēm pieejamie resursi (gan cilvēkresursi, gan finanšu resursi) ir ļoti atšķirīgi. Dažās valstīs, kur sekretariāts atrodas ministrijā, ir tikai viens administrators, kas turklāt padomē bieži nestrādā pilnu laiku. Kopumā ņemot, darbinieku skaits ir ļoti atšķirīgs — dažkārt padomē nav neviena darbinieka, dažkārt darbinieku skaits sasniedz apmēram 20 darbiniekus. Vislielākā padome (58 darbinieki) ir Apvienotajā Karalistē. Ne visu padomju rīcībā ir pašu finanšu resursi. Atšķirīgi ir arī finanšu līdzekļi — dažkārt padomes saņem mazāk nekā 0,1 miljonu *euro*, dažkārt līdzekļu apjoms sasniedz apmēram 1 miljonu *euro*, izņemot Apvienotās Karalistes padomi, kuras resursi ir 5,5 miljoni *euro*.

Ietekme

3.6 Lai arī padomju darbības ietekmi novērtēt nav vienkārši, iegūtā informācija ļauj izdarīt dažus secinājumus. Piemēram, dažās valstīs, kur padomēm ir lielas pilnvaras, daudzi padomju ieteikumi ir ņemti vērā, veidojot valdības politikas, it īpaši izstrādājot valsts ilgtspējīgas attīstības stratēģiju. Neapšaubāmi, ka dažas padomes var vienkārši piekļūt valdības ministriem un resoriem, un, veidojot politikas, to viedoklis tiek regulāri uzklauts. Savukārt citām padomēm saikne ar valdības resoriem nepastāv. Turklāt var secināt, ka dažas padomes, savos pasākumos iesaistot ļoti daudzus dalībniekus, ir spējušas iedibināt saikni ar daudzām ieinteresētajām pusēm un plašu sabiedrību, tādējādi nodrošinot pilsoniskās sabiedrības aktīvu līdzdalību ilgtspējīgas attīstības procesos.

Novērtējums

3.7 VIAP ilgtspējīgas attīstības jomā var sniegt ievērojamu un būtisku ieguldījumu. Tās var sniegt neatkarīgu viedokli un plašas zināšanas, kā arī veicināt dialogu ar pilsonisko sabiedrību un ieinteresētajām pusēm. Padomes var sniegt nozīmīgu ieguldījumu, piedaloties progresā, kas sasniegts attiecībā uz ilgāka termiņa mērķiem ilgtspējas jomā, pārraudzībā, un, ja sasniegumi nav pietiekami, tās var aktīvi rosināt veikt attiecīgus pasākumus.

3.8 Dažās dalībvalstīs šādu padomju nav vispār vai ir vienīgi tādas padomes, kas nedarbojas; attiecībā uz aktīvajām padomēm jāsecina, ka to uzdevumi, sastāvs, neatkarības līmenis un resursi ievērojami atšķiras un to darbībai ir ļoti dažāda ietekme. Šādas nevienmērīgas attīstības pamatā ir dažādi faktori: valsts lielums un politiskā sistēma, tas, cik nozīmīga valdības skatījumā ir ilgtspējīgas attīstības politika un cik spēcīga ir pilsoniskās sabiedrības līdzdalības tradīcija, vai attiecīgajā valstī ir citas iestādes, kas daļēji veic padomes uzdevumus, valdības vēlme ņemt vērā citu iestāžu ieteikumus utt.

3.9 Visas dalībvalstis neizmanto VIAP patiesās iespējas. Dažu valstu padomes principā var uzskatīt par “dekorācijām”, kas nemaz necenšas panākt pilsoniskās sabiedrības reālu līdzdalību. Tomēr jāatzīmē, ka vairākās valstīs ir ļoti attīstītas padomes, kas veic savus uzdevumus un kurām ir reāla ietekme.

3.10 Vairumam padomju nav pietiekamu resursu, lai veiktu visus tām uzticētos uzdevumus. Lai vāktu materiālus, analizētu politikas un to ietekmi, organizētu padomju sanāksmes, nodrošinātu sabiedrības līdzdalību, kā arī sagatavotu ļabi pamatotus un vērā ņemamus ziņojumus, par tiem aktīvi informējot valdību un citas iestādes, ir nepieciešami ievērojami cilvēkresursi un finanšu līdzekļi.

3.11 Dažās dalībvalstīs valdībai ir ļoti liela ietekme, piemēram, attiecībā uz padomes locekļu iecelšanu, valdības pārstāvju skaitu padomē, kā arī padomes darbiniekiem. Šādos gadījumos pastāv zināmas bažas, ka padomes darbībā valdības viedoklim var būt dominējoša nozīme, tādējādi samazinot iespēju, ka padome var ievērojami rosināt valdību atteikties no īsāka termiņa politiskajiem apsvērumiem un virzīties uz ilgāka termiņa mērķiem ilgtspējīgas attīstības jomā.

3.12 Attiecībā uz to, kā veicināt pilsoniskās sabiedrības līdzdalību ilgtspējīgas attīstības jautājumu risināšanā, padomes ir guvušas dažādu pieredzi. Dažādu Eiropas valstu padomes varētu daudz mācīties viena no otras un attīstīt labu praksi šajā jomā.

3.13 Attiecībā uz daudziem ilgtspējīgas attīstības jautājumiem kompetence ir dalīta starp Eiropas Savienību un dalībvalstīm. Vairumam padomju ir ierobežotas iespējas pievērst uzmanību Eiropas aspektiem vai jebkādā veidā ietekmēt lēmumu pieņemšanu Briselē. Padomes minēto problēmu daļēji ir atrisinājušas, izveidojot EEAC tīklu, kura viedoklis, risinot Eiropas ilgtspējīgas attīstības jautājumus, aizvien vairāk tiek ņemts vērā.

4. Ieteikumi

4.1 Ņemot vērā to dalībvalstu pozitīvo pieredzi, kur valstu padomēm ir ievērojama nozīme, EESK aicina visas dalībvalstis stiprināt VIAP vai — ja šādu padomju vēl nav — izveidot ļabi attīstītas padomes.

4.2 Dažādu valstu VIAP sastāvs, pilnvaras un uzdevumi būs atšķirīgi, ņemot vērā šajās valstīs pastāvošo situāciju un politisko sistēmu. EESK tomēr iesaka dalībvalstīm pievērst īpašu uzmanību turpmāk minētajiem vispārējiem ieteikumiem par nozīmīgākajiem padomju izveides un darbības principiem.

4.2.1 Dalība: VIAP ir lielākas pilnvaras un ticamība, ja tajās darbojas pārstāvji no visām nozīmīgākajām sabiedrības jomām, kuras skar ilgtspējīgas attīstības jautājumi. Jo plašāka dalība padomē, jo lielākas iespējas rast risinājumus, ko atbalstīs plaša sabiedrība.

4.2.2 Pilnvaras un nākotnes redzējums: lai sasniegtu ilgtermiņa attīstības mērķus, lēmumu pieņēmējiem jāattīsta ilgtermiņa redzējums un jāņem vērā nākamo paaudžu un visas planētas vajadzības, kā arī tuvākā nākotnē realizējami īstermiņa politiskie apsvērumi. VIAP var būt nozīmīga loma ilgtermiņa redzējuma noteikšanā. Lai padomes šajā jomā varētu sniegt efektīvu ieguldījumu, tajās jāiesaista locekļi, kam ir nākotnes redzējums, ietekme un kuri ieņem attiecīgu stāvokli sabiedrībā, kā arī spēj pieņemt neatkarīgus lēmumus un veicināt pārmaiņas pastāvošajās politikās un praksē.

4.2.3 Neatkarības līmenis: VIAP spētu efektīvāk veicināt ilgtermiņa attīstību, ja tās zināmā mērā būtu neatkarīgas no valdības. Ievērojot šo likumsakarību, tās spētu risināt sarežģītus politiskus jautājumus, kur īstermiņa politiskie mērķi ir zināmā mērā pretrunā ar priekšnoteikumiem, kas nepieciešami ilgāka termiņa ilgtermiņa nodrošināšanai.

4.2.4 Darbības joma: VIAP jau no paša sākuma būtu aktīvi jāiesaistās ilgtermiņa attīstības stratēģiju un tām līdzīgu stratēģiju izstrādē un to īstenošanas pārraudzībā. Tādējādi tām būtu jāiesaistās daudz ar ilgtermiņa attīstību saistītu jautājumu risināšanā, piemēram, klimata pārmaiņas, enerģētika un transporta politika, bioloģiskā daudzveidība, ar lauku apvidiem un lauksaimniecību saistītie jautājumi, kā arī ilgtermiņa tautsaimniecības vispārējā pārvaldība. VIAP darbojas visefektīvāk, ja tām ir iespēja pievērsties gan valdību interesējošiem īpašiem jautājumiem, gan arī citām jomām, kuras tās pašas uzskata par nozīmīgām.

4.2.5 Piekļuve informācijai: lai VIAP darbotos efektīvi, tām jāspēj vākt materiālus no visiem būtiskajiem avotiem. Īpaši nozīmīgs priekšnoteikums ir laba piekļuve valdības informācijai, kā arī padomēm jādod iespēja uzzināt valdības viedokli.

4.2.6 Pilsoniskā sabiedrība un ilgtermiņa attīstības jautājumi — sabiedrības līdzdalības veicināšana: VIAP nozīmīgs uzdevums ir uzlabot sabiedrības informētību. Padomes var ievērojami veicināt to, lai visas attiecīgās iestādes ilgtermiņa attīstības jautājumus iekļautu formālās un neformālās izglītības programmās. Tās var veicināt plašāku izpratni par šiem jautājumiem plašsaziņas līdzekļos. Publicējot VIAP ikgadējos ziņojumus par situāciju ilgtermiņa attīstības jomā, varētu pievērst papildu uzmanību šiem jautājumiem un veicināt sabiedriskās debates.

4.2.7 Resursi: EESK aicina dalībvalstis padomēm nodrošināt pietiekamu finansējumu, lai tās varētu izpildīt savus uzdevumus un sniegt patiesu ieguldījumu debatēs par ilgtermiņa jautājumiem, kā arī nodrošināt ieguldījumu attiecīgo lēmumu pieņemšanas procesā.

4.2.8 Eiropas iesaiste: Komiteja aicina VIAP uzkārt pieredzi, īstenot paraugprakses apmaiņu un uzturēt atklātu savstarpēju dialogu, galvenokārt stiprinot EEAC tīklu. Šādā veidā Eiropas Savienība varētu ievērojami veicināt ilgtermiņa attīstību.

4.3 Turklāt EESK iesaka padomēm attīstīt spēju individuāli un kopīgi sadarboties ar Eiropas iestādēm, lai ilgtermiņa attīstības politikas Eiropas aspektus risinātu no pilsoniskās sabiedrības perspektīvas. Šajā sakarā Komiteja (it īpaši ilgtermiņa attīstības novērošanas centrs) varētu sniegt nozīmīgu ieguldījumu, veicinot VIAP aktīvāku līdzdalību, risinot ar ilgtermiņa saistītos Eiropas līmeņa jautājumus. EESK būtu regulāri jāsadarbības ar EEAC un tās locekļiem ar mērķi pievērsties paredzamajiem jautājumiem. Komitejai būtu jāatbalsta šiem jautājumiem vēltīti salīdzinoši Eiropas mēroga pētījumi, kuros īpaša uzmanība pievērsta pilsoniskās sabiedrības ieguldījumam un lomai. Turklāt EESK varētu vērst uzmanību uz paraugprakses piemēriem un tos publicēt.

4.4 EESK uzsver, ka ir svarīgi panākt arī to, lai plaša sabiedrība ar ilgtermiņa attīstību saistītu jautājumu risināšanā iesaistītos ne tikai padomju darbības ietvaros, bet arī ārpus tām. Tādēļ tā aicina valstu valdības un reģionālās un vietējās pašvaldības iesaistīt pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus visu to politisko lēmumu pieņemšanā, kas īpaši saistīti ar ilgtermiņa jomu. Vienlaikus tomēr jāatzīmē, ka nav tādu vadlīniju, kas nosaka minimālos standartus attiecībā uz to, kādai jābūt labai praksei sabiedrības līdzdalības veicināšanā. Lai veicinātu līdzdalības procesu, EESK iesaka regulāri veikt salīdzinošo novērtēšanu vai izteikt atzīnību par labu praksi. VIAP uzdevums ir nodrošināt arī ciešu sadarbību ar citām organizācijām un institūcijām, kas attiecīgajā dalībvalstī darbojas ilgtermiņa attīstības jomā, tostarp ar valstu Ekonomikas un sociālo lietu padomēm (ja tās ir izveidotas).

4.5 Nobeigumā EESK vērs uzmanību uz to, ka VIAP darbība var būt efektīva tikai tad, ja valdības vēlas tās uzklaut un ņemt vērā to ieteikumus, kā arī veic konkrētus pasākumus, lai attiecīgās valsts politiku vairāk orientētu uz ilgtermiņa attīstības jautājumiem, tostarp piešķirot attiecīgu finansējumu.

Briselē, 2007. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par kuģu labāku demontāžu”

COM(2007) 269 galīgā redakcija

(2008/C 120/08)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 22. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Zaļā grāmata par kuģu labāku demontāžu”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2007. gada 31. oktobrī. Ziņotājs — Adams kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), vienbalsīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par rīcību starptautiskā un reģionālā līmenī, lai pēc iespējas ātrāk mainītu pašreizējo nepieņemamo kuģu demontāžas praksi.

1.2 Šībrīža kuģu demontāžas nozares starptautiskā struktūra aptver kā labi aprīkotas uzņēmumus ar sausajiem dokiem, tā arī tādus, kas izmanto pludmales, kurās kuģus sadala ar rokām un ir nodrošināta tikai minimāla līmeņa drošība, kā arī veselības un vides aizsardzība. Lielākās daļas tirdzniecības kuģu ekspluatācijas cikls pēdējā laikā beidzas kādā no šīm pludmalēm Dienvidāzijā. Visā pasaulē vērojams būtisks tādu demontāžas uzņēmumu trūkums, kuri atbilst vides un sociālās ilgtspējības principiem.

1.3 Komiteja izsaka bažas, ka stāvoklis vēl vairāk pasliktināsies, strauji pieaugot to kuģu skaitam, kuru izmantošana tiks izbeigta nākamajos gados pēc tam, kad visā pasaulē tiks pārtraukta vienkārša korpusa naftas tankkuģu ekspluatācija; tāpat Komiteja izsaka satraukumu par neveiktajiem pārvaldājumiem aptuveni 15 miljonu bezkravas ūdensizspaida tonnu (LTD) ⁽¹⁾ apmērā un par kuģu būves straujo izaugsmi pēdējā laikā. Vajadzība nākamajos gados likvidēt daļu lieko kuģu ir saistīta ar ES ierosinātajiem un Starptautiskās jūrniecības organizācijas (SJO) veiktajiem pasākumiem nolūkā aizsargāt vidi, un tādējādi tieši ES ir jāuzņemas skaidra atbildība par veicamajām darbībām.

1.4 Jāatzīmē, ka daži kuģu īpašnieki savās darbības izmaksās neieklāj uzdevumus par nolietotu kuģu drošu un norobežotu likvidāciju, lai arī liela daļa ⁽²⁾ saskata vajadzību rīkoties un uzsākt īstenot brīvprātīgus pasākumus.

1.5 Tāpat jāuzsver, ka ES gan ir spēkā tiesiska prasība, kam būtu jānovērš kuģu iespējas pēdējo reizi doties jūrā ar nolūku veikt to demontāžu vietās, kurās nav tam piemērota aprīkojuma, tomēr no šīs prasības izpildes ir viegli izvairīties. EESK ir konsekventi iestājusies, pēdējo reizi 2007. gada martā pieņemtajā

atzinumā par tematu “Zaļā grāmata par turpmāko ES jūrniecības politiku” ⁽³⁾, par to, ka dalībvalstīm pēc iespējas ātrāk jāratificē starptautiskās konvencijas par jūrniecības drošību un vides aizsardzību, kā arī jānodrošina to pienācīga īstenošana.

1.6 Ir atzīts, ka nolietotu kuģu demontāža ir sarežģīts jautājums, kurš aptver būtiskus darba un izejvielu resursu ieguldījumus, tādējādi attīstības valstīm paverot iespēju piedāvāt demontāžu ar zemākām izmaksām. Tajā pat laikā Komiteja atzīst, ka strukturālā nabadzība un citas sociāla un tiesiska rakstura problēmas dažos Dienvidāzijas reģionos ir cieši saistītas ar to, ka ir nepietiekami ieviesti pat minimālie darba standarti un minimālie standarti darba drošības un vides aizsardzības jomā vai arī tie vispār nepastāv.

Tādēļ EESK iesaka:

1.7 Ar SJO palīdzību būtu jāievieš stingrs starptautiskais režīms nolietotu kuģu identifikācijai, kontrolei un likvidācijai. Šim režīmam jāpiedāvā līdzvērtīgs kontroles līmenis Bāzeles konvencijā noteiktajam: tajā jāiekļauj visi atbilstošie Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) standarti; nedrīkst pieļaut nekādus atbrīvojumus un jānovērš nolietotu kuģu, kuri pārvaldā bīstamus atkritumus, došanās uz valstīm, kuras nav pievienojušās minētajai konvencijai un kurām nav pienācīga aprīkojuma.

1.8 Tomēr šāda SJO nolīguma ieviešanai būs vajadzīgi vairāki gadi, tādēļ:

— jāveicina un jāatbalsta kuģu īpašnieku brīvprātīgi īstenotas un efektīvas programmas, kuru mērķis ir mazināt likvidācijas problēmas;

— ES skaidri jāpiemēro spēkā esošie tiesību akti, ieviešot Atkritumu pārvaldāšanas regulu. Būtu nekavējoties jāveic pasākumi, lai nodrošinātu ostu valstīm pilnvaras pasludināt kuģi par “nolietotu”, un būtu jāsekmē pamatnostādņu dokuments, kas precizē tādus terminus kā “nodoms veikt likvidāciju” un

⁽¹⁾ Eiropas Komisija, Vides ģenerāldirektorāts: “Kuģu demontāža un to iepriekšēja iztīrīšana”, galīgais ziņojums, 2007. gada jūnijs.

⁽²⁾ ICS, BIMCO, ESCA, INTERTANKO, INTERCARGO locekļi, kas veido lielu pasaules flotes daļu.

⁽³⁾ OVC 168, 20.7.2007., 50. lpp.

“eksportētāja valsts”. EESK arī aicina Komisiju steidzami izstrādāt un īstenot papildu pasākumus, lai novērstu izvairīšanās iespēju, piemēram, nosakot garantijas iemaksas par kuģiem, kas vecāki par 25 gadiem vai iekļaujami augsta riska grupā, kā arī kuģniecības nozares turpmākajā subsidēšanā vadīties no tā, vai tiek izmantotas videi nekaitīgas kuģu demontāžas metodes un/vai iepriekšējās iztīrīšanas ierīcības un

— ES būtu jāizstrādā trešo personu sertifikācijas un kontroles sistēma, lai nodrošinātu demontāžas aprīkojuma drošumu un atbilstību vides prasībām. Šādu aicinājumu izteikuši kuģu īpašnieki, un tas palīdzēs radīt pārredzamus un visiem vienlīdzīgus nosacījumus.

1.9 EESK īpaši atbalsta paraugprakses veicināšanu kuģu pārstrādes jomā un kuģu iepriekšēju iztīrīšanu no gāzēm un toksiskajiem atkritumiem ES. Dalībvalstu apņemšanās šādā veidā rīkoties ar visiem valstij piederošajiem kuģiem un piemērot īpašus noteikumus nolietotu kuģu gadījumā, ja šādi kuģi tiek pārdoti trešām pusēm, ir pirmie svarīgie soļi minētās pieejas atbalstam. Kuģu iepriekšēja iztīrīšana pirms to eksporta piedāvās iespējas tīra otrreizējā tērauda nogādāšanai Dienvidāzijā, kur ir augsts pieprasījums. Šim mērķim būtu jāizstrādā pamatnostādņu dokuments par iepriekšējo iztīrīšanu.

1.10 Finanšiālas un tehniskas palīdzības sniegšana Dienvidāzijas valstīm nolūkā uzlabot to aprīkojumu mazinās dažas no lielākajām problēmām, vismaz pārceļot demontāžas darbus no pludmalēm uz norobežotām pietātnēm un sausajiem dokiem, kā arī radot lielāku drošību un labākas atkritumu apsaimniekošanas ierīcības lejtecēs.

1.11 EESK apzinās, ka efektīva rīcība šajā jomā būs saistīta ar papildu izmaksām. Tā atbalsta Komisijas iecerētos priekšlikumus par mehānismiem, kas nodrošinātu šādu izmaksu iekļaušanu kuģniecības darbību parastajās izmaksās. SJO un kuģu īpašnieki aicina veikt papildu pasākumus, lai nodrošinātu finansējumu ikviena kuģa pārstrādei, ko uzkrātu kuģa ekspluatācijas laikā vai arī nodrošinātu kā garantijas iemaksu ar brīdi, kad ir uzsākta kuģa ekspluatācija. Dažādām finanšu iestādēm ir labas iespējas strukturēt un īstenot šādus pasākumus. Ja šādu līdzekļu fondu izveidot nav iespējams, ES būtu jāapsver reģionāla līmeņa mehānismi, piemēram, ostas valsts nodevas vai tamlīdzīgi.

1.12 Ilgtermiņā labvēlīga ietekme būs pārstrādes prasībām atbilstoši projektēšanai, apzinot riskus un aizvietojošā pēc iespējas vairāk toksisko materiālu kuģu būvēšanas procesā, un EESK atbalsta kā ES un SJO, tā arī kuģu īpašnieku un būvnieku centienus šajā jomā.

2. Ievads

2.1 Atzinuma temats ir starptautiskā kuģniecība un atkritumu starptautiskie pārvaldījumi. Katru gadu sadala un pārstrādā

200 līdz 600 kuģus, tādējādi iegūstot tēraudu un citas izejvielas. Liela daļa šo darbību notiek Dienvidāzijas valstīs plūdmaiņu ietekmei pakļautās pludmalēs, praktiski neievērojot strādnieku drošības un vides aizsardzības prasības. Tiek lēsts, ka nākamajos astoņos gados vidē nonāks aptuveni 5,5 miljoni tonnu kaitīgo materiālu no nolietotiem kuģiem demontāžas novietnēs (jo īpaši naftas nogulsnes, eļļas, krāsas, polivinilhlorīds un azbests).

2.2 Nevienā no vietām, ko Indijas subkontinentā izmanto kuģu demontāžai, nav aizsargbarjeru, lai novērstu augsnes un ūdens piesārņošanu, un atkritumu apstrāde reti atbilst pat minimālajiem vides standartiem. Zemais drošības pasākumu līmenis ir iemesls biežiem negadījumiem un ilgtermiņa veselības apdraudējumam, ko rada strādnieku darbs ar toksiskiem materiāliem, nenodrošinot atbilstošu aizsardzību (*).

2.3 Nolietotu kuģu pārvietošanu no rūpnieciski attīstītajām uz attīstības valstīm regulē starptautiskās tiesības par atkritumu pārvadāšanu, un kuģu, kas satur bīstamus materiālus, eksports no ES ir aizliegts ar ES Atkritumu pārvadāšanas regulu. Tomēr kuģu nodošana brokeriem un karoga nomaīņa sarežģī īpašnieku un atbildības jautājumu risināšanu, kā arī apgrūtina spēkā esošo tiesību aktu īstenošanu un rada iespējas bezatbildīgiem kuģu īpašniekiem izvairīties no savām saistībām.

2.4 Daļējs risinājums varētu būt ES kapacitātes palielināšana. Lai arī tas varētu būt pozitīvs solis, ko varētu izmantot attiecībā uz karakuģiem un valstij piederošiem kuģiem, visticamāk, ka šādi varētu risināt tikai nelielu daļu no jautājuma par kuģu demontāžu, kuru kopējā krāvesība līdz 2020. gadam paredzama 105 miljonu LDT apjomā (**).

2.5 Tādēļ Zaļajā grāmatā tiek steidzami meklētas iespējas, ar kuru palīdzību ekonomiski izdevīgi un visaptveroši uzlabot standartus atbilstoši iepriekš minētajiem spēkā esošajiem Eiropas līmeņa un starptautiskajiem tiesību aktiem.

3. Zaļās grāmatas kopsavilkums

3.1 ES Padome 2006. gada novembra sanāksmes secinājumos atzina, ka videi nekaitīga kuģu demontāžas pārvaldība ir Eiropas Savienības prioritāte. Komisija savu viedokli jau ir izklāstījusi 2006. gada jūnijā pieņemtajā Zaļajā grāmatā par jūrniecības politiku (*), ierosinot, ka turpmākajai ES jūrniecības politikai jāatbalsta starptautiska līmeņa iniciatīvas, lai noteiktu obligātus minimālos standartus kuģu pārstrādē un veicinātu “tīru” pārstrādes iekārtu izveidi.

(* Young Power in Social Action (YPSA) 2005. gada ziņojums par strādnieku stāvokli kuģu demontāžas nozarē.

(**) Eiropas Komisija, Vides ģenerāldirektorāts: “Kuģu demontāža un to iepriekšēja iztīrīšana”, galīgais ziņojums, 2007. gada jūnijs.

(*) COM(2006) 275 galīgā redakcija, Brisele, 7.6.2006.

3.2 Šajā Zaļajā grāmatā ietvertas jaunas idejas, lai turpinātu un pastiprinātu dialogu ar dalībvalstīm un ieinteresētajām pusēm, kā arī sagatavotu pamatu turpmākai rīcībai, un izteikts aicinājums meklēt atbildes uz virkni svarīgāko jautājumu, kas atspoguļo galvenās problēmas.

3.3 Šo pasākumu galvenais mērķis ir vides un cilvēku veselības aizsardzība. Nolūks nav kuģu pārstrādes uzņēmējdarbības maksimāla "pārceļšana atpakaļ" uz Eiropas Savienību, šādi atņemot Dienvidāzijas valstīm būtisku ienākumu avotu un nepieciešamos materiālus. Galamērķis ir rast visas pasaules mērogā ilgtspējīgus risinājumus.

3.4 Pašlaik vides un drošības standartiem atbilstīgā kuģu pārstrādes jauda pasaules mērogā ļauj apstrādāt augstākais 2 miljonus tonnu gadā, un tas veido aptuveni 30 % no prognozētā kopējā ikgadējā pieprasījuma pēc sagriešanas lūžņos. Vairums šādu iekārtu, jo īpaši Ķīnā un arī dažās ES dalībvalstīs, nevar piedāvāt tādas pašas cenas par sagriešanu lūžņos, un to izmaksas ir daudz augstākas salīdzinājumā ar konkurentiem Dienvidāzijā. Visi šie (un arī visi pārējie) uzņēmumi drīzumā izjutīs spiedienu, jo līdz 1300 vienkārša korpusa naftas tankkuģu ekspluatācija būs jāpārtrauc līdz 2015. gadam saskaņā ar pasākumiem, kas tika īstenoti pēc kuģu *Erika* un *Prestige* avārijām (?). Galvenās bažas izraisa tas, ka mazāk kvalificētu strādnieku nodarbināšana, veicot būtiski pieaugušu darba apjomu, vēl vairāk veicinās drošības un vides standartu pazemināšanos. Kulminācija tiks sasniegta 2010. gadā, kad saskaņā ar aprēķiniem lūžņos sagriezīs aptuveni 800 vienkārša korpusa naftas tankkuģu, tātad jārikojas ir steidzami.

3.5 Tiesiskā situācija

1989. gada Bāzeles konvencijā izveidota sistēma bīstamo atkritumu eksporta kontrolei, šķērsojot starptautiskās robežas. Absolūts aizliegums ("Bāzeles aizliegums") bīstamo atkritumu eksportam no ESAO valstīm uz valstīm, kas nav minētās organizācijas dalībnieces (?), tika noteikts 1997. gadā un iekļauts ES tiesību sistēmā, līdz ar ko tas ir saistošs dalībvalstīm. Tomēr līdzko kuģis ir pametis Eiropas teritoriālos ūdeņus, ir ļoti sarežģīti piemērot eksporta aizliegumu. Papildu saistoši noteikumi par kuģu demontāžu ir ierosināti konvencijas projektā, ko šobrīd apspriež SJO, tomēr valda vienprātība par to, ka brīdī, kad šī konvencija stāsies spēkā, aktīvākais kuģu demontāžas posms jau būs beidzies.

3.6 Kuģu demontāžas ekonomiskie aspekti

Lielāko daļu kuģu šobrīd demontē Dienvidāzijā, ņemot vērā dažādu ekonomikas faktoru sniegtās priekšrocības. Galvenās no tām ir:

(?) Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 18. februāra Regula (EK) Nr. 417/2002 par paātrināti pakāpenisku prasību par dubultkorpusu vai līdzvērtīgu konstrukciju ieviešanu vienkārša korpusa naftas tankkuģiem un ar kuru atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 2978/94.

(?) Padomes 1993. gada 1. februāra Regula (EEK) Nr. 259/93 par atkritumu, ko ievēd Eiropas Kopienā un izved no tās, pārvaldījumu uzraudzību un kontroli (OV L 30, 6.2.1993., 1. lpp.) saskaņā ar izdarītajiem grozījumiem.

— zemākas vai neieviestas normatīvās prasības atkritumu, veselības un drošības jomā;

— ievērojami zemākas darba algu izmaksas. Demontāža pludmalēs nepieļauj smago mehānismu pielietojumu, tādēļ roku darbs joprojām veido lielu izmaksu daļu;

— Kuģu piegāde ir neregulāra un mainīga. Kuģus parasti pārtrauc ekspluatēt tad, kad kravu pārvaldījumu tarifi ir zemi, un šiem kuģiem ir ļoti atšķirīga konstrukcija un uzbūve;

— ESAO valstīs normatīvo prasību dēļ praktiski nepastāv lietota tērauda un lietota kuģu aprīkojuma tirgus.

Komisija norāda, ka būtībā tirgus Dienvidāzijā darbojas, pateicoties ļoti apjomīgai izmaksu eksternalizācijai, kas rada ļoti problemātiskus sociālos un vides apstākļus.

3.7 Ietekme uz vidi un sociālā ietekme

Kuģu demontāža pārsvarā notiek atklātās pludmalēs, kurās nav nedz norobežojuma, nedz pārstrādei un atkritumiem vajadzīgā aprīkojuma. Visdažādākās videi kaitīgās vielas nokļūst augsnē, smiltīs un jūrā, savukārt krāsu un plastmasas pārklājumu dedzināšana rada atmosfēras piesārņojumu. Nāvējošas eksplozijas ir ikdienišķa parādība, ir augsti nelaiemes gadījumu rādītāji, un drošības pasākumi uzskatāmi par pilnīgi neatbilstošiem. Strādnieki ir pakļauti neatgriezeniskai hronisku slimību ietekmei. Aptuveni 16 % no darbiniekiem, kas strādā ar azbestu Indijas novietnēs Alangā, ir konstatēta saslimtība ar azbestozi. Bangladešā pēdējos 20 gados negadījumos ir gājuši bojā vairāk nekā 400 strādnieki un vairāk nekā 6 000 ir nopietni ievainoti (?).

3.8 Stāvoklis starptautiskajā līmenī

Kopš 2005. gada SJO kopā ar ILO un UNEP (ANO Vides programma) ir strādājusi pie tā, lai izveidotu saistošu starptautisku režīmu "tīrai" kuģu demontāžai. Ir notikušas sarunas par konvencijas projektu, kuru paredzēts pieņemt 2009. gadā, tomēr tā stāsies spēkā tikai vēl pēc vairākiem gadiem. Šobrīd projekts neattiecas uz karakuģiem un valstij piederošiem kuģiem. Joprojām nav atrisināti jautājumi par ārējiem standartiem ārpus SJO kompetences, pamatnosacījums kuģu pārstrādes aprīkojumam, noteikumi par ziņošanu, ieskaitot starpvalstu paziņojumus, un atbilstības pārbaudes mehānismi. Kā norāda Komisija, ir maz ticams, ka ierosinātā konvencija nodrošinās tādu kontroles, izpildes un aizsardzības līmeni, kas pielīdzināms Bāzeles konvencijā noteiktajam.

(?) *Young Power in Social Action (YPSA)* 2005. gada ziņojums par strādnieku stāvokli kuģu demontāžas nozarē.

3.9 Starptautiski risinājumi

Zaļajā grāmatā kā labākā pieeja vidējā un ilgtermiņā ieteikts atbalsts apspriežamajai SJO konvencijai. Galvenās bažas izraisa tas, ka konvencija nav pietiekami stingra un būs pārlietu novēlota, lai atrisinātu problēmas, ko radīs vienkārša korpusa naftas tankkuģu ekspluatācijas pārtraukšana. Tādēļ būs vajadzīgs pagaidu risinājums. Šajā sakarā Komisija iezīmē kuģu demontāžas Eiropas līmeņa vadības uzlabošanas iespējas, kuras ir veidotas tā, lai tās savstarpēji papildinātos ar starptautiskajiem centieniem, kas ir steidzams jautājums, jo nākamajos gados ļoti liels skaits nolietoto kuģu tiks sadalīti.

3.10 ES tiesību aktu labāka ieviešana atkritumu pārvaldīšanas jomā

Līdzās labākai dalībvalstu sadarbībai un turpmākai tādu jēdzienu kā "atkritumi" un "pieņemams pārstrādes aprīkojums" precizēšanai šie pasākumi aptvers lielāku atkritumu pārvaldīšanas un ostas pārvalžu īstenotu kontroli Eiropas ostās, par mērķi izvēloties kuģus, kuri pārsniedz noteiktu vecumu (piemēram, 25 gadus) vai, ja pastāv aizdomas, ka tos paredzēts demontēt. Turklāt jāuzlabo nolietoto kuģu atrašanās vietas noteikšanas iespējas un jāplašina sadarbība ar nozīmīgākajām trešām valstīm (piemēram, ar Ēģipti Suecas kanāla dēļ). Komisija arī ierosina politiku, kas pievērstos karakuģu un citu valsts īpašumā esošo kuģu demontāžai.

3.11 Kuģu demontāžas jaudas pastiprināšana ES

Tā kā kuģu demontāžai pieejamā jauda ES un citās ESAO valstīs (īpaši Turcijā) ir tik tikko pietiekama visiem karakuģiem un citiem valsts īpašumā esošiem kuģiem, ko norakstīs turpmākajos 10 gados, tuvākajā nākotnē būs vērojams būtisks pieņemamas demontāžas jaudas deficīts. Tomēr šobrīd pastāvošie "zaļie" demontāžas uzņēmumi nespēj konkurēt ar Dienvidāzijas kuģu sadalītājiem. Kamēr nebūs īstenoti efektīvi starptautiski pasākumi, lai nodrošinātu visiem vienlīdzīgus nosacījumus, Komisija iesaka minēto rīcību attiecināt tikai uz valsts īpašumā esošiem kuģiem. Dalībvalstis, rīkojoties atbilstoši un piemēroti attiecībā uz karakuģu likvidēšanu, varētu nodrošināt "zaļo" demontāžas iekārtu jaudu pilnīgu izmantošanu. Šo atbildību varētu atbilstoši paplašināt, iekļaujot nolietotu kuģu likvidēšanas noteikumus visos pirkuma līgumos par karakuģu pārdošanu valstīm, kas nav ES dalībvalstis.

3.11.1 Attiecībā uz ievērojami lielāko tirdzniecības kuģu floti ir vajadzīgas iniciatīvas, lai rosinātu izmaiņas kuģniecības nozarē šobrīd ierastajā praksē. Piemēram, tālāk tekstā pieminētā finansējuma sistēma, ar kuru kuģu īpašnieki un citi iesaistītie dotu savu ieguldījumu drošā un videi nekaitīgā kuģu demontāžā visā pasaulē.

3.12 Tehniskā palīdzība, tehnoloģijas un paraugprakses nodošana kuģus pārstrādājošām valstīm

Lai arī kuģu demontāža ir saistīta ar dažādiem trūkumiem sociālajā un vides jomā, tā būtiski veicina ekonomisko attīstību dažās Dienvidāzijas valstīs. Lai veicinātu aprīkojuma uzlabošanu minētajās valstīs, jāapsver tehniskās palīdzības sniegšana un labāka tiesiskā regulējuma ieviešana. Tomēr ir atzīts, ka strukturālā nabadzība un citas sociāla un tiesiska rakstura problēmas dažos Dienvidāzijas reģionos ir cieši saistītas ar to, ka darba drošības un vides aizsardzības jomā ir nepietiekami ieviesti pat minimālie standarti vai arī tie vispār nepastāv. Lai sasniegtu ilgtspējīgas pārmaiņas, jāizveido plašāka atbalsta sistēma.

3.13 Brīvprātīgas rīcības veicināšana

Kuģu īpašniekiem ir vislabākās iespējas nodrošināt drošu likvidāciju, un ir zināms, ka atsevišķi Eiropas kuģu īpašnieki un demontāžas uzņēmumi jau ir brīvprātīgi noslēguši līgumus, lai tādējādi atbalstītu aprīkojuma modernizāciju. Tātad īstermiņā zināmas priekšrocības nodrošinās brīvprātīgu kodeksu un līgumu veicināšana ar prēmiju un sertifikācijas sistēmu korporatīvās sociālās atbildības ietvaros⁽¹⁰⁾. Sociāli atbildīga atskaites prakse un brīvprātīgi līgumi var būt efektīvi, un tas ir arī visātrākais veids stāvokļa uzlabošanai, ja vien šādi pasākumi ir atbilstoši izstrādāti. Ja izrādās, ka praksē saistības netiek pildītas, tiesību akti, iespējams, tomēr ir vajadzīgi.

3.14 Kuģu demontāžas fonds

Ir apspriests jautājums par to, vai būtu jāizvērtē tiešs finansiālais atbalsts "tīras" kuģu demontāžas uzņēmumiem ES vai kuģu īpašniekiem, kas sūta savus kuģus uz "zaļajām" novietnēm vai nu kuģa pilnīgai demontāžai, vai atsārņošanai. Īpaši ir uzsvērtas šāda atbalsta augstās izmaksas un iespējama konflikta ar principu "piesārņotājs maksā". Tādēļ Zaļajā grāmatā ierosināts noteikt, ka par ikdienišķu praksi jāklūst principam, kas nosaka, ka izmaksas par nolietoto kuģu ilgtspējīgu likvidāciju iekļaujamas ar kuģu darbību saistītajos izdevumos.

3.14.1 Vēlams pasākums varētu būt arī ilgtspējīgas kuģu demontāžas fonda izveide ar SJO palīdzību, kas būtu kuģu demontāžai paredzēta jauna starptautiskā režīma obligāts elements. To apliecina pieredze ar MARPOL konvencijas ietvaros jau pastāvošajiem naftas piesārņojuma fondiem.

3.15 Citas iespējas

Lai palīdzētu uzlabot stāvokli kuģu demontāžas nozarē īstermiņā un vidējā termiņā, var būt lietderīgi vairāki citi pasākumi. Kopumā tie ir šādi:

(a) ES tiesību akti, īpaši attiecībā uz vienkārša korpusa naftas tankkuģiem;

⁽¹⁰⁾ Kā piemēru var minēt *Marisec* (www.marisec.org/recycling) un Eiropas Kopienas Kuģu īpašnieku asociācijas izstrādāto sistēmu.

- (b) kuģniecības atbalsta racionalizēšana ar piesaisti kuģu “zaļai” demontāžai;
- (c) Eiropas sertifikācijas sistēmas izveide kuģu “tīrai” demontāžai un prēmijām par izcili veiktu “zaļu” pārstrādi;
- (d) starptautisko pētījumu pastiprināšana kuģu demontāžas jomā.

4. Vispārējas piezīmes

4.1 Bieži kuģu pārstrāde notiek tādā veidā, kas ir pretrunā ar starptautiski pieņemtiem darbinieku veselības un drošības, kā arī vides aizsardzības standartiem.

4.2 Ir būtiski svarīgi, lai ES nodrošina to, ka tās noteiktie pasākumi jūrniecības un drošības jomā, piemēram, vienkārša korpusa naftas tankkuģiem paredzētie, nenoved pie attiecīgo apdraudējumu vienkāršas novirzīšanas uz attīstības valstīm, bet gan, lai, risinot šos jautājumus, tiktu pilnībā īstenota Atkritumu pārvadāšanas regula, kurā iekļauta arī Bāzeles konvencija, tostarp Bāzeles aizlieguma grozījums un tā principi.

4.3 Līdzās tehniskai un finansiālai palīdzībai, lai uzlabotu apstākļus attīstības valstu kuģu demontāžas uzņēmumos, būs vajadzīgi līdzekļi piesārņotas augsnes un ūdens attīrīšanai un cita

kaitējuma novēršanai, ko izraisījusi nekontrolēta darbība kuģu sadalīšanas nozarē. Tomēr vēlreiz jāuzsver, ka tāda veida problēmas, kas raksturīgas tikai attīstības valstu īpašajai situācijai, nav risināmas tikai ar tehnoloģiska rakstura uzlabojumiem.

4.4 EESK atbalsta Komisijas ieinteresētību šajā jautājumā un arī tās izmantoto pieeju, kas ietver plašu pasākumu kompleksu. Ievērojot neatliekamo vajadzību uzlabot aprīkojumu un apstākļus, īpaši Bangladešā, īpaša uzmanība jāpievērš iespējami ātram progresam tādos jautājumos kā visefektīvāko atbalsta formu, regulējuma un prioritāšu noteikšana, lai tādējādi Baltajā grāmatā varētu sniegt priekšlikumus un lai būtu iespējams pienācīgs ietekmes novērtējums. Kuģniecības nozarē arī atzīta vajadzība uzlabot veselības un vides standartus kuģu pārstrādes uzņēmumos visā pasaulē⁽¹⁾, tāpat arī pozitīvi novērtētas ES iespējas šajā jomā un tās ietekme uz SJO.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Lai nodrošinātu šī temata izskatīšanas rezultātā Komitejas izstrādāto īpašo piezīmju skaidru formulējumu un kodolīgumu, tās noformulētas kā praktisku pasākumu uzskaitījums un iekļautas sadaļā “Secinājumi un ieteikumi” (1.1.-1.12. punkts), kas ievada šo atzinumu.

Briselē, 2007. gada 13. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ Kuģu pārstrāde — *The Way Forward* (Turpmākā virzība), BIMCO, ECSA, INTERTANKO, INTERCARGO.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas Zaļā grāmata Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Adaptācija klimata pārmaiņām Eiropā. ES rīcības varianti"

COM(2007) 354 galīgā redakcija

(2008/C 120/09)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 29. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas Zaļā grāmata Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Adaptācija klimata pārmaiņām Eiropā. ES rīcības varianti".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 27. novembrī. Ziņotājs — Osborn kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 127 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ieteikumi

1.1 Klimata pārmaiņas ir viena no lielākajām problēmām, kas 21. gadsimtā skar pasauli. Rīcība šo pārmaiņu mazināšanai, ierobežojot siltumnīcefekta gāzu emisiju, ir viena no galvenajām prioritātēm. Taču svarīgi ir arī savlaicīgi plānot adaptāciju šādām pārmaiņām, kuras ir kļuvušas nenovēršamas. Zaļā grāmata ir atzinīgi vērtējama kā pirmais solis Eiropai minētās problēmas risināšanā.

1.2 EESK iesaka īstenot visaptverošu Eiropas adaptācijas pamatstratēģiju un noteikt pasākumus, kurus būs jāīsteno Eiropas mērogā, valstu līmenī un iesaistot citas ieinteresētās puses.

1.3 EESK uzskata, ka Eiropas un valstu adaptācijas stratēģijās būtu jāietver šādi galveni aspekti:

- stratēģijās būtu jāietver visa Zaļajā grāmatā aplūkotā tematika, tostarp piekrastes aizsardzība, plūdi un sausums, ūdens resursi, ugunsgrēki, sabiedrības veselība, lauksaimniecība un bioloģiskā daudzveidība, teritoriālā un infrastruktūras plānošana, būvniecība un celtniecība u.c.;
- adaptācijas vajadzībām būtu jāpiešķir daudz lielāka Eiropas budžeta daļa nākotnes programmās, un tās būtu jāiekļauj programmu un projektu vērtēšanas kritērijos;
- ES un tās dalībvalstīm būtu jāpiešķir būtiski jauni un papildu resursi, lai atbalstītu adaptāciju jaunattīstības valstīs;
- klimata pārmaiņu radīto seku mazināšanas un adaptācijas stratēģijām jābūt atbilstīgām un savstarpēji papildinošām. Riska novērtējums un pārvaldība būs izšķirīgs instruments prioritāšu noteikšanai;
- vajadzētu būtiski palielināt Eiropas pētniecību adaptācijas klimata pārmaiņām jomā;

— būtu plašāk jāiesaista Eiropas pilsoniskā sabiedrība, tostarp patērētāji, kā arī plaša sabiedrība, veicinot sabiedrības informētību par klimata pārmaiņu problēmām un paradumu maiņas nepieciešamību, lai ierobežotu turpmākās klimata pārmaiņas un pielāgotos klimata pārmaiņām, kuras tagad ir nenovēršamas;

— būtu jāizveido neatkarīga iestāde, lai pārraudzītu adaptācijas klimata pārmaiņām un to ietekmes mazināšanas pasākumu progresu un rosinātu vajadzīgo rīcību adaptācijas veicināšanai, sekmējot saistību izpildi šajā jomā.

2. Vispārējās piezīmes

2.1 Klimata pārmaiņas ir viena no lielākajām problēmām, kas 21. gadsimtā skar pasauli.

2.2 Līdz šim pasaule pievērsās galvenokārt tam, lai mazinātu klimata pārmaiņu radīto ietekmi, samazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas. Tomēr šobrīd aizvien vairāk kļūst skaidrs, ka tikai agrākās emisijas vien radīs būtisku atmosfēras un jūras ūdeņu sasilšanu nākamajā gadsimtā un vēlāk. Tas nopietni ietekmēs klimatu un ar laiku apstākļiem saistītas parādības, kā arī fizisko un dabīgo vidi visā pasaulē. Tādēļ ir pienācis laiks pievērst vairāk uzmanības vispārējās sasilsanas nenovēršamajai ietekmei un klimata pārmaiņām, kā arī jautājumam par to, kā labāk pielāgoties minētajām pārmaiņām.

2.3 Šādi pasākumi nedrīkst vājināt centienus emisiju ierobežošanas jomā, lai mazinātu turpmākās klimata pārmaiņas. Tieši pretēji, pienācīga izpratne par iespējamajām adaptācijas grūtībām varētu veicināt ikviena apņēmību sekmēt emisiju būtisku samazināšanos. Emisiju nekontrolēta palielināšanās nolemtu nākamās paaudzes daudz sāpīgākam un dārgākam adaptācijas procesam.

2.4 Klimata pārmaiņu radīto seku mazināšanas un adaptācijas stratēģijām jābūt atbilstīgām un savstarpēji papildinošām. Mums jāizstrādā ticamas un īstenojamas stratēģijas siltumnīcefekta gāzu emisiju ierobežošanai pieņemamā līmenī vai diapazonā un reālā laika periodā. Adaptācijas stratēģijās jāizklāsta, kā pasaule iespējami labāk var pielāgoties visticamākajiem klimata pārmaiņu diapazoniem, kā to paredz klimata pārmaiņu seku mazināšanas pasākumi. Riska novērtējums un pārvaldība būs izšķirīgs instruments nepieciešamās rīcības un prioritāšu secības noteikšanai.

2.5 Komisijas Zaļajā grāmatā norādītas daudzas nozares, ko ietekmēs klimata pārmaiņas, kā arī jautājumi, ko nāksies risināt.

2.6 EESK uzskata, ka tagad ir īpaši nepieciešams izstrādāt visaptverošu Eiropas pamatstratēģiju daudzo adaptācijas jautājumu risināšanai un noteikt pasākumus, kurus būs jāīsteno Eiropas mērogā, valstu līmenī un iesaistot citas ieinteresētās puses.

2.7 Šajā Eiropas Adaptācijas stratēģijā būtu jāizvirza prasība līdz noteiktam datumam izstrādāt nacionālās adaptācijas stratēģijas, par kuru īstenošanu valstis regulāri ziņo.

2.8 Eiropas Adaptācijas stratēģijā vajadzēs noturīgu ārējo dimensiju, nosakot, kā Eiropa plāno palīdzēt valstīm visā pasaulē risināt adaptācijas problēmas.

2.9 Eiropā vajadzīgas stingras un neatkarīgas institucionālas vienošanās, lai organizētu nepieciešamos pētījumus un uzraudzību, kā arī pieprasītu politiskajā līmenī savlaicīgi veikt attiecīgus pasākumus. Minēto iestāžu darbā pilnībā jāiesaista pilsoniskā sabiedrība.

3. Īpašas piezīmes

3.1 EESK uzskata, ka Zaļajā grāmatā minētās rīcības jomas kopumā ir pareizas. Attiecībā uz Zaļo grāmatu EESK iesaka Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm vispārējo stratēģiju ietvaros izstrādāt konkrētas programmas un pasākumus katrā no minētajām jomām. Ir nepieciešams noteikt grafikus un plānus, kā arī mobilizēt atbilstošus finanšu resursus.

3.2 Valsts un vietējā mēroga iestādes būs atbildīgas par nepieciešamā darba organizēšanu saistībā ar lielāko daļu minēto jautājumu. Savukārt Eiropas Savienībai būtu jāizveido pamatsistēma, kā arī jāveicina un jāatbalsta valstu centieni adaptācijas jomā. Jo īpaši Komiteja iesaka ES:

- veikt sīku zinātnisko izpēti un monitoringu, lai sniegtu detalizētākas prognozes un attīstības modeļus par klimata pārmaiņu iespējamo tempu un ietekmi dažādos Eiropas reģionos, kā arī saskaņot atsevišķos pētījumus par šo tematu dažādos līmeņos visā Eiropā;
- izstrādāt ietekmes novērtēšanas metodoloģiju un atbilstošas pielāgošanās stratēģijas, kā arī veicināt pieredzes un paraugprakses apmaiņu minētajā jautājumā;

- veicināt valstu adaptācijas stratēģiju un īstenošanas plānu attīstību, kā arī sekmēt paraugprakses un pieredzes izplatīšanu, balstoties uz to, kas jau ir paveikts dažādos līmeņos;
- apzināt pārrobežu jautājumus, kuru risināšanā var būt nepieciešama darbības saskaņošana starp kaimiņvalstīm vai visā Eiropā (piemēram, iedzīvotāju pārvietošana, lauksaimnieciska vai cita ekonomiska rakstura pasākumi; biotopu un bioloģiskās daudzveidības aizsardzība; praktisks atbalsts lielu plūdu, ugunsgrēku, pandēmiju u.c. gadījumos);
- novērtēt klimata pārmaiņu atšķirīgo ekonomisko ietekmi dažādās ES daļās un kohēzijas vai struktūrfondu atbalsta nepieciešamību adaptācijas programmu īstenošanai;
- novērtēt klimata pārmaiņu atšķirīgo ietekmi uz mājsaimniecībām, indivīdiem un MVU, un apdrošināšanas un kompensāciju pasākumu pietiekamību visā Eiropas Savienībā;
- konstatēt jomas, kurās Eiropas tiesību akti vai iniciatīvas varētu būt lietderīgas, piemēram, nosakot standartus iespējamo klimata pārmaiņu novērtēšanai un atbilstošus reaģēšanas pasākumus.

4. Piezīmes par īpašiem tematiem

4.1 **Piekrastes aizsardzība** — ledājiem kūstot, paaugstināsies jūras līmenis un palielināsies jūras ūdens temperatūra. Dažviet var būt nepieciešams būvēt vai nostiprināt aizsargvaļņus, lai aizsargātu zemi un apdzīvotas vietas. Citviet piemērotāka stratēģija varētu būt piekrastes aizsargsistēmu un pretplūdu barjeru izveide līdz ar to iedzīvotāju pārvietošanu, kuri dzīvo plūdu apdraudētos īpašumos.

4.2 **Plūdi** — klimata pārmaiņas var izraisīt ļoti mainīgus laika apstākļus ar garākiem sausuma periodiem, ko pārtrauc īslaicīgas intensīvas lietusgāzes, kas rada strauju virszemes noteces ūdeņu celšanos un plūdus. Nepieciešams aktualizēt aizsardzības plānošanu pret plūdiem, ņemot vērā šos jaunus laika apstākļus. Dažos gadījumos būs nepieciešamas jaunas programmas aizsardzībai pret plūdiem. Citos gadījumos no jauna vai atkārtoti jāizveido piemērotas plūdiem pakļautas zemes vai sateces baseinus, lai uzsūktu plūdu ūdeņus. Var rasties nepieciešamība ierobežot attīstību šādos apgabalos un apsvērt pārvietošanas iespējas.

4.3 **Ūdens resursi un to nepietiekamība** — daudzos Eiropas reģionos jau ir ierobežoti ūdens resursi, un minētā problēma var vēl vairāk saasināties, jo klimata pārmaiņu rezultātā atsevišķās Eiropas daļās paildzinās zema nokrišņu daudzuma un sausuma periodi. Var rasties nepieciešamība veikt pasākumus (piemēram, atsāļošana vai piegāde lielos attālumos), lai skartajām zonām nodrošinātu jaunus ūdens avotus un efektīvāk izmantotu ūdens resursus. Jāpastiprina motivācija efektīvākas ūdens izmantošanas veicināšanai (tostarp attiecībā uz

ūdēns cenām). Apgabalos, kuros visvairāk jūtama negatīvā ietekme, var būt arī nepieciešams ierobežot tādus pasākumus kā intensīva lauksaimniecība vai tūrisms. (EESK patlaban izstrādā atsevišķu detalizētāku atzinumu par ūdens resursu nepietiekamības un sausuma problēmām.)

4.4 Palielinās ugunsgrēku risks un izplatība tādos reģionos kā Eiropas dienvidi, kur klimats kļūst karstāks un sausāks, un šīs tendences var vēl vairāk pastiprināties temperatūras turpmākā pieauguma rezultātā. Ir jāpastiprina un labāk jāsaņāgo aizsardzības pasākumi un reaģēšanas spēja. (EESK patlaban izstrādā atsevišķu detalizētāku atzinumu par dabas katastrofām un civilo aizsardzību.)

4.5 **Veselības aizsardzība** — klimata pārmaiņām var būt dažādas sekas veselības aizsardzības jomā. Tās var izraisīt vektoru pārnēsātu slimību plašu izplatīšanos, jo īpaši to slimību pārvietošanos uz ziemeļiem, kuras iepriekš uzskatītas par tropu joslā sastopamām; Arī temperatūras rekordi var radīt tiešas sekas. Ir nepieciešami plāni, lai sagatavotos minētajām pārmaiņām.

4.6 **Lauksaimniecība** — lauksaimniecību ļoti spēcīgi ietekmēs klimata pārmaiņas. Temperatūras izmaiņas un lietusgāzes ietekmēs zemes piemērotību dažādām lauksaimniecības vajadzībām un izraisīs plašas pārmaiņas lauksaimnieciskās ražošanas kvalitātes un kvantitātes aspektā un tādējādi arī dažādu lauksaimniecības režīmu dzīvotspējā dažādos Eiropas reģionos.

4.6.1 KLP "veselības pārbaudei", kas notiks 2008. gadā, būtu jāsekmē iespēja veikt nepieciešamās izmaiņas, lai motivētu lauksaimniekus pielāgot savu lauksaimniecisko darbību paredzamo klimata pārmaiņu apstākļiem.

4.6.2 Jāpaplašina lauksaimnieciskā izpēte par jaunām kultūrām un lauksaimniecības metodēm, kas būtu piemērotākas jauniem klimatiskajiem apstākļiem. Tāpat būtu jāizvērtē klimata pārmaiņu ietekme uz dzīvnieku audzēšanas iespējām dažādos Eiropas reģionos, kā arī risinājumi klimata pārmaiņu izraisītu slimību apkarošanai. (EESK drīzumā izstrādās atsevišķu detalizētāku atzinumu par klimata pārmaiņām un lauksaimniecību.)

4.7 **Bioloģiskā daudzveidība** — klimata pārmaiņas izraisīs plašas izmaiņas koku, augu un dzīvnieku biotopos visā Eiropā. Dažos gadījumos atsevišķas sugas vairs nespēs izdzīvot pārmaiņu skartajos biotopos vai kļūs īpaši apdraudētas. Dabisku procesu rezultātā dažas sugas veiksmīgi migrēs uz jauniem biotopiem. Citām sugām būs nepieciešama palīdzība pārejas posmā, lai tās varētu izdzīvot. Lai minēto pārejas posmu pabeigtu bez ievērojama sugu zaudējuma, būs jāaktualizē esošās stratēģijas un programmas bioloģiskās daudzveidības jomā un jāpiešķir līdzekļi to īstenošanai.

4.8 Klimata pārmaiņas būtiski ietekmēs arī **kokus un mežus**. Daži reģioni var kļūt mazāk piemēroti noteiktām sugām. Citi reģioni savukārt var kļūt piemērotāki konkrētām sugām. Vaja-

dzēs attiecīgi pielāgot koku stādīšanas, pārstādīšanas, aprūpes un mežu apsaimniekošanas programmas.

4.9 **Teritoriālā plānošana** — pilsētu un citu apdzīvotu vietu, kā arī transporta un infrastruktūra plānošanā jāpievērš vairāk uzmanības temperatūras un meteoroloģisko režīmu pārmaiņām. Šie nosacījumi būtu jāieestrādā projektēšanas standartos un profesionālajā praksē un apmācībā. Arī individuālajās attīstības programmās un projektos būs jāņem vērā minētās klimata pārmaiņas. Atbilstoši būs jāpielāgo ietekmes novērtējuma metodoloģijas.

4.10 **Ēkas** — uzņēmējdarbību būvniecības un celtniecības jomā nopietni ietekmēs klimata pārmaiņas. Ir nepieciešami stingrāki obligātie noteikumi attiecībā uz ēku energoefektivitāti, augstākiem būvniecības standartiem u.c. Informācija par paraugpraksi, iespējamajām vecāku ēku atjaunošanas un jaunu ēku celtniecības iespējamajām metodēm, materiāliem un subsīdijām, lai samazinātu enerģijas patēriņu un ēkas pielāgotu temperatūru un meteoroloģisko apstākļu pārmaiņām, arī jāpadara iedzīvotājiem pieejamāka.

4.11 **ES budžets** — EESK iesaka iekļaut gada budžetā posteni ar nosaukumu "adaptācija" tajās politikas jomās, kurās būs nepieciešami tūlītēji ieguldījumi (piemēram, enerģija, pētniecība, lauksaimniecība, transports, būvniecības standarti, palīdzība dabas katastrofu gadījumos, bioloģiskās daudzveidības aizsardzība, veselības aizsardzības politika u.c.). Nākamajā finanšu plānā būtu jāpiešķir lielāka pieejamo resursu daļa programmām, kas paredzētas klimata pārmaiņu mazināšanai un adaptācijai. Arī dalībvalstīm būtu jāveic līdzīgas izmaiņas savos budžetos un izdevumu programmās.

4.12 **Struktūrfondi** — Eiropas Reģionālās attīstības fondā, Kohēzijas fondā un Pirms pievienošanās palīdzības programmā (PPP) noteikti kritēriji vides projektu atbalstam, bet nav skaidras norādes par pielāgošanos klimata pārmaiņām, un bieži vien ietekmes novērtējums ir nepietiekams (daudzi transporta un enerģētikas projekti nepārprotami ir kaitīgi videi un klimatam). Visu minēto programmu turpmākās pārskatīšanas gaitā būtu jāpiešķir daudz lielāka pieejamā finansējuma daļa klimata pārmaiņu mazināšanas un adaptācijas pasākumiem.

4.13 **Eiropas investīciju bankai (EIB) un Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankai (EBRD)** budžeta izstrādē un kritērijos projektu un programmu novērtēšanas kritērijos jāiekļauj jautājums par klimata pārmaiņām.

4.14 **Apdrošināšanas nozarē** klimata pārmaiņas izraisījušas plašu interesi, un lēmumos par apdrošināšanas gadījumiem un apdrošināšanas nosacījumiem aizvien vairāk tiek iekļauti apsvērumi saistībā ar klimata pārmaiņām. ES un tās dalībvalstis varētu uzsākt pastāvīgu dialogu ar apdrošināšanas nozares pārstāvjiem, lai nodrošinātu, ka minētā nozare varētu palīdzēt uzņēmumiem un pārējai sabiedrības daļai pielāgoties klimata pārmaiņām.

4.15 **Jaunattīstības valstis** — daudzās jaunattīstības valstīs būs nopietnākas adaptācijas problēmas nekā Eiropā un mazāk resursu, lai tās risinātu. Vairākas vismazāk attīstītās valstis ir ļoti maz veicinājušas klimata pārmaiņu problēmu, taču tās tiks skartas visvairāk un pamatoti izvirzīs nopietnas prasības attiecībā uz sadarbību un atbalstu. Minētajām valstīm būs nepieciešams attīstīto valstu atbalsts, ieskaitot cilvēkresursus, tehniskos un finanšu resursus, lai palīdzētu tām atbilstoši pielāgoties. Eiropai jāuzņemas vadošā loma, nodrošinot papildu resursus adaptācijas pasākumiem savās kolektīvajās un valstu attīstības programmās un palīdzot starptautiskajām finanšu iestādēm pielāgoties ar adaptācijas jautājumiem saistītajām problēmām.

4.16 Daudzi pasaules reģioni iedzīvotājiem kļūs daudz nelabvēlīgāki (un galējos gadījumos var pat kļūt neapdzīvojami) jūras līmeņa paaugstināšanās vai ārkārtēju laika apstākļu dēļ. Klimata pārmaiņu rezultātā var pastiprināties migrācijas uz Eiropu no citiem pasaules reģioniem tendences, kā arī iedzīvotāju pārcelšanās Eiropas iekšienē. Attīstības aģentūrām un citām kompetentajām valstu iestādēm vajadzēs būt gatavām sniegt palīdzību jaunattīstības valstīm, lai savlaicīgi paredzētu šādas situācijas, un sniegt atbalstu jebkādu nepieciešamo pārvietošanas programmu izstrādē.

4.17 Klimata pārmaiņu potenciālā ietekme valstu un vietējā līmenī Eiropā un paredzamais pārmaiņu temps vēl aizvien nav pilnībā izprasts, un vēl būs nepieciešams daudz turpmāku pētījumu un analīžu, lai uzlabotu un precizētu prognozes. Eiropas Vides aģentūra varētu darboties kā koordinācijas centrs attiecībā uz visiem nepieciešamajiem pētījumiem, monitoringu, analīzēm un prognozēm minētajā jomā, kā arī labākās pieejamās informācijas izplatīšanu lēmumu pieņēmējiem un visiem citiem, kuri iesaistīti adaptācijas stratēģiju detalizētā īstenošanā. Pati EESK ir gatava piedalīties plašākas izpratnes veicināšanā par klimata pārmaiņu ietekmi dažādos Eiropas reģionos un nepieciešamajiem adaptācijas pasākumiem.

4.18 Ar klimata pārmaiņām saistītajā adaptācijas procesā plaši jāiesaista pilsoniskā sabiedrība. Klimata pārmaiņas aizvien vairāk ietekmēs vietējās kopienas, uzņēmumus un dažādas citas organizācijas, un būs nepieciešama to iesaistīšanās atbildes pasā-

kumu īstenošanā. Iedzīvotājiem un dažādām organizācijām vajadzīga plašāka izpratne par pārmaiņām, kas jau notiek tagad un notiks nākotnē — gan šīs, gan nākamās paaudzes dzīves laikā. Nepieciešama arī daudz plašāka izpratne par to, kādi līdzekļi tiks izmantoti klimata pārmaiņu seku mazināšanā un pielāgošanās procesā. Plašākām zināšanām par šiem jautājumiem jāklūst par oficiālās un neoficiālās izglītības programmas pamatsastāvdaļu.

4.19 EESK uzsver, ka svarīgi ir iesaistīt pilsonisko sabiedrību visos līmeņos un nodrošināt saikni ar patērētājiem un plašu sabiedrību. Komiteja pilnībā atbalsta Zaļajā grāmatā izteikto priekšlikumu par nozaru darba grupu izveidi ar ieinteresētajām pusēm, lai palīdzētu izstrādāt attiecīgajā nozarē nepieciešamos īpašos atbildes pasākumus. Svarīgs uzdevums šādām grupām varētu būt metodikas izstrādāšana riska līmeņa novērtēšanai un pārbaudīt organizāciju un struktūru gatavību reaģēt uz ekstremāliem meteoroloģiskajiem apstākļiem un citām katastrofām, kuras var kļūt arvien nopietnākas vai biežākas klimata pārmaiņu pastiprināšanās rezultātā.

4.20 Svarīga nozīme ir reģionālajām un vietējām pašvaldībām, koordinējot attiecīgos pasākumus savā līmenī un mobilizējot sabiedrības rīcību un iesaisti. Publiskajām iestādēm visos līmeņos var būt arī īpaši nozīmīga loma, rādot priekšzīmi savu ēku atbilstošas plānošanas un aprīkošanas ziņā, kā arī publiskā iepirkuma politikas jomā.

4.21 Zaļajā grāmatā ierosināts izveidot Eiropas padomdevēju grupu adaptācijas klimata pārmaiņām jautājumos, kurā ietilptu pilsoniskās sabiedrības, politikas un zinātnes aprindu pārstāvji, kas darbotos kā ekspertu grupa stratēģijas izstrādāšanā. Komiteja var atbalstīt šādas grupas ideju.

4.22 Bez tam EESK ierosina ES apsvērt iespēju izveidot neatkarīgu pārraudzības struktūru ar neatkarīgu priekšsēdētāju, kuras uzdevums būtu pārskatīt visas klimata pārmaiņu stratēģijas progresu (gan adaptācijas, gan samazināšanas aspektā). Tai vajadzētu regulāri un publiski ziņot par minēto norisi, kā arī savlaicīgi brīdināt, ja rīcība neatbilst saistībām un konkrētās situācijas prasībām. Arī EESK regulāri pārraudzīs panākto progresu šajā jomā.

Briselē, 2007. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes Regulai par vīna tirgus kopīgo organizāciju un dažu regulu grozījumiem"

COM(2007) 372 galīgā redakcija — 2007/0138 (CNS)

(2008/C 120/10)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 36. un 37. pantu 2007. gada 7. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Padomes Regulai par vīna tirgus kopīgo organizāciju un dažu regulu grozījumiem".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 27. novembrī. Ziņotājs — KIENLE kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 109 balsīm par, 5 balsīm pret un 12 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumu un ieteikumu kopsavilkums

labvēlīgi ietekmēs vīndaru ienākumus un nodarbinātības iespējas Eiropas vīna nozarē.

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija savā priekšlikumā par Eiropas vīna tirgus organizācijas reformu būtībā ierosina saglabāt īpašu vīna tirgus organizāciju. Tā būtu vēlējusies, lai Eiropas Komisija būtu ņēmusi vērā vairāk priekšlikumu, ko Komiteja bija izstrādājusi savā 2006. gada 14. decembra atzinumā par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam — ceļā uz ilgtspējīgu Eiropas vīna ražošanas nozari" ⁽¹⁾.

1.5 EESK uzskata, ka Eiropas Komisijas priekšlikums piedāvāt katrai vīnu ražojošai dalībvalstij valsts finansējumu, ir nozīmīgs ieguldījums, lai tādējādi vairāk sekmētu subsidiaritāti un ņemtu vērā reģionālās atšķirības. Lai varētu sasniegt reformas mērķus, atbalsta instrumentu kopums tomēr jāpaplašina.

1.2 EESK atkārtoti izsaka prasību, ka par reformas svarīgāko mērķi jānosaka Eiropas vīnu konkurētspējas uzlabošana un tirgus daļas atgūšana. Bez tam, īstenojot reformu un regulējot ārējo tirdzniecību, Komisijai būtu vairāk jāņem vērā Eiropas vīna ražošanas nozares vadošā vieta pasaules tirgū.

1.6 EESK uzskata, ka Eiropas Komisijas iesniegtie priekšlikumi par patērētāju informēšanas pasākumiem nav pietiekami. Komiteja atzinīgi vērtē priekšlikumus noieta sekmēšanai eksporta tirgos, taču uzskata, ka līdzvērtīgi pasākumi jāveic arī iekšējā tirgū.

1.3 EESK uzsver, ka vīns un vīna ražošana ir Eiropas kultūras un dzīvesveida būtiska un neatņemama sastāvdaļa. Daudzos Eiropas vīna ražošanas reģionos vīna nozare caurvij visu sabiedrisko un ekonomisko vidi. Komiteja tādēļ uzsver, ka, izvirzot mērķus un īstenojot pasākumus, reformas gaitā jāņem vērā ne tikai ekonomiskās sekas, bet arī ietekme uz nodarbinātību, sociālo sistēmu, vidi, jo īpaši — īstenojot vīnogulāju izāršanas programmas, kā arī patērētāju aizsardzība un veselība. Eiropas Komisijas projektā minētie apstākļi ņemti vērā nepietiekamā apjomā.

1.4 EESK norāda, ka vīna ražošana Eiropas Savienībā ir iztikas avots 1,5 miljoniem pārsvarā mazu ģimenes uzņēmumu, un tā nodrošina vismaz sezonālu darbu vairāk nekā 2,5 miljoniem darba ņēmēju. Tādēļ Komiteja īpašu uzmanību pievērš tam, lai par prioritāriem tiktu atzīti tādi reformu pasākumi, kas

2. Eiropas Komisijas priekšlikumi

2.1 Eiropas Komisija ierosina vīna tirgus organizācijas reformu galvenokārt šādās jomās:

— atbalsta pasākumi, izmantojot valstīm piešķirtu finansējumu, lai pārstrukturētu un pārveidotu vīnogulāju platības, negatavu vīnogu ražas novākšanu, kopējos fondus, ražas apdrošināšanu un noieta veicināšanu trešo valstu tirgos;

— finanšu pārvedums lauku reģioniem;

— izmaiņas noteikumos par vīna ražošanu, īpaši — vīndarības praksi, alkohola satura paaugstināšanu un paskābināšanu;

— izmaiņas marķēšanas noteikumos, īpaši attiecībā uz norādēm par izcelsmi un izcelsmes vietu, kā arī pārējo marķēšanas noteikumu pielāgošanu;

— ražotāju un nozares organizācijas;

⁽¹⁾ OVC 325, 30.12.2006., 29. lpp.

- stādījumus regulējošo noteikumu liberalizācija no 2013. gada;
- brīvprātīga vīnogulāju izāršanas programma;
- atteikšanās no līdzšinējiem tirgus mehānismiem;
- Padomes kompetences nodošana Eiropas Komisijai.

3. Vispārējas piezīmes

3.1 EESK kopumā atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikuma mērķus. Tā tomēr uzskata, ka ierosinātie pasākumi jāpielāgo un jāuzlabo.

3.2 EESK atkārtoti izsaka prasību paaugstināt Eiropas vīndaru konkurētspēju kā iekšējā tirgū, tā arī eksporta tirgos, stiprināt Eiropas kā vietas uzņēmējdarbībai nozīmi, atbalstīt centienus uzlabot kvalitāti un pastiprināti pievērsties tirgus attīstībai un patērētāju vēlmēm. Iesnigtajā regulas projektā Komisija šīs prasības nav pietiekami ņēmusi vērā.

3.3 Komiteja arī uzskata, ka ir nepieciešams konkretizēt ekonomiskos mērķus un tos papildināt ar sociālajiem un nodarbinātības politikas mērķiem. Pie tādiem pieskaitāma vīna ražošanas uzņēmumu ienākumu paaugstināšana, labākas jauno vīndaru izaugsmes iespējas, ilgtspējīgas nodarbinātības iespējas un piemērots atalgojums kā pastāvīgiem, tā arī sezonas darbiniekiem.

3.4 Komiteja joprojām neatbalsta Padomes pilnvaru nodošanu Komisijai, piemēram, attiecībā uz atļauju izmantot jaunus vīna darīšanas paņēmienus, jo Komisija sarunās par divpusēju līgumu noslēgšanu ir nepietiekami pārstāvējusi Eiropas vīna ražotāju intereses.

3.5 EESK vēlreiz apstiprina savu viedokli, ka jāpalielina šobrīd pieejamie finanšu līdzekļi, tādējādi reaģējot uz divu jaunu vīnu ražojošu valstu pievienošanos ES.

3.6 EESK atkārtoti aicina īstenot labāku un apjomīgāku tirgus novērošanu, lai iegūtu pamatu vīna tirgus organizācijai — labākus datus par vīna ražošanu, tirdzniecību un patēriņu. Līdz šim izmantotie kopējie dati ir svarīgi, bet nepietiekami. Vajadzīga arī aktuāla informācija par izmaiņām ražošanas struktūrās, noieta iespējās un patērētāju uzvedībā.

3.7 EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka jaunajai vīna tirgus organizācijai jāsāk darboties pēc iespējas ātrāk. Komiteja tomēr uzskata, ka ir vajadzīgs pārejas periods, lai nepieciešamības gadījumā uzņēmumiem būtu iespēja pakāpeniski pielāgoties jaunajiem pamatnosacījumiem.

3.8 EESK atzinīgi vērtē faktu, ka Eiropas Komisija ir izdarījusi grozījumus savā priekšlikumā par vīnogulāju izāršanas programmu. Komiteja tomēr uzskata par lietderīgu šos pasākumus īstenot, izmantojot valstu vai reģionālās struktūrprogrammas, lai izvairītos no atsevišķās vietās veiktas izāršanas nelabvēlīgajām sekām (piemēram, atmatas atstāšana vīna kalnu teritorijā) un nodrošinātu strukturētu izāršanu.

3.9 EESK atkārtoti noraida stādījumu regulējošo noteikumu pilnīgu liberalizēšanu, jo tā nelabvēlīgi ietekmētu vīna tirgus reformas ekonomiskos, sociālos, vides politikas un ar ainavu saglabāšanu saistītos mērķus.

4. Īpašas piezīmes

4.1 II sadaļa: atbalsta pasākumi. 1. nodaļa: atbalsta programmas

4.1.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka kopumā ir uzklautas tās prasības vairāk ņemt vērā reģionālās atšķirības un noteiktāk īstenot subsidiaritātes principu vīna nozarē, nosakot valstu finansējumu. Tomēr piedāvātos atbalsta pasākumus tā uzskata par nepietiekamiem.

4.1.2 EESK piekrīt Eiropas Komisijai, ka ir jāsauglabā noteiktāks un piemērotāks Kopienas tiesiskais regulējums. Šī regulējuma ietvaros dalībvalstīm jānosaka pilnvaras izvēlēties pasākumus to vīna ražošanas reģioniem. Šajā procesā liela nozīme piešķirama ražotāju organizācijām, nozares apvienībām, regulatīvām organizācijām un citām struktūrām ar atbilstošiem mērķiem.

4.1.3 EESK uzskata, ka jāpaplašina īstenojamo pasākumu loks, tādējādi nodrošinot atbilstību tirgus organizācijas mērķiem. Komiteja norāda uz iepriekš pieņemtiem atzinumiem par vīna tirgus kopīgās organizācijas reformu (²), kuros tā cita starpā jau rosināja vīnogu audzēšanas, vīna darīšanas, tirdzniecības un patērētāju informēšanas jomā īstenot programmas kvalitatīvas produkcijas veicināšanai, aicināja veikt pasākumus mazāk labvēlīgu reģionu atbalstam, kā arī paredzēt iespējas piešķirt tiešos maksājumus atkarībā no platības.

4.1.4 EESK atkārtoti savu prasību veikt saskaņotus un integrētus pasākumus, lai tādējādi sasniegtu iespējami lielāko efektivitāti. Šie pasākumi tādēļ jāiekļauj visaptverošos plānos, kas paredzēti visai ražošanas ķēdei, kurā ietilpst kā vīnogu audzēšana, tā arī vīnogu pārstrāde un vīna tirdzniecība. Te jāpieskaita arī pasākumi, lai apgūtu alternatīvus noieta tirgus visiem no vīnogām ražotiem produktiem.

4.1.5 EESK vēlreiz uzstājīgi aicina ieviest īpašu programmu mazāk attīstītu vīnogu audzēšanas apgabalu atbalstam, piemēram, vīnogu audzēšanai stāvās vietās un nogāzēs, kā arī tajos apgabalos, kas ir pakļauti ekstremāliem klimatiskajiem apstākļiem.

4.1.6 EESK atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija būtisku nozīmi ir veltījusi eksporta veicināšanas pasākumiem, izmantojot valstīm piešķirtu finansējumu. Jāsteno arī pasākumi, ar kuru palīdzību patērētājus iekšējā tirgū varētu informēt par vīna darīšanas kultūru, kā arī sniegt viņiem informāciju par mērenas vīna lietošanas labvēlīgo ietekmi un brīdināt par pārlieta vīna patēriņa radītajiem draudiem. Komiteja atkārtoti aicina atbalstīt Eiropas tirgus novērošanas struktūras izveidi.

(²) OV C 101, 12.4.1999., 60.-64. lpp. un 1. zemspvītras piezīme turpat.

4.1.7 EESK uzskata par nepieņemamu tūlītēju intervences pasākumu apturēšanu. Komiteja tādēļ iesaka valstīm piešķirtā finansējuma ietvaros pārejas perioda laikā no 2008. līdz 2010. gadam piedāvāt atbalstu destilācijai dzeramā degvīna ražošanai un privātai uzglabāšanai.

4.1.8 EESK uzskata, ka valstīm piešķirtajā finansējumā jāparedz uz ražotāju līdzatbildību balstīti pasākumi krīžu pārvarēšanai. Līdz šim paredzētie pasākumi (ražas apdrošināšana un kopējie fondi) nav pietiekami konjunktūras krīžu pārvarēšanai. Tādēļ būtu jāpārbauda, vai līdz šim izmantotā krīzes destilācija ir bijusi efektīva un vai iespējams paredzēt krīzes destilāciju, izmantojot valstīm piešķirto finansējumu.

4.1.9 Spēkā esošais aizliegums pilnībā izspiest vīnogas, misu vai vīna nogulsnes ir izrādījies efektīvs, lai tādējādi nodrošinātu vīna produktu kvalitāti un izvairītos no iespējamās ļaunprātīgas izmantošanas. Tādēļ tas būtu jāsauglabā. Dalībvalstīm būtu jāpiešķir pilnvaras atsevišķos gados paaugstināt destilācijai paredzētās produkcijas procentuālo īpatsvaram.

4.1.10 EESK atzīmē, ka Eiropas Komisija ir izstrādājusi priekšlikumu par budžeta sadalījumu, kas attiecas uz valstīm piešķiramo finansējumu. Jaunajām ES dalībvalstīm, par kurām nav nekādu vēsturisku datu, tomēr būtu jānosaka īpaša finansējuma shēma atbilstoši ar vīnogulājiem apstādīto platību īpatsvaram šajās valstīs.

4.2 2. nodaļa: finanšu pārvedums

4.2.1 EESK dažādos atzinumos jau uzsvērusi otrā pīlāra nozīmīgumu lauku reģionu nākotnes attīstībā, un šiem reģioniem piešķirtā arī vīnogu audzēšanas apgabali Eiropā. Tomēr, pat ņemot vērā šo principiālo mērķi, Komiteja iestājas par to, ka, risinot vīna nozares īpašās problēmas, vīna tirgus reformas gaitā apspriestie pasākumi kopumā tiktu finansēti no vīna nozarei paredzētā budžeta. Šī iemesla dēļ nav pieļaujams samazināt šo budžetu, piešķirot tam mazāk līdzekļu vai pārvedot tos.

4.3 III sadaļa: reglamentējošie pasākumi. 2. nodaļa: vīndarības metodes un ierobežojumi

4.3.1 EESK uzskata, ka katrā ziņā ir vajadzīga starptautiski atzīta vīna definīcija. Tādēļ ir jānosaka arī atzīti ražošanas paņēmieni. Būtu jāprecizē, ka tā dēvētie "augļu vīni" nav vīna tirgus organizācijas priekšmets.

4.3.2 EESK iestājas par to, lai vīna darīšanas paņēmieni pielāgošana OIV (Starptautiskais vīnogulāju un vīna birojs) standartiem tiktu noteiktāk paredzēta divpusēju vai starptautisku tirdzniecības līgumu stratēģiskajā sistēmā. Atļauja izmantot jebkādas metodes attiecībā uz importētiem vīniem, kas ir apstiprinātas kādā citā pasaules valstī, ir pretrunā ar OIV normu stingrāku piemērošanu Eiropas vīniem un novestu pie vēl izteiktākas

konkurences kropļošanas. EESK tāpat iebilst pret priekšlikumu atļaut izmantot tādas vīndarības metodes eksportam paredzēto vīnu ražošanā, kas ir aizliegtas iekšējā tirgū.

4.3.3 EESK iestājas par tāda kataloga izveidi šajā atzinumā apskatītās regulas pielikumā, kurā būtu uzskaitītas pieļaujamās vīndarības metodes, tāpat būtu jāsauglabā Padomes pilnvaras pārskatīt šīs metodes un atļaut jaunas metodes.

4.3.4 EESK atzinīgi vērtē, ka Eiropas Komisija ir norobežojusies no plānotās atļaujas Eiropā ražot vīnu no importētas vīnogu misas vai misas koncentrāta, kā arī jaukt trešo valstu produktus ar Eiropas ražojumiem.

4.3.5 EESK aicina Komisiju tās priekšlikumos par ražošanas noteikumiem ņemt vērā atšķirīgos nosacījumus, kas saistīti ar atrašanās vietu, klimata un laika apstākļiem. Komiteja norāda, ka šis temats ir ļoti jutīgs un nedrīkst veicināt domstarpības Eiropas vīna ražošanas nozarē vai pat izraisīt reformu priekšlikumu blokādi. EESK atbalsta prasību stingrāk kontrolēt visas vīndarības metodes, lai veicinātu un nodrošinātu vīnu kvalitāti.

4.3.6 EESK tādēļ vērtē Komisijas priekšlikumus, ņemot vērā savus līdzšinējos atzinumus, Komisijas iepriekšējo analīzi, ierosināto vīna darīšanas metožu liberalizāciju, vīna darīšanas paņēmieni atzīšanu divpusējos līgumos un reformas mērķu kontekstā, kā arī īpaši ņemot vērā konkurētspējas paaugstināšanu un ražošanas izmaksu samazināšanu. Izvērtējot argumentus "par" un "pret" Komisijas priekšlikumu, Komiteja aicina kopumā saglabāt šobrīd spēkā esošos noteikumus par saharozes izmantošanu un par atbalstu vīnogu misas koncentrāta izgatavošanai.

4.4 3. nodaļa: cilmes vietas nosaukumi un ģeogrāfiskās izcelsmes norādes

4.4.1 EESK atzinīgi vērtē, ka Eiropas Komisija ir precizējusi savus priekšlikumus par vīna marķēšanu atbilstoši to izcelsmei. Tāpat kā Komisija Komiteja uzskata, ka kvalitatīvu vīnu jēdziens Kopienā cita starpā pamatojas uz specifiskām īpašībām, kas saistītas ar vīna ģeogrāfisko izcelsmi. Cilmes vietas nosaukumam un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm ir ļoti liela nozīme. Šī iemesla dēļ cilmes vietas nosaukuma vai ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu izmantojumam jābūt saistītam ar vīna darīšanu noteiktos ģeogrāfiskajos apgabalos.

4.4.2 EESK atzinīgi vērtē, ka Eiropas Komisija šobrīd ir tiktāl izskaidrojusi un precizējusi savus priekšlikumus, ka iespējams saglabāt tādas savu lietderību apliecinājušas kvalitātes politikas sistēmas, kas pilnībā vai daļēji nav saistītas ar cilmes vietas nosaukuma principu. Īpaši savu lietderību ražotāju un jo sevišķi patērētāju interesēs daudzās valstīs ir pierādījusi kvalitatīva vīna pārbaude.

4.4.3 Neraugoties uz to, neatbildēti paliek daudzi jautājumi par atbilstību Komisijas 2002. gada 29. aprīļa Regulai Nr. 753/2002, ar ko paredz konkrētus noteikumus Padomes Regulas (EK) Nr. 1493/1999 piemērošanai attiecībā uz konkrētu vīna nozares produktu aprakstu, apzīmējumu, noformējumu un aizsardzību⁽³⁾. EESK tādēļ aicina iesniegt atbilstības tabulu, lai tādējādi varētu noteikt ietekmi uz ģeogrāfiskajiem un tradicionālajiem apzīmējumiem.

4.5 4. nodaļa: marķēšana

4.5.1 EESK vērtē priekšlikumus kā ļoti sarežģītus un sagaida no Eiropas Komisijas precīzu ar ierosinātajām izmaiņām saistīto seku modelēšanu.

4.5.2 EESK tādēļ norāda, ka noteikumus par apzīmējumu pēc gadiem ilgām debatēm grozīja tikai pirms neilga laika. Komiteja aicina Eiropas Komisiju sniegt informāciju par to, vai ir parādījušies kādi jauni viedokļi, kas netika ņemti vērā tikko noslēgtajās debatēs.

4.5.3 EESK atzinīgi vērtē marķēšanas noteikumu vienkāršošanu, ja tie palīdz labāk informēt patērētājus. Šāda veida izmaiņas tomēr nedrīkst radīt stāvokli, ka pieaug konkurences kropļošanas vai patērētāja maldināšanas briesmas, kā rezultātā savukārt rodas ļoti daudz tiesā izskatāmu strīdu. Ņemot vērā iepriekš minēto, kā apšaubāms jāvērtē Eiropas Komisijas priekšlikums par fakultatīvu norādi uz vīnogu šķirni vai ražas gadu vīniem, kuriem nav cilmes vietas nosaukuma vai ģeogrāfiskās izcelsmes vietas norādes. Šāds priekšlikums ir pieņemams tikai gadījumā, ja tiek ieviesta šo vīnu kontroles un sertifikācijas sistēma, kas nodrošina to izsekojamību, lai tādējādi aizsargātu patērētāju tiesības, kā arī izvairītos no maldināšanas un negodīgas konkurences.

4.5.4 EESK norāda, ka Eiropas Savienībai aizvien paplašinoties, pieaug arī valodu daudzveidība, kas var būt par iemeslu tirdzniecības šķēršļiem, kā tas jau šobrīd notiek saistībā ar norādēm par sulfītu izmantošanu. Tādēļ jārada iespēja obligātajā produktu marķējumā, piemēram, norādēs par izmantotajām sastāvdaļām, lietot visiem saprotamus simbolus.

4.6 V sadaļa: ražošanas potenciāls

4.6.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir izdarījusi grozījumus savos priekšlikumos par vīnogulāju izaršanas noteikumiem un samazinājusi šim mērķim paredzēto budžetu. Komiteja atzīst izaršanas kā tirgus organizācijas instrumenta nozīmi, ko

kā daļu no reģionālajām vai valsts struktūrprogrammām, iekļaujot to Kopienas kopējā pasākumu sistēmā, paredzēts piedāvāt ierobežotu laiku — trīs līdz piecus gadus. Izaršana būtu jāpiedāvā kā brīvprātīgs vīnogulāju iznīcināšanas pasākums teritorijās, kas nav piemērotas vīnogu audzēšanai, un, lai mazinātu sociālās sekas uzņēmumiem, kuri vairs nespēj darboties šajā nozarē.

4.6.2 EESK atzinīgi vērtē, ka Eiropas Komisija ir mainījusi stādījumu regulējošo noteikumu liberalizēšanai sākotnēji noteiktos termiņus. EESK tomēr joprojām neatbalsta arī vēlāku, bet pilnīgu liberalizāciju, jo tā apdraud vīna tirgus reformas ekonomiskos, sociālos, vides politikas un ar ainavu saglabāšanu saistītos mērķus. Vīnogu audzēšanas pārcelšana no kulturāli augstvērtīgiem vīnogulāju apgabaliem uz saimnieciski izdevīgāk apsaimniekojamām platībām nav atbalstāma, ņemot vērā vispārējo atbildību par nodarbinātību, vīna ražošanas reģionu ekonomiku un infrastruktūru, kā arī par sociālo sistēmu, vidi un dabas aizsardzību.

4.6.3 Gadījumā, ja nav paredzēts saglabāt vīnogu audzēšanas noteikumus apvienojumā ar jaunu stādījumu aizliegumu, ir jārada pilnvarojuma sistēma, kas dod iespēju vīnogu audzēšanas reģioniem turpināt izmantot vai pilnveidot to noteikumus par vīnogulāju stādīšanas tiesībām un audzēšanu saskaņā ar Eiropas vīna tirgus organizācijas mērķiem.

4.7 Jauna sadaļa: noieta veicināšana un informācija

4.7.1 EESK uzskata, ka ar Komisijas priekšlikumiem nav pietiekami, lai iekšējā tirgū atgūtu tirgus daļas salīdzinājumā ar vīniem no trešām valstīm un īpaši — no "jaunās pasaules".

4.7.2 EESK aicina Komisiju ar valstīm piešķirtā finansējuma palīdzību paredzēt atbalstu patērētāju informēšanas un noieta veicināšanas pasākumiem ne tikai eksporta, bet arī iekšējā tirgū. Turklāt īpaša uzmanība ir jāpievērš vispārējai informēšanai par saprātīga vīna patēriņa priekšrocībām, kas ir veselīga uztura un mūsdienīga dzīvesveida sastāvdaļa.

4.7.3 EESK uzsver, ka, īstenojot informatīvus un noieta veicināšanas pasākumus, uzmanība jāvelta visa veida no vīnogām ražotajiem produktiem.

4.7.4 EESK iesaka vīna produktu popularizēšanas pasākumus apvienot ar pasākumiem tūrisma un gastronomijas jomā, kā arī ar pasākumiem, kas paredzēti iepazīstināšanai ar citiem vīnu ražojošo reģionu produktiem.

Brisele, 2007. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁾ OVL 118, 4.5.2002., 1.-54. lpp.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Sekojoši grozījumi saņēma vairāk nekā vienu ceturtdaļu balsu, bet tika noraidīti:

4.3.6. punkts

Pēdējo teikumu aizvietot ar šādu tekstu:

“Izvērtējot argumentus “par” un “pret” Komisijas priekšlikumu, EESK uzskata, ka var turpināt atļaut likumīgi un saskaņā ar tradīciju izmantot saharozi tām valstīm, kuras to izmanto jau šobrīd. Tomēr, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret visiem vīna ražotājiem, jāsauglabā atbalsts rektificētas vīnogu misas koncentrāta izgatavošanai, un jāpanāk šī atbalsta atbilstība ar cukura cenām saistītajiem jaunajiem tirgus nosacījumiem. Minētais atbalsts, kurš ir nepieciešams, lai arī turpmāk saglabātu visumā vienādas izmaksas, ir jāiekļauj atsevišķā vīna ražošanai paredzētā budžeta pozīcijā, un tas nedrīkst ietekmēt valstīm piešķirto finansējumu.”

Pamatojums

Jau ieviestā cukura tirgus kopīgās organizācijas reforma un visaptverošā vīna tirgus kopīgās organizācijas reforma būtiski maina vīna ražošanas izmaksu struktūru. Ja patiešām iecerēts saglabāt “status quo ante”, kā arī nepieļaut konkurences izkropļošanu, ņemot vērā, ka cukurs un misas koncentrāts vīna bagātināšanas procesā savstarpēji konkurē, jāpielāgo atbalsts misas koncentrāta izgatavošanai, kā arī jānodrošina tam nepieciešamais budžets neatkarīgi no valstīm piešķirtā finansējuma.

Balsojuma rezultāti:

Par: 25 Pret: 54 Atturējās: 8

4.3.7. jauns punkts

Pievienot punktu:

“Ņemot vērā, ka saharozes izmantošana vīna bagātināšanai nozīmē pievienot produktu, kas nav iegūts jo vīnogu pārstrādes, un ka ir jānodrošina pārredzama marķēšana un patērētāju aizsardzība, EESK uzskata, ka jābūt attiecīgai norādei uz to vīnu etiķetēm, kas ir bagātināt ar minēto metodi.”

Pamatojums

Būtiski svarīgs un neapšaubāms EESK uzdevums ir pastāvīgi sekmēt patērētājiem domātās informācijas par precēm un pārtikas produktiem pārredzamību.

Balsojuma rezultāti:

Par: 30 Pret: 70 Atturējās: 21

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Lauksaimniecības nākotnes perspektīvas īpaši nelabvēlīgu dabas apstākļu ietekmētos reģionos (kalnu, salu un visattālākos reģionos)"

(2008/C 120/11)

Saskaņā ar Reglamenta piemērošanas noteikumu 29. panta A punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2007. gada 27. septembrī nolēma sagatavot atzinuma par tematu

"Lauksaimniecības nākotnes perspektīvas īpaši nelabvēlīgu dabas apstākļu ietekmētos reģionos (kalnu, salu un visattālākos reģionos)".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 27. novembrī. Ziņotājs — Gilbert Bros kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 127 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2006. gada 13. septembrī pieņēma pašiniciatīvas atzinumu par tematu "Lauksaimniecības nākotnes perspektīvas īpaši nelabvēlīgu dabas apstākļu ietekmētos reģionos (kalnu, salu un visattālākos reģionos)" ⁽¹⁾.

1.1.1 Minētajā atzinumā EESK velta veselu nodaļu — 4. nodaļu — problēmām, kas saistītas ar kalnu reģioniem, cita starpā uzsverot nepieciešamību:

- izveidot īpašu politiku kalnu reģionu atbalstam,
- noteikt saskaņotu definīciju Eiropas Savienībā,
- izvirzīt priekšplānā kalnu reģionus, iedalot otrā pīlāra kredītus,
- konsolidēt pabalstu pasākumus,
- integrēt lauksaimniecības un reģionālo politiku, lai panāktu to lielāku ietekmi kalnu reģionos.

1.2 Eiropas Komisijas priekšsēdētājs Žozē Manuels Barozu 2006. gada 7. decembrī politiskā dialoga laikā, noslēdzot Reģionu komitejas plenārsesiju, atbalstīja **Zaļās grāmatas par kalnu reģioniem paredzētās politikas nākotni** sagatavošanu.

1.3 Tādēļ EESK uzskatīja par lietderīgu izstrādāt atzinuma papildinājumu, lai paustu savu nostāju par šādas Zaļās grāmatas sagatavošanas principu.

1.4 Eiropas iedzīvotāji var izmantot dažādus pakalpojumus, ko piedāvā kalnu reģioni, kā arī gūt sabiedrisku un ekonomisku labumu. Piemēram,

- dabas katastrofu samazināšana (no tā labumu gūst gan kalnu reģionu iedzīvotāji, gan citi iedzīvotāji, piemēram, transporta koridoru aizsargāšanas rezultātā),

— ainavas atpūtai un tūrismam (būtiskas apdzīvota kontinenta iedzīvotājiem un Eiropas konkurētspējai),

— liela bioloģiskā daudzveidība,

— unikālas ūdens rezerves,

— augstas kvalitātes produkti, jo īpaši pārtikas produkti.

1.5 Ja kalnu reģionos dzīvojošie cilvēki pienācīgi nepārvaldītu minētos reģionus, preču ražošana un pakalpojumu sniegšana būtu apdraudēta.

1.6 Šodien ir jāsaskaras ar jauniem lieliem izaicinājumiem, gan esošiem, gan turpmākiem, piemēram, konkurences palielināšanās ekonomikā, demogrāfiskās izmaiņas, klimata pārmaiņas utt. Minētās problēmas attiecas uz visiem reģioniem, taču to ietekme ir vēl lielāka kalnu reģionos, un tāpēc ir nepieciešami specifiski risinājumi.

1.7 Lielākā daļa politiku, ko piemēro kalnu reģionos, ir nozaru politikas, kuras bieži ir pieņemtas ārpus minētajiem kalnu reģioniem, neveltot pienācīgu uzmanību šādu reģionu specifiskajām iezīmēm. Kalnu reģioniem paredzētās politikas bieži vien ir vienkāršotas, paredzētas arī citiem reģioniem, un tajās nav ņemtas vērā kalnu reģionu specifiskās iezīmes. Tajā pašā laikā Eiropas un valstu valdību politikas vairāk pievēršas to teritoriju salīdzināmajām priekšrocībām, kuras nepieciešams veicināt un attīstīt.

1.8 Neraugoties uz to, ka kalnu reģioniem ir liela nozīme Eiropas mērogā, Eiropas politikā tiem nav pievērsta pietiekama uzmanība, un to ievērojamās iespējas, jo īpaši izmantojot novatoriskas pieejas, sniegt ieguldījumu Eiropas izaugsmei un daudzveidībā netiek atzītas.

1.9 Tāpēc EESK atbalsta saskaņotāku un integrētāku politisko pieeju. Lai veicinātu kalnu reģionu ilgtspējīgu attīstību, ir nepieciešama horizontāla un reģionāla pieeja.

⁽¹⁾ OVC 318, 23.12.2006., 93. lpp.

1.10 **Zaļā grāmata par kalnu reģioniem paredzētās politikas nākotni** ļautu racionalizēt un konsolidēt Eiropas mērogā esošās politikas un iniciatīvas, lai tās padarītu efektīvākas kalnu reģionu specifiskajā situācijā. Tas ir ļoti būtiski attiecībā uz lauksaimniecību kalnu reģionos, kā norādīts šajā atzinumā. Patiesībā lielākajā daļā Eiropas kalnu reģionu lauksaimniecība ir pamats, uz kura attīstās pārējā sociāli ekonomiskā, agrorūpnieciskā, tūrisma u.c. darbība, kas nosaka šādu reģionu spēju piesaistīt. Kopējai lauksaimniecības politikai tādēļ ir būtiska nozīme, un tā ir jāiekļauj Eiropas kalnu reģioniem paredzēto politiku pārskatā, kā tas paredzēts Zaļajā grāmatā.

1.11 EESK tādēļ pieprasa, lai Zaļā grāmata par kalnu reģioniem paredzētās politikas nākotni tuvākajā laikā tiktu iekļauta Eiropas Komisijas darba plānā, lai noteiktu Eiropas Savienības dalībvalstu kalnu reģioniem stratēģiski nozīmīgos jautājumus, precizētu dažādu līmeņu iestāžu un tautsaimniecības nozaru attiecīgos uzdevumus un to savstarpējo koordināciju, konsolidētu konkrētus statistikas datus, uz kuriem balstās minētajiem reģioniem paredzētā politika, izpētītu papildu pasākumus un atbalsta pasākumus, kas īstenojami šādos reģionos, ņemot vērā Eiropas Savienības noteiktos stratēģiskos mērķus, un veicinātu Eiropas un valstu valdību politiku izstrādi.

Briselē, 2007. gada 12. decembrī

1.12 Veicinot kalnu reģionu salīdzinošo priekšrocību izmantošanu, Zaļā grāmata par kalnu reģioniem paredzētās politikas nākotni atbildīs arī atjaunotajai Lisabonas stratēģijai un Gēteborgas stratēģijai. Tā sniegs ieguldījumu arī izaugsmes un nodarbinātības mērķu īstenošanā un palīdzēs Eiropas Savienībai tuvākajos gados kļūt par konkurētspējīgāku uz zināšanām balstītu ekonomiku pasaules mērogā. Kalnu reģioniem ir jāsniedz būtisks ieguldījums visā Eiropā, un tāpēc pēc iespējas labāk ir jāizpēta šādu reģionu inovatīvais un izaugsmes potenciāls.

1.13 Par reģionālo politiku atbildīgā Komisijas locekle *Danuta HÜBNER* EESK plenārsesijā 2007. gada 11. un 12. jūlijā norādīja uz "ES teritoriālo programmu" un paziņoja, ka 2008. gadā tiks sagatavots ziņojums par teritoriālo kohēziju, kurā pētīs lielo nākotnes problēmjaudājumu ietekmi uz reģioniem un līdzekļus to atrisināšanai. EESK pieprasa, lai, sagatavojot Teritoriālo programmu, un pašreizējās diskusijās par Eiropas Savienības kohēzijas politiku atbilstoši tiktu ņemtas vērā kalnu reģionu, kā arī salu un attālāko reģionu specifiskās iezīmes.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 998/2003 par dzīvnieku veselības prasībām, kas piemērojamas loļumdzīvnieku nekomerciālai pārvietošanai, attiecībā uz pārejas laika pagarināšanu”

COM(2007) 572 galīgā redakcija — 2007/0202 COD

(2008/C 120/12)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas Dibināšanas līguma 37. pantu un 152. panta 4. punkta b) apakšpunktu 2007. gada 23. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 998/2003 par dzīvnieku veselības prasībām, kas piemērojamas loļumdzīvnieku nekomerciālai pārvietošanai, attiecībā uz pārejas laika pagarināšanu.

Tā kā Komiteja bez piebīdēm apstiprina priekšlikuma saturu un jau ir izteikusi savu viedokli par minēto jautājumu agrāk izstrādātā atzinumā CESE 1411/2000, kas pieņemts 2000. gada novembrī⁽¹⁾, tā 440. plenārsesijā, kas notika 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 131 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma lēmumu sniegt atzinumu, apstiprinot minēto priekšlikumu, un atsaukties uz iepriekš minētajā atzinumā pausto nostāju.

Briselē, 2007. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

(¹) OVC 116, 20.4.2001., 54.-56. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu

- “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam, ar ko groza Padomes Direktīvu 76/768/EEK, 88/378/EEK, 1999/13/EK un Direktīvu 2000/53/EK, 2002/96/EK un 2004/42/EK, lai pielāgotu tās Regulai (EK) ... par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu, un ar ko groza Direktīvu 67/548/EEK un Regulu (EK) Nr. 1907/2006” un par tematu
- “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai ar ko groza Regulu (EK) Nr. 648/2004, lai pielāgotu to Regulai (EK) ... par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu, un ar ko groza Direktīvu 67/548/EEK un Regulu (EK) Nr. 1907/2006”

COM(2007) 611 galīgā redakcija — 2007/0212 (COD)

COM(2007) 613 galīgā redakcija — 2007/0212 (COD)

(2008/C 120/13)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2007. gada 13. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam, ar ko groza Padomes Direktīvu 76/768/EEK, 88/378/EEK, 1999/13/EK un Direktīvu 2000/53/EK, 2002/96/EK un 2004/42/EK, lai pielāgotu tās Regulai (EK) ... par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu, un ar ko groza Direktīvu 67/548/EEK un Regulu (EK) Nr. 1907/2006”

un par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 648/2004, lai pielāgotu to Regulai (EK) ... par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu, un ar ko groza Direktīvu 67/548/EEK un Regulu (EK) Nr. 1907/2006”

EESK nav iebildumu pret minēto priekšlikumu saturu, un tā uzskata, ka Komitejas piezīmes šajā gadījumā nav nepieciešamas.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 139 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma atzinumu, kurā atbalstīti minētie priekšlikumi.

Komitejas paudīs viedokli par Komisijas priekšlikumu, kas skar vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu ⁽¹⁾, atzinumā ⁽²⁾, kurš pašlaik tiek izstrādāts un kura pieņemšana paredzēta Komitejas 2008. gada marta plenārsesijā.

Briselē, 2007. gada 12. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu, un ar ko groza Direktīvu 67/548/EEK un Regulu (EK) Nr. 1907/2006.

⁽²⁾ NAT/367, ziņotājs — Sears kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Nodokļu likumdošanas teritoriālās nosacītības ietekme uz rūpniecības pārmaiņām”

(2008/C 120/14)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 31. pantu 2007. gada 16. februārī nolēma sagatavot atzinumu par tematu:

Nodokļu likumdošanas teritoriālās nosacītības ietekme uz rūpniecības pārmaiņām.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komiteja atzinumu pieņēma 2007. gada 13. novembrī (ziņotājs: SCHADECK kgs; līdzziņotājs: GAY kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra) sēdē, ar 102 balsīm par, 7 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

Pirmā daļa — Secinājumi un ieteikumi

A. Eiropas ekonomika ir cieši integrēta pasaules ekonomikā. Atkarībā no nozares šī integrācija ir vairāk vai mazāk spēcīga; īpaši izteikta tā ir tajās rūpniecības nozarēs, kas ir visatvērtākās globalizācijai. Eiropas Savienības ekonomikas un nodokļu politika attiecīgi ir jādefinē, ņemot vērā pasaules ekonomikas attīstību. Neskatoties uz to, ka šajā atzinumā tiek pēģināta nodokļu likumdošanas teritoriālās nosacītības ietekme uz rūpniecības pārmaiņām ES, to nevar apskatīt atrauti no pasaules.

B. ES un katras dalībvalsts pienākums ir pārvaldīt ekonomikas, finanšu, sociālās un vides aizsardzības politikas jomas, kuru vajadzības sniedzas tālāk par tirgus dinamiku. Tāpēc ir jārūpējas par to, lai nodokļu likumdošanas teritoriālā nosacītība pozitīvi ietekmē rūpniecības pārmaiņas Eiropā; protams, ka šim procesam jāatbilst tirgus dinamikai, bet tas ir arī jāiekļauj plašākā kontekstā, proti, iepriekšminētajās politikas jomās. Lisabonas process būtībā balstās uz dažādu virzienu līdzsvaru (konkurētspēja, sociālā dimensija, dabas aizsardzība), par kuru ir jārūpējas, tostarp, saistībā ar dalībvalstu nodokļu sistēmu konkurenci⁽¹⁾.

C. Komiteja konstatē, ka nodokļu konkurence ir viena no iekšējā tirgus realitātēm, kas var radīt konkurences traucējumus. Tajā ir jāparedz pārredzamības noteikumi un iespējamu pārkāpumu un nelabvēlīgas prakses apzināšana⁽²⁾. Jānosaka arī indikatori, kas būtu labi rādītāji nodokļu konkurences situācijās

⁽¹⁾ “Nodokļu sistēmu konkurence pastāv tad, ja kādas pārvaldes (valsts, vietējās vai lokālās) lēmumi tieši ietekmē citu pārvaldes iestāžu iespējas un ja tirgus mehānismi nav pietiekami, lai regulētu šādu mijiedarbību.” (Avots: ESAO); sīkākai informācijai skat. 1. pielikumu.

⁽²⁾ Nelabvēlīgi nodokļu pasākumi ir plaši definēti Ricības kodeksā par nodokļu piemērošanu uzņēmējdarbībai kā pasākumi, kas ietekmē vai var ievērojami ietekmēt uzņēmējdarbības lokalizāciju Kopienā. Kodeksā kā “iespējami nelabvēlīgi” ir definēti pasākumi, kas paredz ievērojami zemāku reālo nodokļu līmeni, tostarp nulles likmi, par to līmeni, ko parasti piemēro konkrētajā dalībvalstī. (skat. http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/harmful_tax_practices/index_en.htm).

izvērtēšanai. EESK tomēr novēro, ka nodokļi nav noteicošais faktors lēmumos par ieguldījumiem MVU. Šim faktoram ir daudz lielāka nozīme mobilākos daudz nacionālos uzņēmumos.

D. Nodokļu konkurence neattiecas tikai uz nodokļu uzlikšanu uzņēmējdarbībai. Sakarā ar finanšu aktīvu arvien pieaugošo mobilitāti minētā konkurence skar arī personu ienākuma nodokļus, kā arī kapitāla nodokli.

E. Komiteja uzskata, ka dažādu pārvaldes iestāžu nodokļu noteikumu koordinācija var būt līdzeklis, ar kura palīdzību, novēršot nodokļu jomas saskaņošanas procesa nepilnības un izmaksas, jo īpaši pierobežas rajonos, var stiprināt iekšējā tirgus darbību. EESK atkārtoti ieteikumus, ko tā bija izteikusi nesēnajā atzinumā par *Fiscalis 2013*⁽³⁾.

F. EESK uzskata, ka, tā kā nav dalībvalstu koordinācijas attiecībā uz valsts tiešajiem nodokļiem, veidojas situācijas, kad nav uzlikts nodoklis⁽⁴⁾, notiek krāpšana vai rodas izkropļojumi vienotā tirgus darbībā. Tāpat tas izraisa Eiropas Savienības nodokļu destabilizāciju, pat vispārējo nodokļu ieņēmumu samazinājumu.

G. Nodokļu konkurence bez ierobežojumiem Kopienā var, pirmkārt, palielināt mazāk mobilo subjektu — mazo uzņēmumu un nepārvietojamu pakalpojumu — nodokļu bāzes

⁽³⁾ OVC 93, 27.4.2007.

⁽⁴⁾ Dubulta neaplikšana ar nodokli var rasties valstu nodokļu sistēmu koordinācijas trūkuma dēļ. “Piemēram, attiecībā uz to, ko kādā dalībvalstī uzskata par “parādu” vai “pašu kapitālu”. Viena dalībvalsts var uzskatīt darījumu par ieguldījumu pašu kapitālā nevis par aizdevumu, un tādejādi ienākumus no kapitāla var neaplikt ar nodokļiem, savukārt cita dalībvalsts var uzskatīt, ka aizņēmums ir parāds, un uzņēmumam, kas maksā procentus, varētu ļaut procentus atskaitīt. Tā rezultātā vienā dalībvalstī var tikt piemērots samazinājums bez atbilstošas aplikšanas ar nodokļiem citā dalībvalstī. Vēl kāda joma attiecas uz tā dēvēto “hibrīdu uzņēmumu” izmantošanu, proti, uz tādu uzņēmumu izmantošanu, kurus uzskata par korporatīviem (maz pārskatāmiem) vienā dalībvalstī un par nekorporatīviem (pārskatāmiem) citā dalībvalstī. Šī atšķirība dalībvalstu formulētajos jēdzienos var radīt vai nu dubultu neaplikšanu ar nodokļiem, vai dubultus atskaitījumus.” (Avots: Eiropas Komisija, TAXUD ĢD).

faktorus un, otrkārt, grozīt nodokļu sloga sadalījumu starp nodokļu maksātājiem un patērētājiem, lai segtu valsts izdevumus un sociālos pabalstus. Tā rezultātā varētu rasties kaitējums sociālai kohēzijai.

H. MVU un pakalpojumu uzņēmumiem ir vismazāk iespēju gūt labumu no nodokļu konkurences. Komiteja iesaka ieviest papildu pasākumus, šo uzņēmumu vadošo darbinieku (kā arī valsts pārvaldes ierēdņu) mācību programmas, izveidot piemērotas datu bāzes, jo īpaši ES robežu un attālākajos reģionos, lai palīdzētu šiem uzņēmumiem virzībā uz internacionalizāciju.

I. Komiteja uzskata, ka cīņai pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas ir jāklūst par prioritāti, un atgādina sava nesena atzinuma šajā jomā secinājumus ⁽⁵⁾.

J. Nodokļu sloga pārvešana uz mazāk mobiliem ražošanas faktoriem var izraisīt situāciju, kad attiecīgie uzņēmumi un darbavietas ir mazāk konkurētspējīgas nekā to ārvalstu konkurentiem. Šāda nodokļu sloga pārvešana negatīvi ietekmēs valsts IKP pieauguma līmeni, līdz ar to, nesāņemot jaunus budžeta līdzekļus, var samazināties valsts ieguldījuma iespējas.

K. Nodokļu konkurences dēļ katrai dalībvalstij ir labāk jāpārvalda valsts izdevumi. Komiteja vēlas, lai tas notiktu, nekaitējot ne piedāvājumam, ne valsts pakalpojumu kvalitātei. Tie ir būtiski, lai saglabātu un darītu pievilcīgas darbības, kas rada labklājību, nodarbinātību un gala rezultātā — nodokļu bāzi. Nodokļu konkurence nedrīkst apdraudēt sociālās aizsardzības finansējumu un segumu.

L. Komiteja atbalsta dalībvalstu centienus, lai izskaustu nodokļu sistēmu kaitīgu konkurenci, kā arī to apņemšanos vēlāks līdz 2010. gadam likvidēt virkni kaitīgu nodokļu režīmu, kas norādīti 1997. gadā pieņemtajā Rīcības kodeksā ⁽⁶⁾. No otras puses, tā aicina Komisiju turpināt savus centienus šajā virzienā, kas uzsākti kopš 1997. gada.

M. Komiteja atbalsta arī Komisijas politiku, kas paredz to, lai valsts atbalsts, tostarp uzņēmumiem selektīvi piešķirtie nodokļu atvieglojumi, būtu lietderīgi rūpniecības pārmaiņu un teritoriālās attīstības ilgtspējīgu mērķu sasniegšanā, vienlaikus, būdami saderīgi ar konkurences politiku Eiropas Savienībā.

N. Komiteja aicina izveidot kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB) ⁽⁷⁾, lai dalībvalstu nodokļu prakse būtu vienkāršāka, taisnīgāka, pārskatāmāka. Tas ļautu maksimāli izmantot iekšējā tirgus potenciālu, vienlaikus neskarot

⁽⁵⁾ Atzinums attiecībā uz Komisijas paziņojumu par "nepieciešamību izveidot savstarpēji koordinētu stratēģiju, lai uzlabotu cīņu pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas" OV C 161, 13.7.2007., 8. lpp.

⁽⁶⁾ Pieejams http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/harmful_tax_practices/index_en.htm#code_conduct. Skatīt arī 4. pielikumu.

⁽⁷⁾ Sk. nesensais Komisijas paziņojums "Īstenojot Kopienas programmu labākai izaugsmei un nodarbinātībai un stiprākai ES uzņēmumu konkurētspējai: 2006. gadā sasniegtais un turpmākie pasākumi kopējās konsolidētās uzņēmumu ienākuma nodokļu bāzes (KKUINB) priekšlikuma sagatavošanā" (COM(2007) 223 galīgā redakcija, 2.5.2007.).

dalībvalstu budžeta un fiskālo autonomiju un novēršot iespējamo neatbilstību Līguma noteikumiem. Ņemot vērā to, ka KKUINB, iespējams, izveidos, pamatojoties uz pastiprinātu sadarbību, Komiteja vēlētos, lai to pieņemtu pēc iespējas lielāks dalībvalstu skaits.

O. Komiteja, pirms atzinuma par šo sarežģīto un stratēģisko jautājumu papildināšanas, lūdz vairāk informācijas par KKUINB projekta saturu, metodēm un izstrādi un šobrīd vienīgi atsaucas uz izpētes atzinumu, ko tā 2006. gadā izstrādāja pēc komisāra KOVACS lūguma ⁽⁸⁾.

P. Komitejai tomēr ir dažas pārdomas un jautājumi attiecībā uz KKUINB. Tā uzskata, ka ir vēlams, lai šo izvēles projektu pieņemtu pēc iespējas lielāks dalībvalstu skaits (paredzot arī pārejas pasākumus) un lai rezultātā dalībvalstis visiem nodokļu maksātājiem piemērotu vienu nodokļu ieņēmumu sistēmu pēc līdzaspastāvēšanas perioda. Turklāt vajadzētu izpētīt, vai kopējā bāze, ko piemēro uzņēmumiem, kuri strādā ārējā tirgū, tiks uztiēta transnacionālai struktūrai. Visbeidzot, ir jāuzdod jautājumi par šādas bāzes ietekmi uz likmēm, kuru sadrumstalotība varētu palielināties. Šādā gadījumā varētu noteikt maksimālo likmes robežu, kas varētu būt nedaudz mazāka par pašreizējo vidējo likmi jaunajās dalībvalstīs.

Q. Komiteja iesaka Komisijai intensīvāk veikt nodokļu prakses pārbaudi noteiktās "nodokļu paradīzēs", kuras mēģinātu nelikumīgi piesavināties dalībvalstu nodokļu sistēmu ar nodokļiem apliekamos resursus.

Otrā daļa — Pamatojums

1. Atzinuma priekšmets.

1.1 Nodokļi (nodokļu sloga līmenis un atskaitītās nodokļu summas) ir viens no bieži minētajiem kritērijiem, lai izvērtētu, cik teritorija ir izdevīga kā ražošanas, finanšu un tirdzniecības darbību vieta. Tomēr nav vienprātīga viedokļa par šā kritērija ietekmi, salīdzinot ar citiem kritērijiem, piemēram, tirdzniecības potenciāla tuvums, ražojumu izmaksas, kvalificētu darbinieku pieejamība, valsts infrastruktūra un aprikojums, valsts atbalsts u. c.

1.2 Nodokļu sistēmas ir sarežģītas, un tās nav viegli salīdzināt. Tomēr ļoti svarīga būtu iespēja izvērtēt, vai dažādo nodokļu iestāžu pieņemtie nodokļu atvieglojumi sasniedz paredzētos mērķus, kā arī ietekmi, kāda varētu būt lēmumiem, kas paredzēti, lai attiecīgajā teritorijā veicinātu konstruktīvas pārmaiņas rūpniecībā un nodrošinātu to atbilstību paredzētajām izmaksām.

1.3 Komitejas atzinuma mērķis ir sniegt norādes attiecībā uz rūpniecības pārmaiņu paredzēšanu un pārvaldību, Eiropas konkurētspējas palielināšanu Lisabonas mērķu ietvaros, patiesa iekšējā tirgus izveidi, ko raksturo veselīga un netraucēta konkurence vai vismaz "pieļaujama" konkurence (saderīga ar iekšējā tirgus noteikumiem).

⁽⁸⁾ ECO/165 — CESE 241/2006, OV C 88, 11.4.2006.

2. Nodokļu konkurence un ekonomikas faktoru mobilitāte.

2.1 Ekonomikas faktoru mobilitāte Eiropas Savienībā palielinās šādu iemeslu dēļ:

- lieli uzņēmumi uzskata, ka Eiropas iekšējais tirgus ir kā viens vienots tirgus, viņu "pašmāju" tirgus;
- elektroniskajā tirdzniecībā netiek ņemtas vērā valstu robežas;
- ražošanas un sadales procesā arvien vairāk parādās sadrumstalotas pievienotās vērtības radīšanas ķēdes, kuru atsevišķas vienības kļūst arvien mobilākas; (*)
- transporta infrastruktūru uzlabojums un izmaksu samazinājums, kas rodas, pateicoties grupētiem kravu pārvadājumiem, veicina uzņēmumu un to filiāļu teritoriālo sadalījumu;
- uzņēmumu daudz nacionālas iegādes un apvienošanās kļūst arvien izplatītākas;
- ES paplašināšanās veicina ieguldītāju, personu un kapitālu mobilitāti;
- Zināšanu līmeņa paaugstināšanās un valodu apguves rezultātā palielinās iedzīvotāju mobilitāte

2.2 Katra dalībvalsts izmanto visus savas nodokļu sistēmas īpašos un strukturālos elementus, lai piesaistītu savā teritorijā ieguldījumus un saimniecisko darbību, tādējādi palielinot savu darbavietu potenciālu un nodokļu bāzi.

Kas attiecas uz nodokļu maksātājiem (uzņēmumiem un privātpersonām), tie cenšas savu ekonomisko situāciju uzlabot ārpus savas valsts. Maksājama nodokļu apjoms, ko ietekmē valstu atšķirīgie nodokļu režīmi, ir viens no mainīgajiem stratēģiskajiem elementiem.

2.3 Šāda nodokļu sistēmu konkurence nolūkā piesaistīt ieguldījumus pastāv arī katras valsts iekšienē.

2.4 Nav viegli noteikt tās intensitāti un tās patieso ietekmi uz ražošanas faktoru un kapitālu mobilitāti. Par šo jautājumu ir veikti daudzi pētījumi, taču par izdarītajiem secinājumiem nav vienprātības, izņemot to, ka nodokļu faktors ir tikai viens no elementiem, kas nosaka mobilo ieguldījumu lokalizāciju. Šis punkts tiks sīkāk izskatīts turpmāk.

2.5 Eiropas Savienība, kuras sastāvs paplašināšanās rezultātā mainījās no 15 līdz 27 dalībvalstīm, ir kļuvusi daudzveidīgāka. Katrai no jaunajām dalībvalstīm ir īpaši ģeogrāfiski, vēsturiski, kultūras, sociāli, politiski un ekonomiski apstākļi. Tām ir sava īpaša rūpniecības sistēma, kā arī tiesību akti nodokļu jomā.

3. Fiskālās likumdošanas ietekme uz rūpniecības pārmaiņām.

(a) Ar darbaspēku saistītie nodokļi un kapitāla aplikšana ar nodokli.

3.1 Eiropas Savienībā kopumā nodokļu maksājumi un sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas veido vidēji 39 % no

Eiropas Savienības IKP. Minēto maksājumu kopsummu var sadalīt šādi ⁽¹⁰⁾:

Uzņēmumu ienākuma nodoklis	10 %
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	25 %
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	26 %
Netiešie nodokļi	30 %
Citi nodokļi	9 %
Nodokļu un sociālās apdrošināšanas iemaksu KOPSUMMA	100 %

3.2 Netiešajos nodokļos galvenokārt ietilpst vispārējie nodokļi par patēriņu, konkrēti, pievienotās vērtības nodoklis (PVN), kas ES mērogā ir saskaņots, kā arī noteiktas nodevas un nodokļi — daļēji saskaņoti ES mērogā — par atsevišķām precēm un pakalpojumiem, kā piemēram, akcīzes nodoklis. Tā kā netiešo nodokļu ietekme uz uzņēmumu darbības vietas izvēli ir neliela, šajā atzinumā galvenā uzmanība tiks pievērsta ar nodarbinātību saistītiem nodokļiem (3.2.1. punkts) un nodokļiem, kas uzlikti uzņēmumu kapitālam (3.2.2. punkts).

3.2.1 **Darbinieku ienākuma nodoklis un sociālās apdrošināšanas iemaksas** veido apmēram pusi no tiešo un netiešo nodokļu kopsummas. Tā kā šie nodokļu maksājumi balstās tieši uz nodarbinātību, tie neapšaubāmi palielina darbaspēka izmaksas. Ņemot vērā, ka rūpniecības nozarē darbaspēka izmaksas ir svarīgs finansiāls faktors, varam konstatēt, ka tiešie un netiešie nodokļi, kas ietekmē darbinieku ieņēmumus, tostarp sociālais nodrošinājums, var tiešā un netiešā veidā ietekmēt ES rūpniecības uzņēmumu konkurētspēju. Šī ietekme ir tieša, ja valsts iestādes iekasē no uzņēmumiem nodokļus vai darba devēja veiktās sociālās apdrošināšanas iemaksas. Ja minētie nodokļu maksājumi un sociālās apdrošināšanas iemaksas tiek iekasētas no darbinieka, vispirms samazinās darbinieku tūrie ienākumi. Tas var netieši ietekmēt vienošanos par viņu bruto algām, pat radīt aizplūšanu uz citiem reģioniem un veicināt tikai tādu rūpniecības darbību attīstību, kas saistītas ar zemām darbaspēka izmaksām.

3.2.1.1 Darbaspēka izmaksu pieaugums liek uzņēmumiem palielināt darba ražīgumu, palielinot ieguldītā kapitāla intensitāti. Tas īpaši izpaužas dalībvalstīs, kur darbaspēka izmaksas ir ļoti augstas. Turpretī darbaspēka izmaksas ir viens no rādītājiem (citu starpā), kas mudina uzņēmumus intensīvi ieguldīt tajās dalībvalstīs, kur darbaspēka izmaksas ir salīdzinoši mazas. Tā kā nodokļu maksājumi un sociālās apdrošināšanas iemaksas parasti ir lielākas dalībvalstīs, kur darbinieku atalgojuma līmenis (ieskaitot darba devēja apmaksātās sociālās apdrošināšanas iemaksas un nodokļu maksājumus) pārsniedz Eiropas vidējo rādītāju, nodokļu slogs, kas saistīts ar nodarbinātību, palielina darbaspēka izmaksu diferenciāli un tādējādi veicina darbavietu izveidi tajās dalībvalstīs, kurās ir konkurētspējīgāka izmaksu struktūra.

(*) Sk. Komitejas atzinums "Pievienotās vērtības radīšanas un piegādes ķēdes attīstība Eiropā un pasaulē" (CCMI/037 — OV C 168, 20.7.2007., 7. lpp.)

⁽¹⁰⁾ Avots: ESAO "Statistika par valsts ieņēmumiem 1965.-2005. gads: 2006. gada izdevums". Informācija attiecas uz ES 15 valstu sastāvu.

3.2.1.2 Skatot no patērētāja viedokļa, katrs izmaksu elements, tostarp nodokļi, neapšaubāmi ietekmē rūpniecības ražojumu galīgo cenu. Netiešie nodokļi attiecas vienādi uz visiem ražojumiem brīdī, kad tas tiek pārdots patērētājam. PVN iekasē, piemērojot vienādu procentu likmi patērētāja dalībvalstī, neņemot vērā to, vai prece ir ražota uzņēmumā, kas atrodas tajā pašā valstī, citā dalībvalstī vai valstī ārpus ES. Turpretī nodokļi, ko Eiropas Savienībā iekasē dažādos ražošanas posmos, konkrēti, ar darbaspēka izmaksām saistītie tiešie un netiešie nodokļi, ir valsts noteikti maksājumi, kuri ietekmē ražojumus to ražošanas vietā. Tāpēc patērētājs var izvēlēties starp ražojumiem, uz kuriem attiecas lielāki vai mazāki nodokļi atkarībā no ražošanas dalībvalsts. Pat ja sociālās apdrošināšanas iemaksas un ar darbaspēku saistītie nodokļi Eiropas Savienībā būtu saskaņoti, patērētājs varētu vienmēr izvēlēties starp ES ražoto precī, uz kuru attiecas vieglāki vai smagāki nodokļi, un ārpus ES ražotu precī, uz kuru attiecas citi nodokļi, kas ir daudz vieglāki. Ir svarīgi ne tikai koordinēt ar nodarbinātību saistīto nodokļu un sociālās apdrošināšanas iemaksu struktūru Eiropas Savienībā, bet arī integrēt analizē aspektus, kas saistīti ar tirdzniecību ES un pārējo pasaules valstu savstarpēju tirdzniecību.

3.2.1.3 Komiteja iesaka Komisijai intensīvāk veikt nodokļu prakses pārbaudi noteiktās "nodokļu paradīzēs", kuras mēģinātu nelikumīgi piesavināties dalībvalstu nodokļu sistēmu ar nodokļiem apliekamos resursus.

3.2.2 **Kapitāla aplikšana ar nodokli** jāanalizē vispirms uzņēmuma līmenī un pēc tam ieguldītāja — visbiežāk akcionāra — līmenī.

3.2.2.1 Uzņēmumu ienākuma nodoklis tiek iekasēts, piemērojot nominālo likmi ⁽¹⁾, kas dalībvalstīs ir ļoti atšķirīga (skatīt tabulu 2. pielikumā). Uzņēmumu ienākuma nodokļu likmes Beļģijā, Vācijā, Spānijā un Maltā ir no 34 līdz 38 %, bet Kīprā, Īrijā, Lietuvā un Latvijā tās ir no 10 līdz 15 %.

Jaunajās dalībvalstīs noteiktā nodokļu likme parasti ir daudz zemāka nekā vecajās dalībvalstīs: vidējais radītājs 15 valstu Eiropas Savienībā ir 29,5 %, turpretī 10 valstu ES tas ir 20,3 % ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Likumā noteiktā nodokļa likme ir ar likumu noteiktā likme.

Reālā nodokļa likme ir nodokļa summa, ko maksā privātpersona vai uzņēmums, iekļaujot visus pārējos valdības nodokļu ieskaitus vai maksājumus un dalot ar privātpersonas vai uzņēmuma kopējiem ienākumiem vai ar nodokli apliekamiem ienākumiem.

Netiešās nodokļa likmes definē katrai ekonomikas funkcijai. Tās aprēķina kā attiecību starp kopējiem kategorijas (patēriņa, darbaspēka un kapitāla) nodokļu ienākumiem un iespējamo nodokļu bāzi, kas noteikta, izmantojot valsts kontu ražošanas un ieņēmumu kontus.

Vispārējā netiešā kapitāla nodokļa likme tiek aprēķināta kā attiecība starp ienākumiem no visiem kapitāla nodokļiem un visiem (principā) potenciāli ar nodokļiem apliekamiem kapitāliem un uzņēmējdarbības ieņēmumiem ekonomikā. Tā mērķis ir parādīt vidējo nodokļu slogu, kas attiecas uz kapitāla ienākumiem.

(Definīciju avots: Eiropas Komisija, TAXUD ĢD — Nodokļu sistēmu struktūras Eiropas Savienībā: 1995. — 2004. gads, Eiropas Komisija).

2. un 3. pielikumā sniegtas salīdzinošas tabulas attiecībā uz kapitāla nominālām likmēm un netiešajām likmēm ES iekšienē. Ņemot vērā reālo likmju aprēķināšanas metožu atšķirības, nav iespējams sniegt šo likmju salīdzinošu tabulu.

⁽²⁾ Avots: Eiropas Komisija, *Nodokļu sistēmu struktūras Eiropas Savienībā: 1995.-2004. gads*, 83. lpp. (dok. TAXUD E4/2006/DOC/3201). Dati par Bulgāriju un Rumāniju šobrīd nav pieejami.

3.2.2.2 Noteiktā nodokļu likme tomēr tikai nepilnīgi atspoguļo patieso nodokļu slogu. Patiesajā nodokļu maksājumu summā ir jāņem vērā veids, kā nosaka ar nodokļiem apliekamos ienākumus, un dažādi tehniski procesi, ko veic, nosakot nodokļa apjomu. Tāpēc būtu lietderīgi atsaukties arī uz nodokļu netiešo likmi, kurā salīdzina uzņēmumu maksājamo nodokli un uzņēmumu darbības bruto rezultātu ⁽¹³⁾ (skatīt tabulu 3. pielikumā).

3.2.2.3 Atšķirība starp abiem rādītājiem ir milzīga:

— Dažām dalībvalstīm ir ļoti augsta nodokļu nominālā likme, bet, šķiet, ka faktiski tās uzliek uzņēmumiem relatīvi zemu nodokļu maksājumu.

— Citās dalībvalstīs nodokļu nominālā likme ir ļoti "pievilcīga" (ļoti zema), bet, šķiet, ka uzņēmumu ienākuma nodoklis ir relatīvi liels.

— Skaidri redzams, ka dažas dalībvalstis tiešām piemēro augstu likmi attiecībā uz relatīvi nelielu ar nodokļiem apliekamu pamatsummu, bet citas piemēro zemāku likmi attiecībā uz lielāku ar nodokļiem apliekamu pamatsummu. Patiesais nodokļu slogs neapšaubāmi ir atkarīgs no šiem abiem mainīgajiem lielumiem, tāpēc nevar analizēt tikai nodokļu oficiālo likmi. To pierāda arī rādītāji, piemēram, attiecībā uz Īriju un Vāciju ⁽¹⁴⁾.

3.2.2.4 Šie statistikas rādītāji paši par sevi liecina, cik sarežģīts ir nodokļu jautājums ⁽¹⁵⁾. Mēs neizdarīsim pārsteidzīgus secinājumus, bet gan norādīsim uz atšķirību, kas pastāv starp dalībvalstīm un kuras rezultātā konkrētās situācijās uzņēmums, kas Eiropas tirgū veic uzņēmējdarbību, var saskarties ar nodokļu maksājumiem — tostarp ieguldījumiem sociālās apdrošināšanas iemaksās — kas dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgi.

(b) Pievienotās vērtības radīšanas ķēde uzņēmumā.

3.3 Mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) un jo īpaši tie, kas atrodas ES pierobežu un nomaļajos reģionos, kļūst arvien atvērtāki tirgus globalizācijai — vai nu tie šajā procesā piedalās, vai nu tiek tam pakļauti. MVU, kas bieži ir privātkapitāla un ģimenes kapitāla uzņēmumi, no nodokļu konkurences negūst tik lielu labumu kā lielle daudz nacionālie uzņēmumi. Tiem nav ne tādu vadības un pārvaldības struktūru, ne līdzekļu, ne zināšanu, lai spētu gūt labumu no šādas konkurences. Starp valstīm pastāvošā nodokļu deklarāciju saskaņošana, atšķirības attiecībā

⁽¹³⁾ Konkrētāka metodoloģiska analīze un sīkāks datu apskats dots iepriekš minētajā dokumentā, 84.-87. lpp.

⁽¹⁴⁾ Kas attiecas uz Vāciju un Īriju, arī cits rādītājs liecina par minēto paradoksa situāciju. Nodokļi, kas uzlikti kapitālam, Vācijā veido 15 % no nodokļu kopsummas, bet Īrijā — 28 % (Avots: Nodokļu sistēmu struktūras ES, 1995.-2004. gads, Eiropas Komisija, tabula C.3_T).

⁽¹⁵⁾ Šajā atzinumā nebūs iespējams izanalizēt datus par katru dalībvalsti un sniegt konkrētus pakaidrojumus, ne arī salīdzināt statistikas radītājus ar citām datu bāzēm.

uz nodokļa bāzi, likmi, atbrīvošanu, amortizācijas noteikumiem u.c. rada šiem MVU papildu izmaksas, kā arī kavē piekļuvi ārējiem tirgiem. Tieši šie starptautiskie (vai kuriem vēl jāklūst par starptautiskiem) MVU ir viens no labākajiem izaugsmes "trumpjiem" gan materiālo vērtību ražošanas, pievienotās vērtības radīšanas un inovāciju jomā, gan darbavietu izveides jomā atbilstīgi Lisabonas procesam. Lai palīdzētu uzņēmumiem šajās darbībās, ir nepieciešami papildu pasākumi. Tāpēc attiecīgi ir jāapmāca uzņēmumu vadošie darbinieki, kā arī valsts pārvaldes iestāžu ierēdņi, lai sniegtu palīdzību pārmaiņu situācijā.

3.4 Daudzi uzņēmumi, kuriem ir nozīmīga ietekme uz Kopienas tirdzniecību, un jo īpaši uzņēmumi, kas ir aktīvi starptautiskajā tirdzniecībā ārpus ES, parasti darbojas saskaņā ar citu ekonomikas modeli, proti:

- šādi uzņēmumi ir veidoti kā kapitālsabiedrība, un ne vienmēr akcionāri dzīvo reģionā vai dalībvalstī, kur atrodas uzņēmuma pamatmītne;
- parasti tie ir mātes uzņēmumi un meitas uzņēmumi/filiāles, veidojot vairāk vai mazāk integrētu sabiedrību grupu;
- dažādas grupas struktūrvienības darbojas vairākās dalībvalstīs;
- katrai no grupas struktūrvienībām ir konkrēts uzdevums, katra piedalās pievienotās vērtības radīšanā, un vērtības radīšanas ķēde ir sadrumstalota starp dažādām sabiedrībām, kurām katrai ir konkrēts uzdevums atbilstīgi kopējai loģikai.

3.5 Mūsdienu ražotāju grupas veic daudzas savstarpēji saistītas saimnieciskas funkcijas (pievienotās vērtības radīšanas un piegādes ķēžu pārvaldība, ražošanas procesa dažādu posmu organizēšana, tādu nemateriālu aktīvu kā zinātnības, patentu un franšīzes izmantošana u.c.), lai panāktu produkcijas noietu saskaņā ar stratēģiju, kas pamatojas uz regulāru tirgus analīzi. Dažādu saimniecisko funkciju lokalizācija atbilst kopējai loģikai, kurā nodokļi ir viens no mainīgajiem lielumiem.

3.6 Tādā grupas struktūrā ir jāanalizē gan katra struktūrvienība, gan visa grupa kopumā. Grupa piešķir katrai vienībai saimnieciskas funkcijas — atkarībā no tirgus ekonomiskajiem rādītājiem un lai uzlabotu visas grupas efektivitāti un rentabilitāti plašākā perspektīvā. Dalībvalstis pamatoti pilnveido nodokļu sistēmas, lai veicinātu saimniecisko darbību. Tikpat pamatoti ir tas, ka uzņēmumi pret nodokļu maksājumiem izturas tāpat kā pret citiem maksājumiem, kas gultas uz uzņēmumiem.

3.7 Uz katru juridisko personu attiecas tie nodokļu tiesību akti, kas piemērojami tās atrašanās vietā, un nodokļu dati ir viens no apsvērumiem, kas tiek ņemti vērā ar grupas pārvaldību saistīto lēmumu pieņemšanā.

3.8 Ražotāju grupas, kas darbojas Eiropas Savienības tirgū, veic darbību sarežģītos apstākļos. Pareizāk būtu runāt nevis par kādas grupas izvietojumu vai pārvietošanu, bet gan veikt rūpniecības struktūras funkcionālu analīzi un noteikt tos lokalizācijas faktorus, kas ietekmē dažādās saimnieciskās funkcijas dalībvalsts, Eiropas Savienības un pasaules mērogā. Dažas saimnieciskās funkcijas ir mobilākas nekā pārējās, un attiecībā uz atsevišķām mobilām funkcijām nodokļi ir svarīgāks lokalizācijas kritērijs. Ir skaidrs, ka nodokļi ir viens no lēmuma par uzņēmuma darbības vietu pieņemšanas apsvērumiem, tomēr nevajadzētu pārvērtēt nodokļu nozīmi lokalizācijas izvēlē.

4. *Tiesību akti par dalībvalstu nodokļu sistēmu attiecībā uz nodokļu piemērošanu uzņēmējdarbībai.*

4.1 Eiropas Savienībā uz nodokļu sistēmu konkurenci pašlaik attiecas trīs pasākumu veidi:

- 1997. gadā izstrādātie Rīcības kodekss un nodokļu tiesību aktu grozījumu paziņošanas sistēma, kas Finanšu ministriju līmenī izraisīja aktīvu dialogu, lai nodrošinātu to, ka tiesību normas nesekmē nodokļu kaitīgu konkurenci (4.2. līdz 4.4. punkts);
- Eiropas tiesību akti konkurences jomā un jo īpaši tiesību akti par valsts atbalstu, kas paredzēti, lai novērstu to, ka konkrētās situācijās, ieviešot atsevišķas nodokļu shēmas vai piemērojot nodokļu tiesību aktus, daži uzņēmumi saņem valsts atbalstu, kas ir pretrunā ar kopējā tirgus normālu darbību (4.5. līdz 4.7. punkts);
- lielākā daļa no dalībvalstīm ir pieņēmušas tiesību aktus, lai izvairītos no tā, ka tiek izveidotas mākslīgas un nepamatotas struktūras nolūkā uzņēmumiem dot iespēju izmantot izdevīgākas nodokļu shēmas (4.8. punkts).

4.2 **Rīcības kodekss**, kas nav juridiski saistošs, taču nosaka dalībvalstīm pienākumu ievērot veselīgas nodokļu konkurences principus. Šā procesa rezultātā tika noteikti nodokļu pasākumi, kas ir juridiska, regulējoša un administratīva veida pasākumi un kas būtiski ietekmē vai varētu ietekmēt uzņēmumu saimniecisko darbību lokalizāciju Eiropas Savienībā. Iesaistītās dalībvalstis piekrita un uzņēmās konkrētas saistības, lai grozītu šīs sistēmas, lai vēlākais 2010. gadā bez izņēmumiem būtu likvidēti nodokļu kaitīgās konkurences elementi ⁽¹⁶⁾.

4.3 Komiteja pauž gandarījumu par rīcības kodeksa piemērošanas rezultātiem, jo, izskaužot nelabvēlīgu nodokļu praksi ⁽¹⁷⁾, dalībvalstis stiprina nodokļu veselīgu konkurenci Eiropas Savienībā un veicina iekšējā tirgus attīstību.

Komiteja rosina Komisiju turpināt šo iniciatīvu, paplašinot rīcības kodeksa piemērošanas jomu un izvērtējot atsevišķus nodokļu režīmus, kas ieviesti pēdējos gados.

⁽¹⁶⁾ Attiecībā uz atsevišķiem režīmiem noteica termiņu līdz 2016. gadam.

⁽¹⁷⁾ Skatīt 2. zemsviras piezīmē sniegtu definīciju.

4.4 Vienlaikus starp dalībvalstīm un Komisiju tika izveidota komunikācijas sistēma, lai pārbaudītu to, vai nodokļu tiesību aktu grozījumi atbilst Eiropas Savienības politikai. Dalībvalstis uzņēmās saistības neievieš jaunus nodokļu pasākumus, kas atzīti par kaitīgiem Eiropas Savienības interesēm.

4.5 Romas līgumā jau bija iekļauti **noteikumi, ar ko dalībvalstīm aizliedz sniegt uzņēmumiem atbalstu**, tostarp nodokļu priekšrocības, kas kropļo vai varētu kropļot konkurenci iekšējā tirgū, un ar ko Komisijai piešķir uzraudzības un pārraudzības funkcijas šajā jomā. ECOFIN padomē 1997. gadā finanšu ministri, uzsākot darbu saistībā ar rīcības kodeksu, piešķīra Komisijai pilnvaras turpināt darbību valsts atbalsta jomā, kā arī apkarot tos dalībvalstu nodokļu tiesību aktus, kas būtu pretrunā ar Līguma noteikumiem.

4.6 Aizvadītajos desmit gados Komisija ir pakāpeniski pastiprinājusi darbību šajā jomā. Tā ne tikai, apspriežoties ar dalībvalstīm, sāka skaidrošanas procesu, kura noslēgumā tā precizēja savas darbības kritērijus vairākās jomās, bet arī īstenoja īpašas darbības attiecībā uz dažu dalībvalstu pieņemtiem konkrētiem nodokļu pasākumiem.

4.7 Pretēji rīcības kodeksam, kas nav saistošs politikas jomā, tiesību aktiem par valsts atbalstu ir juridiski saistošs raksturs. Komisijai ir plašas pilnvaras, un tā var aizliegt kāda neatbilstīga atbalsta pasākuma stāšanās spēkā, likt to grozīt, likt attiecīgajai dalībvalstij atgūt atbalstus, kas nav saderīgi ar kopīgo tirgu, ja par tiem netika paziņots pirms to īstenošanas. Šādā gadījumā uzņēmumiem, kas saņēma atbalstu, ir jāatmaksā gūtais finansiālais labums nodokļu jomā.

4.8 Vairākumā dalībvalstu ir **nodokļu noteikumi, kuru mērķis ir apkarot izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un finansiālu darbību pārvietošanu** uz teritorijām, kur ir izdevīgāki nodokļu noteikumi. Visas dalībvalstis patiesībā vēlas piesaistīt saimniecisko darbību savā teritorijā, iegūt ar tām saistītus nodokļu ienākumus un nepieļaut nodokļu bāzes pārvietošanu uz ārvalstīm.

4.8.1 Lai arī dalībvalstu pieņemtie nodokļu pasākumi atšķiras, dažreiz rodas jautājums, vai tādi noteikumi ir saderīgi ar iekšējo tirgu un brīvu apriti Eiropas Savienībā, vai visās dalībvalstīs piemērojami nodokļu tiesību akti atbilst Kopienas tiesību aktiem. Eiropas Kopienu Tiesai ir bijusi iespēja precizēt savu nostāju šajā jautājumā, kas ir šāda — noteikumi, kas pieņemti nolūkā novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un ienākumu pārvietošanu uz teritorijām ar izdevīgāku nodokļu sistēmu, principā nav savienojami ar brīvas aprites principu Eiropas Savienībā; tos var pieļaut tikai tad, ja to mērķis ir samērīgi apkarot mākslīgu vai nelikumīgu struktūru izveidi.

4.9 Komiteja uzskata, ka cīņai pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas ir jābūt prioritātei, un atgādina par šo tematu nesēn pieņemtā atzinuma secinājumus ⁽¹⁸⁾.

4.10 Romas līguma 93. pantā paredzēts, ka Padome ar vienprātīgu lēmumu pieņem "noteikumus par tiesību aktu saskaņošanu attiecībā uz apgrozījuma nodokļiem (...) tiktāl, ciktāl tāda saskaņošana ir vajadzīga, lai nodrošinātu iekšējā tirgus izveidi un darbību".

4.11 Eiropas Komisija ir sākusi vairākas interesantas iniciatīvas, lai iekšējā tirgū ieviestu pilnveidojošus pasākumus, kas attiecas uz uzņēmumu nodokļiem. Komisija 2007. gada 3. maijā apstiprināja to, ka tā turpina darboties, lai izveidotu kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB). Par nodokļiem atbildīgais komisārs ir paredzējis 2008. gada pirmajā pusē iepazīstināt ar priekšlikumu direktīvai, kurā noteikta KKUINB piemērošana 2010. gadā. Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka KKUINB var sniegt lielu ieguldījumu iekšējā tirgū, pat ja tas nozīmē lielāku pārskatāmību un tādējādi aktīvāku nodokļu konkurenci. Komiteja aicina Komisiju turpināt darbu, neskatoties uz jautājuma sarežģītību. Pašlaik ir par agru dziļāk apspriest šo projektu, jo Komisija vēl nav izstrādājusi detalizētāku paraugu attiecībā uz kopējās konsolidētās nodokļa bāzes definīciju un konsolidētas nodokļu piemērošanas sistēmas ieviešanu 27 ES dalībvalstīs. Komitejai tomēr rodas dažas pārdomas un jautājumi par uzņēmējdarbības aplikšanu ar nodokļiem nākotnē saistībā ar KKUINB projektu.

5. Komitejas pārdomas un jautājumi attiecībā uz kopējās konsolidētās uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzes (KKUINB) projektu.

5.1 Ņemot vērā to, ka KKUINB dalībvalstīm varētu nebūt obligāta (iespējams, izveidota, pamatojoties uz pastiprinātu sadarbību), Komiteja vēlētos, lai to pieņemtu pēc iespējas vairāk dalībvalstu, paredzot pārejas pasākumus.

5.2 Tā kā KKUINB projekts nebūs obligāts uzņēmumiem, tas nozīmēs, ka brīvprātīgo dalībvalstu pārvaldēm būs jāapstrādā divas dažādas nodokļu sistēmas. Vai tas ir saprotams brīdī, kad lielākā daļa dalībvalstu cenšas palielināt sabiedrisko pakalpojumu produktivitāti?

5.3 Ja KKUINB projektu pieņem daudznacionālie uzņēmumi, vai nepastāv apstrādes traucējumu risks (formalitātes, uzskaites un nodokļu režīms) starp uzņēmumiem konkrētajā valstī, kura atbalsta KKUINB piemērošanu?

⁽¹⁸⁾ Atzinums attiecībā uz Komisijas paziņojumu par "nepieciešamību izveidot savstarpēji koordinētu stratēģiju, lai uzlabotu cīņu pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas" (EC/187 — OV C 161, 13.7.2007., 8. lpp.).

5.4 Atsaucoties uz abiem iepriekšējiem punktiem, vai nebūtu vēlams panākt to, ka visiem nodokļu maksātājiem vienā un tajā pašā dalībvalstī pakāpeniski piemēro vienu sistēmu?

5.5 Nemot vērā, ka KKIINB projektam jāsniedz lielāka pārredzamība, vai kopīgais deklaratīvais tiesiskais pamats ir jāuztiek transnacionālai struktūrai?

5.6 Izmantojot KKIINB sistēmu, nodokļu atšķirības, kas bija slēptas nodokļu bāzes aprēķinā, tiks atspoguļotas likmēs dalībvalstīs, kuras izvēlējušās piemērot KKIINB. Vai kopējas nodokļu bāzes sistēmas piemērošanas rezultātā neradīsies vēl lielākas likmju (vismaz nominālo likmju) atšķirības? Nodokļu konkurence var palielināties likmju norādīšanas līmenī. Komi-

sijas (2001. gada) pētījumā bija norādīts, ka nominālo likmju atšķirības bija viens no galvenajiem iemesliem ar nodokļu konkurenci saistītajiem ekonomikas traucējumiem!

5.7 Ja nodokļu likmju atšķirībām starp dalībvalstīm, kuras izvēlējušās piemērot KKIINB, ir jāslāpējas (pretēji nesējai tendencei tās samazināt), pat jāpalielinās, vai nevar paredzēt ieviest minimālo likmi šīm dalībvalstīm? Šo likmi, piemēram, varētu noteikt zemāku nekā jauno dalībvalstu piemērotās likmes. Minētajās valstīs situācija attiecībā uz ārzemju kapitāla ieplūšanu nemainītos. Pārējās dalībvalstis varētu pieņemt lielāku nodokļu likmi, nebaidoties no pārāk agresīvās ārējās nodokļu politikas, kas skar to ekonomikas kapitālu.

Briselē, 2007. gada 13. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas Savienības regulējuma vides jomā ietekme uz rūpniecības pārmaiņām"

(2008/C 120/15)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 16. februārī nolēma sagatavot atzinumu par tematu

"Eiropas Savienības regulējuma vides jomā ietekme uz rūpniecības pārmaiņām".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2007. gada 13. novembrī. Ziņotājs — **Pezzini kgs**, līdzziņotājs — **Nowicki kgs**.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā 2007. gada 12. decembrī ar 137 balsīm par, 1 balsi pret un 1 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Vides politika ir viens svarīgākajiem sociālajiem jautājumiem, kas pašreiz jārisina valdībām un vadošajiem ekonomikas dalībniekiem. Lēnā reakcija uz vides problēmām starptautiskā līmenī vairs nevar būt iegants tiesiskajā regulējumā un attieksmē nepieciešamo izmaiņu atlikšanai, lai sasniegtu ES pamatmērķi, t.i., nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību.

1.2. ES rūpniecībai ir ievērojams potenciāls kļūt par ilgtspējīgu ekonomiku, tomēr tās panākumi aizvien vairāk būs atkarīgi no spējas rast novatorisku pieeju rūpniecības pārmaiņām. Minētās pārmaiņas ir nepieciešamas tirgu atvēršanas, globalizācijas, kā arī tehnoloģisko un ar izziņas procesu saistīto izmaiņu dēļ, un tās kļūst aizvien straujākas, jo palielinās izpratne par vides aizsardzības un dabas resursu saglabāšanas nepieciešamību.

1.3. Komiteja uzskata, ka visiem ekonomikas un sociālās jomas dalībniekiem — gan valsts, gan privātajā sektorā —, kā arī politiķiem un valsts iestādēm pilnībā jāapzinās, ka sagaidāma jauna rūpniecības revolūcija, kas galvenokārt ietekmēs dzīves un vides kvalitāti un kam ir nepieciešama jauna, visaptveroša pieeja attiecībā uz plānošanu, ražošanu un patēriņu, un dabas resursu saglabāšanu un apsaimniekošanu.

1.4. Komiteja uzskata, ka steidzami jāpāriet no pasīvas un nemainīgas pieejas uz izlēmīgāku un proaktīvāku rīcību un ar ES un dalībvalstu līmenī izstrādātas, skaidras un stabilas pozitīvu pasākumu sistēmas palīdzību, pamatojoties uz ilgtspējīgas attīstības principiem, jāsgatavojas nākotnei, lai paātrinātu

— videi nekaitīgu produktu un procesu tehnoloģiju izstrādi un izmantošanu;

— atbalstu patiesai uzņēmējdarbībai, saskaņā ar kuru ražošanas procesi notiek videi nekaitīgā veidā;

— kvalificētu speciālistu apmācību.

1.5. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai jaunās un proaktīvās pieejas pamatā būtu drīzāk profilaktiski, nevis pēc tam veikti korigējoši pasākumi, kā arī visām iesaistītajām pusēm vienādas procedūras, kas ir daļa no vides jomā noteiktā ES regulējuma, kuru izmanto likumdevējs, uzņēmumi un patērētāji.

1.6. Komiteja ir pārliecināta, ka par tehnoloģiju izstrādi un inovāciju ir jāatbild galvenokārt uzņēmumiem un valsts iestādēm, tomēr gan uzņēmējus, gan iestādes būtu jāmotivē, jāiedrošina un jāatbalsta, izmantojot piemērotu ES, valstu un vietējā līmeņa politiku, kā arī publiskā un privātā sektora partnerību, kas vienkāršo un atbrīvo piekļuvi minēto problēmu risināšanai nepieciešamajiem resursiem.

1.7. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi iekļaut struktūrfondos, Kopienas inovācijas, pētniecības un apmācības programmās, kā arī attiecīgos finanšu instrumentos jaunas un ilgtspējīgas ES mēroga iniciatīvas rūpniecības jomā.

1.8. Komiteja atgādina Komisijai un dalībvalstīm, ka ir jāpaātrina konkrētu vienkāršošanas pasākumu pieņemšana, lai novērstu nevajadzīgu slogu un samazinātu aizvien augošās izmaksas, kas rodas birokrātijas un tehniskā sloga dēļ, pamatojoties uz pašreizējo vides jomas regulējumu, kurš ir jāatjaunina un atbilstīgi jākonsolidē.

1.8.1. Līdz ar vides politiku, kas ir pēc iespējas saprotamāka, lietotājdraudzīga un neprasa augstas izmaksas, jo īpaši MVU, nepieciešama arī cieša koordinācija, kā arī dažādos līmeņos jāizstrādā stratēģijas un instrumenti. Īstenojot principu "mazāk tiesību aktu un labāka likumdošana", jāpanāk konsolidēts un saskaņots vides jomas regulējums, kas nodrošina tiesisko palāvību un pārredzamību saistībā ar nepieciešamo pielāgošanos rūpniecības pārmaiņām un ir orientēts uz to, kā labāk aizsargāt dabas resursus un vidi un pasaules tirgos izmantot ilgtspējīgus un konkurētspējīgus tehnoloģiskos jauninājumus. Jārada apstākļi, lai MVU būtu spējīgi segt ar atbilstības nodrošināšanu saistītās izmaksas, nezaudējot konkurences priekšrocību.

1.9. Komiteja uzsver, ka tuvākajā laikā jāpieņem visaptveroša Kopienas ilgtermiņa stratēģija, lai vadošajiem publiskā un privātā sektora dalībniekiem nodrošinātu noteiktību un varētu veikt tehnoloģiskos un organizatoriskos pielāgojumus, kas nepieciešami, lai izpildītu augstos vides aizsardzības standartus.

1.10. Stabilitātes un izaugsmes pakts, iespējams, jāgroza, tajā labāk atspoguļojot Lisabonas stratēģijā un Gēteborgas stratēģijā izvirzītos mērķus attiecībā uz vides ilgtspēju, lai saprotamā un pārredzamā veidā, kā arī, nekropļojot konkurenci, veicinātu

nepieciešamos valsts ilgtermiņa ieguldījumus, kas būtu jāizslēdz no "budžeta deficīta" definīcijas.

1.11. Dalībvalstīm gada ziņojumos par Lisabonas procesu būtu jāiekļauj informācija par to ikgadējiem ieguldījumu plāniem vides jomā, kā arī likumdošanas un finanšu pasākumu retrospektīva novērtējuma rezultāti. Minētajos pieejamajos datos labāk jāatspoguļo vides aspekts, kam būtu jāklūst par tāda kopsavilkuma ziņojuma neatņemamu daļu, ko Komisija katru gadu iesniedz Eiropadomes pavasara sanāksmei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai.

1.12. Komiteja uzskata, ka valstu politikā ir svarīgi uzsvērt dažādu ekonomikas instrumentu un nodokļu atvieglojumu pozitīvo ietekmi uz vidi. Tas attiecas galvenokārt uz nodokļu politiku, kurā vēlams iekļaut Eiropas Savienības līmeņa risinājumus ⁽¹⁾ un kas ietekmē šādas jomas:

— ražošanu un nodarbinātību;

— dabas resursu izmantošanu;

— vides piesārņojuma līmeni;

— izvēli attiecībā uz augstu vides aizsardzības līmeni;

— inovāciju saistībā ar procesu un produktu tehnoloģijām, kā arī organizācijas metodēm vides jomā.

1.13. Ātrāk ir jānosaka kvantitatīvi kopīgie mērķi, lai īstenotu Eiropadomes pavasara un pēc tam notikušajā Vides ministru padomes sanāksmē pieņemtos tālejošos lēmumus.

1.14. Komiteja atkārtoti apstiprina svarīgo lomu, kāda ir jāuzņemas sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem dažādos līmeņos, sākot ar ES līmeni, starp nozarēm un katras atsevišķas nozares ietvaros notiekošajās debatēs, lai risinātu ar konkurētspēju, enerģētiku un vidi saistītās problēmas, kas būtiski ietekmē daudzas nozares, jo īpaši attiecībā uz ražošanu, un cieši saskaņota, visaptveroša pieeja, vienlaikus turpinot vienkāršošanu un birokrātijas samazināšanu.

1.15. Komiteja uzskata, ka ar vidi, dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un jaunu, ekoloģiski nekaitīgu tirdzniecības iespēju, kā arī jaunu, labāku un vides aizsardzības prasībām atbilstošu darba vietu radīšanu saistītās problēmas jārisina, veidojot uzņēmējdarbībai un darba ņēmējiem labvēlīgu vidi, kas ļauj veicināt uzņēmēju un darbinieku novatoriskās spējas, kā arī ekonomikas, sociālos, kultūras un izglītības pasākumus, kurus viņiem pastāvīgi jāveic, lai saglabātu konkurētspēju tirgū.

1.16. Saskaņā ar EESK un Komisijas, Padomes un Eiropas Parlamenta augsta ranga amatpersonu vairākkārt uzsvērtu noteikti jāsamazina administratīvais un birokrātijas slogs, kas gultas uzņēmumiem, lai tie savas ekonomiskās un sociālās spējas varētu izmantot darba apstākļu, kā arī ražošanas un organizācijas struktūru ilgtspējīgā modernizēšanā.

⁽¹⁾ Sal. Eiropas uzlīmes (*Eurovignette*) sistēma — Direktīva 2006/38/EK, ar ko groza Direktīvu 1999/62/EK par dažu infrastruktūru lietošanas maksas noteikšanu smagajiem kravas transportlīdzekļiem.

1.17. Nepieciešama visaptveroša un proaktīva uzņēmējdarbības politika, kas ļauj apvienot saistības vides aizsardzības jomā ar konkurētspējas veicināšanu, saglabāt dzīves un darba kvalitāti, kā arī paaugstināt nodarbinātības līmeni un nodrošināt, ka ir pieejami zinoši, kvalificēti darba ņēmēji; zinātniskās izpētes un tehnoloģiskās attīstības, inovācijas un konkurētspējas, kā arī "Life +" programmas jāveicina, padarot tās pieejamākas, atbilstīgi struktūrpolicies un reģionālās kohēzijas politikas instrumentiem.

1.18. Cenšoties izveidot zināšanu sabiedrību, Kopienai būtu jāpievērš uzmanība tam, lai vispārējās un profesionālās izglītības programmās, no pamatskolas līdz pat arodapmācībai, vadības un akadēmiskajai izglītībai, tiktu ņemti vērā ekoloģiskie aspekti.

1.19. Vienmēr jāņem vērā sociālo, ekonomisko un ekoloģisko aspektu ietekme valsts un starptautiskajā līmenī, lai uzņēmumiem pasaules tirgū varētu nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus un ilgtspējīgas attīstības procesā ņemtu vērā lielāku savstarpēju atkarību, kas izveidojusies starp dažādām valstīm un lielām kontinentāla mēroga ekonomikas zonām.

1.20. ES jāspēj atrast vienotu nostāju divpusējās un daudzpusējās sarunās, lai nodrošinātu, ka PTO un bilaterālajos nolīgumos tiek iekļauts sociālais aspekts, kā arī spēcīgs vides aizsardzības aspekts.

2. Ievads

2.1. Eiropadome 2007. gada 8.–9. martā Briselē notikušajā sanāksmē īpašu uzmanību pievērsa tādiem tematiem kā vide un klimata pārmaiņas un izvirzīja konkrētus mērķus.

2.1.1. Ierosinātais mērķis ir samazināt CO₂ emisijas par 20–30 % līdz 2020. gadam un 60–80 % līdz 2050. gadam, salīdzinot ar 1990. gada līmeni.

2.2. Komisijas ikgadējā ziņojumā par Lisabonas stratēģijas izaugsmei un nodarbinātībai īstenošanas gaitu 2007. gadā galvenā uzmanība ir pievērsta klimata pārmaiņām, ekoinovācijai, energoefektivitātei, atjaunojamajiem energoresursiem un enerģētiskās tīrībai.

2.2.1. Ziņojumā ir uzsvērts, ka, pateicoties aktīvai darbībai minētajā jomā, varētu rast efektīvus vides problēmu risinājumus, ilgtspējīgi izmantot dabas resursus un radīt jaunas tirdzniecības iespējas un darba vietas.

2.3. Vides ministru padomes 2007. gada 20. februāra sanāksmē tika uzsvērts, ka ES pārskatītā stratēģija ilgtspējīgas attīstības jomā un Lisabonas stratēģija izaugsmei un nodarbinātībai viena otru papildina un Lisabonas stratēģija dod būtisku ieguldījumu, lai sasniegtu svarīgāko mērķi — ilgtspējīgu attīstību. Turklāt Padome atkārtoti norādīja, ka jāuzlabo vides aizsardzība, kas būtu jāuzskata par vienu no trim ilgtspējīgas attīstības pilāriem, un ka ar vidi saistītos jautājumus jāiekļauj visās politikas jomās.

2.4. Labi pārdomāta vides politika, kurā ir pietiekami ņemti vērā nepieciešamie pielāgošanās periodi un tiesību aktu labākas izstrādes, kā arī tiesiskā regulējuma un administratīvo procedūru vienkāršošanas principi, var pozitīvi ietekmēt konkurētspēju, izaugsmi un nodarbinātību, aktīvi veicinot ekoinovāciju un resursu efektīvu izmantošanu. Nedrīkst pieļaut, ka juridisko pielāgojumu dēļ nepārtraukti tiek grozīti spēkā esošie tiesību akti.

2.5. Padome ir aicinājusi Komisiju pēc iespējas ātrāk sagatavot Zaļo grāmatu par tirgus instrumentiem kā darbības līdzekļiem vides jomā. Tajā ir jāierosina jauni un rentabli vides politikas instrumenti, kas jāizmanto kopā ar dalībvalstu tiesisko regulējumu un finansiāliem stimuliem. Ar minēto pasākumu palīdzību būtu jānovērš nelikumīgas darbības, kā arī jāpanāk ekoloģiskā efektivitāte visās ražošanas nozarēs, nodrošinot iespēju vietējos risinājumus pielāgot vietējām problēmām.

2.5.1. Komiteja ir uzsvērusi, ka, "(...) lai ilgtspējīgas attīstības stratēģija kļūtu par patiesu virzītājspēku, tā jāīsteno, izvirzot konkrētus un novērtējamus mērķus un uzdevumus, kā arī pamatojoties uz nopietnu analīzi." Padomes dokumentā par tematu "ES ilgtspējīgas attīstības stratēģijas pārskatīšana" ir teikts, ka "stratēģijā paredzēts īstenot daudz mērķu un pasākumu. Taču tas netiek darīts, pamatojoties uz datu vai attīstības tendenču kvantitatīvu analīzi vai uz jautājumu un problēmu kvalitatīvu analīzi" ⁽²⁾.

2.6. Tādēļ, ņemot vērā pieredzi, ko EESK un CCMI ir guvusi, sagatavojot daudzos atzinumus par minēto tematu, CCMI būtu obligāti jāizskata plašais temats par ES regulējuma vides jomā ietekmi uz rūpniecības pārmaiņām.

2.7. Padome 2006. gada 4. decembra sanāksmē par konkurētspējas jautājumiem uzsvēra, cik svarīgi ir veicināt ekoinovāciju (jo īpaši rūpniecībā), konkurētspēju, pētniecību un izstrādi un ka pilnībā jāizmanto vadošo tirgu potenciāls, piemēram, šādās jomās:

- ilgtspējīgas un drošas tehnoloģijas ar nelielu ietekmi uz vidi;
- ekoprojektu dizains;
- atjaunojamie energoresursi;
- energoefektivitāte un dabas resursu saglabāšana;
- ūdens piegādes dienesti.

Šajā sakarā jāmin arī izejvielu efektīva izmantošana ⁽³⁾.

2.7.1. Mērķis ir nodrošināt Eiropas Savienībai vadošo lomu ekoinovācijas jomā un to izveidot par pasaules reģionu, kurā enerģija tiek izmantota visefektīvāk.

⁽²⁾ Sal. izpētes atzinumu NAT/348 — OV C 168, 20.7.2008., ziņotājs — Ribbe kgs.

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu "Ilgtspējīga attīstība kā rūpniecības pārmaiņu virzītājspēks", CCMI/029 — OV C 318, 23.12.2006.

2.8. Pēdējos gados CCMI abos atzinumos par tematu "Rūpniecības pārmaiņu bilance un perspektīvas — kopējais pārskats" un "Ilgtspējīga attīstība kā rūpniecības pārmaiņu virzītājspēks", kurus Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma attiecīgi 2003. gada 25. septembrī un 2006. gada 14. septembrī⁽⁴⁾, ir plaši izklāstījusi pasākumus pieprasījuma samazināšanai. Minētajos atzinumos runa ir galvenokārt par dinamiku saistībā ar "(...) attīstību, kas nodrošina šodienas vajadzību apmierināšanu, neradot draudus nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanai"⁽⁵⁾.

2.9. Minētais jautājums šajā pašiniciatīvas atzinumā savukārt tiks sīkāk izskatīts piedāvājuma aspektā saistībā ar ekoloģiski ilgtspējīgām ražošanas metodēm un analizēts tāds ES regulējums vides jomā, kam ir ļoti liela ietekme uz ražošanu un izplatīšanu un kas aizvien vairāk ietekmē produktus, metodes un pakalpojumu piedāvājumu.

2.10. Tiklīdz būs izstrādāta integrētā produktu politika (IPP) un novērtēta tās īstenošanas ietekme, tā kļūs par Kopienas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas neatņemamu sastāvdaļu. Visi produkti ietekmē vidi — vai nu to ražošanas, vai nu izmantošanas, vai arī apglabāšanas laikā. Tas pats jāsaņem arī par pakalpojumiem. ES cenšas, izmantojot tādus līdzekļus kā ekomarķējums, Kopienas vides vadības un audita sistēma (EMAS) vai brīvprātīgi nolīgumi, veicināt ekonomikas dalībnieku un pilsoniskās sabiedrības līdzdalību vides aizsardzībā.

2.11. Lai nodrošinātu efektīvu vides aizsardzību, ir precīzi jānovērtē sekas, kādas uz vidi atstāj cilvēka lēmumi un rīcība. Ietekmi uz vidi var pārbaudīt gan augšupēji — izmantojot publiskā un privātā sektora ietekmes uz vidi novērtējumu, vai lejupēji — ar dalībvalstu, tajā skaitā visu ieinteresēto personu, starpniecību retrospektīvi veikto vides uzraudzības pasākumu palīdzību.

2.11.1. Tikpat daudz uzmanības jāpievērš ilgtspējīgai rūpniecības politikai un ilgtspējīgam patēriņam.

2.12. Turklāt tagad tiek piemērotas sankcijas par kaitējumu aizsargājamām dabas teritorijām un ūdeņiem, kā arī augsnes piesārņošanu. Princips, ka piesārņotājs maksā, tika ieviests 2004. gadā, kad tika pieņemta direktīva attiecībā uz atbildību par likumpārkāpumiem vides jomā, saskaņā ar kuru piesārņotājam var likt samaksāt atlīdzību videi nodarītā kaitējuma novēršanai. Turklāt pastāv ES tiesību akti par atkritumu apsaimniekošanu, iepakojumu, aizsardzību pret trokšņu, ūdens un gaisa piesārņojumu, klimata pārmaiņām, dabas un tehnoloģiju

radītiem riskiem, kā arī negadījumiem, kuros iesaistītas bīstamas vielas⁽⁶⁾.

2.13. Pieaugošas tirgus globalizācijas apstākļos ļoti svarīgs mērķis ir sistemātiska vides jomas prasību ievērošana produkta projektēšanas posmā,⁽⁷⁾ lai mazinātu negatīvo ietekmi uz vidi visā produkta aprites ciklā. Tā ir iekļauta īpašos ES tiesību aktos un ir viena no Eiropas Savienības prioritātēm Sestajā vides rīcības programmā (2002–2012), kurā ir paredzēts sagatavot un īstenot septiņas tematiskās stratēģijas⁽⁸⁾, par kurām EESK jau ir paudusi savu nostāju un kuras skar ražošanas un tirdzniecības sistēmu gan kopumā, gan tās atsevišķus jautājumus.

2.14. CCMI pilnībā atbalsta mērķi — jau produkta projektēšanas posmā, kā arī ražošanas un tirdzniecības procesu sākumā ņemt vērā prasības attiecībā uz vides aizsardzību —, ja minētā darbība notiek ciešā saistībā ar Lisabonas stratēģiju, lai pārmaiņu skartā ES rūpniecība atkal kļūtu konkurētspējīga ne tikai ilgtspējīgas un saskaņotas attīstības ziņā, bet arī, lai vienkāršojot un uzlabojot procedūras, tiktu mazināts tehniskais un administratīvais slogs, kas gulstas uz uzņēmumiem, jo īpaši mazākiem uzņēmumiem.

2.15. Pateicoties saskaņotai pasākumu sistēmai par vides aizsardzības prasību ievērošanu, projektējot, izstrādājot, pārdodot un apglabājot visus enerģiju patērējošos produktus, ir aptverti vairāk nekā 70 % iekšējā tirgū brīvā apgrozībā esošo ražojumu⁽⁹⁾. Minētajā sistēmā ir ņemti vērā ne tikai aspekti, kas saistīti ar energoefektivitāti, bet arī visi tie, kas saistīti ar ietekmi uz vidi (cieta un gāzveida emisija, trokšņa emisija, elektromagnētiskais starojums u.c.).

2.16. Ražošanas un tirdzniecības sistēmu tomēr ietekmē arī daudzi vides jomas normatīvie akti, kas būtiski maina to, kādā veidā Eiropas Savienībā tiek ražoti produkti un sniegti pakalpojumi. Minētajam tiesiskajam regulējumam jābūt pārredzamam, vienkāršam un konsolidētam. Vides jomā īstenojama Kopienas darbība horizontālā veidā ietekmē visas pārējās politikas jomas: gan politikas pasākumus attiecībā uz tehnisko standartizāciju, ķīmisko vielu regulējumu (REACH regula), nodarbinātības politikas pasākumus, gan ar iekšējo tirgu saistītus, kā arī preču un pakalpojumu aprites pasākumus.

2.17. Īstenojot minētos politikas pasākumus, jāņem vērā blakusefekti, kas bieži vien kavē galveno mērķu⁽¹⁰⁾ sasniegšanu, kā arī izraisa nopietnas un neparedzētas sekas tautsaimniecībā, ja vien netiek veikts visaptverošs novērtējums kā integrētas sistēmas daļa⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ Padomes Direktīva 96/82/EK (1996. gada 9. decembris) par tādu smagu nelaimes gadījumu briesmu pārziņāšanu, kuros iesaistītas bīstamas vielas.

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/32/EK (2005. gada 6. jūlijs), ar ko izveido sistēmu, lai noteiktu ekodizaina prasības attiecībā uz enerģiju patērējošiem ražojumiem, un ar ko groza Padomes Direktīvu 92/42/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 96/57/EEK un 2000/55/EK.

⁽⁸⁾ Runa ir par stratēģijām šādās jomās:
— gaisa piesārņojums,
— jūras vide,
— ilgtspējīga dabas resursu izmantošana,
— atkritumu novēršana un pārstrāde,
— augsnes aizsardzība,
— pesticīdu izmantošana,
— pilsētvide.

⁽⁹⁾ Sal. Direktīva 2005/32/EK.

⁽¹⁰⁾ Sal. TEN/274, ziņotājs: Iozia kgs un TEN/287, ziņotājs: Zboril kgs.

⁽¹¹⁾ Sal. TEN/286 atzinums par tematu "Biodegvielas nozares progresā ziņojums", ziņotājs: Iozia kgs.

⁽⁴⁾ CCMI/002 un CCMI/029 — OV C 318, 23.12.2006.

⁽⁵⁾ CCMI/029 — OV C 318, 23.12.2006., B rindkopa.

3. Pašreizējā Kopienas darbība vides aizsardzības jomā

3.1. Vides politika ir viens no svarīgākajiem sociālajiem jautājumiem, kas pašreiz jārisina valdībām un vadošajiem ekonomikas dalībniekiem. Lēnā reakcija uz vides problēmām starptautiskajā līmenī vairs nevar būt iegansts tiesiskajā regulējumā un attieksmē nepieciešamo izmaiņu atlikšanai, lai sasniegtu mērķi, t.i., nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību, kas ir pasaules mēroga uzdevums, ar kuru saskaras mūsu partneri visā pasaulē.

3.2. Komiteja uzskata ⁽¹²⁾, ka, pateicoties ilgtspējīgai attīstībai, jāizveido lielākā labklājībā dzīvojoša un taisnīgāka sabiedrība, kas ir garants, ka izveidosies tīrāka, drošāka un veselībai labvēlīgāka vide, kura mūsu paaudzei, kā arī mūsu bērniem un mazbērniem nodrošina labāku dzīves un darba kvalitāti. Tomēr tam vajadzīga ES stratēģiju un instrumentu labāka savstarpēja saskaņotība, kas dotu iespēju izveidot proaktīvu un nebirokrātisku vidi, kurā tiek ņemti vērā rūpniecības pārmaiņu ekonomiskie un sociālie aspekti un kas veicina uzņēmumu konkurētspēju pasaules mērogā.

3.3. Lai tautsaimniecības izaugsme atbilstu sociālajai un vides ilgtspējai, nepieciešams ekonomikas un tehniskais progress, kā Komiteja jau ir uzsvērusi: "Izcili sasniegumi zinātnes un tehnikas jomā, kā arī šo sasniegumu pārvēršana konkurētspējīgā ekonomikas jaudā ir izšķiroši nosacījumi, lai nodrošinātu mūsu nākotni, piemēram, attiecībā uz enerģētiku un ar klimatu saistītajām problēmām, lai saglabātu un uzlabotu mūsu pašreizējo stāvokli globālajā vidē un lai varētu uzlabot, nevis apdraudēt Eiropas sociālo modeli" ⁽¹³⁾.

3.4. Eiropas Kopienas Septītajā pamatprogrammā pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem (2007–2013) prioritāte viennozīmīgi ir piešķirta ar vidi saistītiem jautājumiem. Šajā sakarā EESK ir uzsvērusi: "Vides aizsardzībai ir izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu gan šodienas, gan nākotnes paaudžu dzīves kvalitāti un dzīves pamatnosacījumus. Īpaši ambiciozs un varbūt pat vissvarīgākais uzdevums ir izprast un atrisināt cilvēka vai dabas apstākļu radītās problēmas vides aizsardzības jomā. Minētais uzdevums cieši saistīts ar dažādām pētniecības un politikas jomām — ne tikai ar ekonomikas, enerģētikas, veselības un lauksaimniecības politiku, bet arī ar pārraudzību un (ņemot vērā šī uzdevuma globālo raksturu) starptautiskajiem nolīgumiem" ⁽¹⁴⁾.

3.4.1. Eiropas tehnoloģiju platformas ⁽¹⁵⁾ ir svarīgs ES novatoriskā potenciāla veicināšanas instruments. Šajā sakarā jāatzīmē arī vides tehnoloģiju jomā izstrādātais rīcības plāns, kas attiecas uz "vadošiem tirgiem".

3.4.2. Pārstrādes rūpniecībai arī turpmāk būs liela nozīme ES tautsaimniecībā, ja tajā pastāvīgi tiks izstrādāti jauni kritēriji

⁽¹²⁾ OV C 117, 30.4.2004. atzinums par ilgtspējīgas attīstības stratēģiju.

⁽¹³⁾ OV C 325, 30.12.2006. atzinums par tematu "Eiropas potenciāla atbrīvošana un stiprināšana pētniecības, izstrādes un inovācijas jomā", izpētes atzinuma ziņotājs: Wolf kgs. atzinums par atsevišķām Septītās pamatprogrammas programmām 2007.–2013. gadam

⁽¹⁴⁾ OV C 185, 8.8.2006., ziņotāji: Wolf kgs un Pezzini kgs.

⁽¹⁵⁾ Eiropas tehnoloģiju platformas (ETP) ir neformālas privātās organizācijas, kurās ir apvienojušās visas svarīgākās ieinteresētās personas, kam ir kopīga iecere un pieeja, lai izstrādātu tehnoloģijas īpašā nozarē vai konkrētās jomās, un kas uzmanību pievērš stratēģiskiem tematiem, saistībā ar kuriem ES turpmākā attīstība, konkurētspēja un ilgtspējīga attīstība atkarīga no ievērojama tehnoloģiskā progressa. 2007. gada sākumā bija 31 ETP. Sk. Trešo ziņojumu par Eiropas tehnoloģiju platformām Septītās pētniecības pamatprogrammas sākumā, Eiropas Komisija, 2007. gada marts.

attiecībā uz dzīves kvalitāti un vides aizsardzību un uzmanība vienmēr tiks pievērsta saprātīgai resursu apsaimniekošanai, pamatojoties uz šādiem faktoriem:

- jauni uzņēmējdarbības modeļi;
- produkti un pakalpojumi ar augstu pievienoto vērtību;
- progresīva rūpnieciskā tehnika un modernizētu, videi nekaitīgu tehnoloģisko procesu izmantošana;
- jaunas ražošanas tehnoloģijas un zinātnes nozares, lai izstrādātu vides aizsardzības un tehnikas standartus;
- pētniecības un tehnoloģiju izstrādes (PTI) modeļu un apmācības infrastruktūras atjaunināšana, iekļaujot jaunus vides aizsardzības kritērijus;
- iepirkumu veikšana atbilstīgi vides aizsardzības prasībām;
- jauni vides tehnoloģiju finansēšanas instrumenti, kas paredzēti rīcības plānā ⁽¹⁶⁾;
- labāka pētniecības izmantošana, kā arī tehnisko un normatīvo standartu piemērošana.

3.5. **Kohēzijas politikas instrumentu izmantošanas mērķos 2007.–2013. gadam** prioritāte ir piešķirta ilgtspējīgai attīstībai un sociālo un vides aspektu sinerģijas veicināšanai, un šim nolūkam ir piešķirti 308 miljoni EUR: "Izstrādājot programmas un projektus ar mērķi veicināt ilgtspējīgu attīstību, ir jāņem vērā vides aizsardzības aspekts" ⁽¹⁷⁾.

3.5.1. Pateicoties Eiropas Reģionālās attīstības fondam (ERAF), visā ES tiek atbalstītas programmas reģionālās attīstības, ekonomikas pārmaiņu, konkurētspējas veicināšanas un teritoriālās sadarbības jomā. Tā finansējums ir paredzēts arī vides aizsardzībai, pētniecībai un risku novēršanai svarīgās nozarēs, jo īpaši vismazāk attīstītos reģionos.

3.5.2. Kohēzijas fondu izmanto, lai finansētu pasākumus saistībā ar vidi un Eiropas transporta tīkliem. Pašlaik fonda līdzekļi ir pieejami dalībvalstīm, kuru iekšzemes kopprodukts (IKP) ir mazāks par 90 % no Kopienas vidējā rādītāja ⁽¹⁸⁾, tomēr dzelzceļa infrastruktūrai salīdzinājumā ar autotransporta nozari ir paredzēts maz līdzekļu — tas negatīvi ietekmē vidi un dzīves kvalitāti.

3.5.3. Kohēzijas fonda līdzekļus ir paredzēts pārorientēt uz kopīgām jomām, piemēram, pētniecību un tehnoloģiju izstrādi, inovāciju un uzņēmējdarbības iniciatīvu, informācijas sabiedrību, transportu, enerģiju, tajā skaitā atjaunojamajiem energoresursiem, vides aizsardzību, kā arī ar cilvēkresursiem un darba tirgus politiku saistītiem jautājumiem.

⁽¹⁶⁾ Skat. COM(2004) 38 galīgā redakcija "Veicināt tehnoloģiju pakalpojumus ilgstošā attīstībā — Eiropas Savienības rīcības plāns par labu vides tehnoloģijām".

⁽¹⁷⁾ Padomes Lēmums 2006/702/EK (2006. gada 6. oktobris) par Kopienas kohēzijas stratēģijas pamatnostādņiem.

⁽¹⁸⁾ Padomes Regula (EK) Nr. 1084/2006 (2006. gada 11. jūlijs) par Kohēzijas fonda izveidi un Regulas (EK) Nr. 1164/94 atcelšanu (sākot ar 2. pantu).

3.5.4. Komiteja turklāt norāda, ka “[s]truktūrfondi un Kohēzijas fonds deva redzamu ieguldījumu Lisabonas stratēģijas īstenošanas agrīnajā posmā visos aspektos: izaugsme, kohēzija, vairāk un labākas darba vietas, vides ilgtspēja utt. Tie palīdzēja nostiprināt Eiropas sociālo modeli”⁽¹⁹⁾.

3.5.5. Konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammā 2007.–2013. gadam, kuru Komiteja⁽²⁰⁾ ir novērtējusi visnotaļ pozitīvi, tostarp ir iekļauta programma “**Saprātīga enerģija Eiropai**”, kas paredzēta, lai atbalstītu ilgtspējīgu attīstību enerģētikas jomā un līdzās energoefektivitātei uzlabotu energoapgādes drošību un veicinātu atjaunojamo energoresursu attīstību. Kaut arī finanšu instrumentam “**LIFE PLUS**” piešķirtā finansējuma apjoms ir pieticīgs⁽²¹⁾, tas ļauj veicināt inovatīvu stratēģiju un instrumentu izstrādi un demonstrējumu, konsolidēt izstrādei, novērtējumam un uzraudzībai nepieciešamo zināšanu pamatu, pilnveidot veikspēju, apmainīties ar paraugpraksi, uzlabot pārvaldību vides jomā, kā arī izplatīt informāciju un veicināt izpratni par vides jautājumiem.

3.5.6. Komiteja jau iepriekšējos atzinumos ir norādījusi, ka jāatzīmē arī EIB piešķirtais finansējums individuāliem projektiem vides aizsardzības jomā. Minētie finanšu līdzekļi veidoja vienu trešdaļu no kopējā individuālo projektu finansējuma, kura apjoms Eiropas Savienībā 2005. gadā bija 10,9 miljardi EUR.

3.5.7. Komiteja ir uzsvērusi: “Dotajos apstākļos, kas ir atvērti globālai konkurencei, pārvaldības stratēģijā attiecībā uz sociāli atbildīgu reģionu attīstību jānodrošina ilgtspējīga ekonomikas attīstība un augsti sociālie standarti”, lai nodrošinātu, ka “(...) attīstība gan no ražošanas, gan no patēriņa aspekta notiek atbilstīgi augstiem vides un sociālās ilgtspējas kritērijiem”⁽²²⁾.

3.5.8. Tā kā 40 % CO₂ emisiju rodas pilsētās, Komiteja uzskata arī, ka pilsētplānošanas politikai jābūt prioritātei, lai ievērotu “(...) gaisa kvalitātei (...) ES noteiktās vērtības un nosacījumus (...)”⁽²³⁾.

3.6. Turklāt ir jāuzsver, ka spēkā esošajos tiesību aktos par valsts atbalstu vides jomā, attiecībā uz kuriem EESK jau ir pieņēmusi atzinumu⁽²⁴⁾, izšķir trīs galvenos atbalsta veidus:

— atbalsts saimnieciskajai darbībai, ko piešķir atkritumu apsaimniekošanas un energotaupības pasākumiem;

⁽¹⁹⁾ OV C 93, 27.4.2007., ziņotājs: *Derruine* kgs.

⁽²⁰⁾ OV C 65, 17.3.2006., ziņotāji: *Welschke* kgs un *Fusco* kdze.

⁽²¹⁾ OV C 255, 14.10.2005., ziņotājs: *Ribbe* kgs.

⁽²²⁾ OV C 318, 23.12.2006. atzinumu “Rūpniecisko pārmaiņu teritoriālā pārvaldība”, ziņotāji: *Pezzini* kgs un *Gibillieri* kgs.

⁽²³⁾ OV C 168, 20.7.2007. atzinumu par tematu “Transports pilsētu un lielpilsētu teritorijās”, ziņotājs: *Ribbe* kgs.

⁽²⁴⁾ OV C 318, 23.12.2006. atzinums par valsts atbalsta reformu, ziņotājs: *Pezzini* kgs, pirmām kārtām 3.10. punkts: “Kopienas pamatnostādnes par valsts atbalstu vides aizsardzībai ir spēkā līdz 2007. gadam. Arī šajā jomā ir svarīgi sekot Lisabonas stratēģijā noteiktajiem mērķiem, atvieglojot siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS valsts kvotu sadales plāni) ieviešanu kā daļu no Kioto protokolā noteiktajiem mērķiem.”

— maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) paredzētais atbalsts saistībā ar palīdzību un konsultācijām vides jomā⁽²⁵⁾;

— atbalsts ieguldījumiem, kas ir nepieciešami vides jomā izvirzīto mērķu sasniegšanai, vides piesārņojuma un piesārņojošo vielu apjoma samazināšanai vai novēršanai vai pārejai uz vidi nekaitīgu ražošanas metožu izmantošanu.

Minētais regulējums jāpārskata līdz 2007. gada beigām.

3.7. Komiteja uzskata, ka steidzami jāveic šādi pasākumi:

— jāuzlabo un jāatbalsta emisijas kvotu tirdzniecības sistēma⁽²⁶⁾;

— jāattīsta oglekļa dioksīda piesaistīšana un uzglabāšana;

— jāierobežo transporta radītā emisija;

— īpaša uzmanība jāpievērš ilgtspējīgai izaugsmei;

— jāmeklē enerģijas ietaupīšanas iespējas, labāk informējot patērētājus un īstenojot pamatnostādnes par enerģijas patēriņu ēkās, kā arī gaidāmo Eiropas enerģijas patērētāju tiesību hartu⁽²⁷⁾.

3.7.1. Līdz šim uzlabojumi attiecībā uz degvielas efektivitāti nav devuši rezultātus daļēji tādēļ, ka ir palielinājusies pasažieru un preču transporta satiksme, kas radījusi siltumnīcefekta gāzu neto apjoma pieaugumu (sal. datu bāzi “*International Climate Change Partnership*” — Eiropas Vides aģentūra)⁽²⁸⁾. Vietējā līmenī vēl joprojām pastāv nopietnas problēmas, pirmām kārtām satiksmes sastrēgumi, trokšņa piesārņojums un daļiņu emisija, kaut arī progress filtru iekārtu jomā var dot labus rezultātus nākotnē⁽²⁹⁾.

3.8. **Regulējuma un tiesību aktu** ieviešana, tostarp vides jomā, ir neapmierinoša, kā var secināt no pēdējā, 2007. gada februārī iesniegtā iekšējā tirgus attīstības pārskata, kurā teikts, ka lielākā daļa iekšējā tirgus regulējuma pārkāpumu tiek izdarīti tieši vides jomā. Pašlaik tie sastāda vairāk nekā 18 % visu pārkāpumu. Ja pieskaita pārkāpumus enerģētikas un transporta jomā, tad rezultātā tie veido aptuveni vienu trešdaļu visu pārkāpumu⁽³⁰⁾.

⁽²⁵⁾ Skat. COM(2007) 379 (8.10.2007.), jo īpaši 5.2., 5.2., 5.4. un 5.5. punktu.

⁽²⁶⁾ OV C 221, 17.9.2003. atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko Kopienā izveido siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu un ar ko groza Padomes Direktīvu 96/61/EK” (COM(2001) 581 galīgā redakcija — 2001/0245 (COD)), OV C 221, 17.9.2002., 27.–30. lpp.

⁽²⁷⁾ Skat. COM(2007) 386 galīgā redakcija — dokuments, par kuru EESK (Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa) pašlaik sagatavo atzinumu.

⁽²⁸⁾ OV C 80, 30.3.2004. atzinums “Ar projektiem saistīti mehānismi — Kioto (II)”, ziņotāja: *Nouail Marliere* kdze.

⁽²⁹⁾ OV C 318, 23.12.2006. atzinumu par tematu “Tematiskā stratēģija — pilsētvide”, ziņotājs: *Pezzini* kgs.

⁽³⁰⁾ Sal. “Iekšējā tirgus attīstības pārskats”, Nr. 15 bis, 2006. gada decembris, 21. lpp. (http://ec.europa.eu/internal_market/score/docs/score15bis/score15bis_en.pdf) “*Breakdown of infringement proceedings per sector*” (Pienākumu neizpildes procedūru sadalījums pa nozarēm), 16. attēls: “Vide”, “Enerģētika un transports”, kā arī “Nodokļi un muitas savienība” veido pusi visu pienākumu neizpildes procedūru.

3.8.1. Pirmais Kopienas tiesību akts, kurā kā vienu no galvenajiem mērķiem ir paredzēts ieviest principu, ka piesārņotājs maksā, ir 2004. gada 21. aprīlī pieņemtā Direktīva 2004/35/EK par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atļūdzināšanu, minēto direktīvu Komiteja ir novērtējusi atzinīgi⁽³¹⁾, jo tās mērķis ir novērst videi nodarīto kaitējumu vai atjaunot tās sākotnējo stāvokli.

3.8.2. Turklāt, lai uzlabotu, vienkāršotu un optimizētu tiesisko regulējumu, priekšrakstus un administratīvās procedūras, 2006. gadā ir uzsākta dažu tiesību aktu pārskatīšana. No tām svarīgākās ir:

— **Direktīva 2002/95/EK** (tā sauktā **RoHS** direktīva), ar ko paredz aizliegt un ierobežot svina, dzīvsudraba, kadmija, hroma (VI) savienojumu un dažu liesmas slāpētāju lietojumu elektriskās un elektroniskās iekārtās;

— **Direktīva 2002/96/EK** par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (tā sauktā EEA direktīva), ar ko, pamatojoties uz stratēģijām par iekārtu atkritumu un to sastāvdaļu otrreizēju izmantošanu un pārstrādi, paredz novērst un mazināt atsevišķu atkritumu apglabāšanu izgāztuvēs;

— **IPNK direktīva par integrētu piesārņojuma novēršanu un kontroli**;

— **direktīva par atkritumiem**⁽³²⁾, kurā ir apvienotas trīs iepriekš spēkā bijušās direktīvas.

3.8.3. Komiteja uzskata, ka šajā sakarā ražotājiem rodas izcila iespēja ar ekodizaina prasībām atbilstošu produktu un ražošanas metožu palīdzību iekļaut ekoloģiskos aspektus ilgtermiņa uzņēmējdarbības stratēģijā un atklāt jaunus noieta tirgus.

3.8.4. Saistībā ar integrētas produktu politikas (IPP) stratēģiju Komiteja par šo tematu pieņemtajā atzinumā⁽³³⁾ ir uzsvērusi, ka īpaša uzmanība jāpievērš Pamatdirektīvai 2005/32/EK (tā sauktajai EUP pamatdirektīvai par ekodizaina prasībām attiecībā uz enerģiju patērējošiem ražojumiem), kas attiecas uz visām enerģiju — sākot ar elektroenerģiju un beidzot ar izrakteņu kurināmo — patērējošām iekārtām un ar ko izveido tiesisko regulējumu, lai ņemtu vērā ekoloģiskos aspektus, projektējot produktus daudzās rūpniecības nozarēs.

3.8.5. Regula 1907/2006/EK, labāk pazīstama kā REACH regula (REACH — *Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals*; ķīmikāliju reģistrēšana, vērtēšana, licencēšana un ierobežošana), aizstāj aptuveni 40 tiesību aktus, veidojot vienotu sistēmu attiecībā uz visām ķīmikālijām. Komiteja jau agrāk⁽³⁴⁾ ir paudusi savu neizpratni par minētās regulas sarežģītību un apjomīgajiem tehniskajiem pielikumiem.

3.9. **Saistībā ar brīvprātīgiem pasākumiem** ir izstrādāti efektīvi instrumenti, sākot ar nolīgumiem vides jomā un ES ekomarķējumu līdz pat Kopienas vides vadības un audita sistēmai (EMAS — *Eco-management and Audit Scheme*). Turklāt jāmin ierosinātais regulējums attiecībā uz uzņēmumu sociālo atbildību un “sociāli atbildīgas teritorijas” izveidi.

⁽³¹⁾ OV C 241, 7.10.2002. atzinums, ziņotāja: Sanchez kdze, publicēts OV C 241, 7.10.2002.

⁽³²⁾ COM(2005) 667 galīgā redakcija.

⁽³³⁾ OV C 117, 30.4.2004. atzinums, ziņotājs: Pezzini kgs.

⁽³⁴⁾ OV C 294, 25.11.2005. atzinums, ziņotājs: Braghin kgs.

3.9.1. EESK ir pieņēmusi atzinumu⁽³⁵⁾ attiecībā uz Komisijas 2002. gada jūlijā iesniegto paziņojumu par rīcības plāna “Tiesiskā regulējuma vienkāršošana un uzlabošana”⁽³⁶⁾ ietvaros noslēgtajiem **nolīgumiem vides jomā**. Saskaņā ar Lisabonā notikušās Eiropadomes norādījumiem, kas tika apstiprināti Stokholmā, Lākenē un Barselonā, rīcības plānā par mērķi izvirzīja “tiesiskā regulējuma vienkāršošanu ar turpmāk saskaņotu pasākumu palīdzību”, lai nodrošinātu tiesisko palāvību un ekonomikas dalībniekiem piešķirtu lielāku rīcības brīvību.

3.9.2. Turklāt jau 1996. gadā Komisija bija ieviesusi brīvprātīgus nolīgumus vides jomā kā pašregulējuma un kopregulējuma instrumentus, kuru priekšrocība ir tā, ka tie ļauj izmantot rūpniecības proaktīvo nostāju un piedāvāt efektīvus, kā arī piemērotus un ātri īstenojamus problēmas risinājumus. Pateicoties minētajiem instrumentiem var ātrāk un būtiski uzlabot likumdošanas procedūras, lai “tās kļūtu vienkāršākas, elastīgākas un ES iedzīvotājiem saprotamākas” un “veicinātu, ka Kopienas līmenī tiek pieņemti brīvprātīgi nolīgumi vides jomā”⁽³⁷⁾.

3.9.3. Komiteja vēlas arī uzsvērt, ka “Komisijai vienmēr vajadzētu izvērtēt, vai sasniedzamajiem mērķiem patiešām ir vajadzīga normatīva sistēma, vai arī pietiek ar pašregulējumu un kopregulējumu. Komiteja uzskata, ka no dažādām iespējām jāizvēlas viena, kas vislabāk spēj nodrošināt to pašu mērķu sasniegšanu par zemākām izmaksām un ar mazāku administratīvo slogu, kā arī nodrošinot vislielāko pārredzamību un ieinteresēto pušu līdzdalību”⁽³⁸⁾.

3.9.4. Attiecībā uz **ES ekomarķējumu**, ko saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 2980/2000 uzņēmumi var pieprasīt, lai popularizētu produktus ar mazāku ietekmi uz vidi nekā citiem ražojumiem, kas ietilpst tajā pašā kategorijā, un patērētājiem sniegtu precīzu un zinātniski pamatotu informāciju un ziņas par produktiem, tā iespējamos panākumus varētu nomākt nekontrolēta Kopienas marķējuma izplatība un valsts papildu ekomarķējumi: “Pārsteidzoša ir norāde uz dažādu ekomarķējuma sistēmu (tajā skaitā vides deklarāciju un pašdeklarāciju) pieļaujāmību, jo tas var nozīmēt, ka dalībvalstīs, lai pārbaudītu datu pareizību, jārada jauni instrumenti un kontroles veidi. Šajā sakarā EESK savā atzinumā par jauno ekomarķējuma regulu⁽³⁹⁾ puda iebildumus pret ekomarķējumu nekontrolētu izplatību, jo tie var radīt pārpratumus patērētāju vidū un dažkārt maldināt”⁽⁴⁰⁾.

3.9.5. Komiteja ir ļoti atzinīgi novērtējusi⁽⁴¹⁾ organizāciju brīvprātīgo līdzdalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS) un uzskata, ka EMAS ietvaros veikta sertificēšana ir “noderīgs instruments, lai sasniegtu prioritāro mērķi —

⁽³⁵⁾ OV C 61, 14.3.2003. — ziņotājs: Gafó Fernández kgs.

⁽³⁶⁾ COM(2002) 412 galīgā redakcija, Komisijas paziņojums “Kopienas līmenī rīcības plāna “Tiesiskā regulējuma vienkāršošana un uzlabošana” ietvaros noslēgtie nolīgumi vides jomā”.

⁽³⁷⁾ OV C 61, 14.13.2003.

⁽³⁸⁾ Izpētes atzinums CESE 562/2007 fin — INT/347“Reglamentējošās vides vienkāršošanas mehānikas nozare”, ziņotājs: Iozia kgs.

⁽³⁹⁾ OV C 296, 29.9.1997., 77. lpp.

⁽⁴⁰⁾ OV C 258, 10.9.1999., ziņotājs: Pezzini kgs.

⁽⁴¹⁾ EESK 1999. gada 2. jūnija atzinums (CESE 560/1999), ziņotājs: Pezzini kgs, un CESE 1160/2006 par tematu “Ar klimata pārmaiņām saistīto problēmu risināšana — pilsoniskās sabiedrības loma”, ziņotājs: Ehnmark kgs.

popularizēt ilgtspējīgus ražošanas veidus un patēriņu (attīstību)", kuras mērķis ir "noteikt organizācijas un izteikt atzīnību tām, kas ne tikai ievēro tiesību aktos noteiktās obligātās prasības, bet arī pastāvīgi uzlabo savu darbību ekoloģiskā aspektā" (42). Lietojot EMAS, atsevišķas organizācijas un iestādes meklē konkrētu veidu, kā noteikt un samazināt dažādu darbību (piemēram, energoresursu un izejvielu lietošanas, automobiļu, vilcienu vai lidmašīnu izmantošanas) negatīvo ietekmi uz vidi" (43).

3.9.6. Komiteja jau vairākkārt ir uzsvērusi (44), ka **uzņēmumu sociālā atbildība** "dod būtisku ieguldījumu, lai sasniegtu Lisabonas sanāksmē izvirzīto, stratēģisko mērķi" un, pēc Komitejas domām, to nevar skatīt atsevišķi no tādiem jēdzieniem kā "sociāli atbildīga teritorija" un reģionālā un vietējā politika rūpniecības pārmaiņu pārvarēšanai, "veidojot un popularizējot jaunus uzņēmumus, jaunas profesijas un vairāk labāku darbvietu", kā arī "saglabājot Eiropas sociālo modeli" (45) un orientējoties uz ekonomiku, kā pamatā ir zinātnes atziņas, tāpat izmantojot integrētu teritoriālo pieeju, lai "uzlabotu vides aizsardzību ekonomikas un rūpniecības pārmaiņu laikā" (46). No 2000. gada līdz 2005. gadam ES vidējie gada izdevumi vides aizsardzībai sasniedza aptuveni 1,7 % rūpniecības pievienotās vērtības (47).

3.9.7. Komiteja jau vairākos atzinumos (48) ir izskatījusi jautājumu par **ekoloģisko aspektu iekļaušanu** Eiropas **standartizācijā**. Komiteja "ir pārliecināta par to, ka standartizācijas process nekavējoties jāpaātrina, lai tādējādi nodrošinātu iekšējā tirgus attīstību un augstu kvalitātes līmeni visos aspektos, tajā skaitā ekoloģiskajā aspektā. Mērķis ir nodrošināt efektīvu, rentablu un nebirokrātisku standartizācijas procesu un arī turpmāk saglabāt dalībvalstu iestāžu veiktspēju".

3.9.8. Šajā sakarā Komiteja apstiprina **nepieciešamību savstarpēji papildināt saistošo vides jomas regulējumu un brīvprātīgos tehniskos standartus**, kuri būtu jāpieņem, pamatojoties uz dziļu izpratni par vides aizsardzību un kvalitāti; turklāt būtu jāpiešķir lielāka rīcības brīvība, lai uzņēmumos un MVU tiktu popularizēti videi nekaitīgi standartizācijas procesi.

(42) EESK locekļi vairākkārt ir aicinājuši veikt Komitejas mītnes ēkas sertificēšanu saskaņā ar EMAS, kā to Komisija ir ierosinājusi darīt savu ēku gadījumā.

(43) OV C 318, 23.12.2006. "Klimata pārmaiņas — pilsoniskās sabiedrības loma", ziņotājs: *Ehnmark* kgs.

(44) OV C 169, 6.7.1992. atzinums par tematu "Zaļā grāmata par ES tiesisko regulējumu attiecībā uz uzņēmumu sociālo atbildību" (ziņotāji: *Hornung-Draus* kdze, *Engelen-Kefer* kdze un *Hoffelt* kgs), OV C 223, 31.8.2005. atzinums par tematu "Uzņēmumu sociālā atbildība globalizētā ekonomikā — novērtēšanas un informācijas sniegšanas instrumenti", ziņotāja: *Pichenot* kdze, atzinums par tematu "Partnerības izaugsmei un nodarbinātībai īstenošana — veidot Eiropu par izcilības paraugu uzņēmumu sociālās atbildības jomā" OV C 325, 30.12.2006., ziņotāja: *Pichenot* kdze.

(45) OV C 185, 8.8.2006., ziņotājs: *Ehnmark* kgs.

(46) OV C 318, 23.12.2006. atzinums par tematu "Rūpniecības pārmaiņu teritoriālā pārvaldība: sociālo partneru loma un konkurētspējas un inovācijas pamatprogrammas ieguldījums" (pašiniciatīvas atzinums), ziņotāji: *Pezzini* kgs un *Gibillieri* kgs.

(47) Pašlaik rūpniecības bruto pievienotā vērtība ir 22 % IKP (71 % pakalpojumi, 5 % celtniecība un 2 % lauksaimniecība). Avots: *EUROSTAT*.

(48) 2001. gada 29. novembra; OV C 117, 30.4.2004., OV C 74, 23.3.2005., ziņotājs: *Pezzini* kgs.

3.9.9. Komiteja uzskata, ka sevišķi svarīgi ir pieskaņot **publiskā iepirkuma** specifikācijas vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības prasībām gan attiecībā uz būvdarbiem un koncepcijām, gan arī uz "izņēmuma nozarēm".

4. Vispārējās piezīmes

4.1. Komiteja uzskata, ka, ņemot vērā ciešo saikni starp konkurētspējas, enerģētikas un vides problēmām, kuras būtiski ietekmē pirmām kārtām daudzus pamatproduktu un starpproduktu ražošanas uzņēmumus, un kuru dēļ apstrādes rūpniecības nozarē ir nepieciešami ievērojami strukturālie pielāgojumi, vajadzīga precīza saskaņošana un dažādos līmeņos jāizstrādā integrēta pieeja attiecībā uz daudzajām stratēģijām un instrumentiem, un tā jāīsteno kopā ar pastāvīgiem centieniem vienkāršot un uzlabot pirmām kārtām MVU paredzētās administratīvās procedūras.

4.2. Lai nodrošinātu atsevišķu pasākumu konsekvenci un tajā pašā laikā uzlabotu ilgtspējīgu attīstību un konkurētspēju, Komiteja uzskata, ka ir nepieciešami šādi pasākumi:

- līdzsvarota visu iesaistīto personu līdzdalība ar mērķi izveidot stabilu un drošu tiesisko regulējumu, kurā ir vienlīdz ņemti vērā ar konkurētspēju, enerģētiku un vidi saistītie jautājumi;
- standartizācijas, tiesiskā regulējuma un brīvprātīga pašregulējuma līdzsvars;
- atbalsts pasākumiem, lai radītu stimulus strukturālo pielāgojumu veikšanai, un konkurētspējīgu, jaunu un videi nekaitīgu tehnoloģiju izpēti;
- kvalifikācijas celšanas un pārkvalificēšanās pasākumi uzņēmumiem, t.i., to vadošajam personālam un darbiniekiem, lai veicinātu rūpniecības ilgtspējīgas pārmaiņas, kas ļauj radīt jaunas darba vietas un dod jaunas iespējas konkurētspējas ziņā;
- tiesisko un brīvprātīgo instrumentu sistemātisks iepriekšējs un retrospektīvs novērtējums, kā arī stratēģijas, kas nodrošina minēto instrumentu konsekvenci, efektivitāti un ilgtspēju;
- lielāka patērētāju, ražotāju un tirgotāju līdzdalība gan sākotnējā koncepcijas izstrādes posmā, gan arī vēlākajā posmā, kad tiek pārbaudīta un kontrolēta īstenojamo pasākumu izmantošana un atbilstīga norise;
- ES iekšējā tirgus aizsardzība, kas valsts un arī starptautiskajā mērogā ļauj nodrošināt īstus un patiesi vienlīdzīgus konkurēnces apstākļus, tajā skaitā attiecībā uz vides standartu ieviešanu.

4.3. Pateicoties pasākumiem ekoloģisko apsvērumu iekļaušanai rūpnieciskajā darbībā, ir sasniegti ievērojami rezultāti, un tie palīdzējuši no 1985. gada līdz 2000. gadam Eiropas Savienībā būtiski, proti, par vairāk nekā 11 %, samazināt rūpniecībā radīto CO₂ emisiju apjomu, kaut arī tajā pašā laikā posmā minētās nozares ražošanas apjoms palielinājās par 31 % (49). Turklāt ir notikusi pilnīga ražošanas atsaiste no skābi veidojošo gāzu un ozona prekursoru emisijas, kā arī relatīva ražošanas atsaiste no enerģijas un izejvielu pieprasījuma.

(49) Sal. "Produktu ietekme uz vidi", Komisija, Kopīgais pētniecības centrs (KPC), 2006. gada maijs.

4.4. Komiteja ir pārliecināta, ka vides aizsardzība rada jaunus iespējas, lai veidotu starparodu un starpnozaru dialogu starp sociālajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību ar mērķi uzsākt ilgtspējīgu rūpniecības pārmaiņu procesu.

4.5. Vairāk resursu jāparedz pētniecībai un jaunu projektu izstrādei, lai jau pirmsākumos risinātu problēmas un saglabātu augstu ražošanas un nodarbinātības līmeni, nevis jāizmanto emisijas kvotu tirdzniecība, nerisīnot pastāvošās problēmas.

4.5.1. Komiteja uzskata, ka, izmantojot ilgtermiņa plānus un ceļvežus vides aizsardzības jomā izvirzīto mērķu sasniegšanai, ir iespējams uzlabot un saskaņot pieejamos instrumentus un resursus, lai zinātnes izcilie sasniegumi un tehniskā zinātība kļūtu pēc iespējas pieejamāki — kā tas ir Eiropas tērauda ražotāju platformas gadījumā.

4.5.2. Transponējot Eiropas Savienības direktīvas valstu tiesību aktos un piemērojot regulas, vajadzētu paredzēt veicināšanas pasākumus, lai sekmētu jaunu pieeju produktu dizainam, kas nodrošinātu minēto produktu efektīvāku pārstrādi.

4.6. Konkurētspējas, enerģētikas un vides aizsardzības politika ir savstarpēji cieši saistītas, un tām ir būtiska ietekme, jo īpaši uz pamatproduktu un starpproduktu rūpniecību.

4.7. Lai veicinātu ilgtspējīgu rūpniecību, nepieciešama visu ieinteresēto pušu līdzdalība ar mērķi izveidot stabilu un prognozējamu tiesisko regulējumu, kurā vienlīdz ir ņemti vērā konkurētspējas, enerģētikas un vides aizsardzības aspekti. Jautājumi, kas šajā sakarā jāizskata, ir šādi:

- konkrēti pasākumi tiesību aktu labākas izstrādes principu īstenošanai;
- klimata pārmaiņas, jo īpaši emisijas kvotu tirdzniecības sistēma;
- pasākumi energoefektivitātes un atjaunojamo enerģijas avotu veicināšanai;
- enerģijas tirgu, galvenokārt elektroenerģijas tirgus, darbība;
- tematiskās stratēģijas par atkritumu rašanās novēršanu un atkritumu pārstrādi, kā arī ar šo stratēģiju saistīto tiesību aktu īstenošana;

Briselē, 2007. gada 13. novembrī

— resursu efektīvas izmantošanas, kā arī vides un citu inovatīvu tehnoloģiju ieviešanas uzlabojumi.

4.8. Ņemot vērā vides aizsardzības politiku, kas paredzēta tādiem "vietējiem sabiedriskiem pakalpojumiem" kā gaisa kvalitāte un pilsētas parki, ir skaidrs, ka pārmaiņas saistībā ar vides kvalitāti būtiski ietekmē vietējos apstākļus: mājokļu cenas, nodarbinātību, nelabvēlīgā stāvoklī esošo sabiedrības grupu iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā vides aizsardzības jomā un, visbeidzot, minēto grupu spēju piemērot energotaupības standartus.

4.8.1. Lai gan nevajadzīgās darba vietas lielā mērā ir aizstātas ar valsts un privātajā sektorā radītajām darba vietām, runājot par nodarbinātību, pakalpojumu sfērā ir nepieciešama plaša mēroga apmācības programma, lai darbinieku prasmes papildinātu saistībā ar vides aizsardzības jautājumiem un tādējādi atbalstītu ES stratēģijas par ilgtspējīgu mobilitāti īstenošanu.

4.9. Komiteja uzskata, ka lai nostiprinātu vides aizsardzības pasākumu efektivitāti un pozitīvo ietekmi, jānodrošina starptautisko dalībnieku līdzdalība Kopienas koordinējošās darbībās. Svarīgi ir tas, ka ES var nodrošināt plašāku vides aizsardzības saistību uzņemšanos un to ievērošanu pasaules mērogā, piemēram, noslēgtajos līgumos iekļaujot attiecīgas klauzulas saistībā ar vides aizsardzību. Pirmām kārtām starptautiskajos tirdzniecības noteikumos jāņem vērā ne tikai sociālais, bet arī ekoloģiskais dempings⁽⁵⁰⁾ un jāveicina vides tehnoloģiju nodrošana un ekoinovācijas izmantošana visā pasaulē⁽⁵¹⁾.

4.10. Šajā sakarā jāveicina un jāatbalsta iniciatīvas tālejošu īstenojamu ceļvežu izstrādei, lai, pamatojoties uz labākajām pieejamajām metodēm (BAT)⁽⁵²⁾, starptautiskā mērogā nozarēm varētu izvirzīt energoefektivitātes un kaitīgās emisijas samazināšanas kritērijus.

4.11. Eiropas Savienībai arī turpmāk jāietekmē rūpniecības valstis un jaunās ekonomikas lielās valstis, galvenokārt Ķīnu un Indiju, lai atrastu jaunus veidus, kā var nodrošināt visu valstu virzītu uz ilgtspējīgu attīstību. Šajā sakarā to varētu īstenot, pārveidojot Kopienas politiku attiecībā uz jaunattīstības valstīm⁽⁵³⁾.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁵⁰⁾ Sal. Zaļā grāmata par kuģu labāku demontāžu (COM(2007) 269), 2007. gada 22. maijs.

⁽⁵¹⁾ Padomes 2007. gada 28. jūnija secinājumi par jaunu stimulu radīšanu ES vides politikā.

⁽⁵²⁾ Angļu val. BAT = Best Available Technologies.

⁽⁵³⁾ Skatīt Ilgtspējīgas attīstības ietekmes novērtējumu (Sustainability Impact Assessments — SIA) saistībā ar sarunām par ekonomikas partnerattiecībām ar ĀKK valstīm (sal. EESK 2005. gada 14. decembra izpētes atziņums REX/189 — OV C 65, 17.3.2006., ziņotājs: Pezzini kgs, līdzziņotājs: Dantin kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Paaudžu solidaritātes veicināšana”

COM(2007) 244 galīgā redakcija

(2008/C 120/16)

Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 20. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Paaudžu solidaritātes veicināšana”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 14. novembrī. Ziņotājs — JAHIER kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 13. decembrī ar 106 balsīm par, 21 balsi pret un 28 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Paaudžu solidaritātes princips ir viens no Eiropas sociālā modeļa sturktūrelementiem. Demogrāfiskās nelīdzsvarotības dēļ minētais princips jānostiprina ar jaunu saistību un risinājumu palīdzību, lai panāktu jaunu finansiālo līdzsvaru. Tādēļ, lai saglabātu paaudžu solidaritātes principu, valsts iestādēm aktīvi jādarbojas visos līmeņos, un visi sociālās jomas pārstāvji jāiesaista, lai ģimenēm, jauniešiem un visiem tiem, kam nepieciešama citu palīdzība, nodrošinātu augstas kvalitātes vispārējas nozīmes pakalpojumus, kā arī pensiju un sociālā nodrošinājuma sistēmu ilgtspēju.

1.2 Saistībā ar minētajiem jautājumiem, jo īpaši ģimenes un darba dzīves saskaņošanu, iespēju vienlīdzības un nodarbinātības veicināšanu (jo sevišķi sievietes vidū), EESK savu nostāju ir nesen pādusi vairākos atzinumos⁽¹⁾, kuros izteikti ieteikumi tiek vēlreiz pilnībā pieminēti šajā atzinumā gan analīzes, gan priekšlikumu daļā.

1.3 Kaut arī Komisijas paziņojuma nosaukums ir “Paaudžu solidaritātes veicināšana”, dokumentā runa ir galvenokārt par ģimeni, tostarp saistībā ar Eiropadomes nesen izveidoto jauno “Ģimeņu aliansi”. Darbībā, kas pašlaik noris Kopienas līmenī, pēc ilga pārtraukuma ir atkal vērojama liela interese un rīcība saistībā ar ģimenes jautājumiem. Tas, kā apgalvots Komisijas paziņojumā, “(..) ir Eiropas piedāvātās atbildes pirmais posms, risinot demogrāfisko izmaiņu jautājumu”. Tādēļ šajā atzinumā uzmanība ir pievērsta galvenokārt minētajiem tematiem.

(1) Skatīt pirmām kārtām šādus atzinumus: EESK 2004. gada 16. decembra atzinums par tematu “Paaudžu attiecības” (ziņotājs: Bloch-Lainé kgs), OV C 157, 28.6.2005.; EESK 2007. gada 14. marta atzinums par tematu “Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas” (ziņotājs: Buffetaut kgs), OV C 161, 13.7.2007.; EESK 2007. gada 14. marta atzinums par tematu “Iedzīvotāju novecošanas ietekme uz ekonomiku un budžetu” (ziņotāja: Florio kdze), OV C 161, 13.7.2007.; EESK 2007. gada jūlija atzinums par tematu “Sociālo partneru loma darba, ģimenes un privātās dzīves saskaņošanā” (ziņotājs: Clever kgs).

1.4 Eiropas Parlaments 1983. gadā pieņēma rezolūciju par Eiropas ģimeņu politiku, tādējādi pirmo reizi pievēršot Eiropas uzmanību ģimeņu politikai, kas ļāva nākamajā gadā izveidot budžeta posteni ar mērķi veicināt pasākumus ģimeņu labā.

1.5 Ģimenes lietu ministru padomes pirmā sanāksme notika 1989. gadā un tajā, pamatojoties uz Eiropas Komisijas priekšlikumiem, noteica dažus svarīgus pasākumus. Komisijai tika lūgts izveidot Eiropas Sociālā stāvokļa, demogrāfijas un ģimenes novērošanas centru, kura nosaukums pašlaik ir Demogrāfijas un sociālā stāvokļa novērošanas centrs, kā arī grupu, kurā ir valstu augsta līmeņa amatpersonas, kas nodarbojas ar ģimenes jautājumiem. Komisija izveidoja starpdienestuu grupu, kas nodarbojās ar dažādu Kopienas politikas jomu ģimenes aspektu. Šajā sakarā Padome nolēma arī institucionalizēt kontaktus ar ģimeņu organizācijām un ar Eiropas Parlamenta sadarbības grupu “Ģimene un bērnu aizsardzība”.

1.6 Parlaments 1994., 1999. un 2004. gadā pieņēma jaunas rezolūcijas, bet sadarbības grupu “Ģimene” izveidoja 1988. gadā.

1.7 Diemžēl krīzes, kas 1998. gadā skāra budžeta pozīcijas un to juridisko pamatu, rezultātā ģimeņu atbalstam paredzētā budžeta pozīcija bija jālikvidē.

1.8 Minētais paziņojums ir Komisijas pārdomu par demogrāfijas jautājumiem rezultāts, kas aizsākās ar Zaļo grāmatu par demogrāfijas uzdevumiem⁽²⁾ un turpinājās ar paziņojumu “Eiropas demogrāfiskā nākotne — kā pārvērst problēmu par iespēju”⁽³⁾. Turklāt tas iekļaujas plašākos iestāžu darbības

(2) COM(2005) 94 galīgā redakcija.

(3) COM(2006) 571 galīgā redakcija — dokuments, par kuru Komiteja savu viedokli puda 2007. gada 14. marta izpētes atzinumā “Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas”, ko lūdza sagatavot ES prezidentvalsts Vācija (ziņotājs — BUFFETAUT kgs), OV C 161, 13.7.2007.

ietvaros, ko aizsāka ES prezidentvalsts Vācija ar Eiropadomes pavasara sanāksmes secinājumiem un noslēdza Ministru Padomes 2007. gada 30. maija secinājumi par Ģimeņu aliansi, vēlreiz tos atkārtot Eiropadomes 2007. gada 21.-22. jūnija sanāksmes secinājumos.

1.9 Paziņojumā atgādināts, ka Eiropā pastāv galvenokārt trīs pasākumu veidi ģimenes atbalstam: ar ģimeni saistīto izdevumu tieša un netieša atmaksa; atbalsta pakalpojumi vecākiem sakarā ar bērnu un apgādājamo personu aprūpi un izglītošanu; nodarbinātības un darba laiku pielāgošana un vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu pieejamības nodrošināšana vietējā līmenī. Minēto aspektu attīstība dažādās dalībvalstīs ir bijusi ļoti atšķirīga atkarībā no politiskajiem lēmumiem un to mērķiem. Kaut arī Komisija uzskata, ka ir grūti norādīt, kuras politikas jomas ir visefektīvākās, tā tomēr uzsver, ka dažām valstīm (Skandināvijas valstīm) ir izdevies atrast politikas pasākumus, lai, sekmējot darba un ģimenes dzīves saskaņošanu un dzimumu līdztiesību, veicinātu augstāku dzimstības līmeni un augstāku nodarbinātības līmeni sieviešu vidū.

1.10 Lai gan ģimenes politika šī vārda vistiešākajā nozīmē ir dalībvalstu ekskluzīvajā kompetencē, Komisija atgādina, ka Eiropas Savienība savā politiskajā darbībā vienmēr ir centusies ņemt vērā ģimenes aspektu un tās locekļu dzīves kvalitāti. Turklāt ģimenes un darba dzīves saskaņošana ir kļuvusi par vienu no Kopienas nodarbinātības politikas pamatelementiem Lisabonas stratēģijas ietvaros.

1.11 Komisijas paziņojums raksturo Eiropas Ģimeņu alianses iezīmes un Kopienas pasākumus tās atbalstam. Jo īpaši svarīgi aspekti ir valstu augsta līmeņa ekspertu grupa, kas nodarbošies ar demogrāfijas jautājumiem, forumu un tīklu organizēšana Eiropas, kā arī valstu, reģionālajā un vietējā līmenī, paraugprakses novērošanas centra izveide Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda ietvaros, kā arī virkne pētniecības pasākumu saskaņā ar Septīto pamatprogrammu. Visbeidzot, Komisija paredz mobilizēt Eiropas struktūrfondu resursus iespēju vienlīdzības un ģimenes un darba dzīves saskaņošanas atbalstam.

2. Piezīmes un uzdevumi

2.1.1 Paaudžu solidaritātes jautājums neapšaubāmi ir ļoti plašs un sarežģīts, un tas saistīts ar atšķirīgiem uzdevumiem, kuri rodas dažādu notiekošo sociālo, tautsaimniecisko un starptautisko pārmaiņu dēļ. Kā viena no problēmām jāmin sabiedrības novecošana, kas būtiski ietekmēs Eiropas iedzīvotāju turpmāko dzīvi, sevišķi darba un sociālos apstākļus. Komisija savā paziņojumā ir norādījusi, ka Lisabonas stratēģija nodrošina

pamatu ģimenes politikas modernizēšanai, veicinot vienlīdzīgas iespējas un pirmām kārtām sekmējot iespējas saskaņot ģimenes dzīvi un personisko dzīvi ar darbu, tādējādi palielinot sieviešu līdzdalību darba tirgū. Minētās saskaņošanas nozīmīgums ir uzsvērts arī integrētajās pamatnostādnēs izaugsmei un nodarbinātībai, saskaņā ar kurām nodarbinātības politika būtu jāpielāgo ģimenes dzīves apstākļiem un to izmaiņām dažādos dzīves posmos. Atklātā koordinācijas metode, ko piemēro sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas jomā, vērsta uz trūcīgo bērnu un viņu ģimeņu stāvokļa uzlabošanu, atbalstot apgādājamo ilgtermiņa aprūpi un modernizējot pensiju sistēmas.

2.1.2 Paaudžu savstarpējā saskarsme, kas veidojas un attīstās ģimenē, ir kļuvusi par ārkārtīgi svarīgu jautājumu arī Eiropā. Ģimene ir tā vieta, kur dabiskā veidā izpaužas solidaritāte starp dzimumiem un dažāda vecuma cilvēkiem. Sociālo pārmaiņu rezultātā ir izveidojušās dažādas ģimenes struktūras. Izstrādājot veicamos pasākumus, jāņem vērā dažādie ģimenes apstākļi, kā arī jārēķinās ar subsidiaritātes principu un valstu tiesisko regulējumu (*).

2.1.3 No visjaunākajiem ziņojumiem par sociāli demogrāfisko situāciju izriet, ka dažādās valstīs ģimeņu skaits pieaug, bet ģimenes locekļu skaits — samazinās. Vienlaikus ģimeņu struktūra šobrīd mainās ātrāk nekā kādreiz, un tas notiek laulību skaita samazināšanās (laulību skaits ir samazinājies no 8 laulībām uz 1 000 iedzīvotājiem sešdesmitajos gados uz 5,1 laulību uz 1 000 iedzīvotājiem 1999. gadā), vecuma palielināšanās, stājoties laulībā, laulības šķirtības un šķiršanas skaita pieauguma, cilvēku, kas dzīvo vieni, skaita pieauguma un ārliulībā dzimušo bērnu skaita pieauguma dēļ. Attiecībā uz pēdējo minēto rādītāju to bērnu skaits ES, kas dzīvo viena vecāka ģimenē, no 1983. gada ir pieaudzis par 50 %, un pašlaik 13 % bērnu ES dzīvo viena vecāka ģimenē (vislielākais skaits — 25 % ir Lielbritānijā) (**). Arvien vairāk ir ģimeņu, kurās kopā dzīvo vairākas paaudzes, kā arī bērni no vecāku iepriekšējām ģimenēm. Pieaug ārpus Eiropas adoptēto bērnu skaits, un migrācijas rezultātā ir ieviesušās jaunas tradīcijas ģimenes veidošanā.

2.1.4 Eiropā dzimstības līmenis pašlaik ir aptuveni 1,45 bērni uz vienu sievieti, kas tātad ir zem sabiedrības atražošanas līmeņa. Viszemākais dzimstības līmenis ir Vidusjūras reģiona valstīs, kā arī Austrumeiropas valstīs. Dzimstības samazināšanās ir gandrīz universāla parādība Eiropas Savienībā, un dzimstības līmenis no pagājušā gadsimta 60-iem gadiem līdz mūsdienām ir pazeminājies vairāk nekā par 45 %.

(*) Sk. EESK 2006. gada 31. janvāra atzinumu par tematu "Zaļā grāmata par laulības šķiršanas lietās piemērojamiem tiesību aktiem un jurisdikciju", ziņotājs: Retureau kgs (OV C 24, 31.1.2006.). Minētajā atzinumā teikts, ka "Zaļajā grāmatā (saprātīgi) nav ierosināta materiālo tiesību saskaņošana".

(**) Eurostat, *Population in Europe* (Iedzīvotāji Eiropā), 2005. Lai gan viena vecāka ģimeņu izplatība ir atšķirīga dažādās Eiropas Savienības valstīs (Itālijā — mazāk, bet Zviedrijā — vairāk), to sastāvs no dzimumu aspekta ir gandrīz identisks visās valstīs (ar izteiktu sieviešu pārsvaru), ar vienu izņēmumu — Zviedriju, kur 26 % vientuļo vecāku ar bērniem ir vīriši.

2.1.5 Līdz ar to mūsu sabiedrībā ir aizvien mazāk jauniešu un bērnu, bet aizvien vairāk pensionāru un vecāka gadagājuma cilvēku vispār. Jāatzīmē, ka 1950. gadā 40 % no Eiropas 25 valstu iedzīvotājiem bija jaunāki par 25 gadiem. Minētā vecuma grupa 2000. gadā bija samazinājusies līdz 30 %, bet 2025. gadā tā būs samazinājusies attiecīgi līdz 25 %. Turpretī 1950. gadā tikai 1 cilvēkam no 10 bija vairāk par 65 gadiem, 2000. gadā jau 1 no 6, bet 2025. gadā šāda attiecība tuvosies 1 no 4. Minētie skaitļi norāda uz nozīmīgām pārmaiņām patēriņa, mājokļu un aprūpes vajadzību, sabiedrības izturēšanās, kā arī valsts politikas faktisko prioritāšu jomā.

2.1.6 Pateicoties dažādiem sociālās nodrošināšanas modeļiem, kas darbojas Eiropā, darba apstākļiem un progresam medicīnas jomā, lielākā daļa gados vecāku cilvēku var rēķināties ar daudz garāku un relatīvi nodrošinātu mūžu. Tomēr nopietnas nabadzības problēmas skar vismaz 1/6 sievietes, kas vecākas par 65 gadiem, un kopumā aptuveni ceturto daļu vecu, vientuļu cilvēku⁽⁶⁾. Vecāka gadagājuma sieviešu nabadzība un atstumtība bieži vien rodas tādēļ, ka viņu profesionālā dzīve nav bijusi ilga vai viņas tajā vispār nav iesaistījušās. Stāvoklis acīmredzami pasliktinās cilvēkiem, kas ir vecāki par septiņdesmit un astoņdesmit gadiem, un viņu ģimenēm tiek uzlikts arvien lielāks slogs tajos gadījumos, kad sociālās nodrošināšanas un aprūpes sistēma nespēj garantēt atbilstīgus pakalpojumus.

2.2 Saskaņā ar Eiroparometra datiem⁽⁷⁾, 97 % Eiropas iedzīvotāju uzskata, ka ģimene ir viens no svarīgākajiem viņu dzīves aspektiem, minot to uzreiz pēc veselības. Eiropas iedzīvotāju pozitīvais vērtējums ir vēl nozīmīgāks, ja viņiem jāizsaka savs viedoklis par nākotni⁽⁸⁾. Ģimenes nozīme ir acīmredzama, kad ir nepieciešama palīdzība: 70 % apgalvo, ka to meklē pie dzīvesbiedra, bet 25 % — pie cita ģimenes locekļa, sevišķi slimību gadījumos (88 %), kad ir nepieciešams padoms (78 %) vai jāaizņemas nauda (68 %).

2.3 Eiropā ģimenes arvien vairāk dzīvo lielu pilsētu perifērijas rajonos. Minētais modelis tomēr lielā mērā mainās atkarībā no vecuma grupas: gados veci cilvēki un jaunieši vairāk dzīvo lielajās pilsētās, savukārt ģimenes ar bērniem un pensijas vecuma cilvēki cenšas pārcelties uz mazām apdzīvotām vietām. Atšķirības dzīves vietas izvēlē atkarībā no vecuma rada jaunas problēmas pakalpojumu organizēšanas un sociālās kohēzijas jomā lielajās pilsētās. Šo parādību saasina arī migrācijas plūsmas, kas

⁽⁶⁾ Nabadzība ir aprēķināta atkarībā no katras dalībvalsts ienākumu līmeņa. No šejienes izriet, ka tā ir zemāka dažās jaunajās dalībvalstīs (piemēram, tikai 6 % Polijā), bet ir diezgan ievērojama citās, piemēram, Īrijā (44 %), Grieķijā (33 %), Portugālē (30 %), Beļģijā (26 %) vai Lielbritānijā (24 %). "Sociālie apstākļi Eiropā", Konsultāciju pamatdokuments, ko sagatavoja Eiropas politikas padomdevēju birojs (BEPA), 2007. gada marts.

⁽⁷⁾ Eiroparometra speciālizdevums Nr. 273, "Eiropas sociālā realitāte", 2007. gada februāris.

⁽⁸⁾ Šajā sakarā skat. R. Gubert un G. Pollini grāmatu "Salīdzinātās vērtības" (*Valori a confronto*), kas izdota Milānā 2006. gadā. Tā balstās uz Eiropas vērtību pētniecības grupas (*European Values Study*) datiem, kas ar dažādu Eiropas universitāšu starpniecību aptaujāja 40 000 cilvēku 33 Eiropas valstīs (ES dalībvalstīm pievienojās citas Eiropas Padomes dalībvalstis). Skat. arī pētījumu "Eiropas demogrāfiskā nākotne" (*The demographic future of Europe*), ko veica Robert Bosh institūts sadarbībā ar Vācijas demogrāfisko pētījumu federālo institūtu, aptaujājot 14 Eiropas valstu 34 000 iedzīvotājus. Tas apstiprina Eiropas iedzīvotāju stipro piekrišanu ģimenei.

vidēji ir intensīvākas pilsētās, kur ir lielāks darbaspēka pieprasījums.

2.4 Attiecībā uz iedzīvotāju vecumu jāatzīmē, ka procentuāli Eiropas iedzīvotāju, kas vecāki par 65 gadiem, skaits ir pieaudzis līdz 17,2 % 2005. gadā (15 valstu ES). Tā kā sieviešu mūža vidējais ilgums ir garāks, sievietes ir lielākā daļa no pieaugošās veco cilvēku grupas, un visās Eiropas valstīs viņas veido 50 % no iedzīvotājiem, kas vecāki par 65 gadiem⁽⁹⁾.

2.5 Attiecībā uz nabadzību jāatzīmē, ka tā skar aptuveni 72 miljonus cilvēku 25 dalībvalstu ES (jeb 15 %), un 26 miljoni cilvēku ir uz minētā riska robežas⁽⁹⁾. No tiem aptuveni 12 miljoni ir vecāka gadagājuma cilvēki; 9 % no ES iedzīvotājiem ir dzīvojuši ģimenē ar zemiem ienākumiem divus gadus pēdējo triju gadu laikā. Nabadzības risks skar galvenokārt ģimenes ar vairākiem bērniem. Eiropā aptuveni 20 % no 94 miljoniem jauniešu, kas jaunāki par 18 gadiem, ir pakļauti nabadzības riskam. Pēdējos trīsdesmit gados bērnu nabadzības līmenis ir audzis visās ES valstīs un pašlaik pārsniedz vispārējo iedzīvotāju nabadzības sliekšni, sevišķi dramatisku stāvokli sasniedzot viena vecāka ģimenēs, ģimenēs, kuras skāris ilgstošs bezdarbs vai nepiemērota nodarbināšana, kā arī lielās ģimenēs. Nabadzīgo ģimeņu bērni cieš trūkumu, viņi ir īpaši nelabvēlīgā stāvoklī, viņiem ir lielākas veselības problēmas, neapmierinošas sekmes skolā, kas rada acīmredzamas sociālās, ekonomiskās un politiskās sekas nākotnē. Tas, ka netiek izrādīta pietiekama interese par bērnu tiesībām, var radīt labvēlīgus apstākļus mazgadīgo noziedzībai, bērnu izmantošanai un bērnu tirdzniecībai.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Neatkarīgi no iepriekš minētā Eiropas Savienības iestādēm līdz šim ir bijušas lielas grūtības uztvert ģimeni kā sociālu struktūru, kam mūsdienā sabiedrībā ir būtiska loma un kura tāpēc ir pelnījusi saņemt lielāku uzmanību Kopienas līmenī.

3.2 Neraugoties uz to, ka visdažādākās publiskās iestādes starptautiskā un Eiropas mērogā ir sniegušas oficiālas deklarācijas, kurās ģimenei ir ierādīta būtiska nozīme sabiedrībā, praksē tomēr nešķiet, ka Eiropa būtu iekļāvusi ģimeni savās prioritātēs, kas galvenokārt balstās uz diviem pīlāriem: pirmkārt, brīvā

⁽⁹⁾ Aprēķins veikts, pamatojoties uz nabadzības līmeni, kas ir 60 % no vidējiem ienākumiem. "Sociālais stāvoklis Eiropā 2004" un "Eurostat 2003". Skat. arī pēdējo ziņojumu par sociālo stāvokli Eiropā 2005-2006, ko Komisija publicēja 2007. gada pavasarī, par tematu "Paaudžu līdzsvars Eiropā, kas noveco".

tirgus konjunktūra un konkurence, un, otrkārt, iespēju vienlīdzība visiem iedzīvotājiem. Atsauce uz minētajiem diviem pilāriem ir acīmredzama, piemēram, Lisabonas stratēģijā un Sociālajā programmā 2005.–2010. gadam.

3.3 Eiropas Komisija tomēr aplūko ģimenes jautājumu no sociālās politikas, nodarbinātības un iespēju vienlīdzības aspekta⁽¹⁰⁾. Parasti, ieskaitot dokumentus, kas attiecas uz jauniešu, bērnu tiesību, izglītības jautājumiem u.c. aspektiem, ģimenes jēdziens gandrīz nekad neparādās un pieceja ir gandrīz vienmēr vērsta uz individuālajām tiesībām vai arī uz individu kā uz ekonomikas jomas dalībnieku. Individīds reti tiek skatīts no savstarpējo attiecību aspekta un pirmām kārtām kā daļa no ģimenes un sociālo attiecību sistēmas, kas ap viņu attīstās; ģimenei tomēr vēl arvien ir liela nozīme personas attīstības veicināšanā, atbalstot viņas iekļaušanos sociālajā un darba dzīvē un ļoti bieži uzņemoties par viņu rūpes slimības, kā arī pārejošas vai ilgstošas invaliditātes un nespējas gadījumā. Valsts pārvaldes iestāžu, privātā tirgus vai sociālās jomas dalībnieku sniegtie pakalpojumi ir svarīgi, lai pirmām kārtām veicinātu ģimenes un darba dzīves saskaņošanu, nabadzības un bezdarba izskaušanu, kā arī atbalstu ģimenēm, kurām ir ar slimībām, atkarību no narkotiskām vielām, bērnu audzināšanu un vardarbību ģimenē saistītas problēmas. Minētie pakalpojumi paši par sevi nevar būt atbilde, kas apmierina cilvēka — gan tā, kam nepieciešama aprūpe, gan tā, kurš šādu aprūpi sniedz — emocionālās un psiholoģiskās vajadzības⁽¹¹⁾.

3.4 Uz Eiropas iedzīvotāju pieaugošo prasību pievērst vairāk uzmanības ģimenes lietām samērā pozitīvi reaģēja ES prezidentvalsts Vācija, kas ierosināja izveidot "lielu aliansi" starp iestādēm nolūkā veicināt koordinētu politiku, lai līdzsvarotu dzimstības samazināšanos un vecu cilvēku skaita pieaugumu. Pēdējos divos gados patiesi ir vērojama aktivizēšanās visās ES iestādēs, ko raksturo sistemātiskāka, stratēģiskāka un uz nākotni vērsta pieceja un kurai līdz ar to ir lielāks potenciāls.

3.5 Minētā tendence skaidri izpaužas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas pantos, kas attiecas uz ģimeni⁽¹²⁾, tomēr ir žēl, ka, pārskatot Eiropas Savienības līgumus, 3. pantā, kas attiecas uz Eiropas Savienības mērķiem, nav iekļauta skaidra norāde uz "atbalstu ģimenes dzīvei".

3.6 EESK ļoti atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu, kurā ir izklāstīts konkrēts plāns, kā būtu jādarbojas ierosinātajai Ģimeņu

aliansei. Tā ir konstruktīva platforma, kas apvieno dažādas pamatnostādnes, kuras formulētas EESK un pēdējo gadu laikā notiekošajās debatēs, lai risinātu ar demogrāfiskām izmaiņām saistītos uzdevumus, sniegtu atbalstu dažādu ieinteresēto pušu sadarbībai un partnerībai, aicinātu labāk apmierināt to ģimeņu vajadzības, kas rūpējas par bērniem un citām apgādājamajām personām, uzlabotu darba, ģimenes un personiskās dzīves saskaņošanas iespējas, tostarp sniedzot būtisku ieguldījumu kvalitatīvā pakalpojumu sistēmā, kas paredzēta bērniem un ģimenēm, un tādējādi veicinot jaunas un stiprākas paaudžu solidaritātes izveidošanos.

3.7 Tomēr jāizsaka nožēla par to, ka sakarā ar dažu dalībvalstu atbalsta trūkumu minētajā jomā nav bijis iespējams piemērot atklāto koordinācijas metodi, kas dotu Aliansei lielāku stratēģisko un strukturālo ietekmi. EESK tomēr atzīst, ka minētais paziņojums sniedz iespējamas pamatnostādnes vispārējās platformas attīstībai, kas neierobežotu turpmākās attīstības iespēju un balstītos uz labāku koordināciju.

3.8 Tātad vajadzēs uzraudzīt, lai pēc izšķirošā impulsa, ko deva ES prezidentvalsts Vācija, neparādītos šī jaunā darba virziena marginalizācijas risks. Ņemot vērā dažādu Eiropas organizāciju jauno un aizvien lielāko ieinteresētību sociālajos jautājumos un iedzīvotāju labklājībā, ģimene kļūst par jaunu uzmanības, pārdomu un darbības objektu. Šīs pirmās, nedrošās iniciatīvas pakāpeniski jānostiprina un jāpaplašina, izmantojot sīki izstrādātu darba plānu, kas beigtos ar 2010. gadā paredzēto Eiropas 3. forumu par demogrāfiju.

3.9 Vispārinot minēto jautājumu, ir pragmatiski jāatzīst praktiskais un ievērojamais ieguldījums, ko ģimenes joprojām sniedz mūsu sabiedrībai, uzņemoties konkrētas rūpes par cilvēku jebkurā viņa dzīves posmā, šajā sakarā ņemot vērā gan aprūpes sociālo un ekonomisko lietderību, gan izmaksu, galvenokārt sociālo pakalpojumu izmaksu, iespējamo paaugstināšanos, ar kuru ģimenes nespēs tikt galā, nesāņemot atbilstošu atbalstu un uzmundrinājumu savas lomas pildīšanai.

3.10 Šajā jomā liela nozīme jau ir dažādu līmeņu sociālajiem partneriem. Pirmajā kopīgajā darba programmā 2003.–2006. gadam sociālie partneri iekļāva daudzus pasākumus iespēju vienlīdzības veicināšanai, jo īpaši pievērsoties ģimenes dzīves un profesionālās dzīves saskaņošanai un ar to saistītām

⁽¹⁰⁾ Ar jautājumiem, kas skar ģimeni, nodarbojas Nodarbinātības, sociālo lietu un līdztiesīgo iespēju ģenerāldirektorāts. Specifiskos dokumentus ir iespējams atrast Eiropas Ģimeņu alianses tīmekļa vietnē: http://ec.europa.eu/employment_social/families/index_en.html. Par nožēlu nav pieejami tie nozīmīgie darbi un vairāk nekā desmit gadu garumā veiktie pasākumi, kurus līdz 2000. gadam īstenoja jau minētais, 1989. gadā izveidotais Ģimenes novērošanas centrs.

⁽¹¹⁾ Susy Giullari un Jane Lewis, "The adult Worker Model Family, Gender equality and care", Sociālā politika un attīstība, Programmdokuments Nr. 19, ANO Sociālās attīstības pētniecības institūts, 2005. gada aprīlis.

⁽¹²⁾ Tas ir 7., 9., 14., 24–3., 33. un 34. pants.

jomām. Sociālo partneru otrā darba programma 2006.–2008. gadam balstās uz darba tirgus galveno uzdevumu plašu analīzi⁽¹³⁾. EESK mudina sociālos partnerus turpināt darbību minētajā virzienā.

3.11 Tomēr arvien vairāk ir jāņem vērā strukturālā dimensija, kas ir raksturīga sociālā un savstarpējo attiecību kapitāla, kuru aizvien plašāk atzīst par katra iedzīvotāja un visas sabiedrības labklājības pamatu, radīšanai un atjaunošanai. Laiks, kas veltīts bērniem un ģimenei, ir profesionālai karjerai atņemts laiks, taču tas ir arī investīcija cilvēku aprūpei un apmācībā, un tāpēc tas jāatzīst un jānovērtē, domājot par iespēju papildināt jau esošos pasākumus (pabalstus, nodokļu atskaitījumus, bērna kopšanas atvaļinājumus u.c.) ar zināmu pensijas piemaksu par laiku, kas veltīts ģimenē dzīvojošo apgādājamo personu aprūpei⁽¹⁴⁾. Tādējādi tiktu novērstā iespēja, ka paaudžu solidaritāte rada slogu nākotnē (kā nepietiekamas pensijas un līdz ar to lielāks nabadzības risks), kas gultos galvenokārt uz sievietēm.

3.12 Tāpat jāņem vērā arī bez maksas dāvētā laika aspekts, ko ir grūti aprēķināt un kurš bieži vien tādēļ netiek ievērots, kaut arī tas atstāj dziļu ietekmi uz sabiedriskās dzīves kvalitāti, ko arvien vairāk meklē un novērtē lielākā daļa cilvēku.

3.13 Tāpēc šim cilvēku strukturālajam pamataspektam, kas rada un veido sociālo saikni, jāsaņem nepārprotams un pozitīvs sabiedriskais novērtējums, kurš veicinātu labāku attīstību un visu to vides un pakalpojumu apstākļu pielāgošanu, kas ļautu īstenot vēlmes par ģimenes dibināšanu, vēlamo bērnu skaitu un iespēju mierīgi uzņemties rūpes par saviem tuvākajiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komisijas paziņojumā ir izklāstītas vairākas konstruktīvas un sīki izstrādātas pamatnostādnes attiecībā uz mērķiem un sākotnējiem pasākumiem (piemēram, augsta līmeņa ekspertu grupas demogrāfijas jautājumos izveidošana). EESK atbalsta minētās nostādnes, mudina izstrādāt tās pilnībā un izsaka cerību, ka tām pastāvīgi tiks piešķirta atbilstoša publicitāte un tiks plaši atspoguļota to īstenošanas gaita, cenšoties tādējādi panākt iespējami lielāku līdzdalību procesā.

⁽¹³⁾ Eiropas sociālie partneri 2007. gada jūlijā nosūtīja komisāram Špidla kņgam vēstuli, kurā viņi izteica vēlmi precizēt direktīvu par bērna kopšanas atvaļinājumu un noskaidrot situāciju attiecībā uz darba un ģimenes dzīves saskaņošanas iespējām ES. Šim nolūkam organizācijas ir izveidojušas kopēju darba grupu, kas iesniegs ziņojumu EŠ augstākā līmeņa sanāksmei sociālajos jautājumos, kas notiks 2008. gada martā.

⁽¹⁴⁾ Skatīt, piemēram, jaunos pasākumus, kas paredzēti Somijā, kur sociālie partneri 2003. gadā panāca būtisku pensiju reformu, kuru parlaments apstiprināja 2004. gadā un kura stājās spēkā 2005. gadā. Sīkāka informācija angļu valodā pieejama tīmekļa vietnē (www.tyoelake.fi).

4.2 Attiecībā uz vietējo un reģionālo pašvaldību aktīvo iesaistīšanos, kas ir īpaši svarīga, ņemot vērā minēto iestāžu arvien nozīmīgāko un izšķirošāko lomu sociālo pakalpojumu sniegšanā un inovāciju izplatīšanā, ir ne tikai jāveicina reģionālo un vietējo forumu organizēšana, bet arī jāaicina Komisija uzņemties aktīvu lomu sadarbībā ar ieinteresētajām pusēm, izstrādājot un atbalstot sīki izstrādātus plānus forumiem un iniciatīvām visās ES valstīs, lai nodrošinātu maksimālu iesaistīšanos minētajā procesā.

4.3 EESK uzskata, ka jāatbalsta ģimenes politikā izmantotās paraugprakses novērošanas centra kā Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda struktūrvienības izveide un rūpīgi jāuzklausa pilsoniskās sabiedrības pārstāvju, īpaši ģimeņu apvienību, viedoklis dažādos minētā procesa posmos — gan paraugprakses piemēru noteikšanas, gan attiecīgos gadījumos to salīdzināšanas un izvērtēšanas laikā.

4.4 Turklāt jāseko, lai minētā novērošanas centra galvenā uzmanība neaprobežotos vienīgi ar ģimenes jautājumiem saistībā ar darba dzīvi, bet drīzāk, lai tas tiktu orientēts uz ģimenes un paaudžu vajadzību sīku apsekojumu, kā arī piedāvājumu un tādu investīciju izpētīšanu, kas paredzētas paaudžu solidaritātes jaunu formu nodrošināšanai un attīstības veicināšanai. Šādā veidā tiktu veicināta pašlaik ES dalībvalstīs esošo sociālā pilsoniskuma infrastruktūru stāvokļa apzināšana⁽¹⁵⁾.

4.5 Pētniecības jomā EESK iesaka šādus konkrētus darbības virzienus:

— dažādās ES valstīs īstenotās nodokļu politikas (attiecībā uz pabalstiem, nodokļu atskaitījumiem un samazinājumiem) loma un ietekme uz ģimenes dzīves atbalstīšanu vai apgrūtināšanu, jo īpaši saistībā ar bērniem (sākot no dzimšanas un aprūpes līdz izglītībai) un pieaugušiem cilvēkiem, kurus uztur vienīgi viņu ģimene, ģimenes dzīves saskaņošanu ar darbu, sieviešu nodarbinātību, kā arī sieviešu un vīriešu pienākumu taisnīgāku sadalījumu;

— politika un pasākumi, kas saistīti ar strādājošiem pensijas vecuma cilvēkiem, ņemot vērā to, ka laiks starp aiziešanu pensijā un slimību vai ievērojama vecuma radītu nespēju, kļūst arvien garāks, un tādēļ ir jāizstrādā vairāk tādu iniciatīvu un pasākumu, kuri atbalsta vecāka gadagājuma cilvēku iesaistīšanos sociālos un kultūras pasākumos viņu pašu kopienas labā, tādējādi paaugstinot kopējā sociālā kapitāla kvalitāti;

⁽¹⁵⁾ Skat. EESK 2003. gada 10. decembra atzinumu par tematu "Sociālās politikas programmas pārskatīšana termiņa vidusposmā" (ziņotājs — JAHIER kgs), OV C 80, 30.3.2004.

- dzīves cikla perspektīva nolūkā izpētīt iespēju aizvietot pašreizējo lineāro vidējo dzīves ciklu ⁽¹⁶⁾ ar elastīgāku un mainīgāku struktūru, kurā investīcija ģimenē, pārtraukumi bērnu vai citu cilvēku, kuriem nepieciešama aprūpe, kopšanai vai personīgai izglītībai netiktu vairs uzskatīti par ārkārtīgu veiksmi vai par neizbēgamu karjeras sabojāšanu, īpaši sievietēm, bet pakāpeniski kļūtu par normālu un parastu iespēju lielākajai daļai vīriešu un sieviešu, kas to vēlas ⁽¹⁷⁾;
- vienlaikus pētniecībā jāņem vērā, ka viena vecāka ģimeņu skaita būtiskā pieauguma dēļ var palielināties vientuļu veco cilvēku skaits, kuriem rodas nopietnas grūtības finansiālo problēmu risināšanā; šādos gadījumos dzīves cikla mobila struktūra varētu nopietni ietekmēt minēto personu dzīves līmeni. Būtu arī jāizpēta, kādi pasākumi veicami, lai pensiju apmērs ļautu nodrošināt ikvienam cilvēkam pienācīgu dzīves līmeni, kā arī jāapsver iespēja savstarpēji individualizēt ģimenes locekļu pensijas tiesības;
- bērnu nabadzības sociālā ietekme un izmaksas (ieskaitot bērnu tirdzniecību un noziegumus pret bērniem), atbalsts ģimenēm, kuras skar bezdarbs, slimības, atkarība no narkotiskām vielām, garīgās veselības problēmas, vardarbība ģimenē un bērnu audzināšanas problēmas, un abu dzimumu bērnu grūtības uzsākt patstāvīgu dzīvi un dibināt ģimeni.

4.6 Turklāt EESK uzskata, ka pašreizējās stratēģijas ietvaros Komisijai jāpievērš lielāka un pamatīgāka uzmanība šādām divām maz izpētītām jomām:

- mājokļu politika, kas pārsvarā joprojām tiek izstrādāta dzīves cikla ietvaros, kurā darbam veltītā daļa bija izteiktā pārsvarā. Šķiet, ka tas vairs neatbilst pašreizējiem apstākļiem ⁽¹⁸⁾. Sevišķi tas attiecas uz sociālajiem mājokļiem gan no ģimeņu silišu attīstības aspekta, gan no daudzu apgādājamo cilvēku tiesību aspekta, dodot viņiem reālu iespēju dzīvot mājās;
- situācija, kādā ir cilvēki ar invaliditāti un tie cilvēki, kas ir ļoti atkarīgi no citu aprūpes. Bieži vien šie cilvēki dzīvo savās mājās vai kopā ar ģimeni, un šāda situācija rada ne tikai

⁽¹⁶⁾ Cikls — mūsdienās absolūti stingra notikumu secība: augšana, izglītība, sarežģīts un garš iekļaušanās darba vidē process ar neizbēgamām sekām, ko rada ģimenes dibināšana un, iespējams, dzemdības, un, visbeidzot, tuvošanās vecumdienām, kad jāuzņemas dubults slogs, proti, atbalsts bērniem un savu vecāku kopšana.

⁽¹⁷⁾ Šajā sakarā obligāti jāatbalsta un jāpaplašina jau noteiktie Dublinas fonda pētniecības virzieni.

⁽¹⁸⁾ Šajā sakarā skat. arī atzinumu "Mājoklis un reģionālā politika" (ziņotājs — GRASSO kgs, līdzziņotāja — PRUD'HOMME kdze), OV C 161, 13.7.2007.

grūtības ieviest tādus pakalpojumus un preces, kas ļautu minētajām personām dzīvot patstāvīgi savā mājā, bet arī indivīda un ģimenes vientuļības problēmu, kura kļūst redzama tikai tad, kad notiek sociāla traģēdija.

4.7 Plašas Eiropas mēroga ģimeņu organizāciju apvienības nesen iesniegtais priekšlikums dažādām Eiropas iestādēm ir pelnījis īpašu uzmanību ⁽¹⁹⁾. Tajā lūgts pārskatīt PVN likmi zīdaiņiem paredzētām precēm, sākot ar bērnu autiņiem. Attiecībā uz minēto jautājumu Komisija jau 2006. gada 19. jūlijā uzņēmas politiskas saistības iesniegt priekšlikumu pārskatīt VI Direktīvu un jo īpaši Direktīvas 2006/112/EK H pielikumu, kurā ir uzskaitīti produkti un pakalpojumi, kuriem dalībvalstis drīkst vajadzības gadījumā piemērot samazinātu likmi, bet ne zemāku par 5 % ⁽²⁰⁾. Minēto preču cenas ievērojami ietekmē ģimeņu budžetu visā Eiropā. EESK atbalsta minēto priekšlikumu, kas varētu būt konkrēts, Eiropas Savienības kompetencē ietilpstošs veids, kā pamudināt dalībvalstis sniegt ģimenēm ievērojamu ekonomisku atbalstu.

4.8 Visbeidzot, būtu lietderīgi atgādināt divus specifiskus darba virzienus:

- precīzāk jāiekļauj ģimenes jautājumi dažādās ES politikas jomās (*family mainstreaming*), lai regulāri ņemtu vērā gan atsevišķo īstenoto pasākumu ietekmi uz ģimenēm, gan ģimenes aspektus ES dažādajās sociālās un saimnieciskās darbības jomās. Šajā sakarā EESK uzskata, ka Komisijai būtu jāatjauno starpdienestu grupa, kas tika izveidota 1989. gadā, bet pēc tam atstāta novārtā, lai atvieglotu pasākumu koordinēšanu minētajā jomā;
- regulāri jāapspriežas ar Eiropas iedzīvotājiem, sevišķi ģimeņu apvienībām un sociālajiem partneriem, lai būtu iespējams veikt īstenoto pasākumu labāku pastāvīgo novērtēšanu, precīzāku un efektīvāku informācijas izplatīšanu, atbalstot šādu procesu gan finansiāli, gan ar piemērotu procedūru un struktūrvienību izveidošanu. Šajā sakarā EESK var izrādīties lieliska iestāde, lai nodrošinātu minētajam uzdevumam strukturālu stabilitāti.

⁽¹⁹⁾ Š.g. 15. maijā sakarā ar Starptautisko ģimenes dienu Eiropas Daudz bērnu ģimeņu konfederācija (ELFAC) kopā ar daudzām citām organizācijām, piemēram, ar ģimenes lietām saistītu organizāciju konfederāciju ES (COFACE) izplatīja aicinājumu iestāžu vadītājiem ar virsrakstu "PVN samazināšanas nepieciešamība svarīgākajām bērnu kopšanas precēm" (*Need for reduced VAT on essential items for child raising*). Citus dokumentus un informāciju skat. tīmekļa vietnē (www.elfac.org).

⁽²⁰⁾ Dažas dalībvalstis jau piemēro samazinātu PVN likmi bērnu autiņiem, bet tiek uzskatīts, ka jāpieņem tālejošāks lēmums, kurā būtu iekļauti dažādi zīdaiņiem paredzēti produkti, sākot no pārtikas līdz pat apģērbam, kam joprojām piemēro augstāko likmi.

5. Secinājumi

5.1 Aplūkojot paaudžu solidaritātes tematu, nav jādod priekšroka tikai demogrāfiskajam jautājumam, kas to ierobežotu. Lai gan ir jāņem vērā šā jautājuma izvirzīto uzdevumu nozīme, tomēr gan horizontālās atbildības centriem (iestādēm, sociālajiem partneriem, pilsoniskās sabiedrības iestādēm u.c.), gan vertikālajā dimensijā (jauniešiem, vecāka gadagājuma cilvēkiem u.c.) paaudžu solidaritāte arvien vairāk jāuztver kā turpmāko gadu prioritāra problēma, kas ir izšķiroša Eiropas attīstībai ekonomikas, sociālajā un kultūras jomā, kā arī sociālā pakta, uz kura balstās mūsu demokrātijas, atjaunošanai.

Solidaritātes kultūra, kas līdz šim ir raksturojusi Eiropas attīstību, laika gaitā ir ļāvusi pieņemt oriģinālus un ilgtspējīgus risinājumus, kuriem bijusi izšķirošā nozīme sabiedrības, kā arī sociālajā un ekonomikas attīstībā: no valstu sociālās aizsardzības sistēmām līdz saiknei starp sociālajām tiesībām un pienāku-

miem, no pilsoņu tiesību attīstības līdz pat paaudžu atbildības ģimenē saskarsmei un nepārtrauktībai. Šādos apstākļos ģimenes var, ja tās atbilstoši novērtē un atbalsta, atrast veidu savu iespēju tālākai attīstībai, pārvarot pašreizējās grūtības un šķēršļus un neaprobežojoties ar konjunktūru un īstermiņa redzējumu, lai ilgtermiņā iegūtu tādu pamatīgumu un izturību, kas ļautu risināt mūsu laikmeta uzdevumus.

5.2 Franču rakstnieks Antuāns de Sent-Ekziperī ir teicis, ka ir svarīgi ne tikai paredzēt nākotni, bet gan to padarīt iespējamu. Tātad ir jārikojas, lai sniegtu visiem iedzīvotājiem, īpaši ģimenēm un, pirmām kārtām, jauniešiem, jaunu ticību nākotnei. Līdz ar to jaunieši vairs nebūs spiesti saskarties ar resursu, pakalpojumu un laika ziņā tik nelabvēlīgu sociālo vidi, ka viņi atliek lēmumu dibināt savu ģimeni un radīt bērnus. Viņi drīzāk sajūtīs atjaunotās paaudžu solidaritātes stiprumu un būs spējīgi dot arī savu ieguldījumu.

Briselē, 2007. gada 13. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Šis grozījums saņēma vairāk nekā vienu ceturtdaļu balsu, bet debašu laikā tika noraidīts (Reglamenta 54. panta 3. punkts):

4.3. punkts

Grozīt šādi

“EESK uzskata, ka jāatbalsta ģimenes politikā izmantotās paraugprakses novērošanas centra kā Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda struktūrvienības izveide un rūpīgi jāuzklausā pilsoniskās sabiedrības pārstāvju, īpaši ģimeņu apvienību, viedoklis dažādos minētā procesa posmos — gan paraugprakses piemēru noteikšanas, gan attiecīgos gadījumos to salīdzināšanas un izvērtēšanas laikā. EESK aicina Komisiju, Eiropas Parlamentu un Padomi veikt pasākumus, kas vajadzīgi, lai Dublinas fonda ietvaros izveidotu ģimenes novērošanas centru, un nodrošināt minētajam nolūkam vajadzīgos finanšu līdzekļus.”

Balsojuma rezultāti:

Par: 63 Pret: 67 Atturējās: 22

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ceturtais ziņojums par ekonomisko un sociālo kohēziju"

COM(2007) 273 galīgā redakcija

(2008/C 120/17)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 30. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Ceturtais ziņojums par ekonomisko un sociālo kohēziju".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 8. novembrī. Ziņotājs — DERRUINE kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (13.decembra sēdē), ar 88 balsīm par pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Saskaņā ar Līguma 159. pantu Komisija reizi trijos gados iesniedz ziņojumu par ekonomiskās un sociālās kohēzijas gaitu Eiropā.

1.2 Tā kā ziņojumu publicēja gadu pirms Lisabonas stratēģijas integrēto pamatnostādņu aktualizēšanas, EESK cer, ka tās izvirzītās pārdomas tiks ņemtas vērā ne tikai sagatavojot turpmāko reģionālo politiku, bet arī šo jauno integrēto pamatnostādņu ⁽¹⁾ izstrādes sākumposmā.

1.3 Jaunais Reformas līgums ievieš jauninājumu, Eiropas Savienības vispārējos mērķos iekļaujot teritoriālo kohēziju (3. pants), kuru pievienoja Konvents par Eiropas nākotni un apstiprināja 2007. gada starpvaldību konference (SVK).

2. Vispārējās piezīmes

2.1 Paziņojums, kas pievienots ziņojumam un kurā uzdota virkne jautājumu, rosina debates par struktūrpolitikas nākotni. EESK uzskata, ka nav iekļauti divi nozīmīgi jautājumi, uz kuriem būtu jānodod konkrēta atbilde:

— šķiet, ka ir veltīgi pievērsties kohēzijas politikai, kas veido gandrīz trešdaļu Eiropas budžeta, ja vienlaicīgi netiek apspiesti pieejamie līdzekļi tās īstenošanai. EESK vēlas atgādināt, ka Eiropas budžets, kas apstiprināts nolīgumā par finanšu plānu, nav pietiekams Eiropas tālejošo mērķu sasniegšanai. Arī attiecībā uz struktūrpolitiku secinājums ir tāds pats: 0,36 % no IKP neļauj nodrošināt ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju Eiropā ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Skatīt 1.4. punktu EESK atzinumā "Struktūrpolitikas īstenošanas sekas un ietekme uz Eiropas Savienības kohēziju", OV C 93, 27.4.2007., 6. lpp.

⁽²⁾ Neskarot EESK pašiniciatīvas atzinumu šajā jautājumā, mēs turpmāk tekstā atgriezīsimies pie dažiem agrāk izteiktiem priekšlikumiem.

— sociālo partneru un organizētas pilsoniskās sabiedrības loma: virknē jautājumu tiek apskatīts pārvaldības jautājums, tomēr tā attiecas tikai un vienīgi uz politisko dimensiju. Tomēr sociālo partneru loma, kā arī organizētas pilsoniskās sabiedrības loma diemžēl netiek apskatīta, kaut arī šie dalībnieki ir vajadzīgi, lai nodrošinātu projektu atbilstību reālajām vajadzībām un plašu sabiedrības atbalstu tiem, un viņi veicina resursu izmantošanas pārredzamību.

2.2 Ziņojumā sniegtie skaitļi var maldināt uzmanīgu lasītāju, jo nav skaidrs, vai tie attiecas uz 15, 25 vai 27 ES dalībvalstīm. Tiklīdz runa ir par attīstības rādītājiem, atsaucies datumi arī var maldināt. Bieži vien ziņojumā tiek apskatīta ES 27 dalībvalstu kohēzija, izmantojot kā atsaucies datumu 1996. gadu, kad ES sastāvā bija 15 dalībvalstu. No tā izriet, ka minētās tendences attiecas ne tikai uz ES, bet ietver arī valstis, uz kurām neattiecas vai attiecas ļoti nelielā mērā (ņemot vērā to tirdzniecības attiecību virzību) Eiropas nozaru politika (iekšējais tirgus, konkurence, reģionālā politika). Tātad no secinājumiem nekļūst skaidrs, kādu konkrētu ieguldījumu kohēzijas veicināšanā var dot struktūrpolitika, kaut arī tās devums ir nenoliedzams. ^(?)

2.3 Lai noteiktu, vai reģions ir aizkavējies attīstībā vai ne, agrāk noteiktais kritērijs 75 % no IKP uz vienu iedzīvotāju vairs nav tik precīzs, jo pēc ES paplašināšanas IKP uz vienu iedzīvotāju ir samazinājies, ņemot vērā to, ka jaunās dalībvalstis bija daudz nabadzīgākas nekā vecās dalībvalstis (statistiskais efekts). Tāda pati situācija novērojama saistībā ar Bulgārijas un Rumānijas pievienošanu. Līdz ar to nevar tieši salīdzināt situāciju kohēzijas jomā pirms 2004. gada ar pašreizējo situāciju. Divpadsmit reģionu, kuri ir pārsnieguši šo robežvērtību, gūtie rezultāti ir jāuztver relatīvi, jo mēs nevaram būt droši, ka tie nav statistiskā efekta rezultāts.

^(?) EESK atzinums par tematu "Struktūrpolitikas īstenošanas ietekme un sekas uz Eiropas Savienības kohēziju", OV C 93, 27.4.2007., 6. lpp.

2.4 Ziņojumā ir teikts, ka nākamā plānošanas perioda sākumā, 9 no 12 dalībvalstīm, kas pievienojās 2004. un 2007. gadā, būs pārsniegušas šo robežvērtību — 75 % no Eiropas IKP uz vienu iedzīvotāju. Tādējādi šis atsaucē kritērijs vairs nebūs atbilstošs. Par šo jautājumu vajadzētu sākt domāt jau tagad.

2.5 Ziņojumā sniegtā informācija ir ļoti bagātīga un piesātināta, taču tā diemžēl ne vienmēr ir savstarpēji saistīta.

— tādējādi, lasot I pielikuma 2.1.3., 3.2., 2.2.4. punktu (jo īpaši grafiku) un 2.2.6. punktu, ir redzams, ka ir grūtības apvienot ekonomikas izaugsmi un saskaņotu attīstību (šajā gadījumā darbavietu radīšanu, kas sniegtu labumu visiem reģioniem). Tomēr tas ir reāls izaicinājums, jo īpaši dažās jaunajās dalībvalstīs (Polijā, Ungārijā, Rumānijā, Bulgārijā un Čehijas Republikā).

— ja Īrija, Grieķija un Spānija — bijušās kohēzijas valstis — ir pilnībā vai daļēji novērsušas savu atpalicību, kas notiek ar to izaugsmes ilgtspējību? Kā varam būt optimistiski par attīstību nākotnē, ja stundu darba ražīgums ir samazinājies pēdējo 10 gadu laikā salīdzinājumā ar Eiropas vidējiem rādītājiem vai ja izaugsme lielā mērā balstās uz nekustamo īpašumu (Spānija)? Kā lai izskaidro, ka, neraugoties uz Īrijas spēcīgo izaugsmi, kas to ierindojuši 2. vietā, vērtējot pēc reālā IKP uz vienu iedzīvotāju, un kas ļāvuši panākt pilnīgu nodarbinātību, gandrīz katram piektajam iedzīvotājam draud nabadzība?

— pārsteidz, ka nodarbinātības kvalitātes jautājums, kas tika atzīts par galveno Lisabonas stratēģijas mērķi 2000. gadā, nav iekļauts šajā plašajā ziņojumā (*). Mūsuprāt, katrā dalībvalstī jābūt skaidram pārskatam, vai darba vietas, kas tika atbalstītas vai izveidotas, pateicoties struktūrfondiem, ir ļāvušas personai iekļauties darba tirgū, sasniegt labu dzīves līmeni un atbilstošu atalgojumu.

2.6 EESK vērs uzmanību uz to, ka nav iekļauta atsaucē uz sociālo ekonomiku, kurā darbojas 10 % Eiropas uzņēmumu, un tās lomu kohēzijā (jo īpaši, ja runa ir par atbalstu neaizsargātākajām iedzīvotāju grupām darba tirgū). Šajā nozarē tiek veidotas kvalitatīvas darba vietas, un tā sniedz ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā, nosakot nodarbinātību vietējā līmenī, aktivizējot lauku teritorijas, izveidojot sociālo kapitālu un paredzot nozaru un teritoriju pārstrukturēšanas procesus. Lai saņemtu vairāk informācijas par šo nozari, būtu vēlams apkopot gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi starp dalībvalstīm salīdzināmus statistikas datus.

(*) Tajā ir dažas norādes, bet sniegtā informācija attiecas tikai uz izglītības/apmācību līmeni, kaut gan Paziņojumā (COM(2003) 728 galīgā redakcija) bija noteikti 10 nodarbinātības kvalitātes aspekti, kas tika analizēti, izmantojot virkni rādītāju.

2.7 EESK uzskata, ka vairāki ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas aspekti ir jāizskata padziļināti un jāizpēta: iespēju vienlīdzība darba tirgū.

2.8 Lai vēl vairāk pārliecinātu par kohēzijas politikas lietderību ES, ziņojumā apskatīti jauni aspekti:

— tirgus konjunktūra priekšplānā izvirza galvaspilsētas, kas vilina darba ņēmējus un bezdarbniekus, bet to solītais Eldorādo bieži vien ir mānīgs. Diskusijās par mobilitātes veicināšanu bezdarba apkarošanas nolūkā, šo aspektu nedrīkst novērtēt pārāk zemu;

— turklāt galvaspilsētas bieži ir vienīgie izaugsmes dzinējspēki. Tikai trīs valstīs pastāv sekundāri attīstības centri, kam ir starptautiska ietekme un raksturīga ekonomikas ilgtspēja. Tas palīdz izskaidrot, kāpēc vidējais izaugsmes rādītājs reģionālajā līmenī svārstās no 0 % līdz 8,6 % (no 1997. līdz 2004. gadam);

— ja kādā valstī kopumā, pateicoties galvaspilsētai, tiek sasniegts šis kritiskais sliekšnis 75 %, tad reģioniem būs nepieciešams daudz vairāk laika, lai to sasniegtu.

Tādēļ teritoriālā kohēzija, kuras nozīmīgums sociālajā un ekonomiskajā kohēzijā arvien pieaug, ir jāatzīst par ES vispārējo mērķi.

2.9 EESK pauž gandarījumu par jauno skatījumu uz kohēziju Eiropā salīdzinājumā ar ES konkurentiem pasaulē, uzsverot galvaspilsētu lomu un saistības ilgtspējīgas attīstības jomā (jo īpaši nelīdzsvarota attīstība un ietekme uz vidi), kā arī klimata pārmaiņu ietekmi uz reģioniem.

2.10 EESK atbalsta Eiropas Savienības mērķi, t.i., uzņemties vadību cīņā pret klimata pārmaiņām. Taču, ja trešās valstis nesešos šim piemēram, tam būs negatīva ietekme uz ES konkurētspēju un kohēzijas politiku. Konkurences izkropļojumu rezultātā uzņēmumi pārvietosies uz valstīm, kuras neīsteno politiku cīņai pret klimata pārmaiņām.

2.11 EESK pauž gandarījumu par kohēzijas teritoriālajai dimensijai veltīto uzmanību, jo, neraugoties uz pieņemto Eiropas teritorijas attīstības perspektīvu (1999), tai līdz šim bija otršķirīga loma: pilsētvides attīstības stratēģija, teritoriālā programma, Leipcigas harta, kurā minēta virkne pilsētvides attīstības principu, kā arī EESK izvirzītās lielpilsētu teritorijas, klasteri rūpniecības politikas un inovācijas ietvaros.

2.12 Pēdējā nodaļa, kurā ir apskatīta Kopienas politiku saikne ar kohēziju, nav pārlicināta: tajā uzskaitītas darbības, kas veiktas saskaņā ar Lisabonas stratēģiju, nesniedzot konkrētu un nepārprotamu informāciju par tās ietekmi uz kohēziju.

3. Ieteikumi

3.1 Ņemot vērā to, ka tiks izstrādāts pašiniciatīvas atzinums par jautājumiem saistībā ar Komisijas rīkoto sabiedrisko apspriešanu par nākamo Eiropas budžetu, EESK atgādina dažus jau agrāk izteiktos ieteikumus.

3.1.1 Pašreiz struktūrfondi galvenokārt aprobežojas ar subsīdiju piešķiršanu. Vienā no iepriekšējiem atzinumiem ⁽⁵⁾ EESK ierosināja pārskatīt struktūrfondu līdzekļu sadales sistēmu, lai ar Eiropas Investīciju fonda un EIB atbalstu palielinātu finansējuma efektivitāti. Atzinumā tika ierosināts subsīdijas pārvērst finanšu instrumentos, lai radītu sviras efektu, proti, viens euro, kas ieguldīts riska kapitāla aizdevuma garantijā, varētu finansēt, piemēram, viena MVU investīcijas 5 līdz 10 euro apmērā. Plašāk jāpiemēro JEREMIE piemērs ⁽⁶⁾.

3.1.2 Resursus varētu arī atbrīvot, nepalielinot dalībvalstu iemaksas, tos piešķirot projektiem ar pievienoto Eiropas vērtību (jo īpaši Eiropas Komunikāciju tīklu trūkstošajiem posmiem, Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fondam).

3.1.2.1 EESK ir vairākkārt kritizējusi Eiropas budžetā ienākošā PVN sistēmu pārmērīgi lielo iekasēšanas, pārvaldības un kontroles izmaksu dēļ ⁽⁷⁾. Šīs izmaksas ir jāsamazina, tādējādi atbrīvojot līdzekļus kopīgiem projektiem.

3.1.2.2 Vajadzētu pārtraukt jau tā ierobežotā Eiropas budžeta neizmantoto apropriāciju atgriešanu dalībvalstīm. Šie līdzekļi procentuāli veido ļoti nelielu daļu gada budžeta. Tomēr laika posmā no 2000. līdz 2005. gadam šī summa kopā bija gandrīz 45 miljardi, kurus varētu izmantot produktīvi ⁽⁸⁾.

3.1.2.3 Tā kā visas dalībvalstis saskaras ar sabiedrības novecošanu, kuras rezultātā palielinās sociālie izdevumi, bet ar Stabilitātes pakta tām ir noteikti budžeta ierobežojumi, publiskā un privātā sektora partnerības varētu piedāvāt alternatīvu risinājumu ar nosacījumu, ka valsts pārvaldes (jo īpaši vietējā līmeņa) iestādes spēj risināt sarunas par līdzsvarotiem nolīgumiem ar privāto sektoru; šajā sakarā ir jāpalielina administratīvā kapacitāte.

3.2 Reģionālās politikas stratēģijas pamatnostādnes ir saskaņā ar Lisabonas stratēģiju. EESK ierosina reģionālajā politikā līdzsvarotākā veidā ņemt vērā ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, kurā ietverti visi kohēzijas aspekti, jo Lisabonas stratēģija, kas to papildina, ir vēsta uz konkurētspēju ⁽⁹⁾.

	LISABONAS STRATĒĢIJA	ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒĢIJA
Terminiņš	2010. gads	Nav termiņa; ilgtermiņa
Darbības telpa	Eiropas Savienība	Pateicoties tās ārējai dimensijai, pārsniedz Eiropas telpu
Prioritātes ⁽¹⁾	Veicināt izaugsmi un nodarbinātību, nodrošināt euro zonas dinamismu un labu darbību, padarīt Eiropu par investīcijām un darbam labvēlīgāku vietu, izmantot izaugsmei zināšanas un jauninājumus, piesaistīt un noturēt darba tirgū lielāku skaitu cilvēku un modernizēt sociālās aizsardzības sistēmas, uzlabot strādājošo un uzņēmumu spējas adaptēties, palielināt darba tirgus elastīgumu, ieguldīt vairāk līdzekļu cilvēku kapitālā, uzlabojot izglītību un prasmes.	Reaģēt uz klimata pārmaiņām, veicināt kvalitatīvu veselības aizsardzību — sabiedrības veselības aizsardzību, cīnīties pret sociālo atstumtību, reaģēt uz demogrāfiskām pārmaiņām, labāk pārvaldīt dabas resursus, padarīt transportu ilgtspējīgāku, cīnīties pret nabadzību pasaulē, veicināt attīstību.

⁽¹⁾ COM(2005) 141 galīgā redakcija "Integrētās pamatnostādnes attiecībā uz izaugsmi un darbavietām (2005-2008)"; COM(2005) 658 galīgā redakcija "KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM par noturīgas attīstības stratēģijas pārskatīšanu. Rīcības platforma".

⁽⁵⁾ EESK atzinums par tematu "Kohēzijas politikas stratēģiskās pamatnostādnes 2007.–2013.gadam", OV C 185, 8.8.2006.

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Komisijas paziņojums: Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalsta jomā — Kopienas stratēģijas pamatnostādnes 2007. — 2013. gadam," OV C 185, 8.8.2006., 52. lpp.

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu "Pašu resursu sistēma", OV C 267, 27.10.2005., 57. lpp.

⁽⁸⁾ EESK atzinums par tematu "Struktūrpolicies īstenošanas sekas un ietekme uz Eiropas Savienības kohēziju", OV C 93, 27.4.2007., 6. lpp.

⁽⁹⁾ Sakarā ar Lisabonas stratēģijas atkārtotu izvēršanu 2005. gada martā ES Padome norādīja, ka šī stratēģija plašāk iekļaujas ilgtspējīgā attīstībā, kas paredz, ka pašreizējās vajadzības ir jānodrošina, neapdraudot turpmāko paaudžu spēju nodrošināt savas vajadzības. ES Padome vēlreiz apstiprina savu atbalstu ilgtspējīgai attīstībai kā pamatprincipam visu Kopienas politiku un darbību īstenošanā. ES Padomes 2005. gada jūnija sanāksmes secinājums.

3.2.1 Turpmākās kartes, ko izstrādājis Eiropas Teritorijas plānošanas novērošanas tīkls, atspoguļo pieaugošo polarizāciju un metropolizāciju līdz 2030. gadam, kas radīsies, ja tiks padziļināta Lisabonas stratēģijas pašreizēja virzība. Vairāk uz kohēziju orientēts scenārijs ļautu paplašināt ekonomikas mezglu un, jo īpaši, ļautu parādīties citiem attīstības centriem (Baltijas jūras reģioniem, austrumu reģionam, kura robežas veido Vīne, Berlīne, Varšava un Budapešta, kā arī Francijas dienvidiem un Katalonijai).

3.2.2 Šajā sakarā EESK atgādina ⁽¹⁰⁾, cik svarīgi ir izveidot un īstenot divu līmeņu policentrismu saskaņotas attīstības ietvaros, lai izvairītos no polarizācijas kaitīgās ietekmes ⁽¹¹⁾: pirmais līmenis veicinātu attīstības centru izveidi visā Eiropas teritorijā, lai izplatītu izaugsmi un nodarbinātību ārpus ekonomikas mezgla ("pentagona"), otrs līmenis konsolidētu saikni un sinerģiju starp lielpilsētām un (attāliem) lauku reģioniem, lai izvairītos no "teritoriālām plaisām" pašā Statistiski teritoriālo vienību klasifikācijā (NUTS). Salīdzinošā situācija/Teritorijas struktūra un pilsētvides hierarhija 2030. gadā

3.3 Ņemot vērā galvaspilsētu pieaugošo pārsvaru bagātības, darbības un nodarbinātības ziņā, jo īpaši dažās jaunajās dalībvalstīs ⁽¹²⁾, un IKP pieauguma rādītāju un inflācijas ciešo saikni, to valstu valdībām un pilsoniskajām sabiedrībām, kuras gatavojas pievienoties euro zonai, būtu jāvelta īpaša uzmanība vienotas valūtas ieviešanas ietekmei uz iekšējo kohēziju. Tas var radīt spriedzi, ja vienas valsts dažādos reģionos ir atšķirīgas attīstības pakāpes. Līdz ar to un, ņemot vērā euro sniegtās priekšrocības ⁽¹³⁾, ne tikai vienotas procentu likmes politika varētu neatbilst valsts ekonomikas īpašajam vajadzībām, bet arī šo politiku dažādi uztvers lielie darbību centri (tostarp galvaspilsēta) un citi reģioni. Tajā pašā laikā būs jāpastiprina dalībvalstu ekonomikas politikas koordinēšana, lai mazinātu minētā pasākuma negatīvās sekas ⁽¹⁴⁾.

3.4 Ziņojumā no jauna ir uzsvērts vispārējās nozīmes pakalpojumu nozīmīgums. Ņemot vērā 2007. gada SVK jauno protokolu par vispārējās nozīmes pakalpojumiem, EESK atkārtoti prasa, lai Kopienas līmenī tiktu izstrādāti "kopīgi standarti, kas piemērojami visiem vispārējās nozīmes pakalpojumiem (ekonomiskiem un ar ekonomiku nesaietītiem), tostarp vispārējās nozīmes sociālajiem

⁽¹⁰⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu "Eiropas lielpilsētu teritorijas — sociālā un ekonomiskā ietekme uz Eiropas nākotni", OV C 168, 20.7.2007., 10. lpp., "Struktūrpoltikas īstenošanas sekas un ietekme uz Eiropas Savienības kohēziju", OV C 93, 27.4.2007., 6. lpp. un "Teritoriālās attīstības programma", OV C 168, 20.7.2007., 16. lpp.

⁽¹¹⁾ Šajā jautājumā skatīt Eiropas Parlamenta REGI komisijas veikto pētījumu "Reģionālās atšķirības un kohēzija: kāda stratēģija nākotnei?", 2007. gada maijs.

⁽¹²⁾ Šo jautājumu izskatīs atzinumā, kas tiks sagatavots 2008. gadā saistībā ar Ekonomikas un monetārās savienības 10. gadadienu.

⁽¹³⁾ Šo jautājumu izskatīs atzinumā, kas tiks sagatavots 2008. gadā saistībā ar Ekonomikas un monetārās savienības 10. gadadienu.

⁽¹⁴⁾ Sakarā ar Lisabonas stratēģijas atkārtotu izvēršanu 2005. gada martā ES Padome norādīja, ka šī stratēģija plašāk iekļaujās ilgtspējīgā attīstībā, kas paredz, ka pašreizējās vajadzības ir jānodrošina, neapdraudot turpmāko paaudžu spēju nodrošināt savas vajadzības. ES Padome vēlreiz apstiprina savu atbalstu ilgtspējīgai attīstībai kā pamatprincipam visu Kopienas politiku un darbību īstenošanā. ES Padomes 2005. gada jūnija sanāksmes secinājums.

pakalpojumiem, un tie jāiekļauj pamatdirektīvā, kas nodrošinātu šim pakalpojumu veidam atbilstošu Kopienas uzraudzību" ⁽¹⁵⁾.

3.5 EESK uzskata (tās nostāju pārņēma arī Eiropas Parlaments savos nesenaajos ziņojumos), "ka kohēziju nevar vērtēt tikai IKP izteiksmē. Tādēļ tā aicina izmantot plašākus kohēzijas rādītājus papildus IKP [iekļaujot] tādas rādītājus kā nodarbinātības un bezdarba līmenis, sociālās aizsardzības līmenis, vispārējās nozīmes pakalpojumu pieejamības līmenis utt." ⁽¹⁶⁾. Minētos rādītājus varētu papildināt ar citiem rādītājiem, kas attiecas uz ieņēmumu atšķirībām (Gini koeficients vai kvintiļu attiecība) vai CO₂ emisijām (uz vienu iedzīvotāju laikā kopš 1990. gada) Vispārējā nozīmē ir jākonsoolidē Eiropas statistikas instrumenti, it īpaši NUTS līmenī un ir jāstiprina saikne starp Eurostat un valstu statistikas birojiem, lai cik drīz vien iespējams iegūtu vispilnīgākos un visprecīzākos datus ⁽¹⁷⁾.

3.6 EESK ierosina izskatīt, vai nākamajā struktūrfondu piešķiršanas posmā nevajadzētu izmantot nacionālā kopienākuma (NKI) ekonomisko rādītāju (kā tas jau ir kohēzijas fonda gadījumā), nevis IKP. Tas ļautu ņemt vērā cilvēkus, kuri pilsētā iebruc no ārpusē un kuru ekonomiskā ietekme vēl vairāk palielina atšķirības, kā tas uzsvērts vienā no ziņojuma nodaļām, neskatoties uz to, ka mobilitāte tiek veicināta visos līmeņos, kā arī tiešo ārzemju ieguldījumu, no kura daļa ieņēmumu atgriežas izcelsmes valstī. Tādējādi nacionālajā kopienākumā (NKI) tiek ņemtas vērā šīs ienākošās un izejošās finanšu plūsmas, kuras netiek ņemtas vērā IKP. Dažās valstīs šīs atšķirības var izrādīties ļoti lielas (Luksemburga, Īrija, Čehijas Republika, Igaunija, Kipra, Ungārija un mazākā mērā Polija un Rumānija), kuras rezultātā var tikt piešķirti mazāk optimāli struktūrfondu līdzekļi. Jānorāda, ka šie dati nav pieejami NUTS līmenī, un šo jautājumu vajadzētu atrisināt iespēju robežās.

4. Atbildes uz dažiem apspriešanās jautājumiem.

4.1 Kā reģioni varētu reaģēt uz spiedienu, ko izdara dinamiskie konkurenti zemo un vidējo tehnoloģiju nozarēs?

4.1.1 Attiecībā uz Eiropas uzņēmumu kvalitātes paaugstināšanu, 7. pētniecības un attīstības pamatprogrammas un konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammas, kuras abas paredz veicināt MVU un zināšanu reģionus, programma ir pārāk lejupeja sava pieejā. Ir jāveicina "saikne starp zinātniskās un tehnoloģiskās izcilības centru tīkliem un industriālajiem parkiem, strukturētas saiknes starp akadēmiskām aprindām, rūpniecības nozari un valdību". Tas nozīmē, ka ir jāņem vērā tas, ka jauninājumu nepieciešamība var radīt jaunu sadrumstalotību, ja netiek veidotas jaunas kompetenču jomas, lai orientētu iedzīvotājus uz

⁽¹⁵⁾ Skatīt EESK atzinumu "Komisijas paziņojums — Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: Vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi Eiropas Savienībā", OV C 161, 13.7.2007., 80. lpp.

⁽¹⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Struktūrpoltikas īstenošanas sekas un ietekme uz Eiropas Savienības kohēziju", OV C 93, 27.4.2007., 6. lpp., 1.3. punkts.

⁽¹⁷⁾ Atkārtoti izvēršot Lisabonas stratēģiju 2005. gada martā, Eiropadome vēlreiz apstiprināja, ka šī stratēģija ir jāuztver plašākā saistībā ar prasību attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību, saskaņā ar kuru jāpamierina pašreizējās vajadzības, neapdraudot iespējas nākamām paaudzēm nodrošināt savas vajadzības. Eiropadome atkārtoti pauz atbalstu ilgtspējīgai attīstībai kā galvenajam principam, kas reglamentē visas Savienības politikas un darbības kopumā. Eiropadomes 2005. gada jūnija sanāksmes secinājums.

pārmaiņām⁽¹⁸⁾. Tādēļ lielāka uzmanība jāpievērš nodarbinātības kvalitātes aspektam, jo “ne tikai jāpalielina ieguldījumi pētniecības un attīstības jomā, kā arī ieguldījumu apjoms vispār un ieguldījumi izglītības un tālākizglītības jomā, lai nodrošinātu zināšanu un informācijas sabiedrības prasības, bet arī jāuzlabo profesionālās dzīves kvalitāte, kas ir svarīgs priekšnoteikums ražīguma pieaugumam un uzņēmumu novatorisko spēju veicināšanai. Par to liecina zinātniskie pētījumi attiecībā uz saikni starp darba kvalitāti un ražīgumu un nozīmi, kāda pēc attiecīgo darba ņēmēju domām ir “labam darbam”, lai viņiem būtu motīvacija un vēlme strādāt”⁽¹⁹⁾.

4.1.2 Attiecībā uz rūpniecības politiku “sinerģiju noteikšana un visu ieinteresēto pušu iesaistīšana strukturālo pārmaiņu veiksmīgā īstenošanā (...) var šīs rūpnieciskās pārmaiņas padarīt sociāli pieņemamas, ja sociālie partneri tiek pastāvīgi iesaistīti pārmaiņu prognozēšanā un īstenošanā un ja konsekventi tiek īstenoti divi mērķi: paaugstināt uzņēmumu konkurētspēju un mazināt negatīvās sociālās sekas”⁽²⁰⁾.

4.1.3 Pārrobežu reģionos rūpnieciskās pārmaiņas varētu atvieglot, “konkretizējot fakultatīvu starpvalstu shēmu sarunām par darba koplīgumu slēgšanu, kā minēts sociālajā plānā 2005.–2010. gadam”⁽²¹⁾.

4.1.4 Komiteja atbalsta Eiropas Parlamenta prasību veikt novērtējumu attiecībā uz uzņēmējdarbības pārvietošanu un tās ietekmi vietējā līmenī (darbavietu skaita samazināšana/ darbavietu radīšana, nodarbinātības veids, ietekme uz ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju) un sniegt konkrētus priekšlikumus regulāru ziņojumu formā⁽²²⁾.

4.1.5 Daļa no neizmantotajām apropriācijām varētu palielināt Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fonda finanšu līdzekļus, šis jaunais instruments sniedz ātru un pagaidu atbalstu no darba atbrīvotiem darbiniekiem — globalizācijas upuriem. Paralēli vajadzētu pārskatīt atbilstības kritērijus, samazinot no darba atlaisto darbinieku skaitu, kas nepieciešams, lai šis fonds sniegtu savu atbalstu, ņemot vērā, ka 99,8 % no uzņēmumiem ir MVU (mikrouzņēmumi — 91,5 %) un tajos nodarbināti 67,1 % no kopējā darba ņēmēju skaita.

4.1.6 Saskaņā ar struktūrfondu vispārējiem noteikumiem ir jāsauglabā 7 gadu termiņš, kura laikā uzņēmumam, kurš bija saņēmis atbalstu, ir jāaņem sauglabāt sava ieguldījuma lokalizāciju.

4.1.7 No mūsu pirmā novērtējuma izriet, ka JEREMIE iniciatīva ir pārāk lielā mērā orientēta uz progresīvajām nozarēm, un tādēļ MVU, kas nedarbojas šajās nozarēs, nesaņem pietiekamu atbalstu.

⁽¹⁸⁾ EESK atzinums par tematu “Rūpniecisko pārmaiņu teritoriālā pārvaldība: sociālo partneru loma un konkurētspējas un inovācijas pamatprogrammas ieguldījums”, OV C 318, 23.12.2006., 12. lpp.

⁽¹⁹⁾ EESK atzinums par tematu “Profesionālās dzīves kvalitāte, ražīgums un nodarbinātība globalizācijas un demogrāfisko pārmaiņu apstākļos”, OV L 318, 23.12.2006., 157. lpp.

⁽²⁰⁾ EESK pašiniciatīvas atzinums “Sociālais dialogs un darba ņēmēju iesaistīšana — ceļš uz rūpniecības pārmaiņu prognozēšanu un kontroli”, OV C 24, 31.1.2006., 90. lpp.

⁽²¹⁾ EESK atzinums par tematu “Komisijas paziņojums: Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalsta jomā — Kopienas stratēģijas pamatnostādnes 2007.—2013. gadam”, OV C 185, 8.8.2006., 52. lpp.

⁽²²⁾ Ziņojums par uzņēmējdarbības pārvietošanu reģionālās attīstības kontekstā (ziņotājs: Hutchinson, 2006. gada 30. janvāris).

4.1.8 Ne visi Eiropas reģioni spēs būt uz zināšanām balstītas ekonomikas līmenī infrastruktūras vai cilvēkkapitāla trūkuma dēļ, vai tāpēc, ka to mazais izmērs neļauj veikt apjomradītus ietaupījumus. Šiem reģioniem būs jāpielāgojas tuvākajām lielpilsētu teritorijām, attīstot vietējo ekonomiku vai specializējoties jomās, uz kurām lielpilsētu teritorijas ietekme nav tik liela vai kurām nepieciešamā kritiskā masa nav tik liela. EESK nepiekrīt tam, ka lauku rajoni tiek asimilēti lauksaimniecības rajoniem, nedodot nekādas citas perspektīvas.

4.1.9 Kā viena no alternatīvām ir tūrisma nozare un ar to saistītās darbības jomas. Tas paredz, ka ir “lauku rajonos izveidošies jauni nodarbinātības veidi: specializēta tirdzniecība ar vietējiem produktiem; tradicionālie amatniecības izstrādājumi un pārtikas produkti; ar sportu un apkārtējo vidi saistītie atpūtas pakalpojumi; audiovizuālo un virtuālās realitātes pakalpojumu iespējas; kultūras reklāma; bērnu aprūpes iestādes, kempingi un kalnu tūristu bāzes; dabas medicīna; ķermeņa kopšana; tradicionālā būvniecība un amatu atdzimšana; Interneta kafējnīcas; vietējā nekustamā īpašuma popularizēšana; konsultācijas par jaunu uzņēmējdarbības veidu iespējām; plaša patēriņa preču un pakalpojumu nodrošināšana; īpaša veco ļaužu aprūpe”⁽²³⁾. Īpaša uzmanība un atbalsts jāvelta ekotūrismam, kura pamatā ir bioloģiskā saimniecība. Ekotūrisma uzdevums ir izglītēt sabiedrību par videi nekaitīgu ilgspējīgu attīstību, neizjaucot dabas līdzsvaru. Eiropas Sociālais fonds un ELFLA varētu sniegt ieguldījumu šajā jomā.

4.1.10 Kultūras tūrisms var piedāvāt interesantas iespējas lielam skaitam reģionu. Šajā sakarā, “Eiropas Savienība tās varētu veicināt paraugpraksi kultūras tūrisma vadības jomā, iekļaujot savās programmās konkursu un godalgu sistēmas, sākot ar programmu “Eiropas kultūras galvaspilsētas” un nākotnes programmu “Labākie tūrisma maršruti Eiropā”. Bez tam ES varētu sniegt padomus pilsētām un reģioniem, kas vēlas piedalīties abās minētajās programmās, un sniegt tiem finansiālu atbalstu, kas pārsniedz pašreizējā atbalsta apjomu, vai atvieglot pieeju struktūrfondu”⁽²⁴⁾.

4.2 Ciktāl klimata pārmaiņas ietekmē kohēzijas politiku?

4.2.1 EESK piekrīt Eiropas Teritoriālās plānošanas novērošanas tīkla⁽²⁵⁾ viedoklim, ka klimata pārmaiņu sekas katrā reģionā būs atšķirīgas, un būs nepieciešami diferencēti risinājumi. Ekonomikas mezgla teritorijā mērķis būs saglabāt ekonomikas produktivitāti, samazinot lielpilsētu teritoriju negatīvās ekonomikas (gaisa piesārņojums un CO₂ izmeši), attīstot novatoriskas un efektīvas sabiedriskā transporta sistēmas un labāk

⁽²³⁾ EESK atzinums par tematu “Tūrisma ieguldījums panīkušo reģionu sociāli ekonomiskajā atlabšanā”, OV C 24, 31.1.2006., 1. lpp.

⁽²⁴⁾ EESK atzinums par tematu “Tūrisms un kultūra: divi izaugsmi veicinoši faktori”, OV C 110, 9.5.2006., 1. lpp.

⁽²⁵⁾ Eiropas Teritorijas plānošanas novērošanas tīkls: “Eiropas teritoriālās nākotnes scenāriji”, 2007. gada maijs.

pārvaldot zemes izmantošanu. Eiropas dienvidu reģionos, kā arī kalnu reģionos galvenais uzdevums būs ierobežot zemes haotisku izmantošanu un būvniecību. Attālākām teritorijām būs nepieciešami novatoriski risinājumi, lai uzlabotu pieklūšanu tām, īstenojot pasākumus, kam ilgtermiņā nebūs negatīvas sekas.

4.2.2 EESK iesaka finansiāli atbalstīt un papildināt solidaritātes fondu, kas šobrīd sniedz steidzamu atbalstu dabas katastrofu gadījumā. Lai padarītu redzamākas ES raizes par klimata pārmaiņām, attiecībā uz kurām nepieciešami ilgtermiņa pasākumi, EESK ierosina, lai turpmāk solidaritātes fonds līdzfinansētu arī riska pārvaldības projektus.

4.2.3 Jāizmanto nepārprotami un pārredzami atbilstības kritēriji, lai izvēlētos projektus, ko finansē dažādu programmu ietvaros un no dažādiem budžeta posteņiem. Minētajos kritērijos jāņem vērā pirmām kārtām ilgtspējīgas attīstības kritērijs, kā arī projekta ietekme uz vidi, veselību, nodarbinātību un ES konkurētspēju ⁽²⁶⁾.

4.3 *Kā kohēzijas politika varētu veicināt saskaņotu, līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību, ņemot vērā ES teritoriju dažādību — reģionus, salas, lauku un piekrastes apgabalus, kā arī mazāk attīstītas pilsētas, panīkuši rūpniecības reģioni, citi apgabali ar dažādām ģeogrāfiskām īpatnībām?*

4.4 EESK vairākas reizes ir aizstāvējusi policentriska īstenošanu Eiropas teritorijā. Ceturtajā ziņojumā ir uzsvērts ekonomikas mezgla ("pentagona") pārsvars un pieaugoša galvaspilsētu nozīme, kā arī ar to saistītās sociālās un vides aizsardzības izmaksas. EESK atbalsta arī sekundāru attīstības centru un galvaspilsētu teritoriju attīstības veicināšanu, sinerģiju konsolidēšanu un savstarpēju papildināšanu starp pilsētu teritorijām un attālākajiem reģioniem. Regulāri varētu tikt sniegts ziņojums par galvaspilsētu teritoriju sociāli ekonomisko situāciju, tāpēc būtu nepieciešams izstrādāt statistiskas uzraudzības instrumentu ⁽²⁷⁾. Turklāt EESK uzskata, ka šajā nolūkā varētu būt lietderīgi teritoriāli līgumi attiecībā uz attīstību globalizācijas apstākļos, jo īpaši ciktāl tie atbilst uz nākotni vērstai pieejai, lai veicinātu sabiedrības kultūras attīstību un iesaistītu ikvienu ⁽²⁸⁾.

4.4.1 EESK uzskata, ka pilsētas vides apstākļos ir jāpiemēro "sociāli atbildīgas teritorijas" modelis, t.i. teritorija, kā to paredz Bristoles nolīgums ⁽²⁹⁾ (2005. gada decembris), kuras mērķis ir

⁽²⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Struktūrpolitikas īstenošanas sekas un ietekme uz Eiropas Savienības kohēziju", OV C 93, 27.4.2007., 6. lpp.

⁽²⁷⁾ Divi EESK atzinumi par tematu "Eiropas lielpilsētu teritorijas — sociālā un ekonomiskā ietekme uz Eiropas nākotni", OV C 302, 7.12.2004., 101. lpp. un OV C 168, 20.7.2007., 10. lpp.

⁽²⁸⁾ EESK atzinums par tematu "Rūpniecisko pārmaiņu teritoriālā pārvaldība: sociālo partneru loma un konkurētspējas un inovācijas pamatprogrammas ieguldījums", OV C 318, 23.12.2006., 12. lpp.

⁽²⁹⁾ www.odpm.gov.uk.

attīstīt ilgtspējību, savā darbībā ņemot vērā ekonomikas, sociālos un vides aspektus, kā arī sabiedrības novecošanas sociāli ekonomisko ietekmi uz pilsētu attīstību. Šajā sakarā ir obligāti jāsauglabā un jāatbalsta pilsoniskās sabiedrības pārstāvju iesaistīšanās vadlīniju kopīga noteikšanā, kā to paredz 6. pētniecības un attīstības pamatprogramma. 7. pētniecības un attīstības pamatprogrammā ir paredzētas īpašas darbības cilvēku attīstības un novecošanas jomā ⁽³⁰⁾.

4.4.2 Tā kā teritorijas, kurās ir darba vietu izveides un rūpniecības potenciāls, var pārsniegt valsts sistēmu, vajadzētu piešķirt vairāk Interreg līdzekļu pārrobežu sadarbības veicināšanai ⁽³¹⁾.

4.4.3 Attiecībā uz īpaši nomaļiem reģioniem "EESK labvēlīgi uztver Komisijas centienus izveidot konverģences ietvaros specifisku mehānismu, kas vērsti uz visu īpaši nomaļo reģionu nepilnību kompensēšanu, kā arī to, kuros ir pastāvīgas strukturālas nepilnības" ⁽³²⁾. Secinot, ka 50 % no P&A paredzēto līdzekļu koncentrējas dažos reģionos, EESK aicina "sekmēt tehnoloģiju pārvietošanas pasākumu uzsākšanu starp reģioniem". EESK uzskata, ka "Eiropas politika attiecībā uz reģioniem, kam raksturīgi nepārejoši attīstības traucēkli, jāveido, pamatojoties uz trim pamatprincipiem", proti, 1) pastāvības princips ("apsteigšanas" koncepcija uz šiem reģioniem neattiecas), 2) pozitīvās diskriminācijas princips, lai nodrošinātu reālu paritāti ar citiem reģioniem, un 3) proporcionalitātes princips, lai ņemtu vērā reģionu reālos ģeogrāfiskos, demogrāfiskos un vides apstākļus, kā arī šķēršļus, ar kādiem tiem jāsaskaras. Lai risinātu šo nevienlīdzības jautājumu, varētu iedomāties tādas sociāla rakstura intervences pasākumus kā "tiešs atbalsts atsevišķiem komercdarbības virzieniem vai pakalpojumu sniedzējiem, īpaši ūdens un gaisa transporta tarifi iedzīvotājiem, kvalitatīvu sabiedrisko pakalpojumu esamība" ⁽³³⁾.

4.4.3.1 Komisija pamatoti apgalvo, ka ierobežotās piekļuves iespējas salām izpaužas kā fakts, ka laiku, kas pavadīts ceļā ar automašīnu vai vilcienu, palielina laiks, kas nepieciešams jūras šķērsošanai. Ierobežotā piekļuve ir "īpaša problēma", kas jārisina attiecībā uz salām. Komisija pamatoti uzsver arī to, ka nopietna problēma ir nelielais iedzīvotāju skaits. Lielākā daļa salu teritoriju nevar paļauties uz vietējo tirgu. Tomēr šo teritoriju "ilgtermiņa attīstības perspektīvas" nosaka arī citas problēmas, piemēram, ierobežotie resursi, riski un situācija vides jomā.

⁽³⁰⁾ EESK atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par pilsētvides tematisko stratēģiju", OV C 318, 23.12.2006., 86. lpp.

⁽³¹⁾ EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas Pārrobežu sadarbības grupas (EPSC) izveidošanu", OV C 255, 14.10.2005., 76. lpp., 3.4. punkts.

⁽³²⁾ EESK atzinums par tematu "Trešais ziņojums par ekonomisko un sociālo kohēziju — Jaunas partnerattiecības kohēzijai: saplūšana, konkurētspēja un sadarbība", OV C 302, 7.12.2004., 60. lpp.

⁽³³⁾ EESK atzinums par tematu "Iespējas panākt nelabvēlīgu dabas apstākļu un struktūras traucējumu ietekmētu reģionu labāku integrāciju", OV C 221, 8.9.2005., 141. lpp.

4.4.3.2 Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 16. pantā paredzēts, ka "... dalībvalstis, nepārsniedzot savas attiecīgās pilnvaras un šā Līguma piemērošanas jomu, rūpējas, lai šādi pakalpojumi pamatotos uz tādiem principiem un nosacījumiem, kas ļauj īstenot to uzdevumu".

4.4.3.3 Kā vienu no instrumentiem var minēt vienotu universālā pakalpojuma (UP) modeli sabiedrisko pakalpojumu nozarēm, kuru ieviešanu sabiedrisko pakalpojumu nozarēs paredz ES politikas dokumenti un normatīvie akti. Šis instruments uzsvērtis Zaļajā grāmatā par vispārējās nozīmes pakalpojumiem ⁽³⁴⁾.

4.4.4 EESK atgādina, cik svarīgi ir noteikt sodus uzņēmumiem, kuri saņem Eiropas subsīdijas, bet delokalizē savu darbību 7 gadu laikā. Publiskie resursi nevar tikt izšķiesti, subsidējot darba vietu iznīcināšanu.

4.5 *Kāda ir ziņojumā noteikto problēmu ietekme uz tādiem nozīmīgiem kohēzijas politikas elementiem kā iekļautība, integrācija un iespējas visiem? Vai vajadzīgi turpmāki centieni, lai sagatavotos un cīnītos pret šo ietekmi?*

Nemot vērā lielās reģionālās atšķirības dzimstības, mirstības un migrācijas plūsmu ziņā, kāda ir kohēzijas politikas loma, reaģējot uz demogrāfiskajām pārmaiņām?

4.5.1 Dzimumu līdztiesības horizontālā dimensija ir skaidri norādīta struktūrfondu regulās. Tomēr šķiet, ka uzmanība šim principam ir pievērsta gandrīz tikai saistībā ar jautājumiem par darba tirgu. Dalībvalstis ir jāiedrošina pieņemt integrētu pieeju (iespējams, izmantojot Lisabonas integrētās pamatnostādnes, kurām vajadzības gadījumā pievienoti individuāli ieteikumi). Lai varētu novērtēt darbojošās programmas, ir nepieciešami dati sadalījumā pa dzimumiem.

4.5.2 Lai nodrošinātu vēlamu bērnu skaitu ģimenē, dalībvalstīm ir jāīsteno dažāda veida pasākumi, piemēram, "tiešie finansiālie pabalsti, nodokļu atvieglojumi, publisko un privāto struktūru nodrošinājums (piemēram, bērnodārzi, tai skaitā silītes uzņēmumos vai vairākiem uzņēmumiem kopējas silītes), pagarinātās dienas grupas, kā arī citi ekonomiski izdevīgi pasākumi" ⁽³⁵⁾. Turklāt EESK atgādina par dalībvalstu vienošanos, ko tās panāca Barselonā 2002. gada jūnijā notikušajā Eiropadomes sanāksmē, proti, "līdz 2010. gadam izveidot iestādes, lai nodrošinātu aprūpi vismaz 90 % bērnu vecumā no trīs gadiem līdz obligātajam skolas vecumam un vismaz 33 % bērnu, kas jaunāki par trim gadiem". Tāpat ir jānosaka "griesti ģimenei un bērniem paredzētajam valsts finansējumam, t.i., ieguldījumiem nākotnei, lai nepieļautu tā samazināšanu, pieaugot izdevumiem vecu ļaužu

īpatsvara palielināšanās dēļ, ko novecojošais elektorāts varētu uzskatīt par prioritāti" ⁽³⁶⁾. Šajā saistībā būtu lietderīgi padomāt par demogrāfiskā fonda izveidi. Tā mērķis būtu atbalstīt valstu centienus, kas paredz veicināt dzimstību un sieviešu dalību darba tirgū, ļaujot nodrošināt lielāku Eiropas finansējumu bērnu un vecu ļaužu aprūpes iestādēm, kā arī ieguldījumus skolu atjaunošanā/modernizēšanā, jo īpaši lauku reģionos.

4.5.3 Paralēli demogrāfijas atbalstam "ir jāsauglabā un jāuzlabo bērnu veselības un drošības līmenis, jānodrošina kvalitatīva izglītība visiem, jāveido palīdzības un atbalsta sistēmas vecākiem viņu vajadzību apmierināšanai un grūtību pārvarēšanai. Īpaša uzmanība jāpievērš trūcīgām ģimenēm un bērniem — tiem, kam visvairāk ir nepieciešams atbalsts, un tiem, kas nāk no imigrācijas vides. EESK nevar noliegt, ka Eiropas sabiedrība noveco, un uzskata, ka kontinenta saglabāšanai ir nepieciešama paaudžu maiņa, taču atgādina, ka augstā bezdarba līmeņa samazināšana, pastāvīgas darba vietas pieejamība iedzīvotāju grupai vecumā no 25–35 gadiem, patiesi droša profesionālā attīstība varētu atvieglot aktīvas vai pasīvas pensijas finansēšanu" ⁽³⁷⁾. Eiropas Sociālajam fondam jāsniedz liels ieguldījums šai iniciatīvai.

4.5.4 EESK uzskata arī, ka [ir jānosaka Eiropas līmenī] "kopīgi mērķi attiecībā uz mājokļa pieejamību un, otrkārt, mājokļa kvalitātes minimālie standarti, lai definētu jēdzienu "pienācīgs mājoklis" ⁽³⁸⁾.

4.5.5 Eiropas finanšu iestādēm būtu jāpiesūta kredīti ar zemām procentu likmēm integrētām nekustamā īpašuma programmām, atbalstot jauniešus, ģimenes ar bērniem, imigrantus, vecākus cilvēkus vai cilvēkus ar īpašām vajadzībām u.c. sociālā riska grupas, veicinot profesionālo mobilitāti, sociālo dažādību un iedzīvotājiem pieņemamas izmaksas. (...) EESK atzīmē, ka JESSICA instruments veicinās tāda garantiju fonda izveidi, kas paredzēts liela mēroga projektiem sociālo mājokļu jomā, un aicina šo jautājumu izskatīt, veicot struktūrfondu vidusposma novērtējumu" ⁽³⁹⁾.

4.6 *Kādas ir iedzīvotājiem turpmāk nepieciešamās svarīgākās prasmes, lai risinātu jaunās problēmas?*

4.6.1 Teritoriālie attīstības līgumi, kas minēti 2.1. atbildē piedāvā interesantu pieeju, lai atbildētu uz šo jautājumu, ciktāl situāciju un konkrētu problēmu risināšanai nepieciešama dažādu instrumentu un kompetenču mobilizēšana (sk.1.1.). Aktīvi ir jāiesaista sociālie partneri, kuri kopš 2002. gada pavasara Eiropadomes sanāksmei iesniedz ziņojumu par viņu iesaistīšanos mūžizglītības iniciatīvā.

⁽³⁶⁾ *Ibidem.*

⁽³⁷⁾ *Ibidem.*

⁽³⁸⁾ EESK atzinums par tematu "Mājoklis un reģionālā politika", OV C 161, 13.7.2007., 17. lpp.

⁽³⁹⁾ *Ibidem.*

⁽³⁴⁾ COM (2003) 270 galīgā redakcija.

⁽³⁵⁾ EESK atzinums par tematu "Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas", OV C 161, 13.07.2007., 66. lpp.

4.6.2 EESK vēlētos atgādināt, ka “viens no galvenajiem nosacījumiem IKT izmantošanā mūžizglītībai, īpaši Kopienas lauku apvidos un mazpilsētās, ir atbalsts no ES un dalībvalstu valdību puses platjoslas interneta pieslēgumu⁽⁴⁰⁾ ierīkošanai, lai nodrošinātu pieeju e-mācību sistēmām. (...) Šajā kontekstā EESK aicina Komisiju atzīt platjoslas pieslēgumu pieejamību par plašākas stratēģijas, kuras mērķis ir nodrošināt vispārējas nozīmes pakalpojuma statusa piešķiršanu e-pieejamībai, sastāvdaļu. (...) īpaša uzmanība ir jāpievērš plašas starp paaudzēm veidošanās tendencei”⁽⁴¹⁾.

4.7 *Ņemot vērā nepieciešamību pēc kohēzijas politikas programmu efektīvas pārvaldības, kāds vairāku līmeņu pārvaldības sistēmā ir vislabākais atbildības sadalījums starp Kopienas, valsts un reģionālo līmeni?*

4.7.1 EESK vēlas atkārtoti izteikt savu opozīciju jebkādiem centieniem pārnacionalizēt kohēzijas politiku, kas neapstrīdami sniedz Eiropas pievienoto vērtību solidaritātei, izaugsmei un nodarbinātībai, un kuras ietekme uz reālo dzīvi ir redzama Eiropas iedzīvotājiem.

4.7.2 EESK atgādina, ka saskaņā ar Līgumu (2., 158. un 159. pants) visām — Kopienas, valstu, horizontālām un nozaru politikām — ir jāsniedz ieguldījums kohēzijas mērķa sasniegšanā. Tāpēc integrētajās pamatnostādnēs un ietekmes analizēs⁽⁴²⁾ ir jāņem vērā kohēzija, jo īpaši tās teritoriālā dimensija.

4.7.3 EESK pauž gandarījumu par to, ka SVK ir iekļāvusi teritoriālo kohēziju ES mērķos, un par Komisijas projektu izveidot REGIO ĢD jaunu nodaļu “Teritoriālā kohēzija”. Šī nodaļa uzraudzītu, lai sektoriālā politika virzītos uz kohēzijas mērķi. Jo īpaši, ciktāl projektiem, kuri ir tiesīgi saņemt Eiropas atbalstu, ir nepieciešams valsts iestāžu līdzfinansējums, ir jāuzsāk pārdomas par Stabilitātes un izaugsmes pakta noteiktajiem budžeta kritērijiem un to sekām uz Eiropas komunikāciju tīklu finansēšanu un, precīzāk, uz trūkstošajiem posmiem.

Jāatgādina par pāris vispārējām pamatnostādnēm. Dažas no tām jau ir iekļautas Līgumos, dažas tika iekļautas pēc 2007. gadā notikušās starpvaldību konferences. Tajās teikts, ka, “nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienība:

⁽⁴⁰⁾ Platjoslas interneta pieslēgums — sakaru kanāls ar augstu veiktspēju, kas nodrošina ātru un vieglu piekļuvi informācijai un e-mācību sistēmām (avots: www.elearningeuropa.info).

⁽⁴¹⁾ EESK atzinums par tematu “IT atbalstītas mūžizglītības ieguldījums Eiropas konkurētspējā, rūpniecības pārmaiņas un sociālā kapitāla attīstība”, OV C 318, 23.12.2006., 20. lpp.

⁽⁴²⁾ EESK atzinums par tematu “Struktūrpolitikas īstenošanas sekas un ietekme uz Eiropas Savienības kohēziju”, OV C 93, 27.4.2007., 6. lpp.

— ņem vērā prasības, kas saistītas ar augsta nodarbinātības līmeņa un pietiekama sociālās aizsardzības līmeņa uzturēšanu un sociālās atstumtības izskaušanu, kā arī ar augstu izglītības, apmācības un cilvēku veselības aizsardzības līmeņa uzturēšanu (jauns 9. pants Līgumā par Eiropas Savienības darbību);

— tiecas apkarot diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, ticības vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ (jauns 10. pants Līgumā par Eiropas Savienības darbību);

— ietver vides aizsardzības prasības, jo īpaši, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību (Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 6. pants, kas saglabāts jaunajā Līgumā).”

Pamattiesību hartas noteikumi, kas atzīti Līgumā par ES (6. pants), arī jāņem vērā, nosakot un īstenojot struktūrpolitiku.

4.7.4 EESK pauž lielu nožēlu, ka šajā apspriešanās procesā netiek izskatīta sociālo partneru un organizētas pilsoniskās sabiedrības loma struktūrfondu koncepcijā, izstrādē un īstenošanā. Viņu iesaistīšanās ir nepieciešama, lai pielāgotu līdzfinansētos projektus reālajām vajadzībām un patiesai situācijai, ciktāl tie atbilst stratēģiskajām vadlīnijām. “EESK aicina izstrādāt pamatnostādnes par konsultācijām attiecībā uz dalībvalstu stratēģiskajiem un plānošanas dokumentiem. (...) Nepieciešams, lai dalībvalstis sniegtu paskaidrojumu par to, kā tās organizē atsauksmju par partnerības principa ieviešanu saņemšanu saistībā ar pārraudzības komiteju darbu. EESK ir pārliecināta, ka dalībvalstīm un reģionālajām pašvaldībām būtu labāk jāizmanto pilsoniskās sabiedrības organizāciju potenciāls, iesaistot tās veicināšanas plānu izstrādē. Jāatbalsta arī iniciatīvas iedzīvotājiem tuvā līmenī, šim mērķim piešķirot atbilstošus finanšu līdzekļus no struktūrfondu popularizēšanai paredzētajiem resursiem Pārrobežu un starpreģionu programmu gadījumā būtu lietderīgi sekmēt kopējas apspriešanās un sociāli profesionālu partnerību veidošanu, kas arī īstēnotas pārrobežu un starpreģionu līmenī”⁽⁴³⁾.

4.7.5 Turpinot Atvērto durvju dienas un iniciatīvu “Ekonomikas pārmaiņu sekmēšana reģionos”, EESK īpaši atbalsta:

— Eiropas Tūrisma aģentūras izveidi, šāda aģentūra varētu veikt ar tūrismu saistīto procesu novērošanu, kā arī sniegt Eiropas Savienībai un dalībvalstīm par šo jomu drošu un salīdzināmu informāciju un datus⁽⁴⁴⁾;

⁽⁴³⁾ Skatīt abus EESK atzinumus par tematu “Komisijas paziņojums: Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalsta jomā — Kopienas stratēģijas pamatnostādnes (2007-2013)”, OV C 185, 8.8.2006., 52. lpp. un “Struktūrpolitikas īstenošanas sekas un ietekme uz Eiropas Savienības kohēziju”, OV C 93, 27.4.2007., 6. lpp.

⁽⁴⁴⁾ EESK atzinums par tematu “Tūrisms un kultūra: divi izaugsmei veicinoši faktori”, OV C 110, 9.5.2006., 1. lpp.

- “Eiropas zaļās pilsētas balvas” izveidi nolūkā mudināt vietējās pašvaldības un to publiskās un privātas struktūras optimizēt to centienus ⁽⁴⁵⁾;
- sadarbībā ar vietējo un reģionālo pašvaldību pārstāvjiem un tīkliem, kā arī ar Eiropas Komisijas un dalībvalstu atbalstu ideju īstenot tehniskā atbalsta pasākumus projektiem mājokļu jomā (projektu un metožu kapitalizāciju, lai projektus mājokļu jomā efektīvi iekļautu pilsētvides atjaunošanas programmās) ⁽⁴⁶⁾.

Uzsvars jo īpaši jāliek uz pieredzes un paraugprakses izplatīšanu.

4.8 Kādas ir jaunās sadarbības iespējas starp reģioniem Eiropas Savienības robežās, gan ar reģioniem ārpus tās?

4.8.1 EESK uzskata, ka forums, kurā tiktos starp galvaspilsētu teritoriju un Komisijas pārstāvji, varētu veicināt policentrismu un uzlabotu zināšanas par šīm teritorijām. Varētu tikt izveidota darba grupa, lai identificētu un izplatītu labo praksi ⁽⁴⁷⁾.

4.8.2 Juridiskām struktūrām, kas izveidotas saskaņā ar EGTC vai saskaņā ar citiem struktūrfondiem, jābūt atbildīgām par dažādu finansējuma avotu koordinēšanu, kas paver iespēju

izstrādāt un īstenot šo fondu finansētus projektus, kas atbalsta rūpniecības politiku konkrētajā reģionā. Šie līdzekļi ir pieejami dažādu ieinteresēto personu pārstāvjiem reģionālā līmenī. Šādu juridisko struktūru izveide stiprinās pārrobežu sadarbības vēlmi, radīs ieinteresētajiem reģioniem sajūtu, ka tie ir sava likteņa noteicēji, un veicinās tiesību aktu saskaņošanu ⁽⁴⁸⁾.

4.8.3 Šajā sakarā ir jāveicina kopīgās apspriešanās procedūras, pārrobežu un starpreģionu sociāli profesionālās partnerattiecības, sociālā dialoga iniciatīvas šajos līmeņos, jo īpaši izstrādājot starptautisku satvaru sarunām par darba koplīgumu slēgšanu, kā tas paredzēts sociālajā programmā 2005.-2010. gadam ⁽⁴⁹⁾.

4.8.4 Vēl viena joma, kurā reģionu sadarbība varētu veicināt kohēziju, ir enerģētikas nozare, jo tā ietekmē ražošanas izmaksas, tautsaimniecisko attīstību un mājāsaimniecības. Šāda sadarbība var izpausties kā energoresursu tirdzniecība — reģioni, kuros ir vairāk salīdzinoši lētu energoresursu, tos pārdod sliktāk apgādātiem reģioniem. Pašlaik tas ir iespējams, pateicoties regulētai, tomēr elastīgākai tīklu sistēmai un izveidotajai “elektroniskajai biržai”.

Briselē, 2007. gada 13. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁵⁾ EESK atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par pilsētvides tematisko stratēģiju”, OV C 318, 23.12.2006., 86. lpp.

⁽⁴⁶⁾ EESK atzinums par tematu “Mājoklis un reģionālā politika”, OV C 161, 13.7.2007., 17. lpp.

⁽⁴⁷⁾ Divi EESK atzinumi par tematu “Eiropas lielpilsētu teritorijas — sociālā un ekonomiskā ietekme uz Eiropas nākotni”, OV C 302, 7.12.2004., 101. lpp. un OV C 168, 20.7.2007., 10. lpp.

⁽⁴⁸⁾ EESK atzinums par tematu “Rūpniecības pārmaiņu vadība pārrobežu reģionos pēc Eiropas Savienības paplašināšanās”, OV C 185, 8.8.2006., 24. lpp.

⁽⁴⁹⁾ EESK atzinums par tematu “Komisijas paziņojums: Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalsta jomā — Kopienas stratēģijas pamatnostādnes (2007-2013)”, OV C 185, 8.8.2006., 52. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Migrācija un attīstība — Iespējas un problēmas"

(2008/C 120/18)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 16. februāra plenārajā sesijā nolēma izstrādāt atzinumu par

"Migrācija un attīstība — Iespējas un problēmas".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2007. gada 3. oktobrī. Ziņotājs — Sharma kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra) sēdē, ar 125 balsīm par un 5 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Šajā pašiniciatīvas atzinumā ietverti ieteikumi par politiku tādos savstarpēji cieši saistītos jautājumos kā migrācija un attīstība.

1.2 Pievēršoties galvenokārt praktiskiem piemēriem, ieteikumiem un iespējamām savstarpēji izdevīgas sadarbības formām, migrāciju var uzskatīt par "attīstības instrumentu". Ieviešot īpašus pasākumus, Komiteja vēlas politikas līmeņa diskusiju izvērst plānošanas līmeņa diskusijā.

1.3 Migrācijas un attīstības politiku efektīvu piemērošanu vislabāk iespējams panākt, vairāk veicinot naudas pārvedumu (3.4.–3.8.) nozīmi, lai tādējādi paaugstinātu saņēmēju ienākumu līmeni, un, iespējams, arī regulējot migrācijas plūsmas, lai atbalstītu vismazāk attīstītās valstis vai noteiktas iedzīvotāju grupas ar zemiem ienākumiem attīstības valstīs (4.2.). Ar kopīgas attīstības koncepciju palīdzību iespējams novirzīt privātpersonu pārskaitīto līdzekļu ieguldīšanu infrastruktūras projektos, no kā iegūtu visa sabiedrība (5.1.–5.2.). Cita veida kopīgas attīstības formas izmanto arī diasporu organizācijās, lai ārvalstu tiešo investīciju piesaistei, zināšanu un tehnoloģiju tālāknodešanai, kā arī devumam sociālajā un kultūras jomā mobilizētu cilvēkresursus un/vai finanšu līdzekļus (5.3.–5.8.). Migrācijas un attīstības politika var mazināt intelektuālā darbaspēka emigrācijas nelabvēlīgo ietekmi, radot intelektuālā darbaspēka fondus (*brain trust*) un sekmējot cirkulārās un virtuālās migrācijas modeļus (6.2.–6.6.4.). Visbeidzot, Komisija pauž viedokli, ka migrācijas un attīstības politika var būt veiksmīga tikai tādā gadījumā, ja tā ir integrēta citās atbilstošās politikas jomās un ja ir nodrošināta politiku saskaņotība (7.1.–7.3.).

1.4 Šis atzinums papildina Komitejas atzinumu par tematu "Kopienas migrācijas un sadarbības politika ar izcelsmes valstīm attīstības veicināšanai" ⁽¹⁾, ziņotājs *Pariza Castaños* kgs. Komiteja arī atbalsta Komisijas paziņojumu par tematu "Cirkulārā migrācija un mobilitātes partnerības starp Eiropas Savienību un trešām valstīm" ⁽²⁾.

⁽¹⁾ SOC/268 "Migrācija un sadarbība attīstības veicināšanai", 2007. gada 4. jūnijs.

⁽²⁾ COM(2007) 248, 16.5.2007.

2. Migrācija un globalizācija

2.1 Globalizācijas procesa rezultātā ir notikusi kapitāla, preču un pakalpojumu kustības liberalizācija. Tomēr personu brīva pārvietošanās vēl joprojām ir joma ar vislielākajiem ierobežojumiem. Lai mazāk attīstītajām valstīm ļautu vairāk iegūt no globalizācijas virzītās ekonomikas izaugsmes, lielāka uzmanība būtu jāpievērš personu brīvas pārvietošanās jautājumam. Šā atzinuma pamatā ir uzskats, ka migrācija attīstības valstīm dod iespēju līdzvērtīgāk piedalīties mūsdienu globalizētās ekonomikas norisēs. Migrācija spēj mazināt nevienlīdzību, tomēr migrāciju nedrīkst uzskatīt par tradicionālās attīstības palīdzības aizvietošanu.

2.2 Koncepcijas, saskaņā ar kuru migrācija ir saikne starp globalizāciju un attīstību, pamatā ir divi apsvērumi. Pirmkārt, demogrāfiskās attīstības tendences liecina, ka sagaidāms, ka jau šobrīd pastāvošais darbaspēka deficīts ES valstīs tuvākajā nākotnē palielināsies vēl vairāk, it īpaši darbietilpīgās pakalpojumu nozarēs. Otrkārt, Pasaules banka paredz, ka, īstenojot migrācijas procesu labu pārvaldību, tuvākajā nākotnē naudas pārvedumu veidā varētu tikt sniegta nozīmīga finansiāla palīdzība nabadzīgu valstu iedzīvotājiem ⁽³⁾. Pastāvīgi pieaug naudas pārvedumu plūsma ne tikai starp ESAO valstīm, bet arī no ESAO valstīm uz attīstības valstīm un pat starp attīstības valstīm ⁽⁴⁾. Tādējādi starptautiskā migrācija var ievērojami sekmēt Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanu. Naudas pārvedumi, kā arī kopīgas attīstības koncepcijas un cirkulārā migrācija var ievērojami veicināt attīstību. Vēl svarīgāk ir tas, ka šo attīstības potenciālu ietekmē vajadzības Rietumeiropas darba tirgū.

⁽³⁾ Pasaules banka, 2006. gads. Pasaules ekonomikas perspektīvas.

⁽⁴⁾ Saskaņā ar Pasaules bankas informāciju laika posmā no 2001. līdz 2005. gadam naudas pārvedumu plūsma ir dubultojusies, 2005. gadā sasniedzot 249 miljardus USD, no kuriem 180 miljardus saņēma attīstības valsts. Šī summa četras līdz piecas reizes pārsniedz oficiālās attīstības palīdzības apjomu (Pasaules banka (2006): Darba kārtība starptautiskās migrācijas jautājumos un Pasaules banka — Risku pārvaldība un ieguvumu palielināšana). *Oxfam* lēš, ka attīstības valstīs ik gadus ieplūst 80 miljardi USD (Starptautiskās attīstības komitejas pētījums par migrāciju un attīstību, *Oxfam*, 2003. gads). Pēc Globālās Komisijas starptautiskās migrācijas jautājumos aplēsēm, attīstības valstīs katru gadu saņem naudas pārvedumus 93 miljardu USD apmērā (Migrācija un attīstība, Politikas analīzes un izpētes programma, 2003. gads). Kopumā naudas pārvedumi veido 2,2 % no visu attīstības valstu IKP (Starptautiskais valūtas fonds, 2005. gads).

2.3 Šajā atzinumā uzsvēta vajadzība pēc labi izstrādātas, visaptverošas un integrētas pieejas migrācijas un attīstības politikai, kas dotu iespēju radīt situāciju, kurā ieguvējas ir visas puses.

2.4 Saskaņā ar šādu pieeju tiek ņemts vērā, ka migrācijas pozitīvā un negatīvā ietekme uz attīstības valstīm ir savstarpēji nelīdzsvarota, un tādēļ izmaksu un ieguvumu faktoriem tiek pievērsta atbilstoša uzmanība. Lai arī dažās valstīs migrācija mazina pārpadzīvotības un bezdarba ietekmi, un apzināts kvalificēta darbaspēka eksports ir turpmāko naudas pārvedumu, ārvalstu tiešo investīciju un zināšanu tālāk nodošanas avots, citās valstīs pastāvīga cilvēkresursu aizplūšana būtiski kavē attīstību. Tādēļ labi pārvaldīta migrācija pastiprina migrācijas pozitīvo ietekmi, vienlaikus samazinot tās negatīvās sekas.

2.5 Komiteja atbalsta vadošo starptautisko attīstības organizāciju, tādu kā Pasaules bankas, Apvienotās Karalistes Starptautiskās attīstības departamenta, *Oxfam* un citu vērtējumu, tām visām uzsverot starptautiskās migrācijas kā attīstību veicinoša faktora nozīmi, lai samazinātu nabadzības līmeni un izcelsmes valstīs veicinātu ilgtspējīgu ekonomikas attīstību. Naudas pārvedumi ievērojami palielina saņēmēju mājāsaimniecību ienākumus, un tie būtiski veicina nabadzības līmeņa pazemināšanos īstermiņā un, īstenojot rūpīgu pārvaldi, var pat veicināt ilgtspējīgu attīstību ilgtermiņā. Ilgtspējīgu attīstību veicina arī "kopīgas attīstības" koncepcijas, piemēram, palīdzība diasporām, atbalsts sociālajā jomā, zināšanu tālāk nodošana un starptautiskie uzņēmējdarbības tīkli.

2.6 Labi pārvaldītas migrācijas un attīstības politikas priekšrocībai ir jābūt spējai aizsargāt mazāk aizsargātas valstis, kas gandrīz visas atrodas Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras, no migrācijas radītajiem attīstības kavēkļiem. Attīstības valstis, kas no pārvedumiem un palīdzības iegūst vismazāk, migrācija bieži ietekmē visnelabvēlīgāk — tās zaudē augsti kvalificētu darbaspēku un talantīgus cilvēkus. Piemērojot cirkulārās un virtuālās migrācijas modeļus, zināmā mērā var risināt nekontrolētas izceļošanas radītās problēmas. Ar migrācijas un attīstības politikas palīdzību iespējams ņemt vērā to nozaru vajadzības un īpatnības, ko migrācija ietekmē īpaši negatīvi, piemēram, izglītība un veselības aprūpe. Ja stingri migrācijas režīmi nepasargās no augsti kvalificēta medicīnas aprūpes personāla zaudējumiem HIV/AIDS īpaši smagi ietekmētos apgabalos, tad ilgtspējīgi nebūs arī cita veida attīstības centieni. Galamērķa valstu un izcelsmes valstu divpusējām un reģionālām partnerībām migrācijas jautājumu risināšanai var būt būtiska nozīme, lai aizsargātu minētās nozares, kas ir īpaši svarīgas minēto valstu attīstībai.

2.7 Komiteja ir pieņēmusi zināšanai daudzās iespējas un veidus, kādos migrācija jūtamā ietekmē izcelsmes un galamērķa valstis. Daži no tiem ir apzināti tikai vairākus gadus pēc tam, kad migrācija jau ir sākusies. Īpašas bažas izraisa jautājums par migrantu bērniem, kuri paliek izcelsmes valstīs, kā arī par šo

bērnu veselību un izglītības iespējām vientuļā vecāka mājāsaimniecībā. Sociālās dimensijas izpratnē migrācijas ietekmētajos apgabalos vērojama nelīdzsvarota dzimumu attiecība, kas, visticamāk, iespaidos ilgtermiņa attīstības sociālekonomiskos pamatnosacījumus. Minētie jautājumi ir jāņem vērā, plānojot un īstenojot starptautisku migrācijas politiku.

2.8 Komiteja uzsver izcelsmes valstu un uzņēmējvalstu savstarpējo sociālekonomisko atkarību. Uzņēmējvalstīs dzīvojošie finansiāli veiksmīgie migranti parasti pārskaita vairāk līdzekļu. Tāpat sociāli labi integrētajiem migrantiem, salīdzinot ar mazāk veiksmīgi integrētajiem migrantiem, ir potenciāli lielāka nozīme attiecībā uz līdzdalību izcelsmes valsts attīstībā, sniedzot palīdzību, sociālu atbalstu un piedaloties cirkulārajā un virtuālajā migrācijā. Līdz ar to uzņēmējvalstīm jāapsver koncepcijas, lai novērstu intelektuālā potenciāla nelietderīgu izmantošanu: šādas koncepcijas aptver labāku vispārējo sociālo integrāciju, algu līmeņa izlīdzināšanu un darba apstākļu uzlabošanu, ieskaitot apvienību pieejamību, kā arī risinot migrantu bieži vien problemātisko tiesisko statusu. Ar šādas pieejas palīdzību var vairojot migrantu ieguldījumu uzņēmējvalsts sabiedrībā un turklāt arī palielināt viņu attīstības potenciālu.

2.9 Tāpat savstarpēji saistītas ir nelikumīgas migrācijas ierobežošanai izstrādātās koncepcijas. Nelikumīga migrācija kaitē galamērķa valstīm, jo tā ir saistīta ar nelikumīgu nodarbinātību. Tā arī apdraud (nelegālos) migrantus, jo attiecībā, kas saistītas ar ļaunprātīgas izmantošanas risku, viņi bieži vien ir neaizsargāti un sastopas ar sliktiem darba apstākļiem ar zemi veselības aizsardzības un drošības standartiem. Turklāt nelikumīga migrācija ir saistīta ar nelabvēlīgām sekām attīstībai: iespējas integrēties uzņēmējvalstī ir ierobežotas, un šādas migrācijas augstās izmaksas samazina izredzes sūtīt naudas pārvedumus uz izcelsmes valsti. Uzņēmējvalstīs integrēto nelegālo migrantu legalizācija ir jāveic humāni, kā arī tautsaimniecisku un sociālu apsvērumu dēļ. Likumīgas migrācijas iespēju palielināšana paaugstina attīstības potenciālu, tajā pašā laikā samazinot pieprasījumu pēc kriminālām organizācijām, kas ir iesaistītas kontrabandā un cilvēku tirdzniecībā. Likumīga migrācija tādējādi samazina izmantošanu.

2.10 Komiteja atzīst, ka migrācija starp dažādām dienvidu valstīm ir visizplatītākais starptautiskās migrācijas veids. Kaimiņvalstis vai vistuvākais reģions ir starptautisko migrantu visbiežāk izvēlētie galamērķi⁽⁵⁾. Turklāt ņemot vērā, ka migrācija ir saistīta ar spēju uzņemties risku un tai vajadzīgi finanšu līdzekļi, iemaņas un sakari, kļūst acīmredzams, ka pārvietošanās valsts robežās ir visizplatītākā migrācijas forma, īpaši tas sakāms par nabadzīgiem cilvēkiem⁽⁶⁾. Šā iemesla dēļ visaptverošā pieejā migrācijas un attīstības politikai jāapsver arī reģionālās un iekšējās migrācijas iespējamā ietekme uz nabadzības samazināšanu un ekonomikas attīstību.

⁽⁵⁾ Īpaši Dienvidāfrikai jāuzņemas šī nasta, jo to par imigrācijas valsti bieži vien izvēlas visa reģiona iedzīvotāji.

⁽⁶⁾ Skatīt *DFID* ziņojumu: "Moving out of poverty — making migration work better for poor people" (<http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/migration-policy-paper-draft.pdf>).

2.11 Komiteja aicina dalībvalstis piemērot Starptautiskajā konvencijā par migrantu strādnieku un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību (1990. gads) kodificētos standartus.

3. Migrācija un nabadzības mazināšana — naudas pārvedumu veicināšana

3.1 Komiteja atzīst to attīstības potenciālu, kas piemīt migrantu naudas pārvedumiem viņu izcelsmes valstī palikušajām ģimenēm. Pētījumi liecina, ka naudas pārvedumi tiešā veidā veidā palielina saņēmēju ienākumu līmeni un mazina nabadzību.

3.2 Pārvedumu nenoteikta, taču būtiska daļa — viena līdz divas trešdaļas — tomēr tiek pārskaitīta pa neformāliem kanāliem. Tas negatīvi ietekmē migrantus un saņēmējus, kā arī uzņēmējvalsti un izcelsmes valsti. Tā kā starp neformālā sektora finanšu pakalpojumu sniedzējiem nav konkurences, migrantiem un saņēmējiem nav citas izvēles kā samierināties ar augstām pārskaitījumu izmaksām, kas savukārt samazina migrantu ienākumus. Finansiāli vāji attīstītās valstīs naudas pārvedumi ir nozīmīgākais ārzemju valūtas avots un, ja tos veic oficiālas banku iestādes, ar šo līdzekļu palīdzību var uzlabot situāciju finanšu jomā, palielinot depozītu un kredītu kopapjomu, ko pārvalda vietējās bankas (⁷). Naudas pārvedumi šajā procesā nodrošina pozitīvu makroekonomisko attīstību. Attiecībā uz neformālo banku sektoru uzņēmējvalstīm parasti ir bažas par drošību, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu vai teroristisku organizāciju finansēšanu, kas visbiežāk notiek, izmantojot neformālas finanšu darījumu metodes.

3.3 Tam, ka migranti naudas pārvedumiem bieži izvēlas nelikumīgas iespējas un nevis oficiālus banku pakalpojumus, ir daudz iemeslu. Liela daļa migrantu nelikumīgus pārskaitījumu veidus izvēlas tādēļ, ka oficiālo pakalpojumu piedāvātāji ir pārlietu dārgi, lēni un birokrātiski vai arī tie vienkārši nav pieejami. Migranti šādi izrāda arī neuzticību savas izcelsmes zemes banku iestādēm vai baidās no valūtas maiņas kursa svārstībām. Nabadzīgajiem saņēmējiem, jo īpaši tiem, kas dzīvo nomaļos lauku apgabalos, fiziski nav iespējams piekļūt banku iestādēm. Vēl daudz vairāk cilvēku nevar atļauties maksu par bankas konta uzturēšanu. Samaksa par naudas pārvedumiem nesamērīgi ietekmē ģimenes ar zemiem ienākumiem, kas pastāvīgi sūta nelielas naudas summas. Bezdokumentu migrantiem banku starpniecības pakalpojumi nav pieejami, jo viņiem nav dokumentu, kas ir priekšnoteikums bankas konta atvēršanai.

3.4 Komiteja aicina dalībvalstis, Komisiju, Parlamentu un Padomi apsvērt turpmāk minētās iniciatīvas kā instrumentus attīstības veicināšanai.

3.4.1 Migrantu izcelsmes valstu bankām būtu jādod iespēja ārzemēs dzīvojošajiem un strādājošajiem migrantiem izmantot ārvalstu valūtas uzkrājumu kontus viņu izcelsmes valstī.

(⁷) Tādējādi turpmākos naudas pārvedumus pārvēršot vērtspapīros, bankas spēj no starptautiskajiem kapitāla tirgiem saņemt izdevīgākus aizdevumus un aizdevumus ilgākam laika periodam.

3.4.2 Banku pakalpojumiem jābūt pieejamiem ģimenēs ar zemiem ienākumiem, nosakot par šiem pakalpojumiem tādu samaksu, ko minētās ģimenes var atļauties, tie jāpiedāvā arī tiem iedzīvotājiem, kuri banku pakalpojumus šobrīd neizmanto. Pēdējo minēto mērķi varētu sasniegt, banku pakalpojumus piesaistot plašāk izplatītu pakalpojumu nozarēm, piemēram, pasta vai mazumtirdzniecības tīkliem un pastāvošajām krājaizdevu sabiedrībām. Maksas samazināšanu par pārvedumiem tomēr nedrīkst padarīt bezjēdzīgu ar neizdevīgu valūtas maiņas kursu, kas noteikts banku iestāžu interesēs.

3.4.3 Jāpalielina konkurence starp naudas pārvedumu pakalpojumu sniedzējiem, lai tādējādi pazeminātu pārskaitījumu izmaksas. NVO un publiskās iestādes uzņēmējvalstīs var veicināt konkurenci, izplatot salīdzinošu informāciju par pakalpojumu sniedzēju cenām. Viens no šādu pasākumu piemēriem ir tīmekļa vietne www.sendmoneyhome.org. Papildus tam viena no galvenajām darbībām, kas jāsekmē pilsoniskajai sabiedrībai sadarbībā ar finanšu iestādēm, ir migrantu izglītības palielināšana finanšu jomā.

3.4.4 Modernizējot banku pakalpojumiem izmantotās tehnoloģijas izcelsmes valstīs, iespējams ievērojami samazināt pārskaitījumu izmaksas, palielināt to apstrādes ātrumu un darījumu drošību. Vēl vairāk efektīvāki palielināt varētu satelītu informācijas tehnoloģiju izmantošana nomaļos apgabalos, lai tādējādi atbalstītu uzlabotu pārvaldību un pārskaitījumus pa līniju sistēmām. Debetkaršu un mobilo telefonu papildpakalpojumu ieviešana ir novatorisks risinājums, lai palielinātu pakalpojumu sasniedzamību. Visiem šiem veiktspējas palielināšanas pasākumiem ir vajadzīgi ieguldījumi, ko varētu sekmēt, izmantojot oficiālo palīdzību attīstības jomā vai publisko un privāto partnerību.

3.4.5 Stingras identifikācijas prasības atbaida tos bezdokumentu migrantus, kuri vēlas atvērt bankas kontu. Bankām būtu jāpārdomā iespējas, lai uzlabotu banku pakalpojumu pieejamību bezdokumentu migrantiem. Savukārt dalībvalstīm jāapsver lietderīgas izmaiņas banku nozarei paredzētajā tiesiskajā vidē, lai minēto procesu padarītu iespējamu.

3.5 Pārvedumu izmaksu samazināšana ir pirmais nepieciešamais solis, lai vairotu pārvedumu ietekmi uz attīstību. Otrais solis ir plūsmas sekmēšana. Šajā nolūkā galamērķa valstīm būtu jāveido partnerības ar izcelsmes valstīm, kas saņem lielas naudas pārvedumu summas. Ar šīm partnerībām varētu atbilstoši sekmēt pasākumus, lai uzlabotu nabadzīgu cilvēku piekļuvi banku iestādēm, palielinātu finanšu pakalpojumu sniedzēju spēju veicināt naudas pārvedumu plūsmu un radītu iniciatīvas oficiālu pārskaitījumu veidu izmantošanai.

3.6 Komiteja aicina Eiropas Savienībā strādājošās banku iestādes izstrādāt banku pakalpojumu politiku, uzsverot uzņēmumu izteiktu sociālo atbildību un apziņu par to, ka no bankām ļoti lielā mērā ir atkarīgas iespējas apmierināt migrantu un viņu ģimeņu vajadzības.

3.7 Komiteja stingri atbalsta ar partnerību palīdzību īstenotas iniciatīvas, lai sekmētu naudas pārvedumu izmantošanu attīstībai, samazinot izmaksas un uzlabojot pieejamību. Šajā ziņā kā piemēri minami divi modeļi.

3.7.1 Mobilo sakaru pakalpojumu sniedzēju nozares struktūra "GSM asociācija" un maksājumu apstrādes uzņēmums MasterCard izveidojis sistēmu, kas migrantiem dos iespēju iemaksāt skaidru naudu viņu mobilā tālruņa kontā un uzdot to pārsūtīt uz mobilā tālruņa numuru ārzemēs, kur adresāts saņems elektronisku paziņojumu par naudas ieskaitīšanu.

3.7.2 Apvienotās Karalistes banka Lloyds TSB sadarbībā ar Indijas banku ICICI ļauj indiešiem, kas ir nerezidenti, bez maksas veikt naudas pārvedumus uz Indiju, ja vien ICICI bankas kontā ir vismaz minimālais līdzekļu atlikums.

3.8 Īpaši konfliktu un krīžu laikā vai pēc dabas katastrofām ir pierādījies, ka naudas pārvedumi ir ātrs un efektīvs mehānisms, lai risinātu bēgļu un upuru problēmas izcelsmes valstīs. Humānās palīdzības organizācijām un pirmās palīdzības sniedzējiem jāapsver iespēja viņu piedāvāto pēckonfliktu vai pēckatastrofu palīdzības pasākumu ietvaros nodrošināt piekļuvi naudas pārvedumiem.

4. Migrācija un nevienlīdzības pārvarēšana — likumīgās migrācijas plūsmas regulēšana mazāk attīstīto reģionu interesēs

4.1 Lai arī naudas pārvedumi spēj mazināt saņēmēju nabadzību, šo privāto pārskaitījumu ietekme uz attīstību ir ierobežota, jo nabadzīgie parasti nevar izmantot priekšrocības, ko sniedz naudas pārvedumi no ārzemēm. Turpretī cilvēki, kas spēj segt migrācijas sākotnējās izmaksas, nāk no mājāsaimniecībām ar zemāka līmeņa vidējiem ienākumiem. Turklāt naudas pārvedumi galvenokārt nonāk lielās emigrācijas valstīs ar apzinātu cilvēku kapitāla eksporta politiku. Tikai mazāk par trešdaļu nonāk vismazāk attīstītajās valstīs. Pārvedumu nepārtraukta plūsma ir ļoti lielā mērā atkarīga no pastāvīgas migrantu izceļošanas, un tādēļ to jūtami ietekmē izmaiņas imigrācijas politikā vai uzņēmējvalsts ekonomikas izaugsme.

4.2 Lai daudzkrāšotu ietekmi uz nabadzības mazināšanu un tajā pašā laikā pārvarētu nevienlīdzību, galamērķa valstīm ne tikai labāk jāpārvalda un jāveicina naudas pārvedumu plūsma,

kā tas jau iepriekš norādīts, bet arī labāk jāpārvalda iepriekšējā migrācijas plūsma. Ierobežojumi migrantu likumīgai uzņemšanai galamērķa valstīs nelabvēlīgi ietekmēs arī naudas pārvedumu plūsmu uz izcelsmes valstīm. Turklāt galamērķa valstīs var efektīvi ietekmēt naudas pārvedumu plūsmas virzību, piešķirot "prioritāru imigrācijas statusu" īpašām imigrantu grupām no noteiktām izcelsmes valstīm vai reģioniem. Tā var nodrošināt, lai jau pastāvošie migrantu tīkli nenoved pie reģionālas dabas aizspriedumiem un vēl vairāk nepalielina nevienlīdzību izcelsmes valstīs. Tādējādi uzņēmējvalsts proaktīvi atbalsta vismazāk attīstītos reģionus izcelsmes valstīs un arī palīdz mazināt nevienlīdzību. Tomēr, lai nodrošinātu to, ka naudas pārvedumi sasniedz vismazāk attīstītos apgabalus, ir jāspēr vēl viens solis, proti, mērķtiecīga uzmanība jāvelta tiem, kas dzīvo mājāsaimniecībās ar zemiem ienākumiem, un jāatvieglo viņu migrācija.

5. Migrācija un kopīga attīstība

5.1 Kopīga attīstība nozīmē migrantu rīcību, kas papildina un nevis aizstāj attīstību. Šādu rīcību raksturo uz vajadzībām balstīta plānošana, ilgtspējība un spēja vienot atsevišķas diasporu grupas ar izcelsmes valsts sabiedrību. Viena no kopīgās attīstības formām, kas sasniedz saņēmējas valsts sabiedrības pārstāvjus visos ienākumu līmeņos, ir naudas pārvedumu ieguldīšana izglītībai un veselības aprūpes pamatpakalpojumiem vajadzīgajā infrastruktūrā. Tādēļ Komiteja atbalsta naudas pārvedumu iekļaušanu kopīgajā attīstībā.

5.1.1 Kā piemērs minama fondu piesaistīšanas programmas iniciatīva. Jebkuram naudas pārvedumam, ko migranti nosūta uz izcelsmes valstīm sabiedriskās attīstības mērķiem, katrs programmā iesaistītais institucionālais partneris pievieno tādu pašu naudas summu⁽⁸⁾. Vēlams, lai šie partneri ir attīstības palīdzības organizācijas, kas ar mērķi panākt ilgtspējību programmā iesaista pieredzējušu personālu un zināšanas par pārvaldi un sadarbojas ar vietējām pašvaldībām. Šis fondu piesaistīšanas programmas būtu plaši jāpopularizē sabiedrībā un jāpadara viegli pieejamas, izmantojot informācijas platformas, kas arī veicinātu oficiālu banku pakalpojumu izmantošanu naudas pārvedumiem. Kad ir apzinātas sekmīgas "fondu piesaistīšanas programmas" (*matching funds programs*), papildu līdzekļu piesaistei būtu jāiekļauj partneri no privātā sektora. Jo īpaši tie uzņēmumi, kas nodarbina lielu daļu migrantu, un finanšu pakalpojumu sniedzēji, kuri veicina naudas pārvedumus, būtu jāaicina piedalīties un tādējādi paust šādu uzņēmumu sociālo atbildību. No šādas publiskā un privātā sektora partnerības ieguvējas ir visas iesaistītās puses: pateicoties lielāka apjoma kolektīviem naudas pārvedumiem, palielinās ietekme uz attīstību, savukārt

⁽⁸⁾ Piemērs tam ir ASV dzīvojošo imigrantu kopiena no Meksikas Zakatekas pavalsts. Programmas "Trīs par vienu" ietvaros katram migrantu apvienību nosūtītajam dolāram vienu dolāru pievieno Meksikas federālā valdība, bet vēl vienu — Zakatekas pavalsts. Šādas iniciatīvas var būt veiksmīgas tikai gadījumā, ja imigranti būs sociāli labi integrēti uzņēmējvalsts sabiedrībā un tādējādi spēs organizēt savu darbību.

uzņēmumi un bankas vairo uzticamību savu klientu acīs. Komiteja apzinās, ka izcelsmes valstu un uzņēmējvalstu sadarbībai jānotiek, iesaistoties visām pusēm, t.i., valdībām un pārvaldes iestādēm, kā arī sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Tādā veidā, izstrādājot pretkorupcijas praksi un hartu, varētu novērst nelegālu naudas pārvedumu veikšanu.

5.2 Izmantojot cita veida kopīgās attīstības formas, galvenā uzmanība tiek veltīta naudas pārvedumu novirzīšanai uzņēmējdarbībai vai ar ieguldījumiem saistītai darbībai.

5.2.1 Iniciatīvas, ko izcelsmes valstis var piedāvāt, lai palielinātu naudas pārvedumu vispārējo plūsmu kopīgās attīstības vajadzībām, sniedz no ienākumu nodokļa atbrīvojumiem migrantiem, ja viņi iegulda vietējos uzņēmumos, līdz pat atbrīvojumiem no importa nodevām par ieguldījumiem uzņēmējdarbībā.

5.2.2 Komiteja aicina banku iestādes un attīstības aģentūras izmēģināt eksperimentālas programmas, kas nodrošina naudas pārvedumu un mikrofinansējuma iestāžu saikni attīstības valstīs.

5.2.3 Banku iestādes izcelsmes valstīs un uzņēmējvalstīs būtu jāiedrošina veidot partnerības naudas pārvedumu jomā, lai līdzās naudas pārvedumu pakalpojumiem sekmētu papildu finanšu pakalpojumu kombinēto pārdošanu (*cross-selling*), piemēram, piedāvājot kredītus mazajiem uzņēmumiem vai mājokļa kredītus.

5.2.4 Lai atbalstītu un pastiprinātu šādus pasākumus, attīstības aģentūrām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām būtu jāinformē migrantu kopienas uzņēmējvalstīs par ieguldījumu iespējām, jāpiedāvā apmācība uzņēmējdarbībā un jāsekmē tādu tīklu izveidi, kas tuvinātu migrantus un izcelsmes valstu uzņēmējus, kuriem nepieciešams kapitāls. Kā migrantiem–uzņēmējiem galamērķa valstīs, tā arī uzņēmējiem izcelsmes valstīs būtu jāiesaistās stratēģiskos uzņēmējdarbības un attīstības tīklos.

5.3 Dažiem no iepriekšminētajiem pasākumiem ir nepieciešama diasporas organizāciju sadarbība uzņēmējvalstīs. Diasporas un izcelsmes valsts sakaru tīkls galvenokārt izveidojies, pateicoties atsevišķu personu vai grupu brīvprātīgām darbībām. Šie tīkli ir galvenais ārvalstu tiešo investīciju, zināšanu un tehnoloģiju tālāk nodošanas, filantropijas un sociālā, kā arī atbalsta kultūras jomā avots. Tie var pat būt nozīmīgi miera un atjaunošanas norisēm. Vismazāk attīstītajās valstīs tomēr trūkst kapacitātes, lai apzinātu migrantu atrašanās vietas ārzemēs un izveidotu diasporas tīklus ar nolūku iegūt minētos resursus attīstības vajadzībām (naudas pārvedumi, ieguldījumi, prasmes, zināšanas).

5.4 Tādēļ uzdevums ir palielināt to diasporas organizāciju resursus, kas veidojas vismazāk attīstītajās valstīs un veicināt attīstību aprindās ar zemāko ienākumu līmeni.

5.5 Resursu palielināšanas procesā ir jāņem vērā, ka diasporu kopienas pārsvarā ir vāji organizētas un neformālas. Šādām kopienām ir atbilstošajai valstij raksturīgas struktūras, un tās darbojas, ņemot vērā tām raksturīgo mijiedarbību ar izcelsmes valsti.

5.6 Apzinot attiecīgo diasporu grupas un palielinot to iespējas veicināt savas izcelsmes valsts attīstību, var sekmēt intelektuālā darbaspēka fondu (*brain trust*) izveidi. To var panākt, izmantojot cilvēku kapitāla programmas, kurās iekļauti migranti (vai viņu pēcnācēji), lai nodrošinātu viņu līdzdalību publiskā vai privātā sektora attīstībai paredzētajos pasākumos. Šajās programmās izmanto valodu prasmi un pieredzi kultūras jomā, kā arī nodrošina, ka attīstības valstīm ir pieejama nesen iegūtā profesionālā kvalifikācija, speciālās zināšanas un sakari.

5.6.1 Lai uzsāktu diasporas organizāciju un vismazāk attīstīto izcelsmes valstu resursu palielināšanu, nepieciešams solis ir šo organizāciju un tīklu apzināšanas un uzskaitīšanas process. Tādēļ Komisija iesaka brīvprātīgos reģistros iekļaut uzņēmējvalstīs dzīvojošus augsti kvalificētus migrantus no intelektuālā darbaspēka emigrācijas ietekmētajām valstīm, kā arī apkopot informāciju par uzņēmējvalstīs strādājošiem migrantu uzņēmumiem no mazām un vidējām attīstības valstīm.

5.6.2 Pēc diasporas organizāciju apzināšanas tām jānodrošina iespēja nodibināt saikni ar izcelsmes valstīm un veicināt attīstību. Lai sekmētu šo procesu, galamērķa valstīm un starptautiskajām attīstības organizācijām jāierosina platformas un forumi, stipendijas ceļojumiem un mācībām, kā arī uzņēmēju tikšanās.

5.7 Diasporas kopienu pastāvēšana pati par sevi vēl nenodrošina labvēlīgu ietekmi uz izcelsmes valstu attīstību. Tikpat būtiska, varbūt pat noteicoša nozīme ir politiskajiem un sociālekonomiskajiem apstākļiem attīstības valstī, kā arī tās politikai. Tomēr migrantu organizācijām visumā jābūt vairāk iesaistītām attīstības jautājumu risināšanā. Tādēļ attīstības organizācijas tiek aicinātas vērsties pie migrantu organizācijām ar nolūku apspriest lietderīgu sadarbību.

5.8 Komiteja atbalsta īpaša Migrācijas un attīstības fonda izveidi, lai tādējādi radītu iespējas iepriekšminētajiem pasākumiem attīstības jomā.

6. Migrācija un intelektuālā darbaspēka emigrācijas ietekmes mazināšana — intelektuālā darbaspēka fondu izveide un cirkulārās un virtuālās migrācijas sekmēšana

6.1 Cilvēku kapitāla brīvprātīga aizplūšana bieži vien labvēlīgi ietekmē izcelsmes valsts ekonomiku. Starptautiskā migrācija daudzās izcelsmes valstīs mazīna pārapsūtošanās un bezdarba radītās problēmas. Dažas valstis apzināti un veiksmīgi eksportē darbaspēku, lai ārzemēs veidotu fondus naudas pārvedumiem, ārvalstu tiešajām investīcijām un zināšanu tālāknodošanai. Pastāvīga cilvēkresursu aizplūšana, īpaši, ja tas ir augsti kvalificēts un talantīgs darbaspēks, tomēr traucē attīstību vismazāk attīstītajās valstīs, kurām nav ne institucionālas, ne ekonomikas kapacitātes, lai aizvietotu emigrējušo darbaspēku.

6.2 Tādēļ Komiteja aicina visas iesaistītās puses, pirmkārt, veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai mazinātu intelektuālā darbaspēka emigrācijas ietekmi, un, otrkārt, izstrādāt plānus, lai turpmāk novērstu cilvēku kapitāla kvalitātes pazemināšanos mazāk aizsargātās tautsaimniecībās un nozarēs. Nesen pieņemtajā paziņojumā Komisija jau uzsvērusi, ka intelektuālā darbaspēka emigrācijas ietekmes mazināšana ietver *cirkulārās un virtuālās migrācijas koncepcijas* (*). Ar rīcības ētikas kodeksu, augstāku ienākumu un kompensācijas fondu palīdzību iespējams atturēt kvalificētus darbiniekus no emigrācijas. Turklāt, attīstības valstīs izmantojot īpaši pielāgotus ārpalpojumus no ESAO valstīm, iespējams konkrētajās valstīs samazināt migrāciju. Tādi paši apsvērumi, kas apskatīti ar nolūku novērst intelektuālā darbaspēka nelietderīgu izmantošanu attīstītās galamērķa valstīs, būtu jāattiecinā arī uz tiem darbiniekiem, kuri attīstības valstīs nodarbināti tajās rūpniecības nozarēs, kas izpilda ārpalpojumu pasūtījumus.

6.3 *Cirkulārās un virtuālās migrācijas veicināšana* pamatojama ar diasporas grupu iepriekšminētajām spējām un viņu iespējām veidot sakarus ar izcelsmes valsti — veidot intelektuālā darbaspēka fondus. Galamērķa valstīs augstāko vai profesionālo izglītību ieguvušie augsti kvalificētie migranti var būt noderīgi izcelsmes valstīm, ja vien viņiem ir iespējas nodot tālāk savas prasmes un piedāvāt pakalpojumus.

6.4 Intelektuālā darbaspēka fondu veidošanas koncepcija ir papildinājums intelektuālā darbaspēka emigrācijai, jo vēlamajā gadījumā darbinieku zaudējums izcelsmes valstīs nozīmē emigrējušā intelektuālā darbaspēka fondu veidošanos galamērķa valstīs. Vēl svarīgāk, ka ar intelektuālā darbaspēka fondu palīdzību, iespējams, var mazināt intelektuālā darbaspēka emigrācijas nelabvēlīgās sekas izcelsmes valstīs. Atsevišķi migranti savām izcelsmes valstīm var piedāvāt prasmes vai organizatoriskās spējas vai nu īslaicīgi — pagaidu atgriešanās — vai arī virtuālā veidā, izmantojot uz tīmekļa resursiem balstītus lietojumus vai tiešsaistes platformas.

(*) Komisijas paziņojums par tematu "Cirkulārā migrācija un mobilitātes partnerības starp Eiropas Savienību un trešām valstīm".

6.4.1 Atbilstoši jāpieskaņo vīzu izsniegšanas noteikumi, lai dotu iespēju darbiniekiem vieglāk pārvietoties no uzņēmējvalsts uz izcelsmes valsti un otrādi. Starptautiskajām attīstības organizācijām būtu jāapsver attīstības shēmas, ar kuru palīdzību *virtuāli* nodot tālāk augsti kvalificētu migrantu pakalpojumus un zināšanas, piemēram, kardiologi galamērķa valstīs ar tīmekļa starpniecību var analizēt medicīniskus datus no izcelsmes valsts, ģeologi var nodrošināt pieeju mūsdienīgākajām laboratorijām uzņēmējvalstīs, savukārt finanšu analītiķi — izvērtēt biznesa plānus mikrofinansējuma programmās. Vairākkārtējas ieceļošanas vīzu piešķiršana ir iespēja sekmēt *cirkulāro* migrāciju.

6.4.2 Vēl viena iedarbīga iniciatīva atgriešanās un/vai *cirkulārās migrācijas veicināšanai* ir migrantu pensiju pabalstu un sociālā nodrošinājuma pabalstu pārvedamība no uzņēmējvalsts uz izcelsmes valsti.

6.4.3 Attīstības valstīm jābūt informētām par pastāvošajām kopīgās attīstības iespējām, tāpat tās jānodrošina un jārada tām atbilstošas iespējas izveidot sakaru tīklus ar attiecīgajām diasporas kopienām ārvalstīs.

6.4.4 Šīm koncepcijām, protams, vajadzīga migrantu veiksmīga integrācija uzņēmējvalsts sabiedrībā. Galamērķa valstīm jāsamazina šobrīd pastāvošā intelektuālā darbaspēka nelietderīga izmantošana (migrantu nodarbināšana neatbilstoši viņu sākotnēji iegūtajai izglītībai un apmācībai), labāk izvērtējot migrantu prasmes un atzīstot izcelsmes valstu akadēmiskos grādus un sertifikātus. Tādā veidā palielinās viņu ieguldījums uzņēmējvalsts sabiedrībā un ietekme uz izcelsmes valsts attīstību.

6.5 Emigrācijas regulēšanai jābūt pamatprincipam, kas attiecināms uz atsevišķām nozarēm, piemēram, izglītību un veselības aprūpi. Šo īpaši jutīgo nozaru pasargāšanai pret intelektuālā darbaspēka emigrāciju vajadzīgi pasākumi, lai tādējādi pievērstos faktoriem, kas rosina vēlmi pamest izcelsmes valsti un doties uz citu valsti (*push and pull factors*).

6.5.1 Komiteja aicina attīstītās valstis neizmantojot cilvēku kapitālu no šīm jutīgajām attīstības valstīm. Kā piemērs jāmin Lielbritānijas valdības ieviestais rīcības kodekss par ētisku pieņemšanu darbā, ar ko nosaka aizliegumu publiskām un privātām medicīnas iestādēm pieņemt darbā jaunu personālu no tām attīstības valstīm, kurās ir cilvēkresursu krīze veselības aprūpes nozarē.

6.5.2 Tāpat var atbilstoši pielāgot galamērķa valstu politiku darbaspēka imigrācijas jomā, lai saglabātu augsti kvalificētu personu nelielu migrācijas plūsmu no riskam pakļautajām attīstības valstīm.

6.6 Atkarībā no tā, cik apjomīgi līdzekļi pieejami riskam pakļautajām un īpaši neaizsargātajām attīstības valstīm, ir vairāki veidi, kā cīnīties ar intelektuālā darbaspēka emigrācijas ietekmi.

6.6.1 Viens veids ir radīt cilvēku kapitāla pārpalikumu, kas dod iespēju attīstīt uz eksportu orientētu cilvēku kapitāla attīstības stratēģiju. Šādu apmācību varētu finansēt ar izceļošanas nodokļiem augsti kvalificētiem darbiniekiem, kas izvēlējušies emigrēt. Šādus nodokļus varētu piemērot pašiem emigrantiem vai arī galamērķa valstīm.

6.6.2 Starp migrantu un izcelsmes valsti pirms izceļošanas noslēgti atmaksājuma līgumi (kompensācijas fondi) var atturēt no neatgriezeniskas emigrācijas, savukārt izcelsmes valsts šādā gadījumā saņemtu kompensāciju par sākotnēji nodrošināto izglītību un apmācību ⁽¹⁰⁾.

6.6.3 Intelektuālā darbaspēka fondu izveide izcelsmes valstīs, kuras īpaši nelabvēlīgi ietekmē intelektuālā darbaspēka emigrācija.

6.6.4 Augsti kvalificētiem darbiniekiem, kuri ieceļo, lai attīstītajās valstīs iegūtu papildu izglītību vai uzlabotu speciālās zināšanas, varētu nodrošināt atkārtotas ieceļošanas iespējas uzņēmējvalstī vai arī viegli pieejamas īstermiņa vīzas. Šādi cirkulārās migrācijas mehānismi var veicināt migrantu atgriešanos izcelsmes valstīs.

Briselē, 2007. gada 12. decembrī

7. Migrācijas un attīstības politikas integrācija un dažādu politikas jomu saskaņotības nodrošināšana

7.1 Komiteja atzīst, ka migrācija starp dažādām dienvidu valstīm un reģionāla līmeņa migrācija, kā jau iepriekš minēts, ir daudz apjomīgāka nekā starptautiskā migrācija starp attīstības valstīm un attīstītajām valstīm. Tādēļ lielāka uzmanība būtu jāvelta reģionālām pieejām attiecībā uz migrāciju un attīstību, kā to jau dara Āfrikas Savienība.

7.2 Komiteja vēlas uzsvērt vajadzību "migrācijas un attīstības politiku" iekļaut uzņēmējvalstu migrācijas un integrācijas politikā, kā arī izcelsmes valstu nacionālajās attīstības stratēģijās un starptautisko attīstības organizāciju stratēģijās nabadzības mazināšanai.

7.3 Komiteja uzsver, ka politikas saskaņotība ir ļoti nozīmīga, lai sasniegtu no migrācijas un attīstības politikas gaidītos rezultātus. Tirdzniecības un drošības politika nedrīkst apdraudēt migrācijas un attīstības politikas centienus veicināt attīstību. Ne mazāk svarīgs ir Komitejas aicinājums dalībvalstīm tiekties panākt politikas saskaņotību un neiestāties par atšķirīgām politikām valstu un Eiropas Savienības līmenī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁰⁾ Sīkāk par iespējamiem kompensācijas fondiem starp migrantiem un izcelsmes valsti skat. EESK izpētes atzinumu "Veselība un migrācija" (ziņotājs Sharma kgs un līdzziņotāja — Cser kdze) OV C 256, 27.10.2007.

Pielikumā: nozīmīgākie posmi un noderīgi dokumenti ES un Moldovas attiecību jomā. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES un Moldovas attiecības: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma"

(2008/C 120/19)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 15. februāra plenārajā sesijā nolēma izstrādāt atzinumu par tematu

"ES un Moldovas attiecības: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma."

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo sakaru specializētā nodaļa, savu atzinumu pieņēma 2007. gada 15. novembrī. Ziņotāja — Evelyne PICHENOT kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra) sēdē, ar 117 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Veicināt pilsoniskās sabiedrības nozīmi ES un Moldovas attiecībās

1.1.1 Eiropas Savienības un Moldovas attiecībās 2005. gads iezīmēja jaunu **pavērsienu**. Pēc ES rīcības plāna sadarbībai ar Moldovu (2005–2008) pieņemšanas, ES pārstāvniecības atvēršanas Moldovas galvaspilsētā un ES Īpašā pārstāvja iecelšanas sarunām par Piedņestras konfliktu, partnerattiecību un sadarbības nolīguma īstenošanas apstākļi ir acīmredzami uzlabojušies. Šajā sakarā EESK pirmā atzinuma par ES un Moldovas sadarbību mērķis ir veicināt pilsoniskās sabiedrības nozīmi, lai stiprinātu sadarbības dinamiku un izstrādātu kopīgu darba plānu, kurā iekļauti tuvākajā laikā īstenojamie pasākumi.

1.1.2 Eiropas Savienības un Moldovas ciešākas sadarbības pamatā ir jābūt vienotai izpratnei par kopīgām vērtībām, jo īpaši attiecībā uz pamatbrīvību ievērošanu, apņemšanos veidot visiem atvērtu demokrātisku sabiedrību un uz pilsoniskās sabiedrības partneru neatkarību balstīta dialoga principa atzīšanu. Pilsoniskā sabiedrība ir Moldovas turpmākās identitātes elements. Tās pamatā ir cilvēciskas vērtības, kas uzkrātas reģionā, ko raksturo kultūru un valodu daudzveidība. Šīs vērtības ir būtiska priekšrocība.

1.1.3 Jāsecina, ka, Moldovā tāpat kā citās NVS valstīs ar līdzīgu vēsturi, nepastāv neatkarīgu pilsoniskās sabiedrības organizāciju tradīcija un prakse. Taču, ņemot vērā pašreizējo attīstību, Komiteja uzskata, ka kontakti ir jāveido, lai apzinātu tos partnerus, kas ir gatavi ciešāk sadarboties, ievērojot kopīgās vērtības.

1.1.4 EESK uzsver, cik svarīga ir **pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšana un to līdzdalība** ES un Moldovas rīcības plāna⁽¹⁾ veiksmīgā īstenošanā kaimiņattiecību politikas ietvaros. Tādēļ būtu vēlams, lai Komisija skaidri noteiktu kritērijus, procedūras un instrumentus pilsoniskās sabiedrības plašākai iesaistīšanai. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Savienības

pārstāvniecības Kišiņevā darbu, lai iepazītu Moldovas pilsonisko sabiedrību. Šis ir labvēlīgs nosacījums pilsoniskās sabiedrības pārstāvju formālai iesaistīšanai pārskata sagatavošanā par rīcības plāna īstenošanu 2008. gada aprīlī, ka arī ciešākas partnerības turpmākajos posmos.

1.1.5 EESK ierosina izveidot pastāvīgas progresīvas attiecības ar Moldovas pilsonisko sabiedrību, sākotnēji strukturējot šīs attiecības. Šajā sakarā 2008. gadā būtu lietderīgi rīkot **konferenci**, kuras sagatavošanas gaitā tiktu apzināti partneri, kuru darbībai raksturīga pārredzamība. Konferences, kurā piedalīsies vietējie un reģionālie dalībnieki, uzdevums būs kopīgi izstrādāt darba plānu, pamatojoties uz šādiem priekšlikumiem:

— Moldovas **informācijas un konsultācijas** mehānismu novērtēšana kā valsts, tā arī Eiropas aspektā, iekļaujot tajā pārskatu par rīcības plāna (2005–2008) īstenošanu;

— **Pilsoniskās sabiedrības** sagatavošana un **apmācīšana** turpmākajai sadarbībai pēc 2008. gada;

— Nodrošināt, lai Moldovas organizācijas pārņemtu Eiropas **finanšu instrumenta mehānismus**.

Šā mērķa sasniegšanai nepieciešams, lai pilsoniskās sabiedrības iniciatīvu finansējums tiktu nodrošināts ar Eiropas Savienības programmām.

1.1.6 Pēc 2008. gada konferences ar Moldovas pilsonisko sabiedrību rezultātu novērtēšanas būs jāuzsāk jaunas iniciatīvas un "Komitejas kaimiņattiecību grupas" ietvaros jāturpina sadarbība, kas orientēta uz **progresu**, t.i., tādu principu ievērošanu, kas ir labas pārvaldības un ilgtspējīgas attīstības pamatā. Šis veicinošais pasākums balstīsies uz principiem, kas jau iekļauti vispārējo preferenču sistēmā VPS Plus, proti:

— ANO un ILO⁽²⁾ 16 galvenajām konvencijām cilvēktiesību un darba ņēmēju tiesību jomā;

⁽²⁾ EESK 2005. gada 9. un 10. februāra plenārsesijā pieņemtais atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par Vispārējo preferenču sistēmas piemērošanu no 2006. gada 1. janvāra līdz 2008. gada 31. decembrim", ziņotājs Pezzini kgs (OV C 221/15, 8.9.2005.).

⁽¹⁾ Sk. B pielikumu.

— 10 pamatkonvencijām vides un labas pārvaldības jomā ⁽³⁾.

1.1.7 Tādējādi Eiropas Savienība rosinās Moldovas pilsoniskās sabiedrības organizācijas sekmēt Eiropas neatkarības, pārstāvības un pārredzamības standartu piemērošanu. Katrā progresa ziņojumā par rīcības plāna īstenošanu Komisijai īpaša sadaļa jāvelta pamattiesību, tostarp apvienošanās brīvības un vārda brīvības ievērošanai, un jāiekļauj tajos arī novērtējums par arodbiedrību tiesību īstenošanu.

1.1.8 EESK uzskata, ka prioritātēm jābūt orientētām uz to, lai paši moldāvi pakāpeniski pārņemtu līdzekļus un pieredzi, ko viņu rīcībā nodevušas starptautiskās un Eiropas iestādes. EESK atbalsta palīdzību pilsoniskai sabiedrībai cīņā pret korupciju (princips, kas iekļauts Eiropas Padomes līgumā par Pretkorupcijas starpvalstu grupas GRECO nodibināšanu ⁽⁴⁾). Komiteja aicina sekmēt pārrobežu sadarbību smagas noziedzības apkarošanai.

1.1.9 EESK atbalsta Eiropas un starptautisko donoru iniciatīvu par vienošanos, lai panāktu saskaņotu rīcību. Komiteja ierosina prioritārus pasākumus sociālo pamatpakalpojumu veicināšanai programmās, kas paredzētas nabadzības mazināšanai, īpašu uzmanību pievēršot dzīves apstākļu uzlabošanai bērnu namos, cenu pazemināšanai pretretrovīrusu zālēm un palīdzību cilvēku tirdzniecības upuru reintegrācijai.

1.1.10 Ieilgušais 2007. gada vasaras sausuma periods Moldovā radīja grūtu situāciju, jo sliktās ražas rezultātā uzņēmumi kļuva maksātnespējīgi un bija spiesti uzņemties parādsaiņības. Valdība lūdza ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijai (FAO) starptautisko pārtikas atbalstu un tehnisko palīdzību. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi veidot attiecības ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas darbojas lauksaimniecības pārtikas nozarē. Kā īstermiņa pasākumu Eiropas Komisija ir piešķirusi humāno palīdzību 3 miljonu *euro* apmērā Moldovas visneaizsargātākajām lauku saimniecībām.

1.1.11 EESK uzskata, ka vissvarīgākais ir izveidot kopīgus sadarbības tīklus un projektus, kas vienotu visus moldāvus, Piedņestras reģiona iedzīvotājus ieskaitot. Komiteja aicina ES turpināt darbu, lai rastu šā konflikta risinājumu, saglabājot teritoriālo vienotību, kā arī turpināt atbalsta pasākumus uz robežām (EUBAM).

1.1.12 EESK iesaka sekmēt demokrātijas prakšu apmaiņu pilsoniskās sabiedrības organizāciju starpā, iepazīstinot Moldovas partnerus ar EESK publikācijām, kas pieejamas tīmeklī (jo īpaši rumāņu valodā) un ar valstu ESP darbību, izmantojot ESP tīmekļa vietni. EESK aicina dalībvalstu (jo īpaši Rumānijas un Bulgārijas) ESP un AICESIS ⁽⁵⁾ sadarboties, lai iepazīstinātu

⁽³⁾ Sk. sarakstu pielikumā.

⁽⁴⁾ Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupa.

⁽⁵⁾ Ekonomikas un sociālo lietu padomju un tām līdzīgu organizāciju starptautiskā apvienība (AICESIS).

Moldovas sabiedrību ar Eiropas pilsoniskās sabiedrības darbības līdzekļiem un praksi.

1.1.13 EESK vēlas, lai Moldovas pilsoniskā sabiedrība plašāk iesaistītos dialogā ar Rietumbalkānu valstīm un Melnās jūras reģionālajā dialogā, izmantojot starpreģionālo un pārrobežu sadarbību šajā reģionā, kam tuvākajā laikā būs stratēģiska nozīme. Eiropas Savienības un Moldovas sadarbība iekļaujas plašākā sadarbībā ar kaimiņvalstīm, jo īpaši ar Krieviju.

1.2 *Palīdzēt mērķtiecīgu atbalstu organizācijām, kam ir nozīme nākotnes veidošanā un samierināšanas procesā*

1.2.1 *Uzsākt konstruktīvu sociālo dialogu*

Ņemot vērā nesakārtotību darba attiecību jomā, EESK atgādina par saistībām, ko Moldova uzņēmusies ne tikai attiecībā uz ILO konvencijām, bet arī Eiropas Padomes Sociālo hartu un tās sūdzību procedūras piemērošanu. Komiteja aicina ILO nodrošināt tehnisko atbalstu darba strīdu izskatīšanā specializētajās jurisdikcijās.

1.2.2 *Īstenot apņemšanos veicināt sakarus ar Eiropas sabiedrību*

EESK stingri atbalsta vienošanos par vīzām un atpakaļuzņemšanu, kas ļaus izveidot sistēmu vīzu saņemšanas kārtības atvieglošanai, jo īpaši nolūkā paplašināt iedzīvotāju, kas atvērti nākotnei, piemēram, augstskolu mācībspēku, zinātnieku, žurnālistu un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju apmaiņu. Komiteja iesaka padarīt pieejamākas Kopienas programmas, jo īpaši Erasmus Mundus programmu jauniešiem. Vīzu izsniegšanas un atpakaļuzņemšanas noteikumu atvieglojumi, kas parakstīti 2007. gada oktobrī, ⁽⁶⁾ arī varētu sekmēt jautājuma atrisināšanu saistībā ar Moldovas pilsoņu masveidā iesniegtajiem pieteikumiem Rumānijas pilsonības iegūšanai.

EESK aicina Moldovas valdību iesaistīt pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus Eiropas un starptautiskajos (PTO, EDSO, Eiropas Padomes un frankofono valstu) pasākumos. Komiteja mudina dalībvalstis veidot un finansēt sakarus un apmaiņu ar Moldovas pilsonisko sabiedrību (augstskolu stipendijas, partnerība, pārrobežu sadarbība).

1.2.3 *Ņemt vērā ekoloģisko situāciju*

EESK iesaka atbalstīt vides organizācijas, kas rūpējas par netransportējamo ieroču un munīcijas krājumu, militāro atkritumu un rūpniecisko atkritumu izgāztuvju iznīcināšanu un par ūdens attīrīšanu no piesārņojuma.

⁽⁶⁾ Minēto līgumu ratificēšana paredzēta līdz 2007. gada beigām.

2. Moldovas sociālā un ekonomiskā stāvokļa galvenās iezīmes

2.1 Moldovā IKP uz vienu iedzīvotāju ir aptuveni 1 000 dolāru un līdz ar to tā ir Eiropas kontinenta visnabadzīgākā valsts un vienīgā valsts Eiropā, kas iekļauta Pasaules bankas valstu ar viszemākajiem ienākumiem sarakstā. Moldovas iedzīvotāju skaits samazinās (nepilni 4 miljoni 2004. gadā) sakarā ar mirstības palielināšanos (jo īpaši vīriešu vidū), dzimstības samazināšanos un ievērojamu migrācijas apjomu.

2.2 Kaut arī nabadzības līmenis salīdzinājumā ar 1999.–2005. gada kritisko līmeni ir samazinājies, tas tomēr vēl ir augsts — vidēji 30 %. Uzlabošanās notiek nevienmērīgi, veidojot iedzīvotāju — galvenokārt bērnu un gados vecāku iedzīvotāju slāņus, kas dzīvo absolūtā nabadzībā (2 dolāri dienā). Lauku rajonos un mazpilsētās nabadzība skar 40–50 % iedzīvotāju.

2.3 Pastāvīgas dzīvesvietas trūkuma, bērnu nodarbinātības, tirdzniecības un prostitūcijas rezultātā ievērojams bērnu skaits pakļauts potenciālam ekspluatācijas riskam. Nabadzības dēļ ievērojami palielinājies arī "sociālo bāreņu" skaits — bērni no ģimenēm tiek ievietoti bērnu namos, jo ģimenes nespēj finansiāli nodrošināt bērnu audzināšanu.

2.4 Sociālā stāvokļa pasliktināšanās ir padziļinājusi sieviešu diskrimināciju. Sieviešu vidū ir augsts bezdarba un zems kvalifikācijas līmenis, viņas ir zemi atalgotas un ir nodarbinātas lauksaimniecības sezonas darbos. Sievietes lielākā mērā nekā vīrieši ir pakļautas nabadzības riskam, galvenokārt sakarā ar sociālo (veselības, izglītības un ģimenes) pabalstu un pensiju samazināšanu. Šāda situācija liek sievietēm, mātēm pieņemt nelikumīgus vai bīstamus piedāvājumus, kuru rezultātā viņas var kļūt par cilvēku tirdzniecības upuriem. Upuri galvenokārt ir jaunas sievietes, kas meklē darbu.

2.5 Moldova 2004. gadā ar Pasaules bankas, ANO Attīstības programmas un citu donoru atbalstu pieņēma nabadzības apkarošanas un izaugsmes programmu. Dažādu finanšu iestāžu donori un Eiropas Savienība 2006. gada decembrī izstrādāja koordinācijas paraugmetodi, lai nodrošinātu nosacījumu pārvaldības saskaņotību un efektivitāti, kā arī apņēmās veikt ziedojumus un sniegt aizdevumus viena miljarda euro apmērā turpmākajiem četriem gadiem.

2.6 Darba tirgus lejupeklīde

2.6.1 Līdz ar ekonomikas lejupeklīdi 90. gados situācija Moldovas darba tirgū strauji pasliktinājās. Krievijas 1998. gada augusta krīzes rezultātā nodarbinātības līmenis pazeminājās, bet no 2003. gada tas paaugstinājās. Aktīvo iedzīvotāju bezdarba līmenis no 11 % 1999. gadā samazinājās līdz 7,4 % 2006. gada beigās. Aptuveni 35 % iedzīvotāju nodarbināti neoficiāli (7).

2.6.2 Neskatoties uz to, ka faktiskā darba alga turpina pieaugt, vidēja alga tomēr ir ļoti zema, proti, 129 dolāri 2006. gadā (8). Taču jāņem vērā arī citi ienākumu avoti. Pirmkārt, liela daļa ģimeņu saņem finansiālu palīdzību no kāda emigrējuša ģimenes locekļa. Otrkārt, nedeklarēto darba vietu skaits ir ievērojams: pēc oficiālajiem statistikas datiem vairāk kā 200 000

strādājošo (jeb 15 % no aktīvajiem iedzīvotājiem) ir nodarbināti neregistrētos uzņēmumos, savukārt reģistrētajos uzņēmumos darba devēji nedeklarē 35 % darbinieku (galvenokārt būvniecības, lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē).

2.6.3 Liels skaits Moldovas iedzīvotāju ir izbraukuši strādāt uz ārvalstīm, kur to lielākā daļa strādā nelegāli. Lēš, ka aptuveni viens miljons izbraukušo pieaugušo, kas ārvalstīs strādā galvenokārt sezonas darbu, veido 30 % no darbaspēka kopapjoma. Cilvēku kapitāla samazināšanās un tās ietekme uz sociālās aizsardzības finansējumu ir viena no šīs migrācijas negatīvajām sekām. Ņemot vērā nabadzības līmeni, ļoti iespējams, ka migrācija darba nolūkā saglabāsies arī turpmākajos gados.

2.7 Moldovas tautsaimniecības nestabilitāte

2.7.1 Krievijas ietekmes sfērai pakļauta tautsaimniecība

2.7.2 Moldovas IKP straujo kritumu 90. gados izraisīja tādi ārējie faktori kā noieta tirgus zaudēšana, enerģētiskā atkarība, kvalificētā darbaspēka emigrācija un Piedņestras rūpnieciskā reģiona atdalīšanās.

2.7.3 Neskatoties uz jūtamu izaugsmes rādītāju uzlabošanos kopš 2000. gada (līdz 6–8 % gadā), tautsaimniecība vēl aizvien ir nestabila (2006. gadā izaugsme 4 % apmērā) un 2007. gadā pastāv risks, ka šī tendence vēl pastiprināsies. Stagnācijas galvenais iemesls ir Gazprom noteiktā gāzes cenas divkāršošanās 2006. gadā.

2.7.4 Krievija, ko saniknoja Moldovas prezidenta proeiropeiskā nostāja, izdarīja politisku spiedienu, aizliedzot Moldovas vīnu eksportu Krievijas tirgū. Līdz ar to 2006. gadā Moldovai tika liegts viens no nozīmīgākajiem eksporta ienākumu avotiem (Moldovas vīns veido 35 % no Moldovas eksporta, no kuriem 85 % eksportē uz Krieviju).

2.8 Lauksaimniecības pārtikas nozare — nozīmīgākā tautsaimniecības nozare

2.8.1 Moldovas tautsaimniecībā dominē lauksaimniecība. Lauksaimniecības pārtikas nozares īpatsvars IKP pārsniedz 30 % (9), tā veido ievērojamu eksporta daļu (65 %); individuālajai lauksaimniecībai ir noteicošā loma pilsētu un lauku iedzīvotāju nodrošināšanā ar pārtiku. Arī pārtikas rūpniecība ir svarīga tautsaimniecības nozare. Ražas kvalitāte un kvantitāte netieši ietekmē arī vieglās rūpniecības nozares (ķīmiskais mēslojums, pudeles, iepakojums).

2.9 Migrantu veiktajiem naudas pārvedumiem Moldovā palikušajiem ģimenes locekļiem ir izšķiroša nozīme

2.9.1 Pēc šādas straujas lejupeklīdes jāatzīst, ka atsevišķas pozitīvas tendences radušās nevis ekonomikas pārkārtošanas, bet gan ārvalstīs strādājošo Moldovas iedzīvotāju valūtas ieplūšanas rezultātā (30 % no IKP): 600 000 līdz viens miljons moldāvu strādā Rietumeiropā (19 % Itālijā) vai Krievijā (60 %). Viņi 2006. gadā uz Moldovu pārsūtīja 1 miljardu euro.

(7) Moldovas valsts iestāžu statistikas dati.

(8) Moldovas valsts iestāžu statistikas dati.

(9) Moldovas valsts iestāžu statistikas dati.

2.9.2 Nemot vērā ieguldījumiem nelabvēlīgo vidi, minētie līdzekļi netiek izmantoti jaunu saimniecisku darbību finansēšanai. Līdzekļu pieplūduma rezultātā pieaug nekustamā īpašuma cenas, pieprasījums pēc ievestajām precēm un, visbeidzot, rodas inflācijas risks.

3. Demokrātija, Cilvēktiesību ievērošana un efektīva pārvaldība

3.1 Tautas attīstība

3.1.1 Pēc Apvienoto Nāciju Attīstības programmas tautas attīstības rādītājiem Moldova 2006. gadā ierindojas 114. vietā — tas ir viszemākais rādītājs Eiropā un viens no zemākajiem Padomju Savienības bijušo republiku vidū.

3.1.2 Tas, ka nav plašsaziņas līdzekļu neatkarības, cilvēktiesību neievērošana un problēmas tieslietu sistēmas darbības jomā kavē Moldovas iedzīvotāju iniciatīvas un pilsoniskās sabiedrības veidošanu.

3.1.3 Plašsaziņas līdzekļu neatkarība ir viens no galvenajiem jautājumiem, kas iekļauts Eiropas Padomes nesenojā ziņojumā (2007. gada septembrī) ⁽¹⁰⁾. Tiesību aktu vārda brīvības jomā reforma neapšaubāmi ir svarīga, bet ar to nepietiek, lai minēto brīvību nodrošinātu praksē. Nepieciešami nosacījumi žurnālistikas jomā ir arī objektivitāte un ētika. Tas nozīmē, ka politiskās iestādes nedrīkst izdarīt spiedienu uz žurnālistiem, jo īpaši audiovizuālo plašsaziņas līdzekļu jomā.

3.2 Augsts korupcijas līmenis

3.2.1 Drošības jomā galvenā problēma saistīta ar organizēto noziedzību, kas kavē iestāžu darbību un ieguldījumus. Likumpārkāpēju darbības ir ļoti kaitnieciskas: tās veicina izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, kā arī kontrabandu un korupciju. Saskaņā ar *Transparency International* izstrādātajiem korupcijas rādītājiem pasaulē 2006. gadā korupcijas līmenis Moldovā (81. vieta) novērtēts ar 3,2 punktiem no 10, kas atbilst valstīm ar augstu korupcijas līmeni. Minēto rādītāju neliela uzlabošanās norāda uz valdības un pilsoniskās sabiedrības gatavību cīnīties pret korupciju.

3.3 Demokrātijas nestabilitāte un autoritāra vara

3.3.1 EESK aicina Moldovas iestādes ņemt vērā starptautisko novērotāju secinājumus (ap 100 EDSO novērotāju) sakarā ar vietējām vēlēšanām 2007. gada jūnijā, lai uzlabotu Eiropas standartu piemērošanu vēlēšanu jomā, tādējādi sekmējot 2009. gada parlamentāro vēlēšanu norisi demokrātiskākos apstākļos.

3.3.2 Eiropas Padomes ziņojumos Moldova aicināta turpināt darbu, jo īpaši tiesu neatkarības un to efektivitātes, plašsaziņas līdzekļu plurālisma un vietējās demokrātijas nostiprināšanas jomā.

⁽¹⁰⁾ Komisijas ziņojums par Eiropas Padomes saistību izpildi attiecībā uz Moldovu, 2007. gada septembris.

No 2002. līdz 2004. gadam reģionālo projektu ietvaros un no 2007. gada Moldova saņem Eiropas iniciatīvas demokrātijai un cilvēktiesībām (EIDHR) atbalstu. EIDHR atbalsta pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas, kuru mērķis ir veicināt demokrātiju un cilvēktiesību ievērošanu.

3.4 Piedņestra — ģeopolitisks kaimiņattiecību jautājums

3.4.1 Piedņestra, kas paļaujas uz Krievijas atbalstu un Krievijas karaspēka kontingenta klātbūtniir kļuvusi par konflikta un nedrošības zonu ES kaimiņos un šī reģiona ģeopolitikas sastāvdaļu.

3.4.2 Piedņestras atdalīšanās politiskā risinājuma meklējumi ir viena no ES rīcības plāna prioritātēm. Tā kā līdz ar Rumānijas un Bulgārijas pievienošanos Moldova kļūst par ES kaimiņvalsti, ES pirms abu minēto valstu pievienošanās šim konfliktam pievērsa īpašu uzmanību. Tādēļ 2005. gadā ES ciešāk iesaistījās minētā konflikta risināšanā, ieceļot Īpašo pārstāvi (*Jacobovits de SZEGED* kgu, kuru 2007. gada martā aizstāja *Kalman MIZSEI* kgs) "5+2" sarunu novērotāja statusā. Pašreiz sarunas ir nonākušas strupceļā.

3.4.3 Turklāt šī zona ir organizētās noziedzības centrs (ieroču un stratēģiskā aprīkojuma aprite, naudas atmazgāšana, narkotikas un cilvēku tirdzniecība), kuru izmanto ne tikai Piedņestras, bet arī Moldovas, Krievijas un Ukrainas noziedzīgās organizācijas.

3.5 ES Robežsardzes atbalsta misija Ukrainā un Moldovā (EUBAM)

3.5.1 Moldova veido anklāvu Ukrainas teritorijā; Piedņestras konflikts, kā arī ES un Krievijas attiecības apgrūtināšana Moldovas attiecības ar Ukrainu, un šī iemesla dēļ Moldovas stāvoklis tiek uzskatīts par sarežģītu. Tā kā uz Moldovas robežām nav stingras kontroles, tā vienlaikus ir nelegālās aprites tranzīvalsts un sākumpunkts, nodrošinot caur Odesas ostu izeju uz Melno jūru.

3.5.2 ES 2005. gada decembrī pēc Ukrainas un Moldovas prezidentu kopīga lūguma uzsāktā atbalsta misija un Robežsardzes misija (EUBAM) bija izšķirošs solis ceļā uz Moldovas stabilitātes nodrošināšanu un kontrabandas apkarošanu. Aptuveni simts muitnieku un robežsargu no 17 ES dalībvalstīm novēro moldāvu un ukraiņu kolēģu darbu un sniedz tiem palīdzību, un tādējādi izdara spiedienu uz Piedņestras pašpasludināto valdību. Šai misijai, kuras darbība ir orientēta uz iedzīvotāju riska grupām un riska zonām, bija vairāki konkrēti pozitīvi rezultāti.

3.5.3 Lai palielinātu robežkontroles efektivitāti, 2006. gada novembrī misija tika papildināta ar automatizētu informācijas apmaiņas sistēmu. Šās misijas termiņu nesen pagarināja līdz 2009. gada novembrim. EESK vēlas, lai tiktu turpināts darbs pie minētās robežas aizsardzības nodrošināšanas.

4. Vispārīgs pārskats par Moldovas pilsonisko sabiedrību un tās organizāciju darbību

4.1 Būtiskākie secinājumi pēc EESK misijas Moldovā 2004. gadā

4.1.1 Šie politiski un ekonomiski grūtīte apstākļi nebija labvēlīgi pilsoniskās sabiedrības darbībai. Viriešu un sieviešu skaits, kas potenciāli varētu darboties pilsoniskās sabiedrības organizācijās valsts vai vietēja līmenī, bija ļoti ierobežots, jo īpaši emigrācijas dēļ, kas lielākoties skar gados jaunus, labi izglītus pieaugušos iedzīvotājus. Valsts iestāžu attiecības ar šīm organizācijām bija sporādiskas. Centralizētās administratīvās struktūras kavēja sociālās kustības attīstību. Līdz ar paternālismu, kas nenolie dzami ir dziļi iesakņojies sabiedrībā, valsts ir galvenā iedzīvotāju labklājības noteicēja. Prezidenta funkcijas nepārprotami liecina, ka iedzīvotāju vairākums vēlas, lai valsti vadītu stingras gribas cilvēks.

4.1.2 Izņemot noteikumus par politiskajām partijām, konstitūcijā nav nevienas atsauces uz pilsoniskās sabiedrības organizācijām un pulcēšanās brīvību. Tomēr tajā ir paredzētas tiesības "veidot arodbiedrības un tajās iestāties" (42. pants) un atzīta apvienošanās brīvība (40. pants). Nevalstisko organizāciju izveidošanu sekmēja "likums par sabiedriskajām iestādēm un fondiem" (1997). Praksē vērojams, ka tās pašas personas, kas ieņem amatus valsts pārvaldes aparātā vai valdošajā partijā, darbojas arī iestādēs, kas aizstāv ekonomiskas vai politiskas intereses.

4.1.3 Novērotāji, tostarp Eiropas Padomes novērotāji, secina ⁽¹¹⁾, ka tieslietu sistēmas reforma tika veikta, lai nodrošinātu tiesību ievērošanu kopumā un jo īpaši attiecībā uz pilsonisko sabiedrību. Taču, lai nodrošinātu tieslietu sistēmas neatkarību, Moldovai vēl joprojām tiek piemērota Eiropas Padomes uzraudzības procedūra.

4.2 Ekspertu novērtējums par pilsoniskās sabiedrības stāvokli 2007. gadā ⁽¹²⁾

4.2.1 Dažādi avoti liecina, ka NVO kopējais skaits ir ievērojami palielinājies. Pēc EESK pētījuma 2004. gadā bija aptuveni 3 000 NVO, bet 2007. gadā to skaits pārsniedz 7 000 ⁽¹³⁾, precizējot, ka "ar 54 % no tām nav iespējams sazināties". No pētījuma

⁽¹¹⁾ (Eiropas Padome, 2007. gada 14. septembrī) Moldovai noteikto prasību un saistību ievērošana.

⁽¹²⁾ Pētījumi par Moldovas pilsonisko sabiedrību: ES un pilsoniskā sabiedrība Moldovā — AETI un ECAS 2006. gada jūnija konferenču secinājumi; Pastiprināt Moldovas valdības un pilsoniskās sabiedrības dialogu, piemērojot ES un Moldovas rīcības plānu — konferences "Eurasia Foundation" secinājumi. Moldovas Ārlietu ministrijas un US AID 2006. gada aprīļa sanāksme; Stiprināt Moldovas Republikas nevalstisko sektoru konflikta zonā, "IMAC" 2007. gada februāris; Pētījums par nevalstisko organizāciju attīstību Moldovā, kas sagatavots donoru sanāksmei, ANO Attīstības programmas projekts, 2007. gada maijs; Aptauja par sociālajā jomā aktīvajām NVO Moldovas Republikā, ES projekts "TRANSTEC", 2006. gada maijs-jūnijs; Palielināt Moldovas pilsoniskās sabiedrības finanšu stabilitāti, "ANO Attīstības programma un SOROS" 2005. gads. Aptauja par nevalstisko organizāciju attīstību Moldovas Republikā; Eiropas Padomes paveiktā darba pārbaudes ziņojums, 2007. gada septembris, Pārejas perioda valstis — 2007. gads: Moldova, CEPIS, George Dura un Nio Popescu 2007; Stāvoklis Piedņestrā, People in Need C2, 2006. gada novembris.

⁽¹³⁾ ANO Attīstības programmas pētījums 2007. gada maijā.

izriet, ka aktīvi darbojas tikai nepilni 20 % no reģistrētajām organizācijām. Turklāt ievērojami pieaudzis vietējā un reģionālā līmeņa NVO skaits, tostarp arī Piedņestrā reģionā.

4.2.2 Tomēr visvairāk NVO atrodas galvaspilsētas Kišiņevas apkārtnē, kaut gan to skaits nedaudz samazinās: "Pēdējo četru gadu laikā 67 % NVO reģistrēti valsts līmenī un 82 % vietējā līmenī" ⁽¹⁴⁾. NVO darbības jomas skar Moldovas sabiedrības visas kategorijas, bet to prioritārās darbības jomas bieži vien nosaka ārvalstu donori.

4.2.3 Šķiet, ka arodbiedrību un darba devēju organizāciju sakari ar dažādās nozīmes NVO ir ļoti vāji. Tas izskaidrojams ar nezināšanu un savstarpēju neuzticēšanos. Piedņestrā viens vienīgs piemērs liecina par atsevišķu NVO sakariem ar kādu uzņēmēju grupu.

4.2.4 ES un Moldovas rīcības plāna stāšanās spēkā 2005. gadā deva jaunu impulsu pilsoniskai sabiedrībai, jo īpaši apvienībām, vairāku projektu īstenošanā, neskatoties uz to, ka par šā plāna sagatavošanu nenotika konsultācijas.

5. Sociālo partneru strukturēšanas attīstība

5.1 Darba devēju organizācijas

5.1.1 Tirdzniecības un rūpniecības kamera (TRK), kas sadarbojas ar Eiropas TRK apvienību, kopš 1999. gada ir lielākā uzņēmējdarbību pārstāvošā organizācija. Tajā pārstāvēti 1 500 visu nozaru uzņēmumi. Moldovas TRK vairs neizsniedz izcelsmes sertifikātus uz NVS eksportējamām precēm, neveic uz ES valstīm eksportējamo preču kontroli, kas uzticēta muitas dienestam, lai varētu izmantot VPS. Tā pirmām kārtām ir tirdzniecības kamera, kas sniedz pakalpojumus uzņēmumiem. TRK sniedz atbalstu Moldovas preču eksportam un kopuzņēmumu dibināšanai ar ārvalstu uzņēmumiem. Tā sniedz uzņēmumiem dažādus pakalpojumus ⁽¹⁵⁾. TRK ir oficiālais pārstāvis ILO un tajā ir izveidots Eiropas informācijas birojs. Tarlev kgs pirms stāšanās premjerministra amatā 2001. gadā ieņēma atbildīgu amatu Moldovas TRK. Mazie un vidējie uzņēmumi, kuros strādājošo skaits nepārsniedz 30, ar TRK finansiālu un organizatorisku atbalstu ir apvienojušies "Mazo un vidējo uzņēmumu apvienībā".

5.1.2 Arī izveidotā "Darba devēju nacionālā konfederācija" pārstāv Moldovu starptautiskajās ILO konferencēs un darba devējus Moldovas prezidenta sasauktajās sanāksmēs par sociāliem jautājumiem. Reaģējot uz Starptautiskajai darba organizācijai iesniegto sūdzību, valdība 2006. gadā apstiprināja nodokļu atlaidi iemaksām, ko darba devēji veic viņus pārstāvošajām organizācijām.

⁽¹⁴⁾ ANO Attīstības programmas pētījums, 2007. g., 3. lpp.

⁽¹⁵⁾ TRK 2007. gada maija informatīvais ziņojums.

5.1.3 Sociālie partneri ir noslēguši trīs jaunus koplīgumus valsts līmenī un vienpadsmit — nozaru un vietējā līmenī. Tomēr minēto koplīgumu rezultāti ir ierobežoti, jo, neskatoties uz to, ka TRK ir Starptautiskās darba devēju organizācijas locekle, tā pirmām kārtām ir tirdzniecības kamera, kuras uzdevums ir sniegt pakalpojumus uzņēmumiem.

5.2 Pārskats par tendencēm arodbiedrību jomā

5.2.1 Līdz 2000. gadam Moldovas darba ņēmējus pārstāvēja "Moldovas Republikas Arodbiedrību vispārējā federācija" (MRAVF) — 1990. gadā uz Padomju Savienības arodbiedrību organizācijas pamata izveidotā apvienotā federācija. Federāciju 2000. gadā pārdēvēja par "Moldovas Republikas Arodbiedrību konfederāciju" (MRAK). Tajā vērojami iekšējie konflikti, kuru pamatā ir pretrunas starp lauksaimniecības, rūpniecības un pakalpojumu nozarēm, moldāvu valodā un krievu valodā runājošajiem iedzīvotājiem, kā arī nacionāli labējiem un komunistisko partiju. Vairākas profesionālās federācijas — 14 rūpniecības federācijas, kā arī kultūras un valsts pārvaldes federācijas 2000. gadā izstājās no MRAK un nodibināja jaunu konfederāciju "BAK SOLIDARITATEA". Pēc MRAK priekšsēdētāja atkāpšanās no amata, šīs organizācijas vadību pārņēma Petru Chiriac. Neskatoties uz sarunām, kurās starpnieka lomu uzņēmās Starptautiskā Arodbiedrību konfederācija (bijusī Starptautiskā brīvo arodbiedrību konfederācija (SBAK)), kuras locekle MRAK ir kopš 1997. gada, centieni panākt apvienošanos nevainagojās panākumiem. Tam par iemeslu bija personīgi konflikti, nesaskaņas par arodbiedrību mantojuma sadali un, jo īpaši, atšķirīga politiskā orientācija: MRAK ir tuvāka moldāvu valodā runājošo, labējām, kristīgo demokrātu un demokrātu partijām, savukārt "Solidaritātea" jau no paša sākuma apliecināja savu orientāciju uz komunistisko partiju, kurā pārsvarā ir krieviski runājošie.

5.2.2 Ar komunistiskās partijas uzvaru 2001. gada vēlēšanās un tās līdera Vladimir Voronin ievēlēšanu par Moldovas prezidentu, saasinājās arodbiedrību nesaskaņas. Varas pārstāvju un abu arodbiedrību attiecības saasinājās sakarā ar "Solidaritātea" izdarīto izvēli sadarboties, lai saglabātu sociālajā jomā gūtos panākumus, un MRAK apņemšanās izvirzīt lielākas prasības un piemērot kritisku attieksmi. Valdība, izmantojot starpniekus komunistiskās partijas un pārvaldes līmenī, sistemātiski priekšroku dod "Solidaritātea" un cenšas vājināt MRAK.

5.2.3 Ņemot vērā valsts iestāžu vairākkārtēju un sistemātisku iejaukšanos, MRAK ar bijušās SBAK un profesionālo federāciju (IUFW un ISP) atbalstu 2004. gada janvārī iesniedza Starptautiskās darba organizācijas (ILO) Apvienošanās brīvības komitejai (CFA) sūdzību par pārkāpumiem apvienošanās brīvības jomā. Apvienošanās brīvības komiteja 2006. gada starpposma ziņojumā prasīja veikt neatkarīgu izmeklēšanu par sūdzībā minētajiem faktiem un norādīja, ka Moldovā nav mehānisma, kas ļautu piemērot preventīvas sankcijas apvienošanās tiesību pārkāpumu gadījumā, tādējādi nodrošinot starptautisko standartu ievērošanu šajā jomā. ILO birojs 2005. gadā apmeklēja Moldovu. Starptautiskā brīvo arodbiedrību konfederācija vērsa Eiropas Komisijas uzmanību uz situāciju šajā valstī, 2005. gadā iesniedzot Komisijai kritisku ziņojumu saistībā ar Moldovai piešķirto VPS. Taču Moldovas valdība līdz šim nav īstenojusi nevienu pasākumu, lai sakārtotu Moldovas likumdošanu, ne arī lai īstenotu Apvieno-

šanās brīvības komitejas ieteikumus. Neskatoties uz vairākiem sūdzībā minētajiem pārkāpumiem, Moldovas iestādes uzskata, ka šāda situācija izveidojusies abu arodbiedrību organizāciju sāncensības dēļ.

5.2.4 Patiesībā atbildīgie darbinieki, tai skaitā prezidents Voronin savā uzrunā arodbiedrības "Solidaritātea" kongresā (2005. gadā), arvien atklātāk aicināja no jauna izveidot vienu vienīgu centrālo arodbiedrību. Kopš 2005.–2006. gada abu organizāciju spēku samērs pakāpeniski ir mainījies (2001. gadā MRAK sastāvā bija 450 000 biedru, bet "Solidaritātea" sastāvā — 200 000). Bet 2006. gadā "Solidaritātea" bija vispārstāvētākā organizācija. Abas organizācijas apvienojās 2007. gada jūnijā notikušajā kongresā. Starptautiskā arodbiedrību konfederācija jau darīja zināmu, ka tā nav nolēmusi nodot MRAK biedra tiesības jaunajai "apvienotajai" organizācijai. Vispirms tai būs jāpļiecinā neatkarība no valsts iestādēm un skaidri jāpauž apņemšanās nodrošināt apvienošanās un koplīguma slēgšanas brīvības principus.

6. Norises apvienību un NVO jomā

6.1 EESK 2004. gada pētījuma galvenie secinājumi

6.1.1 Kopš neatkarības iegūšanas 1991. gadā Moldovā reģistrētas aptuveni 2800 vietējā un valsts līmeņa NVO. Valsts reģistrā iekļautajām NVO, jo īpaši ekonomikas dalībnieku vai iestāžu izveidotajām NVO, pārejas perioda sākumā bija jāīsteno pagaidu uzdevums. Tādēļ tās nevar uzskatīt par pilsoniskās sabiedrības neatkarīgiem dalībniekiem. Jāņem vērā arī organizācijas, kas kopš 2001. gada kopā ar opozīciju rīkoja plašas demonstrācijas pret komunistu valdību.

Tāpat kā citās pārejas perioda valstīs NVO darbība galvenokārt orientēta uz valsts galvaspilsētu, lai tādējādi ietekmētu pašreizējos valsts vadītājus. Politikas jomā NVO arvien biežāk saskaras ar grūtībām, jo īpaši tādās jaunās darbības jomās kā jaunatnes politika, patērētāju tiesību aizsardzība un vide. Piedņestrā minētos pasākumus ierobežo stingra politiskā kontrole.

6.1.2 Vairāki pazīstami fondi (Soros, USAID, Eurasia, Hebo, British Peace Building) veic darbību izglītības, kultūras un cilvēktiesību aizsardzības jomā.

6.1.3 Jaunatnes organizācijas, kurām sakarā ar emigrācijas paplašināšanos ir arvien lielākas grūtības uzņemt jaunus biedrus, pieprasa, lai valdība ne tika deklarētu, bet arī īstenotu uz Eiropu orientētu politiku. Minētās organizācijas vēlas, lai ES tām sniegtu iespēju piedalīties apmaiņas programmās. Lielākā daļa pilsoniskās sabiedrības pārstāvju uzskata, ka turpmākās Kapienas atbalsta programmas nav jāapspriež un jāīsteno ne tikai sadarbībā ar valdību (kā tas bija TACIS gadījumā), bet arī ar aktīvo NVO pārstāvjiem.

6.2 No ekspertu veiktajiem pētījumiem izrietošās piezīmes par jaunākajām tendencēm apvienību jomā

6.2.1 Aptuveni 200 NVO 2005. gada vēlēšanu laikā pirmo reizi izveidoja vienotu un neatkarīgu koalīciju, lai izvērstu novērošanas kampaņu valstī. Šī plašsaziņas līdzekļos plaši

atspoguļotā un ietekmīgā "Pilsoniskā koalīcija 2005" ⁽¹⁶⁾ iesaisītājās arī 2007. gada vēlēšanās, tādējādi vairojot iedzīvotāju uzticēšanos NVO.

6.2.2 Moldovas NVO shematiski var iedalīt trīs kategorijās. Pirmā kategorija aptver lielas, labi nodrošinātas un pazīstamas organizācijas, kas izvietojušās galvaspilsētā un darbojas starptautiskajos tīklos ⁽¹⁷⁾. Otrā aptver lielu skaitu mazāku NVO, bieži vien "viena aktiera teātri" (*one man show*) ar ierobežotām darbības, bet ievērojamām finansēšanas iespējām. Trešajā kategorijā ietilpst dažas "GONGOS NVO" [angļu val. akronīms no *Government + NGOs*], kā tiek dēvētas valdības pārstāvju izveidotās NVO, ko, tāpat kā citās valstīs, ir nodibinājušas attiecīgo valstu valdības, kas tās arī pilnībā finansē.

6.2.3 Ņemot vērā *Smirnow* režīma centienus rast sabiedrotos pilsoniskās sabiedrības aprindās savas stratēģijas atbalstam un nolūkā noturēties pie varas, Piedņestrā šīs "GONGOS" ir izplatīta parādība. Kādas Čehijas NVO nesen izstrādātajā pētījumā par Piedņestras 900 NVO ⁽¹⁸⁾ minētas vēl divas papildu kategorijas, proti, tādas tradicionālas organizācijas kā strādājošo, sieviešu un jauniešu kustība, kā arī mazās NVO, kas atvērtas sadarbībai ar Kišiņevu un starptautiskajiem tīkliem. Dažas no tām ir reģistrējusās Moldovas iestādēs un līdz ar to tām ir pieejams ES atbalsts.

6.3 Pašreizējie mehānismi konsultācijām ar pilsonisko sabiedrību un sarunām ar sociālajiem partneriem

6.3.1 Kopš 2005. gada vairākas ministrijas uzsāka vai nostiprināja dialogu ar daļu no pilsoniskās sabiedrības, un tas norisēja šādās formās: ikmēneša konsultatīvā sanāksme Ārlietu un ES integrācijas ministrijā un valsts līmeņa konference 2006. gada aprīlī, kuras rezultātā tika izstrādāti 18 secinājumi par valdības un pilsoniskās sabiedrības sadarbības uzlabošanu. Tai pat laikā arī citas ministrijas, piemēram, Tieslietu, Zemkopības un Finanšu ministrija regulāri sadarbojās ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Šobrīd ir uzsākti vairāki projekti, jo īpaši ANO Attīstības programmas ietvaros, lai atvieglotu reģistrēšanos un uzlabotu vairāku NVO nestabilo finansiālo stāvokli.

6.3.2 Pēc *Marian Lupu* ierosinājuma Moldovas parlaments kopš 2006. gada īsteno "parlamenta un pilsoniskās sabiedrības sadarbības ideju", kurai ir tālejoši mērķi un kura paredz vairākus

sadarbības mehānismus un formas, piemēram, "pastāvīgu konsultāciju tiešsaistē", *ad hoc* sanāksmes vai atklātas uzklaušanās kopīgi ar parlamenta komisijām, kā arī ikgadējas konferences rīkošanu.

6.3.3 Pēdējo divu gadu laikā vairākas NVO, izmantojot kaimiņvalstu Rumānijas un Ukrainas pozitīvo pieredzi, neatlaidīgi cenšas sniegt konkrētu ieguldījumu rīcības plāna sadarbībai ar ES īstenošanā dažādās tā darbības jomās. To atbalsta arī Eiropas Parlaments, kas 2007. gada maijā pieņēma ziņojumu.

6.3.4 Šādos apstākļos nav jābrīnās, ka Moldovā sociālais dialogs risinās lēni. Tika izveidota "Republikas komisija sarunām par kopīguma slēgšanu", kas darbojās galvenokārt kā informācijas birojs par lēmumiem, kas pieņemti citur, nevis kā reāla konsultāciju un dialoga telpa. Partneri nevarēja noteikt minētās komisijas darba kartību, un līdz ar to tajā nebija iespējams apspriest ne iesniegto sūdzību, ne arī pasākumus, kas veicami, lai izpildītu Apvienošanās brīvības komitejas ieteikumus. Komisijai nebija sava sekretariāta, ne arī decentralizētu struktūrvienību reģionālajā vai nozaru līmenī. Jāatzīmē arī, ka MRAK ar bijušās Starptautiskās brīvo arodbiedrību konfederācijas un Eiropas arodbiedrību organizāciju atbalstu izstrādāja vairākas programmas sadarbībai ar Piedņestras konfederāciju.

6.3.5 2006. gadā tika pieņemts likums par Nacionālās komisijas par darba kopīgumu, kuras sastāvā izveidotas nozaru un teritoriālās komisijas, organizāciju un darbību. Nacionālās komisijas sastāvā ir 18 locekļi, no kuriem 12 ieceļ sociālie partneri.

Šobrīd vēl ir pārāgri novērtēt jauno konsultāciju un sarunu mehānismu darbību un valdības ierosinātās sadarbības efektivitāti. Tas būs novērtējams ilgtermiņā, pamatojoties uz skaidri formulētiem principiem un noteikumiem.

Ņemot vērā ES un Moldovas attiecību attīstību, kā arī pirmās pozitīvās iezīmes, kas vērojamas sociālā un pilsoniskā dialoga jauno formu piemērošanas rezultātā, EESK vēlas uzsākt sadarbību ar Moldovas pilsonisko sabiedrību.

Komiteja ierosina sākot ar 2008. gadu rīkot konferenci, lai sadarbība ar pilsonisko sabiedrību sāktos periodā, kad tiks sagatavots jaunais ES un Moldovas Republikas sadarbības līgums.

Briselē, 2007. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁶⁾ Eurasia fonda novērtējuma ziņojums (2005. gada oktobrī).

⁽¹⁷⁾ Piemēri minēti US AID 2005. gadā izdotajā ziņojumā "NGO Scores for Moldova".

⁽¹⁸⁾ Ondrej Soukop, NVO "People in need", Prāga, 2007. gads.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Lisabonas stratēģijas īstenošana: pašreizējā situācija un nākotnes perspektīvas"

(2008/C 120/20)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 27. septembrī nolēma izstrādāt atzinumu par tematu

"Lisabonas stratēģijas īstenošana: pašreizējā situācija un nākotnes perspektīvas"

Komitejas birojs 2005. gada 27. septembrī uzdeva Transporta, enerģētikas un infrastruktūras specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo tematu. Ziņotāji bija *Van Iersel* kgs un *Barabás* kgs.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra) sēdē iecēla *Van Iersel* kungu par galveno ziņotāju un *Barabás* kungu par līdzziņotāju un ar 122 balsīm par, 1 balsi pret un 12 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata par vēlamu iesaistīt dalībvalstu pilsonisko sabiedrību, jo īpaši Ekonomikas un sociālo lietu padomes (ESP) — kur tās pastāv ⁽¹⁾ — kā sadarbības partnerus Lisabonas stratēģijas īstenošanā. Tādēļ EESK ierosina veikt turpmāk izklāstītos pasākumus.

1.1.1. Ne tikai valdībai, bet arī pilsoniskajām aprindām ir jāveicina radoša pieeja un jāveic efektīvi, konkrēti pasākumi, lai panāktu izmaiņas. Lai nodrošinātu Lisabonas procesa veiksmīgu īstenošanu, ir vajadzīgas papildu partnerības un jaunas alianses. ⁽²⁾ Tādēļ šajā atzinumā galvenokārt tiek aplūkots valstu ESP un organizētas pilsoniskās sabiedrības ieguldījums.

1.1.2. Atbilstoši vairākās dalībvalstīs īstenotajai paraugpraksi, visās jomās ir vajadzīga informācija, konsultācijas un pārredzamība, jo tās sekmē Nacionālo Reformu Programmu (NRP) izstrādi un īstenošanu, kā arī valstīm adresēto konkrēto ieteikumu ieviešanu.

1.1.3. Svarīgi ir iesaistīt organizētu pilsonisko sabiedrību nākamā cikla, kas sāksies 2010. gadā, perspektīvu formulēšanā, un minēto perspektīvu pamatā ir jābūt izaugsmei, nodarbinātībai, sociālajai kohēzijai un ilgtspējīgai attīstībai.

1.1.4. EESK uzsver, ka to efektīva īstenošana veicinās vēlamu Lisabonas stratēģijas publisko atpazīstamību un ilgtermiņa saskaņotību.

⁽¹⁾ ES institucionālā sistēma šajā ziņā ir ļoti atšķirīga: lielā daļā dalībvalstu ir ESP, turklāt vairumā "jauno dalībvalstu" ir arī tā saucamās Trīspusējās komisijas (sociālie partneri un valdība), un tikai dažās dalībvalstīs ESP nepastāv. EESK cenšas apkopot iespējami daudz organizāciju ieguldījumu, lai to pievienotu atzinumam kopīgā ziņojumā Eiropadomei.

⁽²⁾ Skat. EESK rezolūciju "Atjaunotās Lisabonas stratēģijas īstenošana" OVC 97, 27.4.2007.

1.1.5. EESK un valstu ESP viedokļu un prakses apmaiņa attiecībā uz NRP un Lisabonas stratēģiju var būt ļoti noderīga. EESK varētu atbalstīt šo procesu.

1.1.6. Komisijas ikgadējās konsultāciju sesijās vajadzētu iekļaut visas valstu ESP. Valstu ESP varētu aicināt Komisijas pārstāvjus un pilsoniskās sabiedrības organizācijas pārspriest idejas un vēlamu pieeju valsts līmenī.

1.1.7. Saistībā ar Padomes darbu EESK ir ieinteresēta piedalīties Lisabonas stratēģijas metodoloģijas darba grupā, ko vada Padomes Ekonomikas politikas komiteja.

1.1.8. EESK aicina Eiropas Padomi uzdot EESK publicēt ikgadēju ziņojumu, ja šāda informācija ir pieejama, par dalībvalstu organizētas pilsoniskās sabiedrības un ESP (ja tādas ir) vispārēju iesaistīšanos Lisabonas stratēģijas īstenošanā, tajā iekļaujot konkrētus ieteikumus un norādot vēlamos uzlabojumus. ⁽³⁾

1.1.9. EESK nostāja atbilst Eiropas Parlamenta un Reģionu komitejas veiktajiem pasākumiem attiecībā uz valstu parlamentiem un reģioniem. EESK atbalsta sadarbības tālāku nostiprināšanu.

2. Ievads

2.1. Kopš 2005. gada Lisabonas procesā vērojams gan saturs, gan institucionāls progress. Pieaug dalībvalstu vienprātība par strukturālu pielāgojumu nepieciešamību konkurētspējas — zināšanu sabiedrības —, ilgtspējīgas izaugsmes un nodarbinātības jomā.

⁽³⁾ EESK atzīmē, ka tas nekādā ziņā neapgrūtinā dalībvalstīs pastāvošās konsultāciju procedūras un nemazina sociālo partneru kompetenci un lēģitimitāti, jo īpaši Spānijā.

2.2. Attiecībā uz institūcijām atkārtoti izvērstās Lisabonas stratēģijas metodoloģijā ir veiktas lietderīgas izmaiņas. Tās ir šādas:

- Integrēto pamatnostādņu programmu skaidra darba kārtība;
- detalizētas Valsts reformu programmas (VRP);
- skaidrība par Komisijas funkcijām;
- procesu pārraudzība dalībvalstīs, ko veic Komisija;
- konkrēti ieteikumi katrai dalībvalstij;
- vienādranga spiedienu.

2.3. Praktiskā pieredze rāda, ka, apvienojot precīzi definētu Eiropas darba kārtību un vērtīgo atklātās koordinācijas metodes, kuras īstenošanā tiek ievērots subsidiaritātes princips, atjaunošanu, tiek gūti labi rezultāti. Dalībvalstīs kļūst arvien atvērtākas abpusējai sapratnei un kritisku viedokļu apmaiņai par pielāgojumiem. Pateicoties jaunajai metodoloģijai, arvien vairāk pieaug to dalībvalstu skaits, kuras vēlas iepazīties ar kaimiņvalstu pieredzi un paraugprakses piemēriem.

2.4. Neraugoties uz to, starp vēlamo un esošo vēl pastāv ievērojamas atšķirības. Galvenā problēma ir īstenošana, kas bieži vien ir nepilnīga un neprecīza. Daudzos gadījumos nav noteikti konkrēti un kvantitatīvi mērķi, kā arī termiņi.

2.5. Turklāt starp dalībvalstīm pastāv būtiskas atšķirības. Ne visas dalībvalstis labprāt uzklaua kritiskas piezīmes no partnervalstu vai Komisijas puses. Tajā pašā laikā dalībvalstis daudzpusējās uzraudzības procesa ietvaros veic zināmu savstarpēju NRP analīzi.

2.6. Vairumā valdību ir iecelts Lisabonas stratēģijas koordinators. Tas ļaus pilnveidot valdību un Komisijas sadarbību un veicinās pārredzamību. Vairumā gadījumu šim ministram/valsts sekretāram vēl jānosaka savas funkcijas valdībā, kā arī attiecībā uz parlamentu un sabiedrību.

2.7. Mēdz teikt, ka Lisabonas stratēģija ir visrūpīgāk glabātais Eiropas noslēpums, jo frāzi "Lisabonas stratēģija" lieto reti. Kopš Lisabonas stratēģijas atkārtotas izvēšanas 2005. gadā dalībvalstīs pakāpeniski tiek veiktas reformas, tostarp arī pateicoties metodoloģijas pielāgojumiem.

2.8. Process norit veiksmīgi, taču nākamie divi gadi būs izšķiroši tā turpināšanai un uzlabošanai. Īpaši svarīgi ir nodrošināt, lai Lisabonas procesam būtu skaidra un pieņemta struktūra, lai tā būtu stratēģija, ko Eiropas mērogā atzinušas arī nevalstiskās organizācijas, un lai tā veicinātu valdību politikas pielāgojumus un konvergenci.

3. EESK, valstu ESP un organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzatbildība Lisabonas procesā

3.1. Lisabonas programmas uzdevums ir nodrošināt, lai Eiropas sabiedrība spētu risināt 21. gadsimta problēmas un saglabāt savu nozīmi pasaules mēroga pieaugošās konkurences apstākļos. Liela nozīme ir arī nostājai un attieksmei.

3.2. Šis process nevar ietvert tikai politikas veidotājus, likumdevējus un augsta līmeņa grupas. **Procesam** jābūt tādām, kas **paredzēts visiem**, kurā **iesaistīti visi** un ko **īsteno visi**, divu iemeslu dēļ:

- dažādu sabiedrības aprindu ieguldījums ir vēlams, lai noteiktu labāko pieeju;
- ieviešana dalībvalstīs lielā mērā ir atkarīga no ieinteresēto pušu sadarbības; līdzatbildība ir būtiska.

3.3. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru līdzatbildība un aktīva iesaistīšana palīdzētu nostiprināt procesu, kā arī apvienotu augšupējo un lejupējo pieeju. Tas veicinātu arī tik nepieciešamo sabiedrības atbalstu.

3.4. Līdz šim vairākas valstu ESP un pilsoniskās sabiedrības organizācijas Lisabonas procesā vispār nebija iesaistītas vai bija iesaistītas tikai daļēji. Nepieciešams veikt pasākumus, lai veicinātu to līdzatbildību. Dalībvalstīs, kurās neeksistē valstu ESP, vajadzētu izstrādāt citus institucionālus līdzdalības veidus.

3.5. Sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām kalendārā gada gaitā jāiesaistās visos Lisabonas procesa posmos. Šie posmi ir esošā perioda novērtēšana, sagatavošanās, īstenošana, NRP un katrai valstij īpaši izstrādāto ilgtermiņa rekomendāciju pārraudzīšana.

3.6. EESK uzskata par vēlamu ESP iesaistīšanos Lisabonas stratēģijas īstenošanā četros veidos:

- nodrošinot pietiekamu informāciju un konsultācijas;
- rūpīgi izvērtējot īstenošanu valsts līmenī;
- sniedzot konkrētus priekšlikumus;
- palielinot Lisabonas programmas publisko atpazīstamību, veicinot diskusijas valsts līmenī.

3.7. Valstīs, kurās nav ESP vai Trīspusējās komisijas, jāmeklē citi risinājumi sociālo partneru iesaistīšanai konsultāciju procesā. Tas attiecas arī uz organizētu pilsonisko sabiedrību (*).

(* Kā piemēru var minēt Zviedriju, kur valdība apspriežas vairākas reizes gadā ar sociālajiem partneriem (NRP sagatavošanas procesā), kā arī — atsevišķās sanāksmēs — ar organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem.

3.8. Jāuzsver nepieciešamība pielietot minēto metodi reģionālā un vietējā līmenī, jo lielākoties praktiskā īstenošana notiek tieši šajā līmenī. Ņemot vērā teritoriālo un sociālo kohēziju, jāveicina partnerības ar sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām arī reģionālā mērogā.

3.9. Turklāt, lai varētu realizēt Lisabonas stratēģijas plānus gan reģionālā, gan vietējā līmenī, jānodrošina to efektīva pārvalde un jāpiesaista struktūrfondi.

3.10. Šajā sakarā EESK ir četri uzdevumi:

- atspoguļot pilsoniskās sabiedrības viedokli;
- EESK varētu izplatīt informāciju, kurā pausts valstu ESP un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedoklis, tādējādi sniedzot pievienotu vērtību Komisijas un Padomes diskusijās;
- saskaņojot ar dalībvalstu ESP, EESK varētu kalpot kā forams viedokļu un paraugprakses piemēru apmaiņai, kā arī ESP un Komisijas diskusiju forums; ⁽⁵⁾
- EESK var veicināt informācijas par Lisabonas stratēģijas mērķiem un rezultātiem izplatīšanu.

4. Darbs 2006. gada pavasara Eiropadomē noteikto prioritāšu jomā

4.1. EESK jūlija plenārsesijā pieņēma četrus pieprasītos pašiniciatīvas atzinumus:

- "Prioritāru iedzīvotāju kategoriju nodarbinātība" ⁽⁶⁾
- "Ieguldījumi zināšanās un inovācijā" ⁽⁷⁾
- "Uzņēmējdarbības, jo īpaši MVU, potenciāls" ⁽⁸⁾
- "Eiropas enerģētikas politikas izstrāde" ⁽⁹⁾

Valstu ESP piedalījās minēto pašiniciatīvas atzinumu sagatavošanā, un to ieguldījuma ziņojumi ir pievienoti atzinumiem. Pēc tam EESK pieņēma vēl vienu atzinumu par to, kā klimata pārmaiņu stratēģiju labāk iekļaut Lisabonas stratēģijā.

4.2. Minētie pašiniciatīvas atzinumi, kuros ietverts arī valstu ESP viedokļu tematisks apkopojums par Padomes norādītajām galvenajām problēmām, ir konkrēts ieguldījums Komisijas ziņojumā un kalpos kā stimuls plašākām diskusijām, gatavojoties Lisabonas samitam 2008. gada martā.

4.3. Pašiniciatīvas atzinums pirmām kārtām ir ieguldījums Padomes diskusijās. Tā galvenais uzdevums ir precizēt sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizācijas lomu minētajā procesā.

⁽⁵⁾ Šajā sakarā jāatzīmē, ka arī Eiropas Parlaments nesē kopīgi ar valstu parlamentiem izveidoja koordinācijas struktūru.

⁽⁶⁾ "Prioritāro iedzīvotāju grupu nodarbinātība", OV C 256, 27.10.2007., 93. lpp.
(http://www.eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_en.asp).

⁽⁷⁾ "Ieguldījumi zināšanās un inovācijā (Lisabonas stratēģija)", OV C 256, 27.10.2007., 17. lpp.
http://www.eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_en.asp.

⁽⁸⁾ "Uzņēmējdarbības, jo īpaši MVU, potenciāls (Lisabonas stratēģija)", OV C 256, 27.10.2007., 8. lpp.
(http://www.eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_en.asp).

⁽⁹⁾ "Eiropas enerģētikas politikas izstrāde (Lisabonas stratēģija)", OV C 256, 27.10.2007., 31. lpp.
(http://www.eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_en.asp).

4.4. Atzinuma izstrādes procesā ieguldījumu sniedza arī EESK ietvaros izveidotā Sadarbības grupa ar Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tīkliem. Minētais ieguldījums pievienots atzinumam pielikuma veidā.

5. Sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana

5.1. Ļoti svarīgi ir publiski apspriest Lisabonas stratēģiju kā vēlamu Eiropas darba kārtību, kas atbilst attiecīgo valstu apstākļiem, procedūrām un tiesiskajām prasībām.

5.2. Komisijas dokumentiem jābūt konkrētiem un izstrādātiem tā, lai sabiedrībā veicinātu plašākas diskusijas. Lai veidotu jaunas partnerības, nepieciešama gan mērķtiecība un iespējamo partneru apzināšana, gan informācija un saziņa.

5.3. Plašākas diskusijas un lielāka pārredzamība nozīmē labāku sabiedrības informētību. Tas varētu arī veicināt radošu attieksmi un atvērtību netradicionālu piedāvājumu un risinājumu izmantošanai. Dažādās valstīs, pateicoties veicinošiem pasākumiem, praksei un/vai sarunām starp sociālajiem partneriem nozaru vai uzņēmējdarbības līmenī, dažkārt tiek rasti netradicionāli mikroekonomikas risinājumi.

5.4. Vislielākā nozīme ir tam, kādā veidā sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuras ir kompetentas piedalīties procesā, tiek iesaistītas NRP un ES ieteikumu īstenošanā.

5.5. Minēto aprindu iesaistīšana varētu veicināt dalībvalstu programmu lielāku konvergenci, kas ir vēlama, ņemot vērā Eiropas valstu pieaugošo savstarpējo ekonomisko atkarību un atbilstošo sekundāro ietekmi.

5.6. Līdzšinējā prakse liecina, ka Lisabonas stratēģijas īstenošana ir veiksmīgāka tajos gadījumos, kad sociālie partneri un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas aktīvi uzņemas līdztbildību. Lisabonas stratēģijas īstenošanā nepieciešama bezkonfliktu sadarbības kultūra. Notiekošais liecina, ka dalībvalstīs šāda sadarbība attīstās.

5.7. Sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalības līmenis dažādās dalībvalstīs atšķiras. ⁽¹⁰⁾ Daļēji tas ir saistīts ar atšķirīgajiem ESP un līdzīgu organizāciju nolikumiem, un daļēji — ar atšķirīgo informācijas apjomu un konsultācijām, kas vēl aizvien nav pietiekami attīstītas.

⁽¹⁰⁾ Skatīt 3. zemsviras piezīmi.

5.8. Komisija varētu veicināt visu dalībvalstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju un it īpaši valstu ESP — tajās valstīs, kur tās ir — iesaistīšanu valsts mēroga konsultācijās.

5.9. Jāatzīmē, ka, konsultējoties ar dalībvalstīm, Komisija tiekas arī ar sociālajiem partneriem. Minēto praksi pakāpeniski ir jāpaplašina. Tas ļautu Komisijai veikt intensīvāku uzraudzību. Turklāt tajās valstīs, kurās valdība ir iesaistīta ESP vai Trīspusējā komisijā, Komisijai būtu ieteicams tikties ar sociālajiem partneriem atsevišķi.

5.10. Valstu ESP būtu lietderīgi piedalīties pieredzes apmaiņā attiecībā uz konsultācijām un līdzdalību.⁽¹¹⁾ Minētā apmaiņa varētu ietvert:

— informāciju un konsultācijas par Lisabonas programmu attiecīgajā dalībvalstī;

— veidu, kā ESP iepazīstina valdības ar savu viedokli;

— to, cik lielā mērā šie viedokļi tiek ņemti vērā valdību politikā.

5.11. Lai veicinātu valstu ESP saskaņotu darbu, lietderīgas varētu būt arī divpusējas vai trīspusējas tikšanās (forumi, apaļā galda tikšanās).

5.12. EESK varētu sniegt ieguldījumu, apkopojot informācijas un konsultāciju paraugprakses piemērus visā Eiropā un izveidojot sarakstu, kurā norādīti sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju veicinātās prakses un pasākumu piemēri.

5.13. Kas attiecas uz to dalībvalstu ieguldījumu, kurās nepastāv ESP, EESK locekļi varētu tieši sadarboties ar valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Viņi varētu apkopot dažāda veida informāciju, piemēram rīkot valsts līmeņa uzklaušanās.

6. Paraugprakses piemēru izplatīšana

6.1. Noteikti ir vērts iepazīstināt ar konkrētiem piemēriem mikroekonomikas jomā, kur valstu mērķi jau ir sasniegti vai ir plānots tos sasniegt ar sociālo partneru un organizētas pilsoniskās sabiedrības palīdzību.

6.2. Kā piemērus var minēt šādas jomas:

Pētniecība, jaunrade, zināšanas:

— zināšanu sabiedrības izveides veicināšana;

⁽¹¹⁾ Ilustratīvs NRP pārraudzīšanas piemērs ir Grieķijas ESP, kas ir izveidojusi Lisabonas Stratēģijas novērošanas centru. Tādējādi ir radīts pārskatāms instruments, lai varētu sekot progresam vai tā neesamībai. Citas ESP ir ieinteresētas sekot šim piemēram.

— izglītība visos līmeņos, tajā skaitā profesionālā apmācība — jaunas prasmes jaunām iespējām;

— jauni mūžizglītības pakti un atklātie mācību centri;

— MVU un universitāšu/pētniecības institūtu sadarbība;

— Eiropas Tehnoloģiju institūta izveide;

— inovācijas platformas ar privātā sektora iesaistīšanos.

Uzņēmējdarbība un konkurētspēja:

— uzņēmējdarbības un jaunu uzņēmumu izveides veicināšana;

— īpaša uzmanība MVU: juridiskie nosacījumi; riska kapitāls;

— vienas pieturas aģentūras uzņēmumu apkalpošanai;

— administratīvā sloga samazināšana un jo īpaši to jomu apzināšana, kur šāda samazināšana būtu visefektīvākā;

— e-pārvaldība;

— inovācijas subsīdijas MVU ("jaunrades taloni");

— konkrēti pasākumi nodokļu jomā.

Darba tirgus un nodarbinātība:

— inovatīvas idejas un konkrēti mērķi, lai radītu darbavietas jauniešiem un vecāka gadagājuma cilvēkiem;

— nelabvēlīgā situācijā esošu iedzīvotāju grupu sociālā iekļaušana;

— dzimumu vienlīdzība;

— ilgtspējīgu darbavietu izveides sekmēšana;

— vēlamā pieeja attiecībā uz nepilna laika darbu;

— jaunas idejas un veidi, kā īstenot elastdrošību;

— jaunas partnerības vietējā un reģionālā līmenī;

— sociālās ekonomikas uzņēmumi.

Turklāt ir jāapsprīž efektīvi un konkrēti pasākumi, tajā skaitā grafiki, kas ir saistīti ar enerģiju un klimata pārmaiņām.

Visās minētajās jomās vienā vai vairākās dalībvalstīs jau norisinās ieinteresēto pušu pārrunas. Valstu ESP un organizētas pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir savs viedoklis par pasākumu praktisko ieviešanu. Diskusijas starp valdības amatpersonām un politiķiem būtu pilnvērtīgākas, ja tās papildinātu veiksmīgi augšupēji priekšlikumi, kas atspoguļotu Eiropas sabiedrības plašo un daudzpusīgo potenciālu.

6.3. Plašākas diskusijas, iesaistot ieinteresētās puses, palīdzētu izvirzīt atklātās koordinācijas metodes jaunus, konkrētus mērķus. Tie varētu ietvert salīdzinošā novērtējuma sistēmu, rādītājus un speciālistu veiktu salīdzinošu pārskatīšanu, lai novērtētu organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalības pakāpi.

6.4. Komisijai un Padomei būtu vērtīgi uzzināt, kādus jautājumus savstarpēji apspriež ESP. EESK varētu izveidot to jautājumu sarakstu, kas ir būtiski visā Eiropā. Jo vairāk šīs apspriedes

attieksies uz konkrētām metodēm un pasākumiem, kas veicinātu Lisabonas stratēģijas ieviešanu, jo vairāk tās piesaistīs valdību uzmanību.

6.5. Stratēģijas īstenošana tiek nodrošināta ar mērķu, konkrētu uzdevumu un grafiku palīdzību. Organizēta pilsoniskā sabiedrība kopumā un jo īpaši valstu ESP var efektīvi apzināt trūkumus un palīdzēt rast ilgtspējīgus risinājumus.

Briselē, 2007. gada 13. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
prezidents
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes Direktīvai par tabakas izstrādājumiem piemērotā akcīzes nodokļa struktūru un likmēm (kodificēta versija)"

COM(2007) 587 galīgā redakcija

(2008/C 120/21)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 24. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu:

"Priekšlikums Padomes Direktīvai par tabakas izstrādājumiem piemērotā akcīzes nodokļa struktūru un likmēm (kodificēta versija)".

Tā kā Komiteja pilnībā atbalsta priekšlikumu un nevēlas izteikt papildu piezīmes, Komiteja 440. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 129 balsīm par un 6 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par minēto priekšlikumu.

Briselē, 2007. gada 12. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS
